

† Petroniu Florea

CĂLĂUZĂ DUCHOVNICEASCĂ
PENTRU CREȘTINUL
ZILELOR NOASTRE

Editura Episcopiei Sălajului

„Credință și viață în Hristos”

Zalău, 2022

ISBN 978-606-8848-15-0

Cuvânt înainte

Acest volum cuprinde o conferință susținută de autor la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, mai multe studii, articole și cuvinte omagiale publicate în diverse cărți, cuvântări rostite în bisericile și mănăstirile din Episcopia Sălajului, precum și un cuvânt adresat participanților la conferința pastorală comună dintre reprezentanții Episcopiei Sălajului și cei ai fundației filantropice Diakoneo din Neuendettelsau, Germania, de aceea unele teme tratate au aparat critic, iar altele nu.

Importanța acestei cărți este dată de actualitatea subiectelor abordate, care sunt temeinic argumentate cu citate din Sfânta Scriptură, care ne arată încă o dată că Dumnezeu este „*Alfa și Omega, Cel-ce-Este, Cel-ce-Era și Cel-ce-Vine, Atotțiitorul, iar Iisus Hristos este Același, ieri și azi și în veci*” (Apocalipsa 1,8 și Evrei 13,8).

Nutrim speranța că acest volum le va fi de un real folos duhovnicesc celor care îi vor parcurge paginile cu interes.

Autorul

Satul tradițional și Sfânta Scriptură, mediul și fermentul spiritualității poporului român¹

Primele așezări umane

Oamenii de știință au descoperit că „Leagănul civilizației omenirii” se află în Mesopotamia, teritoriu „care se întinde pe o lungime de aproape 1000 de km și o lățime maximă de aproximativ 400 de km”². În limba greacă, Mesopotamia (Μεσοποταμία) înseamnă „Țara dintre râuri” sau „Pământul dintre râuri”, fiind o regiune mărginită la est de râul Tigru, iar la vest de râul Eufrat, ambele fiind menționate în cartea Facerii. „Denumirea de «Mesopotamia» a început a fi folosită în epoca lui Alexandru Macedon, eroul balcanic care a cucerit, printre multe altele, și acest bogat și vechi teritoriu”³.

„Creatori ai celei mai vechi civilizații regionale cunoscute și ai celei dintâi etape «istorice», sumerienii au apărut în sudul Mesopotamiei pe la începutul mileniului al IV-lea î.Hr., cel mai târziu, venind nu se știe de unde. În orice caz, nu erau autohtoni”⁴.

Sumerienii au creat „primele așezări pe fluviile Tigru și Eufrat, odată cu dezvoltarea sistemelor de irigație. La începutul mileniului al III-lea î.Hr., așezările s-au unit și au format

¹ Conferință susținută în 5 noiembrie 2019, la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca.

² **Ovidiu Drimba**, *Istoria culturii și civilizației*, volumul I, Ediție definitivă, Editurile SAECULUM I.O. și Vestala, București, 1998, p. 72.

³ **Vladimir Roșulescu**, *Orașe dispărute*, Editura Scorilo, Craiova, 1999, p. 183.

⁴ **Ovidiu Drimba**, *Op. cit.*, p. 73.

provincii de control al irigațiilor și inundațiilor. Mai târziu, au apărut orașele-stat cu administrație centrală”¹.

Orașele-stat cuprindeau și teritoriile din afara acestora „și ajungeau mereu la neînțelegeri între ele pentru pământurile fertile din vecinătate, iar uneori disputele minore degenerau în războaie. De aceea, conducătorii au construit ziduri fortificate. Pe timp de război, oamenii se mutau în interiorul zidurilor pentru protecție și un războinic sau «lugal», era ales pentru a conduce lupta. Când războaiele au devenit mai frecvente, lugalii au rămas la putere. Apoi, ei erau recunoscuți ca regi, iar când mureau, fiii lor preluau conducerea”².

Dintre orașele-stat sumeriene amintim: Eridu, Kiș, Lagaș, Larsa, Nippur, Umma, Ur și Uruk.

Primele așezări umane de pe teritoriul actual al țării noastre

Există dovezi numeroase și incontestabile că teritoriul actual al țării noastre a fost locuit din cele mai vechi timpuri. În pofida acestui fapt, în arealul carpato-danubiano-pontic au fost descoperite prea puține cetăți sau orașe construite înainte de Hristos.

Primul oraș în adevăratul sens al cuvântului, de pe meleagurile noastre, a fost ridicat de către străini. Mai precis de către coloniștii greci originari din Milet. Aceștia s-au stabilit în apropiere de gurile Dunării și au ridicat orașul Histria în anul 675 î.Hr., după istoricul Eusebiu din Cezareea, sau 630, după Skymnos. Coloniștii greci au ridicat Histria în scop comercial, orașul având atunci ieșire la Marea Neagră.

¹ *Marea istorie ilustrată a lumii. Preistoria. Primele imperii*, volumul I, Editura Litera internațional, 2000, p. 34.

² *Enciclopedia lumii antice*, traducere de Anca Ferche, Editura Aquila, 2006, p. 20.

Alte două orașe ridicate de coloniștii greci pe malul Mării Negre, înainte de Hristos, au fost Callatis (Mangalia) și Tomis (Constanța).

La nord de Dunăre însă situația a fost diferită. În acest sens, Herodot, părintele istoriei, relatează că renumitul rege persan Darius I (522-486 î.Hr.) a pornit o campanie împotriva sciților din nordul Dunării, „construind, cu ajutorul meșterilor greci, primul pod peste Dunăre”¹. Oștirea sciților condusă de Idanthyrsus însă nu s-a confruntat cu armata lui Darius I, ci a atras-o tot mai adânc în interiorul țării, hărțuind-o în permanentă. Sătul să-i tot urmărească pe sciți, Darius I i-a trimis lui Idanthyrsus o scrisoare, prin care îl soma fie să lupte, fie să se predea. Regele sciților i-a răspuns: „Noi nu avem orașe sau teritorii de pierdut, de vreme ce ducem un trai nomad, însă dacă vrei să te lupți cu noi, vino, găsește mormintele înaintașilor noștri, încearcă să le distrugi și atunci vei afla dacă vrem să ne luptăm cu tine”. După o lună de urmărire a sciților, armatele lui Darius I s-au retras, expediția în Sciția fiind un eșec.

Aici însă trebuie menționat faptul că nu vorbim despre daci, ci despre sciți, ale căror triburi rătăcitoare au ocupat părți din Dacia, până prin secolul al II-lea î.Hr., când au fost asimilați de populația locală.

Dintre cetățile construite la nord de Dunăre înainte de Hristos, vom menționa doar trei: Apoulon din județul Alba (secolul II î.Hr.), Ardeu din județul Hunedoara (secolul I î.Hr.) și Argedava din județul Giurgiu, în care se presupune că și-a avut reședința marele rege dac Burebista (82-44 î.Hr.).

Dacă în urmă cu două mii de ani nu existau prea multe cetăți sau orașe pe teritoriul actual al țării noastre nu înseamnă că această zonă era nelocuită, ci indică faptul că populația de aici locuia în sate.

¹ Ovidiu Drimba, *Op. cit.*, p. 279.

Într-una din scrierile sale, Lucian Blaga menționa că: „rolurile principale în istoria lumii le joacă sau neamurile creatoare de mare cultură, sau cele distrugătoare de cultură. Viața popoarelor liniștite se petrece mai mult în subsolul istoriei. Neamul românesc a fost cel mai liniștit din lume. În trecutul nostru, noi nu am avut niciun război de cucerire, ci numai de apărare. Am trăit mai mult în sate, la umbra evenimentelor făcătoare de istorie. Satele însă nu lasă documente pe care să le consulte și să le compulseze viitorii istorici. Satele apar și dispar, fără urme, după legi și îndemnuri necunoscute. Pe teritoriul actual al țării noastre, în epoca de formare a poporului, poate că nici sate nu erau multe, ci mai ales cătune răsfirate. Așa că nu avem și nici nu putem avea documente. Dar oare realitatea unui popor nu este mai grăitoare decât un zapis oarecare sau o stelă funerară?”¹.

„Vechi de două milenii, de pe vremea când strămoșii daco-romani își apărau așezările cu șanțuri și cu valuri de pământ, cuvântul «sat» vine din latinescul «fossatum», care înseamnă «groapă», «făgaș», «șanț». Nouă, satul ne-a fost formă de organizare și de conservare a vieții și marcă de civilizație”², „iar cea mai mare parte a istoriei noastre s-a desfășurat la sat, în comunități mici și bine închegate, în jurul bisericii și al școlii, al «oamenilor buni și bătrâni», conduși de un jude (numit, de la o vreme, primar)”³.

¹ **Liviu Rebreanu**, *Laudă țaranului român*, publicat în volumul: „Veșnicia s-a născut la sat”, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2019, p. 99.

² **Acad. Ioan-Aurel Pop**, *Satul - esența spiritului istoric românesc*, publicat în „Veșnicia s-a născut la sat”, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2019, p. 59.

³ **Ibidem**, p. 49.

Satul tradițional

Conform Dicționarului explicativ al limbii române „satul este așezarea rurală ai cărei locuitori se ocupă, îndeosebi, cu agricultura, fiind constituit din case și gospodării locuite în majoritate de țărani”¹. „Satul este și spațiul în care s-au format și păstrat, de-a lungul timpului, multe dintre valorile spirituale, culturale și identitare transmise până la noi. În Sfânta Scriptură a Vechiului Testament, satul este adeseori amintit ca loc de împlinire a profețiilor sau a voii lui Dumnezeu (Ieșire 8,13; Levitic 25,31; Judecători 5,7; Neemia 6,2 și Iezechiel 38,11), dar și ca spațiu de păstrare a tradițiilor poporului ales (Eстера 9,19)”².

„În România, satul este cea mai veche formă de așezare umană și se găsește în toate zonele geografice ale țării. Acesta este alcătuit dintr-o aglomerare de case și dependințe, care formează vatra satului și dintr-un teritoriu folosit pentru agricultură numit hotar, moșie sau mereaua satului. Mai multe sate, sau chiar unul singur, formează o comună. Populația rurală se ocupă în special cu agricultura”³.

„Cuvântul «țară» vine de la latinescul «terra» (teritoriu). «Terranus» este țăranul, cultivatorul pământului, cel mai atașat de țară, cel care are cea mai intimă legătură cu țărâna și cu țarina, cu solul. Cuvântul românesc «pământ» vine din latinescul «pavimentum», care înseamnă vatra sau locul bătătorit de locuitorul și cultivatorul statornic al terenului sau al solului. Pământul este deci, în acest sens, terenul lucrat, umanizat și sfințit. De aceea zice românul: Omul sfințește locul!”⁴.

¹ *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 2016, p. 1076.

² **Preot Țura Marius-Ovidiu**, *Anul omagial al satului românesc în Patriarhia Română. Satul - esența spiritului românesc*, studiu nepublicat, p. 2.

³ *Ibidem*, p. 10.

⁴ **Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române**, *Satul românesc, între tradiție, supraviețuire și speranță*, publicat în volumul: *Veșnicia s-a născut la sat*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2019, pp. 8-9.

„Cuvântul «pământean» înseamnă de obicei în limba română «omul locului», adică indigenul, dar în limbaj liturgic el este și locuitorul statornic al planetei Terra, adică al Pământului. Pământeanul este omul, compus din humus (humă) și anima (suflet rațional), o sinteză mistică între materie și spirit, între «țărână și suflet viu»: «iar noi, pământenii, din pământ suntem zidiți și în același pământ vom merge», cum se spune în Slujba înmormântării. Pământeanul poartă deci în el taina mormântului și a cerului, a morții trupului și a nemuririi sufletului fiindcă el este țărână modelată după chipul lui Dumnezeu Cel veșnic viu. În acest sens, pământeanul cultivă deodată cu pământul și dorul veșniciei”¹.

Domnul Hristos a propovăduit Evanghelia împărăției lui Dumnezeu și prin sate

„Sfinții Evangheliști menționează faptul că *«Iisus străbătea toate cetățile și satele, învățând în sinagogile lor, propovăduind Evanghelia împărăției și vindecând toată boala și toată neputința în popor»* (Matei 9,35 și Marcu 1,38). Deci, Domnul Hristos a propovăduit Evanghelia Sa nu numai în orașe, ci și în sate. Satul în care mergea El adeseori era Betania, unde locuiau Lazăr și surorile lui, Marta și Maria”².

„După învierea Sa din morți, Mântuitorul S-a arătat ucenicilor Săi Luca și Cleopa, ca un călător necunoscut, alăturându-se lor în drumul spre *«un sat care era departe de Ierusalim ca la șaiszeci de stadii, al cărui nume era Emaus»* (Luca 24,13). În acest sat Domnul Hristos a săvârșit prima frângere a pâinii (Sfânta Euharistie) de după învierea Sa din morți și S-a făcut cunoscut ucenicilor Luca și Cleopa, după ce, pe cale, *«le-a tâlcuit lor din toate Scripturile cele despre*

¹ Ibidem, pp. 9-10.

² Preot Țura Marius-Ovidiu, *Art. cit.*, p. 2.

El» (Luca 24,32). Așadar, Iisus le dăruiește și oamenilor de la sat lumina învierii Sale împreună cu arvuna vieții veșnice din Sfânta Euharistie. De aceea, țăranul creștin sau locuitorul satului cultivă cu evlavie țarina și își iubește patria pământească sau țara sa ca pe un dar primit de la Dumnezeu și privește spre cer ca fiind patria sa eternă, în Împărăția Preasfintei Treimi”¹.

Satul românesc

„În sate sunt frânturi de viață trecută și prezentă, numai că viața este una și aceeași, indiferent când a fost trăită. Viața aparține mai mult trecutului, fiindcă prezentul durează preț de o clipă (se transformă imediat în trecut), iar viitorul rămâne necunoscut, incert. Prin urmare - cum spunea înțelept Marguerite Yourcenar - dragostea pentru trecut înseamnă în fapt dragoste de viață. Iar trecutul, evocat în cronicile satelor noastre, cu bun meșteșug, de mari personalități sau de preoți, învățători și profesori de țară, vorbește de la sine și ajunge la sufletul cititorului. Se pornește, de obicei, în aceste reconstituiri, de la rădăcinile îndepărtate și nesigure, se trece prin epoca romană, prin zbuciumatul Ev Mediu, pentru a se detalia epocile mai apropiate de noi, pentru care și sursele sunt mai generoase. În cronicile mai tuturor așezărilor noastre vorbește de fapt satul de odinioară, vorbesc oamenii lui, deopotrivă nobili și supuși, laici și clerici, români și alții, vorbesc lăcașurile de cult, eroii sacrificați pentru cauze mai bune sau mai rele. Prin întâmplările de demult, în satele de azi se răsfrânge prezentul, înnoit sau prăfuit, bun sau dezolant, cu speranțe pentru viitor ori mai sumbru, ca viața”².

„Satul ne-a croit nouă, românilor, destinul până de curând, în secolul al XX-lea. Societatea noastră s-a format în sate, printre țărani, din care s-au desprins și elitele,

¹ *Ibidem*, pp. 2-3.

² **Acad. Ioan-Aurel Pop**, *Art. cit.*, pp. 50-52.

formate odinioară din cneji/juzi și voievozi/duci, ajunși apoi, unii dintre ei, boieri și nobili. Când s-au născut voievodatele noastre medievale, s-a trecut «de la sat la stat», prin reunirea tuturor așezărilor noastre rurale sub sceptrul unui conducător prestigios și respectat, cu putere venită spre el «din mila lui Dumnezeu». Multe secole la rând, am avut - cum zicea Nicolae Iorga - doar «sat fără stat» și astfel ne-am putut păstra ființa. Satul era un stat în miniatură, cu «oameni buni și bătrâni» în frunte, cu primari aleși numiți juzi ori cneji, cu «pornirea plugurilor», cu oameni de pază și ordine, cu biserica de pe culme. Chiar și orașele și târgurile noastre medievale și chiar moderne, până la un punct, erau un fel de sate mai mari, deschise, cu terenuri cultivate în interiorul lor și în jur, cu animale crescute prin gospodării, cu lume modestă. Orașele înconjurate cu ziduri masive, gospodăriile închise cu porți imense și opace, bisericile fortificate nu intră în tradiția noastră, nu încap în mințile noastre. Burgurile, cu zidurile lor inspiratoare de frică, au fost aduse la noi de «oaspeți» germanici, veniți dintr-o lume rece, agitată și pragmatică. La noi, apărarea de inamic se făcea altminteri, nu prin izolare între ziduri. Se făcea prin înțelegere ori prin adăpostire în locuri ferite, până trecea urgia. De aceea, de altminteri, «codru-i frate cu românul»¹.

Țăranul român

„În viața altor națiuni, țăranimea a putut avea, și a avut, un rol secundar, șters; pentru noi însă este izvorul românismului pur și etern. La noi, singura realitate permanentă, inalterabilă, a fost și a rămas țăranul. Atât de mult că, de fapt, țăranul român nici nu este țăran ca la alte popoare”².

¹ **Ibidem**, pp. 52-53.

² **Liviu Rebreanu**, *Art. cit.*, p. 92.

„Cuvântul însuși este de origine urbană, cel puțin în semnificația actuală. Țăranul nu-și zice niciodată țăran. Doar în vremurile mai noi și sub influențe politice a pătruns și la țară cuvântul, spre a indica pe omul de la sat în contrast cu cel de la oraș. Țăranii însă îi numesc pe țărani, simplu, «oameni». De fapt, țăranul n-are nume pentru că nu este nici clasă, nici breaslă, nici funcție, ci poporul însuși, omul român. Pentru toată lumea, țăran este sinonim cu român, pe când orășan nu, ba în general dimpotrivă, mai cu seamă în ochii țăranului”¹.

„Nu știu când a apărut în istorie țăranul așa cum îl definiște știința de azi, adică omul care cultivă pământul din moși-strămoși și care se simte legat de pământ prin rădăcini adânci. Barbarii de odinioară, străbunii națiunilor mari și mici de azi, n-au avut, pare-se, țărani, cel puțin în secolele când marea migrație îi arunca mereu de colo până colo prin Europa sălbatică. Neamurile războinice, pornite pe cuceriri și deci spre traiul din munca altora, disprețuiau legătura cu pământul. În viața lor, rolul de căpetenie îl aveau creșterea vitelor, vânatoarea și războiul, care este tot un fel de vânatoare, dar de oameni”².

„Istoricii, inclusiv cei români, nu se prea înțeleg între ei când este vorba de trecutul nostru. Într-o privință totuși sunt de acord cu toții, anume că aici, la noi, pe pământurile noastre, se face agricultură din vremuri imemorabile. Dar existența agriculturii presupune existența țăranului. Năvălitorii nestatornici, umblători după pradă și setoși de sânge, nu se îndemneau să scormonească ogorul. Trebuie deci să fi muncit poporul băștinaș peste care puhoaiile de barbari au alunecat și s-au scurs val după val”³.

¹ *Ibidem*, p. 93.

² *Ibidem*, pp. 93-94.

³ *Ibidem*, p. 94.

„Băștinașii s-au învățat, desigur după aspre experiențe, să nu se amestece deloc, sau cât mai puțin posibil, în luptele năvălitorilor care se perindau. Războaiele erau totale și pe atunci, mai ales din partea barbarilor care purtau cu ei femeile, copiii și bătrânii, împreună cu toate animalele. Dar pe atunci munții și codrii ofereau încă refugii destul de sigure pentru autohtonii care voiau să rămână neutri”¹.

„Cotropitorii înșiși rareori se abăteau departe de marile căi de trecere și de pășunile care le hrăneau vitele. Iar când s-a întâmplat ca unii să se risipească și să se adoiască, este o minune cum a rezistat și a persistat aici poporul nostru, în mijlocul tuturor uraganelor. Dar țăranul român, existența lui permanentă pe aceste plaiuri, poate dezlega taina aceasta și altele care ne privesc. Țăranul este începutul și sfârșitul. Numai pentru că am fost neam pașnic de țărani, am putut să ne păstrăm ființa și pământul”².

„Când se abat marile urgii, oamenii bogați, proprietarii de toate felurile, sunt imediat gata de ducă. Ei n-au legături organice cu pământul țării și se despart ușor de orașele sau de castelele în care locuiesc, siguri că vor găsi, cu aurul lor, în alte țări, alte orașe și alte castele, unde vor putea continua viața ușoară de belșug”³.

„Țăranul însă nu pleacă nici de voie, nici de nevoie. El n-are unde să-și mute sărăcia, pentru că, smuls de pe ogorul lui, ar fi osândit să piară ca un arbore smuls din rădăcini. De aceea, țăranul este pretutindeni păstrătorul efectiv al teritoriului național”⁴.

¹ *Ibidem*, p. 95.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*, p. 96.

⁴ *Ibidem*.

„Și dacă e așa în general, de ce n-ar fi și pentru țăranul român, a cărui dragoste de pământ este mai mare și mai naturală decât a altora? Căci pentru țăranul nostru pământul nu este un obiect de exploatare, ci o ființă vie, față de care nutrește un sentiment straniu de adorație și de teamă. El se simte zămislit și născut din acest pământ ca o plantă fermecată care nu se poate stârpi în vecii vecilor”¹.

„De aceea pământul este însuși rostul lui de a fi. Pământul nostru are un glas pe care țăranul îl aude și-l înțelege. Este «sfântul pământ inspirator» care ne-a modelat trupul și sufletul, care prin soarele și apele și munții și șesurile lui ne-a dăruit toate calitățile și defectele cu care ne prezentăm azi în lume. Pământul acesta parcă nici nu poate produce decât numai români”².

Limba noastră este opera țăranului român

„O caracteristică tot atât de importantă a unui neam, ca și comunitatea de sânge, este limba. La noi și aceasta e opera țăranului. Limba română este o limbă țărănească. Farmecul și expresivitatea specifică le-a căpătat de la făuritorul ei original, care a fost țăranul. Toată dezvoltarea ei, până în timpurile mai noi, se datorează țăranului, singurul care a vorbit-o întotdeauna. Limbile prea cultivate, ajunse la completă maturitate, devin rigide, abstractizante, mecanice”³.

„Pierzând sau disprețuind contactul direct cu poporul, în cele din urmă îmbătrânesc, se artificializează, ajung a fi organisme moarte, cum sunt: limba latină, greaca veche și ebraica. Limba noastră, cultivată numai de țărani, în legătură continuă cu pământul și cu lumea concretă, a păstrat expresia magică

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem**, p. 97.

³ **Ibidem**, pp. 101-102.

și naivă a omului simplu, o prospețime pitorească și colorată, ritmul vieții mișcătoare”¹.

„Limba aceasta, ca toate operele țărănești, este conservatoare și-și apără cu îndărătnicie conformația, rămânând refractară încercărilor de violentare. Neologismele, în afară de cele de specialitate cu circulație numai în anume sfere, se generalizează anevoie și abia după ce suferă transformările noționale și formale potrivite cu spiritul ei”².

„Așa au fost condamnate să dea greș eforturile filologilor de odinioară care au vrut s-o «relatinizeze», ca și ale altor reformatori mai noi care au încercat s-o «românizeze» prin reînvierea slavonismelor eliminate de evoluția ei firească”³.

„Același rezultat trebuie să-l aibă și tendința unor scriitori și gazetari de a o «urbaniza» cu orice preț, împrumutând din limbi străine nu numai cuvinte, dar și construcții gramaticale și sintactice, socotind probabil, ca și oarecari predecesori ai lor de-acum două-trei secole, că româneasca poporului e «proastă și nu-i bună de nimic»”⁴.

„Țăranul s-a încăpățânat a vorbi numai românește și a refuzat să învețe o limbă străină chiar când împrejurările sau nevoile l-ar fi obligat. În Ardeal, în regiunile mixte, întotdeauna ungurii și sașii au fost cei care au vorbit românește, nu românii ungurește sau nemțește. Eu n-am cunoscut niciun țăran român care să știe ungurește sau orice altă limbă străină, deși în vechea monarhie austro-ungară existau regimente de români care staționau cu anii prin provincii străine îndepărtate. Soldații vorbeau românește oriunde se aflau, la Viena ca și în Bosnia, iar când cineva li se adresa într-o limbă străină, răspundeau

¹ *Ibidem*, p. 102.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*, pp. 102-103.

⁴ *Ibidem*, p. 103.

invariabil «nu știu», din care pricină unele corpuri de armată erau chiar poreclite «nu-știu-regiment»¹.

„Aceasta însă nu înseamnă că țăranul român e incapabil să învețe o limbă străină, ci numai că ține mai presus de orice la graiul lui strămoșesc”².

Credința țaranului român

„Precum și-a păstrat limba, tot astfel a păstrat și a modelat țăranul român, după chipul și asemănarea lui, credința în Dumnezeu. Din bătrâne superstiții, din rămășițe de credințe străvechi transformate și adaptate, din dogme și precepte creștine, el și-a alcătuit o religie specifică, un amalgam profund de creștinism și păgânism. Religia aceasta, legea românească, e unică pentru întreg neamul nostru și mai presus de toate controversalele teologice. În ea se rezumă concepția de viață a țăranului român, resemnarea și încrederea lui în dreptatea lui Dumnezeu”³.

„Legea românească e suportul moral al țăranului. Ea i-a dăruit puterea de a rezista și de a birui încercările veacurilor. Creștinismul nostru, așa cum îl practică și-l trăiește țăranul, ascunde în sine toate fazele și peripețiile istoriei poporului român, întocmai ca și limba română”⁴.

Țăranul român din Transilvania

Cu toate că viața țăranilor din toate provinciile românești a fost grea, cel mai mult au avut de îndurat românii din Ardeal, care au fost în permanență persecutați din punct de vedere național și religios.

¹ **Ibidem**, pp. 103-104.

² **Ibidem**, p. 104.

³ **Ibidem**, pp. 104-105.

⁴ **Ibidem**, p. 105.

„Nicolae Iorga a definit provincia intracarpatică cel mai bine, atunci când și-a intitulat una dintre cărțile lui de geniu «Sate și preoți în Ardeal». Pentru românii transilvăneni, aceasta a fost esența vieții și acesta a fost secretul viețuirii, conviețuirii și supraviețuirii. Țăranii au fost talpa țării, iar preoții au fost conducătorii spirituali, sociali, politici ai acestor țărani, fiindcă alți conducători - de la o vreme - nu au mai fost lăsați să aibă”¹.

În cele ce urmează vom prezenta, foarte pe scurt, calvarul țăranilor ardeleni, în secolele de împilare străină lipsită de milă.

În 16 septembrie 1437, în timpul răscoalei de la Bobâlna, ungurii, sașii și secuii din Transilvania au semnat, la Căpâlna, un tratat de alianță, intitulat: „Unio Trium Nationum” (Uniunea celor trei națiuni). Această înțelegere, care îi excludea pe români, prevedea ca cele trei naționalități să se ajute reciproc. Pe termen scurt, se urmărea zdrobirea răsculașilor, cu timpul însă, acest acord a dus la excluderea de la viața politică din Transilvania a populației românești, care forma majoritatea locuitorilor.

Reprezentanții celor trei națiuni din Transilvania îi considerau pe români „o plebe netrebnică, iobagă, aproape barbară, neformând niciodată o «națiune» ca să i se cuvină acest nume, acuzându-i că sunt înclinați spre toate nelegiuirile și se sustrag de la sarcinile publice”². Românii din Ardeal erau socotiți de stăpânitorii lor drept „o prostime neînfrânată, niște vagabonzi tolerați, care niciodată n-au avut drepturi sau vreo proprietate, fie ea de orice natură”³.

¹ Acad. Ioan-Aurel Pop, *Art. cit.*, pp. 56-57.

² Francisc Pall, *Inochetie Micu-Klein, exilul la Roma 1745-1768*, Editura Viața creștină, Cluj-Napoca, 1997, p. 8.

³ Pr. Prof. Nicolae Feier, *Sfinții români: Atanasie Todoran din Bichigiu, Vasile Dumitru din Mocod, Mani Grigore din Zagra și Vasile Oichii din Telciu*, Ediția a II-a, Editura Karuna, Bistrița, 2008, p. 83.

„Umanistul croato-ungar Antonius Verancius sau Verancsics (1504-1573), fost arhiepiscop al Ungariei (1568-1573), scria despre locuitorii de drept ai Transilvaniei și despre români: Țara este locuită de trei națiuni, ungurii, sașii și secuii; i-aș adăuga totuși și pe români care, deși îi ajung ușor la număr pe ceilalți, nu au nicio libertate, nicio nobilime, niciun drept al lor, sunt cu toții oameni de jos, iobagi ai ungurilor și fără un teritoriu al lor, răspândiți peste tot, în toată țara, locuind arareori în locuri deschise, de cele mai multe ori retrași în păduri; iar ei, împreună cu turmele lor, duc o viață fără noroc (nenorocită)”¹.

În secolul al XVI-lea, țărani legați de glie (iobagi sau șerbi) existau în toate țărilor aflate sub conducerea Habsburgilor. „În Austria Inferioară, corvoada acestora era limitată la 30 de zile pe an; în Austria Superioară, la 17 (la care se adăugau alte trei zile de «corvoadă regală»); în Boemia, la 4 zile pe an; în timp ce în Ungaria ea putea atinge 50 de zile”². „Transilvania era supusă unui regim seniorial mult mai aspru decât în Ungaria sau Austria. Iobagii, care reprezentau majoritatea maselor țărănești, datorau între 50 și 100 de zile de corvoadă pe an, la care se adăugau dijma și un cens variabil. Pe deasupra, țăranul era supus doar justiției senioriale, ieșind complet de sub autoritatea principelui”³.

În urma unei hotărâri luate în dieta de la Turda, în 1579, în Transilvania erau recunoscute trei națiuni: ungurii, sașii și secuii și patru religii recepte: catolicismul, calvinismul, luteranismul și unitarianismul. Credința ortodoxă, a tuturor românilor, care formau majoritatea populației din principat, era doar

¹ **Ioan Aurel Pop**, *Biserică, societate și cultură în Transilvania secolului al XVI-lea. Între acceptare și excludere*, Editura Academiei Române, București, 2012, p. 46.

² **Jean Bérenger**, *Istoria Imperiului Habsburgilor (1273-1918)*, traducere de Nicolae Baltă, Editura Teora, 2000, p. 167.

³ **Ibidem**, p. 158.

tolerată. Astfel, românii ortodocși nu aveau niciun drept politic și „niciun reprezentant legal. Interesele românului le putea reprezenta doar stăpânul acestuia (ungur, sas ori secui), care era dușmanul aspirațiilor lui”¹. În plus, „iobagul român era nevoit să plătească zeciuială preotului de religie străină, să participe la întreținerea bisericii străine, la construirea școlii și la întreținerea învățătorilor străini”².

„Cu prilejul primei sale călătorii în Transilvania, în 1773, împăratul de la Viena Iosif al II-lea nota despre românii de aici: Acești săraci supuși români, care sunt, fără îndoială, cei mai vechi și cei mai numeroși locuitori ai Transilvaniei, sunt chinuți și împovărați cu nedreptăți de toată lumea, fie unguri, fie sași, așa de mult, că într-adevăr soarta lor, când o cunoști, este foarte de compătimit și nu este decât de mirat că se mai găsesc atâția din acești oameni și că n-au fugit cu toții”³. În pofida observațiilor sale, împăratul Iosif al II-lea nu a luat nicio măsură pentru a ușura viața țăranilor români din imperiul pe care îl conducea.

În perioada respectivă, „numărul zilelor de muncă pe care iobagii români erau obligați să le presteze pe domeniile stăpânilor, era de trei-patru pe săptămână sau chiar mai mult. În anul 1773, în Țara Hațegului, unii stăpâni feudali îi obligau pe țărani să presteze patru zile de muncă cu palmele și trei cu vitele, cu alte cuvinte, toate zilele săptămânii și în afară de aceea mai trebuia să le dea nobililor și dijmă. Pe deasupra, iobagul era obligat să plătească dări, să asigure provizii pentru întreținerea

¹ **Silviu Dragomir**, *Avram Iancu*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2012, p. 107.

² **Ioan Lupaș**, *Biserica Ortodoxă Română din Transilvania și unirea religioasă în cursul veacului al XVIII-lea*, traducere de Ana Maria Arghișan, Editura Tipomur, Târgu Mureș, 2004, p. 68.

³ **Ioan Aurel Pop, Ioan Bolovan**, *Istoria Transilvaniei*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2013, p. 144.

armatei, să presteze munci pentru nevoile militare sau alte treburi publice, căraușii, să lucreze la drumuri, la cetăți etc”¹. Datorită atâtor obligații, țăranii români nu mai aveau timp să-și lucreze propriul pământ. În același timp, marii proprietari de pământuri erau scutiți de dări către stat, de aceea țăranii cereau ca „și nobilii să plătească biruri, ca și oamenii de rând”².

„Prin patenta din 1 noiembrie 1781, Iosif al II-lea a abolit șerbia din Boemia, Moravia și Silezia, desființând necesitatea aprobării senioriale pentru căsătorie, părăsirea domeniului și trimiterea copiilor la școală sau ucenicie. De asemenea, copiii nu mai erau siliți să fie servitori la castel”³. Cu toate că împăratul cunoștea prea bine situația din Transilvania, nu a desființat iobăgia și aici.

În vara anului 1784, s-au anunțat înrolări în cadrul regimentelor de graniță din Ardeal, cei recrutați urmând să scape de iobăgie și să beneficieze de anumite avantaje. Numărul celor care doreau să se înscrie a depășit cu mult așteptările autorităților, de aceea conscripția a fost anulată de guvernatorul Transilvaniei, Samuel von Brukenthal, sub presiunea nobililor maghiari, care își simțeau amenințate privilegiile de clasă, ceea ce i-a nemulțumit și mai mult pe țăranii.

Ca semn al nemulțumirii, în toamna aceluiași an, sub conducerea lui Horea, Cloșca și Crișan a izbucnit „una dintre cele mai grave revolte țăărănești din istoria Transilvaniei”⁴. Vorbind despre această răscoală, episcopul romano-catolic Horvát Mihály, scria: „Revolta românilor a izvorât din defectuoasa alcătuire a relațiilor sociale. Acest popor gemea de

¹ **Ionuț Costea**, *Răscoala lui Horea (1784)*, publicat în: «Istoria Transilvaniei», vol. III, Editura Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2008, p. 234.

² **Ioan Aurel Pop, Ioan Bolovan**, *Op. cit.*, p. 165.

³ **Jean Béranger**, *Op. cit.*, p. 364.

⁴ **Ibidem**, p. 366.

secole sub povara samavolniciei, datorită căreia, după cum se întâmplă în mod obișnuit, s-a scufundat în degradare morală și în sălbăticie. Demnitatea de sine a dispărut de mult din sufletul său și, sub povara aservirii, s-a obișnuit cu slugărnicia. Dar și răbdarea popoarelor își are limitele ei; din momentul depășirii acestora, începe și dezlănțuirea furiei sufletelor salbăticite. Această furie distruge și pustiește în mod nestăvilit, ca un instrument cumplit al răzbunării în mâinile unei Nemesis a omenirii asuprite. Acest lucru s-a întâmplat și cu poporul român din Transilvania”¹.

În timpul răscoalei, care a fost reprimată în sânge, „și-au pierdut viața aproximativ 450 de țărani și circa 150 de nobili, precum și 11 soldați”².

După înăbușirea revoltei, sute de moți au fost strămutați în Banat și Bucovina. Celor rămași acasă, li s-a acordat libertatea pășunatului, scutirea de cărăușie, au fost desființate servitutea personală și legarea de glie, fiindu-le acordat dreptul de a se căsători fără consimțământul nobilului și cel de a frecventa o școală.

Drept consecință a răscoalei conduse de Horea, Cloșca și Crișan, „în 22 august 1785 a fost promulgată patenta de desființare a iobăgiei în Transilvania”³.

„Cu toate că pe domeniul Zlatnei, unde a izbucnit răscoala, s-a introdus reglementarea urbarială, condiția țăranilor nu s-a îmbunătățit, deoarece, la 1790, aceștia efectuau conform contractului, servicii pentru care cu doar câțiva ani în urmă se răsculaseră”⁴.

¹ **Melinda Mitu, Sorin Mitu**, *Ungurii despre români. Nașterea unei imagini etnice*, Editura Polirom, Iași, 2014, p. 134.

² **Ionuț Costea**, *Op. cit.*, p. 240.

³ **Ibidem**, p. 238.

⁴ **Ibidem**, p. 239.

În timpul revoluției din 1848, Transilvania și Croația au fost alipite Ungariei. Ca măsură de prevedere, „în 15 mai 1848, la Blaj, populația românească din Ardeal s-a declarat și s-a proclamat națiune de sine”¹, însă acest lucru i-a deranjat pe atotputernicii stăpânitori, pentru că baronul maghiar Ștefan Daniel de Vargyas, a afirmat: «Sistemul principatului Transilvaniei din strămoși îl constituie trei națiuni și patru religii recepte și, în uniunea lor, constă fericirea și bunul mers al țării. Totuși, se găsesc locuitori nerușinați și îndărătnici, care, nesocotind fericirea de obște și legile fundamentale ale țării, vor să introducă acea josnică plebe valahă ca a patra națiune receptă, străduindu-se cu toată nelegiuirea să sfarme uniunea, să introducă silnic o națiune străină»”².

„Adunarea națională a românilor de la Blaj, din 15 mai 1848, a cerut ca unirea cu Ungaria să nu fie luată în considerare până când românii nu vor obține reprezentarea în dietă. Revendicarea lor a rămas fără ecou și dieta, întrunită la Cluj, și-a votat propria desființare, în 30 mai. Delegației românilor, sosită la Innsbruck, i s-a prezentat actul unirii și i s-a comunicat că va trebui să negocieze cu guvernul ungar”³.

După ce revoluția austriacă a fost înfrântă, noul împărat, Franz Joseph, nu a mai recunoscut guvernul maghiar, însă cei mai împilați și nedreptățiți locuitori ai Imperiului Austriac au rămas în continuare tot românii din Transilvania. Episcopul Horvát Mihály, afirma în acest sens: „Trebuie să admitem deschis că dintre toate popoarele creștine din Ungaria, bieții români sunt neglijăți în modul cel mai îngrozitor. Dintre

¹ **A. J. P. Taylor**, *Monarhia Habsburgică, 1809-1918. O istorie a Imperiului Austriac și a Austro-Ungariei*, traducere de Cornelia Bucur, Editura Allfa, București, 2000, p. 54.

² **Pr. Prof. Nicolae Feier**, *Op. cit.*, pp. 100-101.

³ **A. J. P. Taylor**, *Op. cit.*, p. 60.

concetățenii noștri români, poate doar fiecare al cincisutelea este atât de norocos încât să beneficieze de o educație, dar și aceasta este slabă, iar ceilalți cresc ca și animalele, fără să cunoască menirea lor umană și cetățenească, precum și mijloacele prin care să ajungă la împlinirea acesteia”¹. Avocatul maghiar Hatvani Imre, în lucrarea sa: „Cuvânt în chestiunea neamului valah”, apărută la Pesta, în primăvara anului 1848, scria: „Nu avem voie să uităm că dacă în țara noastră au existat poveri atât de grele ale sistemului de oprimare, ele nu au nenorocit niciun popor atât de mult ca pe români. Iar noi, secole de-a rândul, nu am avut față de niciunul mai puțină compasiune decât față de acest neam sărman”². În mai 1848, ziaristul maghiar Pálffy Albert, afirma și el: „poporul român este bun și fidel, liniștit, blând și iertător și, în pofida oprimmării, a rămas cinstit și nestricat. Maghiarul nu se poate sprijini pe niciuna dintre națiunile conlocuitoare atât de sigur ca și pe el”³. Contrar acestor păreri, unii „moșieri unguri din Transilvania au scris într-o gazetă din Cluj că românii nu vor să se bucure de libertatea, care, fiind umană, este bunul cel mai de preț, cel mai nobil, ci caută libertatea ce o dețin de la natură ca orice animal, deci libertatea animalică”⁴.

După unirea Transilvaniei cu România, când împilarea țăranilor ardeleni a încetat, poetul Octavian Goga a afirmat: „Vrăjmășia stăpânirilor străine, care-și pusese ca țintă desființarea noastră, ne-a supus unei despuieri metodice vremuri îndelungate. Clasa conducătoare ne-au absorbit-o elementele dominante, Biserica a tânjit în umbră sub persecuții rușinoase,

¹ Melinda Mitu, Sorin Mitu, *Op. cit.*, p. 340.

² *Ibidem*, p. 181.

³ Sorin Mitu, *Transilvania mea. Istorii, mentalități, identități*, Editura Polirom, Iași, 2006, p. 243.

⁴ Silviu Dragomir, *Op. cit.*, pp. 183-184.

școala nu ne-a împărțit cu binefacerea ei. Nu ne-a rămas decât țăranul, rob al gliei, secătuit de regimul «Aprobatelor și Compilatelor» sub principii Transilvaniei, această «misera plebs contribuens» răzlețită prin satele de munte și de câmpie și devenită mai târziu un rezervor de forțe risipite, când de dragul politicii de la Viena, când de năzuințele recente ale imperialismului unguresc. Într-o vreme când cele două principate dunărene, cu tot cortegiul de mizerii al vasalității turcești, aveau totuși o pătură conducătoare de stat și un impuls de civilizație proprie, în Ardeal românismul nu trăia decât în cadrul unei vieți patriarhale. Această izolare a iobăgimii noastre însă, veacuri întregi s-a prefăcut într-o cetate nepătrunsă a apărării naționale. Oropsii plugari și ciobani s-au retransat în părăsirea lor și, o mie de ani, păstrându-și datinile, cântecele, superstițiile, torcând firele de argint ale poveștilor din străbuni, au trecut neatins din generație în generație patrimoniul sufletească specific al neamului. În acest chip asperitatea sorții s-a transformat în supremul nostru scut, conservându-se o puritate de sânge intactă în toate nuanțele ei și păzită de neajunsurile oricărui contact străin, ca un tezaur acoperit de ruine. Viforul vremii în Ardeal a trecut în așa fel că toate furtunile au bătut culmile, au frânt crestele copacilor, dar au lăsat nemișcate și în deplina lor podoabă firicelele de iarbă”¹.

„Ardealul nostru, în acest zbucium istoric al neamului, a trăit printr-un popor de țărani”² și „așa ne-au rămas țăranii, singura rațiune de existență a neamului nostru, sub ocrotirea politică dușmană”³.

¹ **Octavian Goga**, *Coșbuc*, publicat în volumul: *Veșnicia s-a născut la sat*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2019, pp. 125-127.

² **Ibidem**, p. 125.

³ **Ibidem**, p. 127.

Pentru țăranul român satul este centrul lumii

„Pentru țăranul român satul nu este situat într-o geografie pur materială și în rețeaua determinantelor mecanice ale spațiului, ca orașul; în conștiința țăranului satul este situat în centrul lumii și se prelungește în mit. Satul se integrează într-un destin cosmic, într-un mers de viață totalitar dincolo de al cărui orizont nu mai există nimic”¹.

„În conștiința colectivă a fiilor săi, fiecare sat este simțit ca un fel de centru al lumii, după cum din punct de vedere optic fiecare om se plasează pe sine de asemeni în centrul lumii. Numai așa se explică orizonturile vaste ale creației populare în poezie, în artă, în credință, acea trăire care participă la totul, siguranța fără greș a creației, belșugul de subînțelesuri și de nuanțe, implicațiile de infinită rezonanță și însăși spontaneitatea neistovită. Omul satului, întrucât izbutește să se mențină pe linia de apogeu, genială, a copilăriei, trăiește din întregul unei lumi - pentru acest întreg; el se găsește în raport de supremă intimitate cu întregul și într-un neîntrerupt schimb reciproc de taine și revelații cu acesta”².

Modul de organizare al satului românesc

În localitățile tradiționale românești, „comunitatea rurală era organizată spațial în jurul bisericii, centru spiritual în care cerul era unit cu pământul și omul se întâlnea cu Dumnezeu. Drumul principal al satului era cel ce urca spre biserică, iar aceasta era în mod firesc așezată în locul cel mai înalt, cât mai aproape de cer. Pe turla bisericii, vizibilă din orice punct

¹ **Lucian Blaga**, *Elogiul satului românesc*, publicat în volumul: *Veșnicia s-a născut la sat*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2019, p. 68.

² **Ibidem**, p. 72.

al satului, era așezată crucea, simbol al legăturii omului cu Dumnezeu și al iubirii cu care El îmbrățișează lumea”¹.

Renumitul poet, filosof și om de cultură Lucian Blaga a constatat faptul că, spre deosebire de alte popoare, „satul nostru este clădit în preajma bisericii, din care iradiază Dumnezeu”². Marele filosof menționează într-una din scrierile sale: „Mi-aduc aminte că vedeam satul așezat înadins în jurul bisericii și al cimitirului, adică în jurul lui Dumnezeu și al morților”³.

„Casele celor mai vechi și mai gospodari locuitori ai satului erau cele mai apropiate de centru, semn că stabilitatea și hărnicia erau bine plăcute Domnului. Cei mai puțin gospodari, ca și noii veniți în comunitate locuiau la periferia așezării, acolo unde spațiul era în curs de organizare”⁴.

„Tot în centrul satului era amplasată școala, un alt punct vital pentru comunitate, care alături de instituția Bisericii și cea a familiei reprezenta o importantă cale de conservare a tezaurului cultural. Locurile de veci ale celor mai de vază membri ai comunității, situate împrejurul bisericii, erau simbol al unității Bisericii luptătoare cu Biserica triumfătoare, dar și a continuității dintre lumea văzută și cea nevăzută. Cimitirul era situat la granița universului cunoscut cu «lumea» din afară, în care uneori flăcări se avântau în căutarea «rostului în viață». Existența omului se desfășura netulburată - un drum lung între viața de aici și viața veșnică - începând cu botezul în biserica aflată în centru și continuând după moarte dincolo de periferia satului, în lumea din afară. Curgerea timpului în satul românesc era caracterizată de o multitudine de evenimente, mai mult sau mai puțin însemnate”⁵.

¹ Preot Țura Marius-Ovidiu, *Art. cit.*, pp. 8-9.

² Lucian Blaga, *Art. cit.*, p. 75.

³ *Ibidem*, p. 66.

⁴ Preot Țura Marius-Ovidiu, *Art. cit.*, p. 9.

⁵ *Ibidem*.

„La sat, viața este înțeleasă și ca timp binecuvântat pentru a sfinți locul în care trăim. Iar dacă sfințim locul în care trăim pe pământ, putem spera să primim și un loc în ceruri. De asemenea, satul are un cult al pomenirii morților și al legăturii dintre generații, mult mai profund decât orașul. Creațiile populare perene din lumea satului sintetizează filosofia profundă a înțelegerii sensului sfânt al vieții și al morții. Din experiența Liturghiei euharistice, a vieții ascetice și a dăruirii jertfelnice s-a format spiritualitatea poporului român, ca fiind un popor care a interiorizat și asumat jertfa Crucii și lumina Învierii lui Hristos în viața lui”¹.

Veșnicia s-a născut la sat

Lucian Blaga scria în poezia „Sufletul satului” următoarele cuvinte: „Eu cred că veșnicia s-a născut la sat. / Aici orice gând e mai încet, / și inima-ți zvâcnește mai rar, / ca și cum nu ți-ar bate în piept, / ci adânc în pământ undeva. / Aici se vindecă setea de mântuire / și dacă ți-ai sângerat picioarele / te așezi pe un podmol de lut”.

„Pe lângă percepția atemporală a istoriei de către țăran, pe care o subliniază Lucian Blaga, expresia «veșnicia s-a născut la sat» poate semnifica și faptul că la sat, mai mult decât la oraș, pot fi mai ușor percepute și apreciate prezența Creatorului în natură, valoarea naturii înconjurătoare ca dar al lui Dumnezeu, ce trebuie cultivat în relație de recunoștință față de Dăruitor, precum și legătura indisolubilă dintre cult și cultură, având ca bază agricultura. La sat, cultivarea pământului este adesea însoțită de acte cultice, precum binecuvântarea holdelor, a semănatului, a fântânii, a primelor roade ale pământului, iar în unele regiuni Troițele străjuiesc fântânile, colinele sau drumurile din mediul rural. Toate slujbele de binecuvântare a cultivării

¹ Daniel, **Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române**, *Art. cit.*, pp. 10-11.

pământului evidențiază legătura între rugăciune și acțiune, încât omul credincios și harnic se conduce după principiul, «totdeauna lucrul tău să-l începi cu Dumnezeu!»¹.

„Metafora «veșnicia s-a născut la sat» semnifică și percepția relației dintre timpul acțiunii și timpul rodirii. Poți să organizezi totul foarte bine din punct de vedere tehnic sau practic, dar, dacă ploaia nu vine la timp sau vine cu grindină mare, cultura agricolă poate fi compromisă! Pentru agricultor, între sămânța semănată și recolta scontată este o legătură spiritual trăită existențial în rugăciune, răbdare și speranță”².

„Este vorba de un timp al așteptării, al binecuvântării și al rodirii pe care țăranul îl înțelege altfel decât muncitorul sau inginerul care apasă pe buton în fabrică și obține imediat rezultatul dorit sau programat”³.

Viața religioasă la sat

„Garanția vieții creștine a satului românesc este prezența lui Dumnezeu în Biserica Sa, iar viața religioasă a satului capătă chip și formă în primul rând în biserică, aceasta constituind așezământul tradițional care organizează și conduce viața religioasă și astfel răspunde nevoilor interioare ale țăranului nostru și promovează spiritualitatea satului”⁴, pentru că „activitatea religioasă era și încă mai este în centrul vieții satului românesc și toate celelalte fenomene privind ordinea materială a lucrurilor și ordinea spirituală sunt, mai mult sau mai puțin, străbătute de religie”⁵.

¹ **Ibidem**, pp. 10-11.

² **Ibidem**, pp. 11-12.

³ **Ibidem**, p. 12.

⁴ **Gheorghe Focea**, *Aspectele spiritualității sătești*, în „Sociologie Românească”, Anul II, nr. 5-6, 1937, p. 197.

⁵ **Preot Țura Marius-Ovidiu**, *Art. cit.*, p. 15.

„Toate activitățile economice, artistice, tehnice, politice, sociale, stau sub semnul vieții religioase. Așadar în viața satului nostru românesc, Biserica nu s-a rupt niciodată de celelalte activități umane, nu a devenit autonomă, ci a rămas forța organizatoare tradițională de valori”¹.

„Întotdeauna Biserica a acționat pentru modelarea în spirit creștin a credincioșilor săi, fără însă a fi agresivă cu alte forme de viață religioasă, cu anumite practici și obiceiuri tradiționale. Această spiritualitate veche s-a adaptat formelor și sensului vieții religioase a Bisericii creștine, fără să renunțe totuși la valorile sale, iar Biserica s-a adaptat și ea la condițiile și sensul tradiției locale, fără a renunța la valorile sale esențiale, dând naștere unei întâlniri spirituale între credința dacică veche și creștinismul care s-a impus ca primordial în viața satului și a țăranului român”².

„Sărbătorile în viața satului implică omul și pe Dumnezeu, însă implică și natura, tot cosmosul se regenerează în preajma unor sărbători, unii pomi înfloresc în anumite zile sfinte din calendar, iar unele păsări cântă doar de anumite sărbători”³.

„Lumea aceasta, pentru țăranul român, este ordonată, frumoasă, așezată nu în înțelesul științelor fizice, ci mai precis în înțelesul biologic și moral. La sat viața își poartă ritmul între materie și spirit, țăranul nostru este conștient de ideea de bine și de rău, în ordinea cosmică și pământească creștinismul a avut un mare rol”⁴.

„Sentimentul veșniciei este mai puternic în sufletul țăranului care trăiește în armonie cu natura prin cultiva-

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem**, pp. 15-16.

³ **Ibidem**, p. 16.

⁴ **Ibidem.**

rea pământului. Omul care muncește pământul Îl simte pe Dumnezeu mai aproape tocmai pentru că trăiește în armonia naturii și pentru că se simte tot timpul dependent de Dumnezeu de la care așteaptă ploaia și căldura la vreme pentru cultivarea și pentru rodirea pământului. Orice muncă este binecuvântată de Dumnezeu dacă se face cu credință și cu rugăciune, însă rodul muncii depinde numai de Dumnezeu. Osteneala muncii aparține omului, iar rezultatul ei este darul exclusiv al lui Dumnezeu. Sfântul Apostol Pavel a scris în acest sens: «*Eu am semănat, Apolo a udat, dar Dumnezeu a făcut să crească*» (I Corinteni 3,6). Țăranul, cu deosebire, este conștient că roadele muncii sale sunt darul lui Dumnezeu pentru care el Îi mulțumește neîncetat”¹.

„Prin cuvintele: «Setea de mântuire se vindecă la sat», poetul Lucian Blaga înțelegea că sufletul curat al țăranului nu-și poate imagina viața fără Dumnezeu. Prin urmare, viața satului gravitează în jurul Bisericii, cu tradițiile ei milenare care au apărut și hrănit de-a lungul istoriei ființa noastră. Dacă noi uităm de mântuirea sufletului, care ne vine prin mijlocirea Bisericii, atunci suntem mai de plâns decât toți oamenii!”².

„Pentru omul societății religioase tradiționale, întreaga lume fenomenală era spiritualizată, locurile și timpurile având amprenta sacralului și viața se organiza după legi cosmice. Manifestările omului, de la cele mai comune gesturi până la cele mai rafinate creații ale artei populare, erau integrate aceluiași sistem de valori tradiționale. Destinul său era legat de cel al colectivității, religiozitatea având o expresie comunitară”³.

„Sărbătorile religioase se împleteau în mod firesc cu datini și obiceiuri ale folclorului local. Liturghia duminicală era urmată

¹ Ibidem.

² Ibidem.

³ Ibidem, p. 8.

de hore și serbări câmpenești. Portul, cu marea sa varietate de culori și modele, pictura și sculptura populară, ce împodobeau casele oamenilor, legendele și basmele povestite seara în jurul focului, proverbele și zicătorile încărcate de înțelepciune, muzica și dansul horelor, exprimau bucuria unei vieți luminoase, aproape de Dumnezeuul strămoșilor și de creația Sa”¹.

„De asemenea, una dintre cele mai importante valori transmise de satul românesc este sentimentul comunității”².

Satul românesc este autentic și își este oarecum suficient siesi

„Satul românesc în ciuda sărăciei și a tuturor neajunsurilor cuibărite în el prin vitrega colaborare a secolelor, se învrednicește în excepțională măsură de epitetul autenticității. Mai precis, între nenumăratele sate românești găsim atâtea și atâtea așezări, care realizează ca structură sufletească întocmai termenii definiției pe care o acordăm satului. Satul ca așezare de oameni, colectiv cuprins de formele interioare ale unei matrice stilistice, poartă pecetea unei unități și are caracterul unui centru de cristalizare cu raze întinse spre a organiza în jurul său un cosmos. Cosmocentrismul satului nu trebuie înțeles însă ca o grotescă trăsătură de megalomanie colectivă, ci ca o particularitate, ce derivă dintr-o supremă rodnică naivitate. Fiecare sat își are sub acest unghi mândria sa, care-l împinge spre o diferențiere de celelalte sate învecinate, sau mai depărtate. Satele nu țin să se conformeze toate la rânduielile unuia singur. În port, în obiceiuri, în cântec, fiecare sat ține la autonomia și la aureola sa”³.

¹ **Ibidem**, p. 9.

² **Ibidem**.

³ **Lucian Blaga**, *Art. cit.*, pp. 77-78.

„Fiecare sat vrea să rămână el însuși, nu vrea să dicteze celorlalte nici gustul, nici reguli de comportare. Se constată o oarecare aristocratică distanțare, dar câtuși de puțin afișată ca atare, între sat și sat. Acest mod de a-și înțelege existența aduce cu sine și stârnește acea varietate de aspecte în cadrul unui și aceluiași stil, vast răspândit pe câte o întreagă țară, varietate pe care o ilustrează așa de minunat diversele «țări românești»”¹.

„Din modul cum satul își înțelege existența mai rezultă însă și un al doilea aspect și alte consecințe, care merită să fie reținute. Satul, situat în inima unei lumi își este oarecum suficient sieși. El nu are nevoie de altceva decât de pământul și de sufletul său și de un pic de ajutor de sus, pentru a-și suporta cu răbdare destinul. Această naivă suficiență de sine a făcut bunăoară ca satul românesc să nu se lase impresionat, tulburat sau antrenat de marile procese ale «istoriei». Satul este atemporal. Conștiința surdă, mocnind sub spuza grijilor și a încercărilor de tot soiul, conștiința de a fi o lume pentru sine, a dat satului românesc, în cursul multelor secole foarte mișcate acea tărie fără pereche de a boicota istoria, dacă nu altfel, cel puțin cu imperturbabila sa indiferență. Boicotul instinctiv se ridica împotriva istoriei, ce se făcea din partea străinilor în preajma noastră. Mândria satului de a se găsi în centrul lumii și al unui destin, ne-a menținut și ne-a salvat ca popor peste veacurile de nenoroc. Satul nu s-a lăsat ispitit și atras în «istoria» făcută de alții peste capul nostru. El s-a păstrat feciorelnic neatins în autonomia sărăciei și a mitologiei sale, pentru vremuri când va putea să devină temelie sigură a unei autentice istorii românești, de aceea fac elogiul satului românesc, creatorul și păstrătorul culturii populare, purtătorul matricei noastre stilistică”².

¹ *Ibidem*, p. 79.

² *Ibidem*, pp. 80-81.

Toți românii își au obârșia la țară

„Liviu Rebreanu a precizat că «suntem și vom fi totdeauna neam de țărani. Prin urmare, destinul nostru ca neam, ca stat și ca putere culturală atârnă de cantitatea de aur curat ce se află în sufletul țăranului. Dar mai atârnă, în aceeași măsură, și de felul cum va fi utilizat și transformat acest aur în valori eterne». «Aurul curat» din sufletul țăranului despre care vorbea Rebreanu este de fapt spiritualitatea profundă a țăranului, lumina credinței și a hărniciei, a dărnicii și a jertfelniciei ca dăruire de sine și dăinuire spirituală în timp și peste vremuri diferite”¹.

„Mai toți intelectualii noștri din epoca modernă au sorzinte rurală. Unele țări din jur au dezvoltat de-a lungul vremii naționalisme nobiliare orgolioase și exclusiviste și au format națiuni elitiste, în care poporul de rând a pătruns greu și târziu; la noi, la români, naționalismul a fost teoretizat și susținut mai ales de intelectualii de extracție rurală, pentru care satul era ca icoanele sfinte”².

„Până spre anii 1900, și economia noastră se derula prioritar pe tărâm agricol. Românii erau în cea mai mare parte cultivatori și păstori, practicanti de meșteșuguri sătești, slujitori ai gliei. Marii noștri creatori de valori spirituale erau țărani sau de origine rurală, născuți la țară, printre coline vălurite, pe câmpii «arse și văruite, ca la porțile Romei» (Nicolae Bălcescu), în «codri de aramă» (Mihai Eminescu), cu alte cuvinte «pe-un picior de plai, / pe-o gură de rai» (Miorița). Chiar și în secolul al XX-lea, anumite curente culturale la noi se chemau «poporanism» și «sămănătorism». Liviu Rebreanu și Lucian Blaga aduceau, sub cupola Academiei Române, «laudă țăranului

¹ Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Art. cit.*, p. 8.

² Acad. Ioan-Aurel Pop, *Satul...*, pp. 53-54.

român» sau făceau «elogiul satului românesc», Lucian Blaga fiind convins că «veșnicia s-a născut la sat»¹.

„Dacă țărănimea română a fost ursită să conserve rasa, pământul, limba și credința noastră, înseamnă că ea este întruchiparea tuturor virtualităților și energiilor românești, că deci dintr-însa trebuie să pornească și să se inspire tot ce e românesc. În trecut, din ea s-au ridicat, prin selecție naturală, boierii și în sânul ei s-au întors cei care-și pierdeau slujbele și averile când nu-și pierdeau și capul. Din ea se recrutează mulțimea mare a luptătorilor în timp de război și a muncitorilor în timp de pace»².

Omagierea satului românesc este o necesitate

„Omagierea satului românesc și a contribuției sale majore la devenirea istorică a poporului român este o necesitate și o demnitate. Totodată, este necesară cunoașterea situației precare și incerte în care se află astăzi satul românesc și locuitorii lui. Satele românești, cu biserici și case țărănești, cu cimitire și morminte străjuite de cruci, cu ulițe și porți primitive, sunt purtătoarele unui limbaj tainic și vizibil al tradiției, al continuității fizice și spirituale ale acestui neam, sunt oglinzi ale sufletului românesc, în care se arată astăzi, după caz, hărnicia sau delăsarea noastră, responsabilitatea sau indiferența»³.

„Din nefericire, este limpede pentru noi toți că satul românesc nu mai este astăzi ce era cu mai multă vreme în urmă, dar nici nu se poate spune că nimic din ce a fost în trecut nu mai poate fi recuperat sau cultivat astăzi»⁴.

¹ **Ibidem**, pp. 54-55.

² **Liviu Rebreanu**, *Art. cit.*, pp. 105-106.

³ **Preot Țura Marius-Ovidiu**, *Art. cit.*, p. 3.

⁴ **Ibidem**.

„De aceea, îndreptarea atenției către satul cu bisericuța din deal, cu țințirumul de lângă ea și cu memoria moșilor noștri, înseamnă un efort de regăsire a identității noastre, a vieții noastre autentice, a rădăcinilor noastre de români”¹.

Criza satului românesc

Țăranul român a dus-o întotdeauna greu, fie că era legat de glie sau nu, pentru că a fost nevoit să muncească un petec de pământ de dimineața până noaptea pentru a-și întreține familia numeroasă, să presteze numeroase zile de robotă pe moșia stăpânului, să plătească dijmă și alte taxe către stăpânire, să dea foc propriilor holde, să își otrăvească fântâna și să plece în bejenie când năvăleau hoardele nimicitoare, pentru ca apoi să își refacă gospodăria, dacă nu era cumva ucis sau luat în robie, risca să fie luat cu arcanul la oaste, în unele zone ale țării a suferit persecuții religioase, fapte care au dus uneori, inevitabil, la mișcări populare, cum au fost: Răscoala de la Bobâlna din 1437-1438, cea condusă de Horea, Cloșca și Crișan în 1784, precum și cea din 1907.

În istoria modernă a țării noastre, prima mare lovitură pe care au primit-o țărani români, la nivel național, a fost procesul de colectivizare, pe care Partidul Muncitoresc Român (Partidul Comunist Român de mai târziu) l-a desfășurat în întreaga țară în perioada 1949-1962, și a constatat în confiscarea aproape a tuturor proprietăților agricole private din țară și comasarea lor în ferme agricole administrate de stat.

A doua lovitură primită de satul românesc din partea Partidului Comunist Român a fost industrializarea forțată a țării, după model marxist, datorită căreia cei mai mulți tineri de la țară s-au stabilit la oraș.

¹ Acad. Ioan-Aurel Pop, *Satul...*, p. 59.

O a treia lovitură aplicată de comuniști satelor românești, dar care nu a apucat să fie implementată decât în mică măsură, a constat în sistematizarea comunelor și a satelor. Pentru o înțelegere corectă a acestei măsuri impuse de statul comunist, vom reproduce aliniatele 5 și 6 din capitolul III al Legii nr. 59 din 1974 privind sistematizarea teritoriului și a localităților urbane și rurale: „Pentru asigurarea unei eficiențe economice și sociale sporite, se va urmări, în funcție de condițiile concrete de dezvoltare a fiecărei localități în parte, comasarea satelor în centrele economice și sociale cu caracter urban și în celelalte localități cu perspective de dezvoltare. În felul acesta va rezulta reducerea numărului de sate din cadrul unei comune, precum și regruparea populației din satele mici și dispersate, lipsite de condiții de dezvoltare, în cadrul localităților care au posibilități de dezvoltare mai accentuată. Această acțiune amplă și de lungă durată va determina, în afara avantajelor economice și sociale, o mai bună așezare a rețelei de localități rurale. În vederea unei dezvoltări raționale a localităților rurale se vor folosi cât mai complet terenurile din vatra satelor, prin parcelarea lor, în scopul obținerii unei densități ridicate, urmărindu-se restrângerea vetrei satelor; aceasta va da posibilitatea reducerii cheltuielilor de dotare tehnico-edilitară a localităților, în paralel cu asigurarea unei însemnate economii de teren”.

Domnul Hristos a spus: „*Orice împărăție care se dezbină în sinea ei se pustiește, și oricare cetate sau casă care se dezbină în sinea ei nu va dăinui*” (Matei 12,25). Din nefericire, în ultimele decenii, cuvintele Mântuitorului se împlinesc întocmai în cele mai multe dintre satele românești. Această realitate tristă însă nu se datorează vreunei măsuri abuzive a unui regim totalitar, ca în trecut, pentru că în deplină libertate, aproape toți tinerii satelor noastre au hotărât de bunăvoie să își părăsească

localitățile natale, pentru a se stabili la oraș, dar mai ales în străinătate, departe de casă.

În această situație, populația rămasă la țară este tot mai îmbătrânită, există o lipsă acută a forței de muncă, încât o parte mult prea mare a pământurilor rămâne nelucrată, și, din nefericire, se estimează că în următorii 10-15 ani cătunele și cele mai mici sate de la noi vor fi complet pustii.

Aceasta este cea mai profundă criză a satului din istoria noastră, pe care nu o resimt doar cei rămași acasă, ci și cei plecați peste hotare. „Țăranul român suferă din cauza dezrădăcinării sale și a înstrăinării, lucrând de acum pentru dezvoltarea altor țări, decât pentru propria sa patrie de origine. De asemenea, prin faptul că generațiile tinere și-au părăsit locurile natale, solidaritatea dintre oameni este, din păcate, tot mai redusă”¹.

„Emigrații care provin din mediul rural se înstrăinează de propriul pământ și de propria lor identitate. Tradițiile populare, majoritatea cu o profundă conotație spirituală, sunt căzute în uitare. Industrializarea agriculturii a condus la o eficientizare a activității, dar, totodată, solul a fost poluat prin folosirea îngrășămintelor chimice”².

Domnul Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române, deplânge situația în care au ajuns românii de astăzi, fie că provin din mediul urban sau rural: „Suntem tentați astăzi - cu atâtea ispite și facilități în jur - să mergem în lume, pe meridiane îndepărtate, mânați de nevoi reale sau imaginare și de curiozități, uitând de rădăcini. Dar locul nașterii noastre - loc însuflețit, viu, carismatic - se răzbună pe noi, ne cheamă spre rădăcini, dacă nu altminteri, atunci când ni se întoarce câte un părinte la Domnul, când se oficiază o cununie ori când se naște

¹ Preot Țura Marius-Ovidiu, *Art. cit.*, p. 3.

² *Ibidem*.

un copil, când oamenii se însuflețesc de duhul sărbătorilor, când colindă și cântă, când plâng, pentru că încă «jale duce Mureșul și duc tustrele Crișuri» (Octavian Goga). Ne-am cam dezis de aceste valori perene, i-am pus prea repede pe unii de-ai noștri - mari - «în debara», ne-am trezit brusc mai deștepți decât cei care ne-au deșteptat și ne-au arătat căi bune de urmat, iar acum tragem ponoasele”¹.

Biserica Ortodoxă Română promovează și susține revitalizarea și dezvoltarea satului românesc

Singura instituție din țara noastră care are reprezentanți în aproape toate satele este Biserica Ortodoxă, iar această promovează și susține revitalizarea și dezvoltarea satului românesc.

„Astfel, Biserica susține progresul duhovnicesc, social și cultural al satului, pentru că preoții din mediul rural își îndeplinesc cu dăruire misiunea încredințată lor de Domnul Hristos, iar enoriașii sunt atașați de valorile perene ale Bisericii, din moment ce la țară întâlnim numeroase lăcașuri de cult în construcție sau în curs de restaurare. În satul fără casă parohială se încearcă ridicarea sau achiziționarea unui imobil, pentru ca preotul să locuiască în mijlocul enoriașilor. În localitățile cu oameni nevoiași sau care au avut de suferit în urma unei calamități ori au probleme grave de sănătate, se organizează colecte, unde este posibil, chiar o cantină parohială”², iar acolo unde mai există copii și adolescenți, preoții desfășoară programe cu aceștia.

În parohiile mai înstărite sau la unele mănăstiri există diverse centre sociale sau case de tip familial, tinerii cu potențial intelectual dar lipsiți de posibilități materiale primesc burse

¹ Acad. Ioan-Aurel Pop, *Satul...*, pp. 57-58.

² Preot Țura Marius-Ovidiu, *Art. cit.*, p. 3.

lunare, preoții luptă împotriva abandonului școlar, iar Patriarhia Română, în colaborare cu Ministerul Sănătății, desfășoară programul „Sănătate pentru sate”, care are ca obiectiv organizarea unor acțiuni medicale umanitare în mediul rural, având drept beneficiari persoanele defavorizate.

Un proiect asemănător derulat de Biserica Ortodoxă Română, în parteneriat cu Ministerul Apărării Naționale, este și telemedicina.

De asemenea, Biserica noastră susține donarea de sânge prin Campania națională „Donează sânge, salvează o viață!”.

Trebuie să menționăm și faptul că „în satul lipsit de biserică și de preot, sau în care preotul nu locuiește, există mai multă singurătate, mai puțină solidaritate între oameni și mai puțină bucurie. În schimb, acolo unde biserica este deschisă în fiecare duminică și zi de sărbătoare, unde preotul aduce speranță, organizând programe de întraajutorare și mobilizând credincioșii să ofere ajutor celor lipsiți, vârstnicilor, orfanilor și bolnavilor, situația spirituală și socială a parohiei este diferită”¹.

Sfânta Scriptură

„Termenul românesc «Sfânta Scriptură» provine din latinescul «Sancta Scriptura», care înseamnă: «scriere sfântă», «operă sfântă scrisă», «text al unui testament sfânt»”².

„Cuvântul «Biblie» este preluat în limba română din grecescul «βιβλίον» (biblio), care înseamnă «carte». Forma de

¹ **Ibidem**, pp. 3-4.

² *Dicționar de teologie ortodoxă*, coordonatori Pr. Prof. Dr. Ștefan Buchiu și Pr. Prof. Dr. Ioan Tulcan, Editura Basilica, București, 2019, p. 825.

plural a acestui substantiv este «βιβλία» (Biblia), care se traduce prin «cărțile»¹.

„Sfânta Scriptură sau Biblia este colecția cărților sfinte care au fost scrise de autori sfinți sub insuflarea Sfântului Duh”², pentru că „*toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu*” (II Timotei 3,16).

„Sfânta Scriptură constituie o colecție de cărți pe care Biserica le acceptă și le venerează ca scrieri sfinte, pe motivul că în ele s-a scris, sub inspirația Duhului Sfânt, cuvântul lui Dumnezeu, prin și pentru cei ce formează poporul Său”³.

„Sfânta Scriptură este cuvântul lui Dumnezeu descoperit oamenilor. Fiind scrisă sub inspirația Duhului Sfânt, Biblia este o carte sfântă, cu totul deosebită de toate celelalte cărți care s-au scris vreodată. Ea mai este numită și Sfânta Carte, Cuvântul lui Dumnezeu și Sfintele Scripturi (Scrieri sfinte)”⁴.

Într-o frumoasă poezie creștină citim despre Sfânta Scriptură: „Din mii și miliarde de volume, / Din tot ce oamenii au scris cândva, / Mai scumpă decât orișice pe lume, / E cartea vieții, sfântă Biblia. / Ea nu-i o carte ca și celelalte, / Ea e cuvântul Celui veșnic Sfânt, / E taina cerurilor preaînalte, / Ce a lăsat-o Domnul pe pământ. / Prin ea cunoaștem azi pe Creatorul, / Prin ea cunoaștem tot ce a făcut, / În ea se oglindește viitorul, / Și sutele de veacuri ce-au trecut. / Prin ea vorbește Domnul omenirii, / Și-i spune să se-ntoarcă din păcat, / Din ea țâșnesc

¹ **Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, Prof. Ecaterina Braniște**, *Dicționar Enciclopedic de Cunoștințe Religioase*, Editura Diecezană, Caransebeș, 2001, p. 58.

² *Îndrumări Misionare*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986, p. 42.

³ **Preot Prof. Dr. Ion Bria**, *Dicționar de teologie ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994, p. 50.

⁴ **Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, Prof. Ecaterina Braniște**, *Op. cit.*, p. 58.

izvoarele iubirii, / Și sângele ce ne-a răscumpărat. / Și Cartea
asta plină de-ndurare, / Îmi spune mie că sunt păcătos, / Că eu
eram sortit pentru pierzare, / Însă, în locul meu, muri Hristos.
/ O câtă pace, câtă fericire, / În cartea asta sfântă am găsit!
/ Oceane, mări și fluvii de iubire, / În sufletul meu gol au nă-
vălit. / Viața mi-a umplut-o de lumină, / Și-n pieptul meu, un
cer întreg a pus. / M-am ridicat din pulbere și tină, / Și mi-a-
ndreptat privirea spre Iisus. / Mi-a dat putere să iau crucea-n
spate, / Mi-a dat ce alte cărți nu pot să dea, / Belșug de pace și
de bunătate, / Am câștigat, citind mereu în ea. / O, Carte sfântă,
Biblie divină, / Te-oi adora și te-oi iubi mereu, / Pe calea-ngustă
tu îmi ești lumină, / Și pașii mi-i îndrepti spre Dumnezeu. / Prin
cartea asta poți primi iertare / Și tu, ascultătorule iubit, / Și viața
ta va fi o binecuvântare, / Așa cum tu, nicicând nu te-ai gândit.
/ Și vei vedea că Domnul e iubire, / Și-L vei simți lucrând în
viața ta, / Descătușat de pofte și de fire, / Pe El cu bucurie-L vei
urma. / Deci nu respinge harul mântuirii, / Nu refuza chemarea
ce-o auzi, / Întoarce-te din bezna rătăcirii, / Și nu-ncerca de
Domnul să te-ascunzi. / Căci Soarele și Luna vor dispărea, / Se
vor topi și ceruri și pământ, / Dar neclintit rămâneva-n picioare,
/ Pe veci de veci, al Domnului cuvânt!”¹.

„Sfânta Scriptură conține două părți, la fel de importante:
Vechiul Testament și Noul Testament”². „Cuvântul «Testa-
ment» înseamnă moștenire, dar și legământ (înțelegere) și lege.
În înțelesul biblic, Testamentul este Legea pe care Dumnezeu
a dat-o oamenilor spre a trăi după voia Lui și a fi fericiți, dar
înseamnă și Legământul făcut de Dumnezeu cu primii oameni,
că le va trimite un Mântuitor care să-i elibereze din robia
păcatului strămoșesc”³.

¹ „Biblia”, poezie compusă de Petru Dugulescu.

² *Dicționar de teologie ortodoxă*..., p. 825.

³ **Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, Prof. Ecaterina Braniște, Op. cit.**, p. 58.

„Vechiul Testament relatează istoria mântuirii neamului omenesc de la facerea lumii până spre secolul al II-lea î.Hr.”¹. „Acesta cuprinde alianța (legământul) pe care Dumnezeu a făcut-o cu poporul lui Israel prin intermediul lui Moise”², „vorbind în mod special despre istoria, religia și instituțiile poporului evreu”³.

„Vechiul Testament conține 39 de cărți canonice, recunoscute ca atare de către tradiția iudaică, pe de-o parte, și de Biserica Ortodoxă, pe de alta. Acestea li se adaugă alte 14 cărți, pe care ambele tradiții le consideră doar «bune de citit», adică ziditoare de suflet, conținutul lor nefiind obligatoriu pentru actul de credință în sine”⁴.

„A doua parte a Sfintei Scripturi o formează Noul Testament. Spre deosebire de Vechiul Testament, în care vedem că revelația dumnezeiască s-a făcut prin oameni aleși, în Noul Testament revelația divină este desăvârșită, căci Dumnezeu se adresează oamenilor în mod direct, prin Însuși Fiul Său întrupat, Domnul nostru Iisus Hristos. Înviătura Mântuitorului este Legământul cel nou al omului cu Dumnezeu; ea a fost transmisă în chip oral, deoarece Domnul Hristos le-a vorbit oamenilor, fără a scrie nimic, dar ucenicii și Apostolii Lui au hotărât s-o fixeze în scris, ca ea să nu se piardă. Astfel, încă din secolul I al erei creștine, s-a format Noul Testament, care cuprinde 27 de cărți”⁵.

¹ **Bartolomeu Valeriu Anania**, *Cuvânt lămuritor asupra Sfintei Scripturi*, publicat în: Biblia sau Sfânta Scriptură, Ediție Jubiliară a Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001, p. 8.

² **Preot Prof. Dr. Ion Bria**, *Op. cit.*, p. 343.

³ **Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, Prof. Ecaterina Braniște**, *Op. cit.*, p. 58.

⁴ **Bartolomeu Valeriu Anania**, *Art. cit.*, p. 9.

⁵ **Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, Prof. Ecaterina Braniște**, *Op. cit.*, p. 59.

„Noul Testament cuprinde viața și învățătura Domnului Hristos, istoria primelor șase decenii ale creștinismului și istoria mântuirii universale în perspectivă eshatologică”¹.

„Biblia sau Sfânta Scriptură înseamnă deci totalitatea cărților Vechiului Testament (39 de scrieri canonice) și ale Noului Testament (27 de scrieri) pe care Biserica le-a adunat și selecționat ca fiind produse sub inspirația Duhului Sfânt și cuprinzând cuvântul sau revelația lui Dumnezeu dată prin profeți și prin Iisus Hristos și transmisă de Sfinții Apostoli”².

„Biblia conține de fapt o mare varietate de scrieri de diverse valori spirituale, dar de aceeași însemnătate pentru revelație. Texte dogmatice și profetice stau alături de descrieri istorice, cronologii, rugăciuni, reguli civile, viziuni. Ea este o carte religioasă care conține adevărul lui Dumnezeu despre creație, fără să fie o carte de știință, de cosmologie, biologie sau istorie”³.

Adevăratul autor al Sfintei Scripturi este Dumnezeu, sau mai exact Sfântul Duh, cea de-a treia persoană a Sfintei Treimi, care i-a inspirat pe aghiografi să consemneze în scris cele insuflăte de El. În ceea ce privește Vechiul Testament, Sfântul Apostol Petru a afirmat că *„niciodată prorocia nu s-a făcut din voia omului, ci oamenii cei sfinți ai lui Dumnezeu au grăit, purtați fiind de Duhul Sfânt”* (II Petru 1,21). În ceea ce privește Noul Testament, la sfârșitul activității Sale publice, Domnul Hristos le-a spus Sfinților Săi Apostoli, care vor fixa în scris viața și învățătura Lui: *„Iar când va veni Acela, Mângâietorul, Duhul Sfânt, Duhul Adevărului, pe Care Tatăl Îl va trimite întru numele Meu, Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte de*

¹ Bartolomeu Valeriu Anania, *Art. cit.*, p. 8.

² Preot Prof. Dr. Ion Bria, *Op. cit.*, p. 50.

³ *Ibidem*, p. 51.

toate cele ce v-am spus Eu și vă va călăuzi întru tot adevărul” (Ioan 16,13 și 14,26).

Cu toate acestea, „autorii Sfintei Scripturi au fost oameni învățați, care au cunoscut istoria și chiar evenimentele despre care au scris”¹, la numeroase dintre ele fiind chiar martori, după cum a afirmat Sfântul Ioan Evanghelistul: „*Ceea ce era de la început, ceea ce noi am auzit, ceea ce cu ochii noștri am văzut, ceea ce am privit și ceea ce mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul Vieții - și viața s-a arătat, și noi am văzut-o și mărturisim, și vă vestim viața de veci care la Tatăl era și care nouă ni s-a arătat -, ceea ce am văzut și ceea ce am auzit, aceea vă vestim și vouă, pentru ca și voi să aveți părtășie cu noi; iar părtășia noastră, din parte-ne, este cu Tatăl și cu Fiul Său Iisus Hristos. Și pe acestea vi le scriem, pentru ca bucuria noastră să fie deplină*” (I Ioan 1,1-4).

„Primul autor al Sfintei Scripturi este Moise, căruia în urma săvârșirii a două minuni, Dumnezeu i-a poruncit: «*Scrie acestea într-o carte, spre aducere aminte*» (Ieșire 17,14). Moise este considerat primul mare profet al Vechiul Testament, căruia i-a fost atribuită scrierea Pentateuhului (adică a primelor cinci cărți din Biblie: Facerea, Ieșirea, Leviticul, Numeri și Deuteronomul)”².

„De aici, lungă și dramatică istorie a textului biblic, cu autori sacri sau profani, cu limbi originale sau derivate, cu graiuri uitate sau stălcite, cu traduceri mai bune sau mai puțin bune, cu copiiști atenți sau osteniți, cu tomuri, codici și colecții vrăfuite, cu studii și cercetări savante, cu evaluări semantice și ediții critice, totul, în ultimă instanță, menit să-i redea filologiei transparența teologică prin care cuvintele redevin Cuvânt”³.

¹ Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, Prof. Ecaterina Braniște, *Op. cit.*, p. 58.

² *Ibidem*.

³ Bartolomeu Valeriu Anania, *Art. cit.*, p. 7.

„Ultima carte a Noului Testament, scrisă de Sfântul Evangelist Ioan, are caracter profetic și se numește Apocalipsa”¹.

„Astfel, începând cu Moise, adică cu 1500-1400 î.Hr., până la autorul Apocalipsei, care și-a scris cartea spre sfârșitul anilor 100 d.Hr., cele 66 de cărți canonice ale Sfintei Scripturi, alcătuite de 40 de autori, cuprind revelația sau descoperirea lui Dumnezeu făcută oamenilor prin patriarhi, Moise, dreptii și toți prorocii Vechiului Testament și mai apoi prin Însuși Fiul Său făcut om la plinirea vremii”².

Sfânta Scriptură nu a fost scrisă pentru a-i satisface omului setea de cunoaștere, „ci pentru ca omul să se mântuiască, cunoscându-L pe Dumnezeu în lucrările și voia Sa”³.

„Alături de Sfânta Tradiție, Sfânta Scriptură reprezintă un mod de păstrare a revelației dumnezeiești”⁴.

Importanța Sfintei Scripturi

„Sfânta Scriptură este cartea de căpătâi a învățaturii noastre creștine, citirea ei și în afara cultului Bisericii fiind obligatorie și necesară nu numai preotului, ci și credincioșilor”⁵, pentru că așa cum a menționat Sfântul Apostol Pavel, *„toată Scriptura este de folos spre învățatură, spre mustrare, spre îndreptare, spre deprinderea cea întru dreptate”* (II Timotei 3,16).

„Biblia sau Sfânta Scriptură este Cartea despre care Dumnezeu Însuși a spus, prin gura Sfântului Său Proroc Moise: *«ea nu-i pentru voi doar o vorbă goală, ci este însăși viața voastră, și prin cuvântul acesta vă veți îndelunga zilele»*

¹ Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, Prof. Ecaterina Braniște, *Op. cit.*, p. 59.

² *Îndrumări Misionare...*, p. 42.

³ *Dicționar de teologie ortodoxă...*, p. 825.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Îndrumări Misionare...*, p. 42.

(Deuteronom 32,47). Același adevăr ni l-a descoperit apoi Însuși Fiul lui Dumnezeu întrupat pentru noi, Domnul nostru Iisus Hristos, când le-a spus Sfinților Săi Apostoli: «*Cuvintele pe care Eu vi le-am grăit, ele duh sunt și viață sunt*» (Ioan 6,63). Așa a înțeles Biserica încă de la întemeierea ei, în ziua Cincizecimii, locul și rolul Sfintei Scripturi în viața ei, cinstind-o ca pe Cuvântul cel viu al lui Dumnezeu lucrător spre mântuirea noastră. Cultul, teologia, viața duhovnicească, iconografia, într-un cuvânt întreaga viață bisericească ortodoxă este o rodire dumnezeiască a Sfintei Scripturi, așa cum ne-a fost ea încredințată de Sfinții Apostoli și tălmăcită de către cei mai adânci cunoscători și râvnitori plinitori ai învățăturilor ei: Sfinții Părinți”¹.

„Autoritatea religioasă a Sfintei Scripturi constă în «inspirația» ei, de aceea mesajul ei este inseparabil de cuvântul lui Dumnezeu (Luca 5,1), de revelația acestuia în Duhul Sfânt, Care a vorbit prin profeți (II Petru 1,20-21) și Care a inspirat scrierea Bibliei (II Timotei 3,14-17)”².

„Iisus Hristos Însuși a recunoscut valoarea profetică și pedagogică a Vechiului Testament (Legea lui Moise, prorocii și psalmii), când le-a spus evreilor: «*Să nu socotiți că am venit să stric Legea sau prorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc*» (Matei 5,17). De asemenea, în prezența lui Luca și a lui Cleopa, pe drumul Emausului, Mântuitorul a citat și a interpretat în sens mesianic textele veterotestamentare referitoare la El, pentru că «*începând de la Moise și de la toți prorocii, le-a tâlcuit lor din toate Scripturile cele despre El*» (Luca 24,27). Domnul nostru

¹ **Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române**, *Precuvântare*, publicată în: Biblia sau Sfânta Scriptură, ediție jubiliară a Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001, p. 5.

² **Preot Prof. Dr. Ion Bria**, *Op. cit.*, p. 51.

Iisus Hristos este interpretul autentic al Vechiului Testament”¹, „*pentru că Legea prin Moise s-a dat, dar harul și adevărul au venit prin Iisus Hristos*” (Ioan 1,17), de aceea se spune că Noul Testament în cel Vechi se ascunde, iar Vechiul Testament în cel Nou se descoperă.

În ceea ce privește învățătura Sa, deci conținutul Noului Testament, Mântuitorul a afirmat: „*Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece!*” (Matei 24,35).

„Sfânta Scriptură este Cartea care cuprinde cărțile. Biblia, așadar, este Biblioteca; Biblioteca prin excelență, singură și singulară în dumnezeiasca ei omenitate. Orice bibliotecă din lume poate avea cuvinte despre Dumnezeu; Biblia este însăși rostirea lui Dumnezeu, anume pentru oameni și prin oameni. Inspirată de Duhul Sfânt, ea este Cartea devenită cărți”².

Limbile în care a fost scrisă Sfânta Scriptură și primele ei traduceri

a. Vechiul Testament

„Cu foarte puține excepții, cărțile Vechiului Testament au fost scrise în limba ebraică, pe durata a douăsprezece secole (se estimează că anul 1250 î.Hr. este acela în care Moise a primit tablele Legii pe muntele Sinai). Cărțile au fost scrise, desigur, în principal pentru evrei. Aceștia însă s-au dispersat în timp, marea lor majoritate alcătuind ceea ce se numește «diaspora». Fatalmente, cei din diaspora și-au pierdut limba maternă. Dar nu numai ei. Odată cu întoarcerea din captivitatea babilonică (538 î.Hr.), nici chiar evreii din Palestina nu mai vorbeau ebraica, aceasta fiind înlocuită cu dialectul aramaic (în care a vorbit și Mântuitorul). Pe de altă parte, vastul imperiu al lui Alexandru

¹ **Ibidem**, p. 50.

² **Bartolomeu Valeriu Anania**, *Art. cit.*, p. 7.

cel Mare a inaugurat epoca elenistică, în care greaca devenise limba cultă a oricărui cetățean”¹.

Nu avem evidențe despre numărul evreilor duși în captivitate și al celor rămași acasă în timpul vreunei robii a iudeilor, dar vom preciza faptul că „mărimea diasporei iudaice în timpul Domnului Hristos era estimată la peste patru milioane de evrei, în comparație cu o populație palestiniană iudaică de cel mult o jumătate de milion. Aceasta ne poate da o idee asupra extensivității migrației iudaice, care a fost stimulată de tentația condițiilor de viață mai favorabile din marile cetăți comerciale ale Levantului și de frecvența incidență a foametei în Palestina”².

Întrucât în timpul robiei babilonice de câteva decenii a evreilor aceștia și-au pierdut limba, cărțile Vechiului Testament scrise până atunci au fost traduse în limba aramaică, pentru a putea fi înțelese de preoți și de popor.

1. Septuaginta

În anul 332 î.Hr., Alexandru Macedon a întemeiat orașul Alexandria din nordul Egiptului, care va deveni noua capitală a țării. „Alexandru cel Mare a petrecut mai puțin de un an în Egipt, însă succesorii lui au întemeiat dinastia ptolemeilor (305-30 î.Hr.), în timpul căreia Alexandria a devenit metropola cea mai bogată și mai importantă a lumii antice. Alături de bogăția arhitectonică și economică a Alexandriei, orașul era considerat centrul cultural al lumii cunoscute. De asemenea, orașul întemeiat de Alexandru Macedon a devenit cel mai important centru comercial din lumea antică”³.

¹ **Ibidem**, p. 9.

² **Joachim Jeremias**, *Parabolele lui Iisus*, traducere din limba engleză de P. S. Calinic Dumitriu, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc și Dr. Ștefan Matei, Editura Anastasia, București, p. 166.

³ *Enciclopedia Egiptului Antic*, Editura Aquila, 2007, p. 328.

„În timpul domniei lui Ptolemeu I s-au pus bazele multor proiecte vaste de construcții a templelor și orașelor, urmând să fie continuate pe toată durata dinastiei ptolemeice. Cele mai importante dintre ele au fost farul din Alexandria, terminat de fapt în timpul domniei lui Ptolemeu al II-lea (285-246 î.Hr.), care avea să devină una dintre cele șapte minuni ale lumii antice, precum și Biblioteca din Alexandria, care a devenit unul dintre marile centre de învățătură”¹.

Datorită oportunităților oferite de Alexandria Egiptului, numeroși evrei s-au stabilit aici, urmașii acestora devenind vorbitori de limbă greacă, iar capitala țării principalul centru al iudaismului elenistic. Fiindcă evreii din Egipt nu cunoșteau limbile ebraică sau aramaică, au dorit să aibă traduse cărțile Vechiului Testament în greacă, iar „Ptolemeu al II-lea a patronat și finanțat traducerea cărților sfinte ale evreilor în limba greacă. Aceasta a fost făcută în orașul Alexandria de către 72 de învățați iudei, aduși din Palestina (câte șase de fiecare seminție)”². „Prin rotunjirea numărului traducătorilor la 70, traducerea a fost numită «Septuaginta», termen care în limba latină înseamnă 70”³.

„Conform tradiției, cei 72 de învățați au lucrat separat, sub asistența Duhului Sfânt, versiunile lor dovedindu-se în final identice. Septuaginta a căpătat astfel o mare autoritate, fiind considerată ca al doilea original al Vechiului Testament. Deși Sfinții Evangheliști și Sfântul Apostol Pavel cunoșteau ebraica, au preferat să citeze din Septuaginta, încât pe baza ei s-a răspândit creștinismul primelor secole în Asia Mică și în toată aria Mediteranei. Nu este de mirare deci că Septuaginta a de-

¹ **Peter A. Clayton**, *Cronica faraonilor*, traducere de Gina Frîncu, Enciclopedia Rao, 2007, p. 210.

² **Bartolomeu Valeriu Anania**, *Art. cit.*, p. 9.

³ **Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, Prof. Ecaterina Braniște**, *Op. cit.*, p. 441.

venit textus receptus (textul acceptat) al întregului Răsărit european, definit mai târziu ca Ortodoxie”¹, fiind de fapt „textul de referință pentru traduceri ulterioare ale Sfintei Scripturi. Pentru că unele copii ale Septuagintei au fost bănuite de falsificare a traducerii inițiale, Origen (185-255), mare cărturar și scriitor creștin, a întocmit un studiu comparativ al traducerilor Septuagintei, pe șase coloane, întocmind un text nou, cu observații critice, în care a adăugat ceea ce lipsea din textul ebraic, sau a înlăturat ceea ce era în plus față de original, în textul grecesc. După numărul șase al coloanelor de studiu, lucrarea lui Origen a fost numită Xexapla”².

2. Textul Masoretic al Vechiului Testament

„După apariția creștinismului și mai ales, după dărâmarea Ierusalimului (anul 70 d.Hr.), evreii au respins Septuaginta, considerând-o o profanare a Sfintei Scripturi, care trebuie să rămână în limba ebraică, cea vorbită de strămoșii poporului iudeu”³.

„Ce s-a întâmplat însă cu versiunea ebraică a Vechiului Testament? Ea a continuat să fie citită în sinagogă, dar a rămas mai mult pe seama rabinilor și a altor învățați, circulația ei fiind tot mai restrânsă. A mai intervenit o dificultate: După cum se știe, alfabetul ebraic inițial era alcătuit numai din consoane. Pentru pronunțarea corectă a unui cuvânt, vocalele erau intercalate de cititorul însuși, iar aceasta se făcea prin tradiția orală transmisă de la dascăl la învățăcel. Cu vremea însă, această tradiție s-a tot subțiat, așa încât noile generații nu mai erau sigure, de pildă, dacă cuvântul «zkhr» din Deuteronom 25,19 trebuie citit «zekher» = «amintire», «pomenire», sau «zakhar»

¹ Bartolomeu Valeriu Anania, *Art. cit.*, pp. 9-10.

² Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, Prof. Ecaterina Braniște, *Op. cit.*, p. 441.

³ *Ibidem*.

= «bărbat». Încă din secolul al IV-lea Fericitul Ieronim nota că dacă cele trei consoane «dbr» se citesc «dabar», ele înseamnă «cuvânt»; dar dacă se citesc «deber», înseamnă «ciumă». Astfel s-a născut nevoia de a se inventa semnele vocalice care să fie intercalate în sistemul consonantic, operă întreprinsă de către masoreți (de la ebraicul «masora» = «tradiție») între secolele al VIII-lea și al X-lea d.Hr.; ultima versiune, realizată în jurul anului 900 de către Ben Așer și Ben Neftali, a primit aprobarea autorităților rabinice și s-a constituit în ceea ce se cheamă, până astăzi, «Textul Masoretic» al Vechiului Testament. El stă la baza traducerilor moderne, devenind astfel echivalentul unui textus receptus pentru creștinătatea protestantă”¹.

„Textul Masoretic a fost produs în Tiberiada Palestinei”².

b. Limbile în care a fost redactat Noul Testament

„Noul Testament a fost scris în limba greacă, cu excepția Evangheliei după Matei, care a fost redactată în aramaică (limba vorbită în Palestina în vremea Mântuitorului)”³ „și rescrisă, de către același autor, în grecește”⁴.

Stabilirea canonului Sfintei Scripturi

„Canonul cărților Vechiului și Noului Testament a fost fixat de Biserică în prima jumătate a secolului al IV-lea”⁵.

„«Canonul» biblic îl constituie totalitatea cărților cuprinse în Sfânta Scriptură. Cuvântul vine de la grecescul «κανών» (canon), care înseamnă «normă», «regulă», «principiu director». Așadar, o carte canonică este investită cu autoritate

¹ Bartolomeu Valeriu Anania, *Art. cit.*, p. 10.

² *Ibidem*.

³ Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, Prof. Ecaterina Braniște, *Op. cit.*, p. 59.

⁴ Bartolomeu Valeriu Anania, *Art. cit.*, p. 11.

⁵ *Îndrumări Misionare...*, p. 42.

normativă în materie de credință, conținutul ei dogmatic devenind obligatoriu. Această asociere între cuvântul «canon» și «Sfânta Scriptură» ca tezaur al credinței a fost făcută pentru prima dată de către Origen (în secolul al III-lea d.Hr.), fiind dusă mai departe de către Sfinții Părinți ai Bisericii”¹.

Cele mai vechi manuscrise ale Sfintei Scripturi păstrate până astăzi

Datorită vechimii considerabile a cărților care alcătuiesc Sfânta Scriptură și a vitregiilor vremurilor, niciuna dintre acestea nu a fost păstrată în original, ci doar în copii.

Cel mai vechi manuscris care cuprinde întreaga Sfântă Scriptură și a ajuns până la noi se numește Codex Vaticanus. Acesta datează din perioada 300-325, fiind păstrat în biblioteca Vaticanului.

Cel de-al doilea manuscris ca vechime este numit Codex Sinaiticus. Acesta datează din perioada 330-360, fiind păstrat în Mănăstirea Sfânta Ecaterina din Muntele Sinai.

Cel de-al treilea manuscris care cuprinde întreaga Sfântă Scriptură și a ajuns până la noi se numește Codex Alexandrinus. Acesta datează din perioada 400-440, fiind păstrat în Biblioteca Națională a Marii Britanii.

Pe lângă cele dintâi manuscrise care cuprind textul integral al Sfintei Scripturi, la jumătatea secolului trecut au fost descoperite numeroase manuscrise, extrem de vechi, care conțin texte parțiale din Biblie.

Astfel, „în anul 1947, un tânăr păstor de capre numit Mohammed ed-Dib a dat din întâmplare peste grota 1 de la Qumran”², în care se găseau mai multe vase de lut care conțineau suluri de piele cu texte străvechi. Auzind despre această

¹ **Bartolomeu Valeriu Anania**, *Art. cit.*, p. 8.

² **Joachim Jeremias**, *Op. cit.*, p. 171.

descoperire remarcabilă, numeroși cercetători și căutători de comori au venit în zonă pentru a încerca să dea de urma altor manuscrise. Căutările au încetat în anul 1956, după ce toate peșterile din regiune au fost cercetate. „Numărul total al manuscriselor descoperite la Qumran poate fi estimat la 1.000. Unele dintre acestea au dispărut fără urmă, însă cercetătorii au identificat restul de aproximativ 900 de suluri”¹.

Aceste manuscrise datează din perioada dintre secolul III î.Hr. și secolul I d.Hr. 750 dintre ele sunt în ebraică, 150 sunt în aramaică și un număr mic în limba greacă.

Răspândirea Sfintei Scripturi în lume

După învierea Sa din morți, Domnul Hristos le-a poruncit Sfinților Săi Apostoli: *„Mergeți și învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă”* (Matei 28,19-20). „Pentru ca învățătura Sfintei Evanghelii să fie cunoscută tuturor neamurilor, indiferent de limba pe care acestea o vorbeau, la Pogorârea Sfântului Duh, Sfinților Apostoli li s-a dat harisma vorbirii în limbi, astfel încât toți cei ce erau atunci la Ierusalim, cu toate că aparțineau *«tuturor neamurilor care sunt sub cer, totuși fiecare îi auzea pe Sfinții Apostoli vorbind în limba sa»* (Faptele Apostolilor 2,5-6). Propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu în limba credincioșilor este, așadar, expresia voii lui Dumnezeu și îndrumare categorică apostolică. Sfinții Apostoli hirotoneau preoți în fiecare Biserică (Faptele Apostolilor 14,23) *«pe cei ce au crezut mai întâi»*, din acea Biserică, după cum spune Sfântul Clement Romanul (Epistola către Corinteni XLII,4), tocmai pentru ca aceștia să poată propovădui adevărul credinței pe înțelesul

¹ *The Dead Sea Scrolls. A new translation*, Michale O. Wise, Martin G. Abegg Jr. and Edward M. Cook. Harper, San Francisco, 2005. p. 5.

acelora pe care-i păstoreau. Acest principiu fundamental al pastorației creștine a fost stabilit de Apostolul neamurilor când i-a scris lui Tit, primul episcop al Bisericii din insula Creta: *«Te-am lăsat în Creta să așezi preoți în fiecare cetate, precum ți-am rânduit»* (Tit 1,5). Dacă se ține seama că insula Creta era supranumită «insula celor o sută de cetăți» formate succesiv odată cu așezarea în insulă a diverselor neamuri, vorbind diferite limbi, vom înțelege însemnătatea îndrumării apostolice date lui Tit ca acesta să hirotonească preoți din cei ce aparțineau fiecărei cetăți unde aceștia urmau să-și desfășoare lucrarea. Cunoașterea de către păstorul spiritual a mentalității, obiceiurilor, dar mai ales a limbii păstoriților săi, era nu numai obligatorie, dar și cea mai sigură cheazășie a deplinei izbânzi a lucrării preotești, pentru ca *«toată limba să dea slavă lui Dumnezeu și toată limba să mărturisească că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl»* (Romani 14,11; Isaia 45,23 și Filipeni 2,11)”¹.

Traducerea Sfintei Scripturi în alte limbi

Sfânta Scriptură este cartea tradusă în cele mai multe limbi și dialecte de pe suprafața pământului, fiind cea mai răspândită și cea mai citită din lume, motiv pentru care este cunoscută, pe bună dreptate, și sub numele de „Cartea cărților” sau „Cartea de căpătâi a Bisericii”.

a. Traducerea Sfintei Scripturi în limba latină

„Începând din secolul al II-lea, după răspândirea creștinismului în Apus, unde se vorbea limba latină, au apărut și în această limbă traduceri ale Sfintei Scripturi. Cea mai cunoscută

¹ **Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române**, *Cuvânt către cititori*, publicat în: Biblia sau Sfânta Scriptură, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988, p. 5.

era traducerea făcută în Italia, care a purtat numele de Itala. Din aceasta nu s-au păstrat decât fragmente, căci traducerea s-a pierdut în timp, fiind înlocuită de altă traducere, în limba latină populară (vulgară, vorbită), cunoscută sub numele de Vulgata, făcută în secolul al IV-lea de către scriitorul creștin Ieronim (347-420). Până azi știința teologică consideră lucrarea Fericitului Ieronim ca fiind cea mai bună, pentru fidelitatea și exactitatea redării în traducere a textelor originale (ebraic, pentru Vechiul Testament, și grec, pentru Noul Testament) față de toate traducerile făcute în limba latină”¹.

Cel mai vechi manuscris care cuprinde întreg textul Vulgatei și a ajuns până la noi se numește Codex Amiatinus. Acesta a fost copiat în secolul al VIII-lea de călugării Mănăstirii Monkwearmouth-Jarrow din Marea Britanie, fiind păstrat în prezent în Biblioteca Medicea Laurenziana din Florența.

b. Alte traduceri ale Sfintei Scripturi

În secolul al IV-lea, Sfânta Scriptură a fost tradusă în limba gotică, de către episcopul Ulfila și ucenicii săi.

La începutul secolului al V-lea, eruditul călugăr Mesrob, inventatorul alfabetului armean, a tradus Biblia în această limbă.

În același secol, Sfânta Scriptură a fost tradusă în limbile: siriacă, coptă, nubiană veche și georgiană.

„În secolul al IX-lea, Sfânta Scriptură a fost tradusă în limba slavonă”², de către Sfinții Chiril și Metodiu, inventatorii alfabetului chirilic.

Sfânta Scriptură a mai fost tradusă: în anul 1186 în limba sârbă, în jurul anului 1360 în cehă, în 1383 în engleză, în 1350

¹ Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, Prof. Ecaterina Braniște, *Op. cit.*, pp. 441-442.

² *Ibidem*, p. 60.

a fost tradus Noul Testament în germană, iar în 1389 Vechiul Testament în aceeași limbă, însă cele două texte au rămas în manuscris, prima Biblie publicată în limba germană fiind cea din 1466, în jurul anului 1439 a fost tradusă Sfânta Scriptură în limba maghiară, de către doi husiți, care de teama persecuției religioase în propria țară au făcut traducerea la Troțuș, în Moldova, în 1471 Biblia a fost tradusă în limba italiană.

„Începând din secolul al XVI-lea, după apariția Protes-tantismului, Sfânta Scriptură a început să fie tradusă în toate limbile naționale”¹.

Dintre numeroasele traduceri ale Bibliei de după această dată, le vom menționa doar pe următoarele: cea în bieloru-sa veche (între 1517 și 1519), în olandeză (1526), în franceză (1530), în poloneză (1563), în spaniolă (1569), în slovenă (în 1578, dar a fost publicată abia în anul 1583), în lituaniană (1735), în coreană (1784), în chineză (1822), în japoneză (Noul Testament în 1880, iar Vechiul Testament în 1887).

Împărțirea Sfintei Scripturi în capitole și versete

Cu toate că învățăturile Sfintei Scripturi sunt capitale în vederea realizării mântuirii, acestea sunt răspândite fără o ordine sistematică, pe tot cuprinsul Bibliei. „Orientarea în tex-tele Sfintei Scripturi, precum și citarea acestora se fac cu aju-torul sistemului referențial, adică al cifrelor care individuali-zează o anumită porțiune de text și o pun în legătură cu cele înrudite. Unitățile acestui sistem sunt capitolul și versetul, iar cifrele de referință se numesc «trimiteri». El a luat naștere în primele patru decenii ale secolului al XIII-lea, prin arhiepiscopul de Canterbury, Stephen Langton (cca. 1150-1228), care, pe la 1205, a început împărțirea textului Vulgatei în capitole. Opera sa a fost isprăvită în jurul anului 1240 de către călugărul

¹ **Ibidem.**

dominican Hugues de Saint Glef. Împărțirea în versete a fost făcută de tipograful parizian Robert Estienne (1503-1559). Textul a apărut astfel, pentru prima oară, în ediția greco-latină din 1551 a Noului Testament, iar pentru a doua oară, în ediția din 1555 a Bibliei latine integrale”¹.

Propovăduirea Cuvântului lui Dumnezeu în Sciția Mică; Sfânta Scriptură și formarea limbii române

„Răsădit în aceste ținuturi prin predica unui Apostol, Cuvântul lui Dumnezeu a pătruns adânc în conștiința și memoria celor care le locuiau, devenind una din componentele fundamentale ale trăirii lor creștine și ale vieții lor spirituale”².

„Primele dovezi privind vechimea creștinismului românesc sunt unele descoperiri arheologice din Dobrogea constând din inscripții în limba greacă de proveniență biblică. Odată cu accentuarea dominației romane și, mai ales, după cucerirea de către Traian a Daciei, limba latină vulgară vorbită mai cu seamă în provinciile de margine ale Imperiului va fi fost tot mai des folosită în Sciția Mică și în celelalte provincii ale Daciei. În aceste condiții, prima traducere latină a Sfintei Scripturi, numită Itala (secolul II), va fi, desigur, folosită de slujitorii bisericești și de credincioșii din aceste părți, cum se poate dovedi cu numeroase inscripții creștine în limba latină descoperite în urma cercetărilor arheologice. Acest fapt va contribui decisiv la formarea limbii române în secolele următoare, singura limbă neolatină vorbită în aceste părți ale Europei și la pătrunderea limbii poporului în Biserică, în relațiile dintre slujitorii bisericești și creștini, cheazășie sigură a însușirii și trăirii

¹ Bartolomeu Valeriu Anania, *Art. cit.*, p. 12.

² Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Cuvânt...*, p. 4.

de către obștea credincioșilor din aceste părți a învățaturii dumnezeiești revelate”¹.

„Este neîndoielnic că primele scrieri bisericești în limba română au fost cărți sau fragmente de cărți din Sfânta Scriptură: Psaltirea, Sfintele Evanghelii, Epistolele Sfinților Apostoli, folosite cu deosebire în cultul divin public și devenite rugăciuni ale preotului și ale credincioșilor, călăuze sigure ale tuturor în căutarea necurmată a desăvârșirii morale. Acest lucru l-au și adevărit primele manuscrise rotacizante în limba română”².

„Sfânta Scriptură în limba vorbită de poporul din aceste ținuturi a fost, apoi, folosită de preoți în predica din biserică și în convorbirile directe cu credincioșii. Ei s-au conformat astfel îndrumării apostolice: *«În biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu înțeles, ca să învăț și pe alții, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină»* (I Corinteni 14,19)”³.

„Dovada cunoașterii Sfintei Scripturi de către strămoșii noștri încă din vremuri străvechi o constituie și folclorul religios: colindele, cântecele de stea, bocetele etc., care își au izvorul în istorisirile cuprinse în Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament: profețiile mesianice, nașterea, botezul, patimile, răstignirea sau învierea Domnului. Aceste neîntrecute creații ale poporului nostru se caracterizează printr-o surprinzătoare originalitate, prin profunzimea trăirilor religioase, prin deplina ortodoxie și autenticitate a doctrinei, semn al unei îndelungate cunoașteri și asimilări a adevărului revelat, trăit și doxologit în simțire și grai românesc, transpus cu neîntrecută măiestrie în culorile Voronețului și ale celor mai de seamă ctitorii românești”⁴.

¹ **Ibidem**, pp. 4-5.

² **Ibidem**, p. 5.

³ **Ibidem**.

⁴ **Ibidem**, pp. 5-6.

Traduceri parțiale ale Sfintei Scripturi în limba română

„Va fi greu să aflăm, în mod cert, când au fost rostite sau scrise pentru prima oară în limba română texte din Sfânta Scriptură. Ceea ce se poate susține însă cu o deplină îndreptățire, este că, pornind de la traducerea latină a Italei sau Vulgatei, strămoșii noștri au rostit «Tatăl nostru care ești în ceruri...» foarte aproape de «Pater noster, qui es in coelis...» (Matei 6,9), săvârșind acel miracol al trecerii de la latina vulgară la limba română, o limbă neolatină prin excelență”¹.

„Acest fapt este de natură să arate dificultatea pe care strămoșii noștri o vor fi resimțit, de-a lungul secolelor, fiind obligați să folosească în cult cărțile liturgice ca și textele Sfintei Scripturi într-una din cele două așa-zise limbi sacre: slavona și greaca. În aceste condiții, este lesne de înțeles pentru ce s-a manifestat din partea clerului și a credincioșilor români dorința statornică de a avea tălmăcite în limba înțeleasă de popor Sfânta Scriptură și cărțile liturgice. Psaltirea Șcheiană, Psaltirea Voronețeană și Psaltirea Hurmuzaki, toate manuscrise din prima jumătate a secolului al XVI-lea, care cuprind psalmii lui David în limba română, dau mărturie despre vechimea unor astfel de preocupări și despre setea credincioșilor români după Cuvântul lui Dumnezeu tălmăcit în singura limbă pe care o înțelegeau și care le era nespus de scumpă. Desigur că aceste manuscrise cuprinzând Psaltirea reproduc în limba română texte cu mult mai vechi, obârșia acestora pierzându-se în înseși începuturile limbii române, limba unui popor care s-a format odată cu încreștinarea sa, rostirea românească fiind marcată pentru totdeauna de acest eveniment unic în istorie”².

¹ **Ibidem**, p. 6.

² **Ibidem**.

„Când s-au ivit condiții prielnice, textele scripturistice au văzut lumina tiparului în limba română, demonstrând încă o dată profunda preocupare a clerului luminat al Bisericii noastre de a oferi credincioșilor și cultului divin public texte din Sfânta Scriptură în limba înțeleasă de ei. Prima tipăritură de acest fel ajunsă până la noi este Evangheliarul slavo-român (1551-1553), care marchează o etapă de trecere de la textele slavone la cele tipărite numai în limba română de către diaconul Coresi: Evangheliarul de la Brașov (1561) și Psaltirea (1570). Palia de la Orăștie (1582), care cuprinde Facerea și Ieșirea, primele două cărți ale Sfintei Scripturi, ne amintește despre un îndrăzneț proiect de tipărire a întregii Biblie în limba română, care însă nu va fi realizat decât cu peste o sută de ani mai târziu, în 1688, în Capitala Țării Românești, când, în noua tipografie a Mitropoliei Ungrovlahiei, înființată în 1678, va vedea lumina tiparului monumentală Biblie de la București, supranumită și Biblia lui Șerban Cantacuzino”¹.

Noul Testament de la Bălgrad (1648)

„Până atunci, la Bălgrad (Alba Iulia), în 1648, a fost tipărit pentru prima dată în limba română întregul Nou Testament din inițiativa, îndemnul, stăruința și osârdia lui Simion Ștefan, Mitropolitul Ardealului. Această lucrare impresionează prin frumoasa expresie românească a traducerii, ca și prin rigoarea și exactitatea redării textului original al Noului Testament”².

„Noul Testament de la Bălgrad prevestește apariția, în 1688, a Bibliei de la București, punctul culminant al tuturor strădaniilor și ostanelilor unui lung șir de ierarhi și clerici luminați și de mari cărturari însuflețiți de nobilele idealuri ale

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem.**

slujirii limbii strămoșești, a Bisericii și a culturii naționale, a întregului neam românesc”¹.

Biblia de la București (1688)

„În anul 1688, la București, a văzut lumina tiparului prima traducere a Sfintei Scripturi în limba română. Ctitorii acestui monument cultural au fost Șerban Cantacuzino, domnitorul Țării Românești din acea perioadă și Constantin Brâncoveanu, eminența cenușie care rânduia toate treburile domniei”², el fiind „ispravnic al cărții”³.

„Biblia de la București înmănușează ostenele tuturor celor care, în secolele anterioare, au tâlmăcit în românește diferite părți sau scrieri ale Sfintei Scripturi: traducătorii anonimi ai textelor rotacizante maramureșene (prima jumătate a secolului al XVI-lea), Evangheliarul slavo-român (1551-1553), Evangheliarul lui Coresi (1561) și Psaltirea de la Brașov (1570), Palia de la Orăștie (1582), Noul Testament de la Alba Iulia (1648), prima traducere integrală a Septuagintei datorată spătarului Nicolae Miclescu (1664), Evangheliarul lui Iordache Cantacuzino (1682), precum și multe alte manuscrise și tipărituri știute și neștiute”⁴.

„Frații Radu și Șerban Greceanu au fost principalii traducători ai Bibliei de la București, lucrare care s-a bucurat de sprijin și încurajare din partea lui Șerban Cantacuzino, domnitorul Țării Românești, și din partea lui Constantin Brâncoveanu, fiind îndrumată de stolnicul Constantin Cantacuzino. Mitropolitul

¹ **Ibidem**, pp. 6-7.

² **Bogdan Tătaru-Cazaban și Gabriel Herea**, *Mănăstirea Hurezi*, Editura Artec Impresiones, Segovia, 2009, p. 11.

³ **Gherasim Cristea**, *Episcopul Râmnicului, Viața Sfântului Martir Constantin-Vodă Brâncoveanu și a celor împreună pătimitori cu dânsul*, Editura Episcopiei Râmnicului, Râmnicu Vâlcea, 2001, p. 88.

⁴ **Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române**, *Cuvânt...*, p. 7.

Teodosie Veștemeanul al Țării Românești a urmărit îndeaproape această lucrare, acordându-i întregul sprijin și binecuvântarea sa. El a pus la dispoziție Tipografia Mitropoliei pe care a asigurat-o de întregul inventar tehnic în vederea tipăririi cărții cât mai grabnic și în condiții grafice de aleasă ținută”¹.

Importanța Sfintei Scripturi pentru cultura și spiritualitatea românească

„Biblia de la București a intrat în istoria culturii românești ca un moment cu multiple și profunde semnificații. Această operă certifica, în primul rând, atingerea unui înalt grad de maturizare a limbii române în evoluția ei spre dobândirea acelei capacități de a reda variatul și bogatul conținut de idei și gândire al cărților Sfintei Scripturi, semnul sigur al posibilităților unei limbi aflate pe o înaltă treaptă a dezvoltării sale. Biblia de la București a oferit tuturor românilor din cele trei provincii pe care aceștia le locuiau, un text cuprinzând o limbă literară unitară, rezultat din contopirea tuturor monumentelor anterioare ale limbii provenind din toate cele trei provincii românești. Prin Biblia de la București, clericii și credincioșii noștri au dobândit acces nemijlocit la textul sfânt, ceea ce a dat un nou impuls dezvoltării culturii teologice românești și adâncirii vieții creștine în Biserica noastră”².

„Biblia a jucat un rol uriaș, rolul primordial în formarea spirituală a poporului român, de la începuturile lui, nu numai din 1688, de când o avem tipărită întreagă în românește. Dar de atunci a început să joace unul și mai mare. Și va juca unul tot mai mare, fără întrerupere, în toată istoria viitoare a neamului nostru. Căci Scriptura, odată gustată de un popor, întreține

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem.**

în sufletul lui o sete continuu neastâmpărată de a-L cunoaște pe Dumnezeu, de a se apropia de El prin cunoașterea Lui, prin cunoașterea voii Lui. Iar propovăduirea Bisericii trebuie să țină pasul cu această pururi nedeplin satisfăcută și pururi în creștere sete spirituală”¹.

Sfânta Scriptură - lectura fundamentală a țăranului român

În pofida faptului că, în urmă cu câteva sute de ani, o Biblie era scumpă și greu de procurat, preoții și oamenii știutori de carte nu precupețeau niciun efort pentru a avea Sfânta Scriptură în casele lor, fapt care, pe lângă credința lor puternică, îi motiva în plus să o citească și să o recitească mereu, cunoscând faptul că „citirea Sfintei Scripturi este mare întărire spre a nu păcătui”².

Țăranii români, atât cei cu școală, cât și neștiutorii de carte, învățau adeseori pe de rost numeroase pasaje din Sfânta Scriptură, străduindu-se să-și modeleze viața după poruncile lui Dumnezeu, cunoscând afirmația Sfântului Apostol Pavel că „*nu cei ce aud legea sunt drepți înaintea lui Dumnezeu, ci cei ce împlinesc legea, aceia se vor îndreptăți*” (Romani 2,13).

Pe lângă citatele din Sfânta Scriptură, țăranii români memorau și rugăciuni, unii dintre ei rostind neîncetat rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!”, iar „cuviosul Vasile de la Poiana Mărului (1692-1767) a creat un curent duhovnicesc deosebit în Țările

¹ **Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române**, *Cuvânt înainte*, publicat în: Biblia sau Sfânta Scriptură, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2013, p. 8.

² *Patericul*, Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Alba Iulie, Alba Iulia, 1999, p. 69.

Române, încât în vremea lui, atât monahii, cât și mirenii, practicau rugăciunea lui Iisus”¹.

Viața la țară, trăită frumos, într-un mod autentic creștin, a dus la crearea spiritualității românești, însă citirea Sfintei Scripturi și, mai ales, împlinirea învățăturilor dumnezeiești, îi duce pe creștinii autentici în împărăția lui Dumnezeu, fiindcă noi „*nu avem aici cetate stătătoare, ci o căutăm pe aceea ce va să fie*” (Evrei 13,14).

Academicianul Simion Mehedinți a ajuns la concluzia înțeleaptă că „un popor, ca și orice om în parte, atâta prețuiește cât a înțeles din Evanghelie și cât poate să urmeze învățăturii Domnului Hristos”. Dacă vrem ca această afirmație să nu rămână o simplă vorbă goală în ceea ce ne privește pe noi înșine, și dorim să fim cu adevărat „prețioși” în ochii lui Dumnezeu, atunci să ascultăm îndemnul Sfântului Isihie Sinaitul, adresat tuturor creștinilor: „Cele consemnate în Sfânta Scriptură n-au fost scrise numai ca să le înțelegem, ci ca să le și facem. Să ne apucăm dar de lucru”².

Vă mulțumesc.

Bibliografie

Anania, Bartolomeu Valeriu, *Cuvânt lămuritor asupra Sfintei Scripturi*, publicat în: Biblia sau Sfânta Scriptură, Ediție Jubiliară a Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001.

¹ **Pr. Conf. Univ. Dr. Ionel Ene**, *Cuviosul Vasile de la Poiana Mărului, legături și influențe asupra schiturilor și mănăstirilor din zonă*, articol publicat în volumul: „Cuviosul Vasile de la Poiana Mărului, propuneri de canonizare”, Editura Sfintei Episcopii a Buzăului și Vrancei, Buzău, 2003, p. 38.

² *Filocalia sfintelor nevoițe ale desăvârșirii*, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, membru al Academiei Române, Ediția a II-a, Editura Harisma, București, 1994, vol. IV, p. 72.

Bérenger, Jean, *Istoria Imperiului Habsburgilor (1273-1918)*, traducere de Nicolae Baltă, Editura Teora, 2000.

Blaa, Lucian, *Elogiul satului românesc*, publicat în volumul: *Veșnicia s-a născut la sat*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2019.

Braniște, Pr. Prof. Dr. Ene, Braniște, Prof. Ecaterina, *Dicționar Enciclopedic de Cunoștințe Religioase*, Editura Diecezană, Caransebeș, 2001.

Bria, Preot Prof. Dr. Ion, *Dicționar de teologie ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.

Cazaban, Bogdan Tătaru și Herea, Gabriel, *Mănăstirea Hurezi*, Editura Artex Impresiones, Segovia, 2009.

Clayton, Peter A., *Cronica faraonilor*, traducere de Gina Frîncu, Enciclopedia Rao, 2007.

Costea, Ionuț, *Răscoala lui Horea (1784)*, publicat în: «Istoria Transilvaniei», vol. III, Editura Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2008.

Cristea, Gherasim, Episcopul Râmnicului, *Viața Sfântului Martir Constantin-Vodă Brâncoveanu și a celor împreună pătimitori cu dânsul*, Editura Episcopiei Râmnicului, Râmnicu Vâlcea, 2001.

Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Cuvânt înainte*, publicat în: *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2013.

Idem, *Satul românesc, între tradiție, supraviețuire și speranță*, publicat în volumul: *Veșnicia s-a născut la sat*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2019.

Dicționar de teologie ortodoxă, coordonatori Pr. Prof. Dr. Ștefan Buchiu și Pr. Prof. Dr. Ioan Tulcan, Editura Basilica, București, 2019.

Dragomir, Silviu, *Avram Iancu*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2012.

Drimba, Ovidiu, *Istoria culturii și civilizației*, volumul I, Ediție definitivă, Editurile SAECULUM I.O. și Vestala, București, 1998.

Enciclopedia Egiptului Antic, Editura Aquila, 2007.

Enciclopedia lumii antice, traducere de Anca Ferche, Editura Aquila, 2006.

Ene, Pr. Conf. Univ. Dr. Ionel, *Cuviosul Vasile de la Poiana Mărului, legături și influențe asupra schiturilor și mănăstirilor din zonă*, articol publicat în volumul: „Cuviosul Vasile de la Poiana Mărului, propuneri de canonizare”, Editura Sfintei Episcopii a Buzăului și Vrancei, Buzău, 2003.

Fieșer, Pr. Prof. Nicolae, *Sfinții români: Atanasie Todoran din Bichigiu, Vasile Dumitru din Mocod, Mani Grigore din Zagra și Vasile Oichii din Telciu*, Ediția a II-a, Editura Karuna, Bistrița, 2008.

Filocalia sfințelor nevoițe ale desăvârșirii, vol. IV, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, membru al Academiei Române, Ediția a II-a, Editura Harisma, București, 1994.

Focșă, Gheorghe, *Aspectele spiritualității sătești*, în „Sociologie Românească”, Anul II, nr. 5-6, 1937.

Goga, Octavian, *Coșbuc*, publicat în volumul: *Veșnicia s-a născut la sat*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2019.

Îndrumări Misionare, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986.

Jeremias, Joachim, *Parabolele lui Iisus*, traducere din limba engleză de P. S. Calinic Dumitriu, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc și Dr. Ștefan Matei, Editura Anastasia, București.

Lupaș, Ioan, *Biserica Ortodoxă Română din Transilvania și unirea religioasă în cursul veacului al XVIII-lea*, traducere de Ana Maria Arghișan, Editura Tipomur, Târgu Mureș, 2004.

Marea istorie ilustrată a lumii. Preistoria. Primele imperii, volumul I, Editura Litera internațional, 2000.

Mitu, Sorin, *Transilvania mea. Istorii, mentalități, identități*, Editura Polirom, Iași, 2006.

Mitu, Melinda, Mitu, Sorin, *Ungurii despre români. Nașterea unei imagini etnice*, Editura Polirom, Iași, 2014.

Pall, Francisc, *Inochetie Micu-Klein, exilul la Roma 1745-1768*, Editura Viața creștină, Cluj-Napoca, 1997.

Patericul, Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Alba Iulie, Alba Iulia, 1999.

Pop, Acad. Ioan-Aurel, *Biserică, societate și cultură în Transilvania secolului al XVI-lea. Între acceptare și excludere*, Editura Academiei Române, București, 2012.

Idem, *Satul - esența spiritului istoric românesc*, publicat în „Veșnicia s-a născut la sat”, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2019.

Pop, Ioan Aurel, Bolovan, Ioan, *Istoria Transilvaniei*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2013.

Rebreanu, Liviu, *Laudă țăranului român*, publicat în volumul: *Veșnicia s-a născut la sat*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2019.

Roșulescu, Vladimir, *Orașe dispărute*, Editura Scorilo, Craiova, 1999.

Taylor, A. J. P., *Monarhia Habsburgică, 1809-1918. O istorie a Imperiului Austriac și a Austro-Ungariei*, traducere de Cornelia Bucur, Editura Allfa, București, 2000.

Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Cuvânt către cititori*, publicat în: *Biblia sau Sfânta Scriptură*,

Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988.

Idem, *Precuvântare*, publicată în: Biblia sau Sfânta Scriptură, ediție jubiliară a Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001.

The Dead Sea Scrolls. A new translation, Michale O. Wise, Martin G. Abegg Jr. and Edward M. Cook. Harper, San Francisco, 2005.

Țura, Preot Marius-Ovidiu, *Anul omagial al satului românesc în Patriarhia Română. Satul - esența spiritului românesc*, studiu nepublicat.

Psihologia poporului român¹

Cuvânt înainte

Termenul „psihologie” este format din cuvintele grecești: „ψυχή” (psihi), care înseamnă „suflet”, „spirit” și λόγος (logos), care se traduce prin „știință”, deci „psihologia” este „știința sufletului”.

Conform Dicționarului explicativ al limbii române, termenul „psihologie” are mai multe sensuri: „**1.** Știință care se ocupă cu studiul psihicului, al legității proceselor psihice (cognitive, afective, volitionale) și al însușirilor psihice ale persoanei (caracter, temperament etc.). **2.** Totalitatea fenomenelor psihice care caracterizează un individ sau o colectivitate; concepție, mentalitate. **3.** Totalitatea proceselor psihice care condiționează o activitate. **4.** Studiul științific al proceselor psihice ale oamenilor în interacțiunea lor cu mediul. Psihologii studiază procesele percepției, gândirii, învățării, cogniției, emoțiilor și motivațiilor, personalitatea, comportamentul, interacțiunile dintre indivizi și interacțiunile cu mediul”.

Am socotit utilă abordarea acestui subiect întrucât preoții de astăzi își desfășoară activitatea într-o societate aflată într-o schimbare permanentă tot mai rapidă și mai profundă, de aceea este necesar ca slujitorii sfintelor altare, și nu numai, să cunoască mentalitatea semenilor lor cât mai bine, cauzele datorită cărora aceștia au ajuns la o anumită gândire (dintre care menționăm: istoria, genul, temperamentul, educația, mediul,

¹ Studiu publicat în volumul: „Credință și viață în Hristos - Anuarul Episcopiei Sălajului”, Editura Episcopiei Sălajului, Zalău, 2020, pp. 341-389.

vârsta, starea de sănătate etc.), de ce se manifestă într-un anume mod într-o situație dată etc.

Vorbind despre însemnătatea cunoașterii psihologice, reputatul profesor universitar Daniel David a scris că „un popor care se autocunoaște psihologic este mai emancipativ și mai greu de manipulat. În plus, în timp ce cunoașterea conține în sine germenii autocontrolului, ignoranța permite controlarea celor mai ignoranți de către cei mai puțin ignoranți”¹.

Importanța de excepție a psihologiei o constatăm în faptul că, de câteva zeci de ani încoace, în țările populate majoritar cu protestanți sau neoprotestanți (care nu au preoție, în consecință, nici taina spovedaniei), oamenii care întâmpină anumite probleme simt și ei nevoia să discute cu cineva autorizat și de încredere, care să le pătrundă în cele mai tainice cămăruțe ale sufletului, însă nu se mai duc la pastor pentru sfat (care oricum nu le poate oferi iertarea păcatelor, deci nici ușurarea de povara lor), ci apelează la serviciile unui psiholog, care încearcă să afle cauzele problemelor și să găsească soluții.

La fel cum o persoană este caracterizată de un anume comportament, fiecare popor în parte are anumite trăsături comune, de aceea putem vorbi de psihologia poporului român sau a altor popoare.

În ceea ce ne privește, psihologia nu este o disciplină prea veche în țara noastră, ea „fiind introdusă în universitățile de la noi de Constantin Rădulescu-Motru (1868-1957) la București, de Eduard Gruber (1862-1895) la Iași și de Florian Ștefănescu-Goangă (1881-1958) la Cluj-Napoca”².

¹ **Daniel David**, *Psihologia poporului român: profilul psihologic al românilor într-o monografie cognitiv-experimentală*, Editura Polirom, 2015, p. 24.

² **Ibidem**, p. 19.

În același timp, în studiile sale, „Constantin Rădulescu-Motru a tras concluzii bazate pe metodologia de vârf existentă în vremea sa. Dar, cum nu existau atunci multe date disponibile prin prisma metodologiei de astăzi, majoritatea concluziilor sale au de fapt o valoare epistemică mai apropiată de niște ipoteze interesante decât de niște cunoștințe validate științific”¹.

Astfel, cu toate că am utilizat anumite afirmații ale academicianului Constantin Rădulescu-Motru, am luat ca text de referință pentru studiul nostru cartea profesorului Daniel David: „Psihologia poporului român: profilul psihologic al românilor într-o monografie cognitiv-experimentală”, la începutul căreia autorul a afirmat: „Am vrut ca această analiză să fie riguroasă și completă. Știam din 2005 că exista un program complex de adaptare a mai multor teste psihologice majore în România, așa că am preferat să aștept apariția lor pentru a aborda tema la nivelul de vârf al metodologiei vremurilor noastre”². „Cu referire la psihologia românilor, un astfel de demers este nemai-întâlnit la acest nivel de complexitate”³.

Înainte de a trece la analiza propriu-zisă a psihologiei poporului român, îl vom lăsa pe profesorul Daniel David să explice doi termeni de specialitate pe care i-a utilizat în cartea sa și care vor fi întâlniți în încheierea acestui studiu, pentru ca cititorul să înțeleagă sensul acestora. **„Profilul psihologic de adâncime** este reprezentat de potențialul pe care îl avem și care se exprimă la rândul său într-o serie de atribute psihologice care amorsează prelucrările informaționale specifice de suprafață asupra stimulilor care acționează asupra noastră. Atributele psihologice care fac parte din profilul de adâncime (de exemplu, schemele cognitive) sunt relativ stabile transsituațional și

¹ **Ibidem**, p. 15.

² **Ibidem**.

³ **Ibidem**, p. 23.

adesea greu de conștientizat. **Profilul psihologic de suprafață** se referă la acele atribute subiectiv-emoționale, cognitive, comportamentale și psihobiologice care sunt legate de evenimente de viață specifice (de exemplu, gânduri automate specifice), adesea conștientizabile. Când atributele psihologice din profilul de adâncime sunt amorsate de situații specifice de viață, acestea generează un profil psihologic de suprafață prin prelucrări informaționale specifice de suprafață ale evenimentelor de viață, prelucrări care produc răspunsuri specifice subiectiv-emoționale, cognitive, comportamentale și biologice. Spre exemplu, o schemă cognitivă cu un conținut legat de autodeprecieri (de exemplu, «sunt incapabil») - din profilul de adâncime -, achiziționată în cursul dezvoltării ontogenetice prin interacțiunea factorilor biologici/genetici cu cei de mediu, va genera într-o situație neanticipată de a vorbi în public un profil psihologic de suprafață caracterizat prin gânduri negative specifice (de exemplu, «nu voi reuși», «vor râde de mine»), care vor genera apoi reacții subiectiv-emoționale de anxietate, alte gânduri negative (de exemplu, «trebuie să scap de aici»), comportamente de evitare a situației și răspunsuri psihobiologice precum tremuratul/bâlbâitul. Așa se manifestă adesea complexul de inferioritate”¹.

Tragem nădejdea că acest studiu îi va ajuta pe preoții de astăzi să-i înțeleagă mai bine pe enoriași, dar și pe ceilalți membri ai societății, pentru a ști cum să-i abordeze și să lucreze cu ei, spre slava lui Dumnezeu și spre mântuirea oamenilor.

Introducere

„România are în prezent o suprafață de 238.391 km², fiind a 83-a țară ca mărime din lume, iar Bucureștiul, cu

¹ **Ibidem**, p. 48-49.

1.883.425 de locuitori, este al șaselea oraș ca mărime din Uniunea Europeană”¹.

„Populația stabilă a României este reprezentată de 20.121.641 de cetățeni români (a 58-a țară ca număr de populație din lume și a șaptea din Uniunea Europeană), dintre care 10.333.064 (51,4%) sunt femei, iar (54%) trăiesc în mediul urban”².

„Limba română este o limbă indo-europeană, romanică/ de origine latină, din subgrupul oriental al limbilor romane. Mai este numită în lingvistică și «limba daco-romană». Majoritatea lingviștilor consideră că limba română are patru dialecte: daco-româna (dialect nord-dunărean, asimilat istoric cu limba națională a statului român), și trei dialecte sud-dunărene, care nu au evoluat în limbi naționale/literare, precum cea dintâi: aromâna/macedoromâna (vorbită pe trei arii destul de largi în Albania, Bulgaria, Grecia, Macedonia, România/Dobrogea și Serbia), istroromâna (vorbită pe arii restrânse în nord-estul Peninsulei Istria din Croația) și meglenoromâna (Meglen - din sudul Peninsulei Balcanice), în timp ce alții, mai puțini, le consideră patru limbi romane/latine diferite”³.

„Sub aspect istoric, lingvistica tradițională afirmă că limba română are un substrat traco-dac, căruia i s-a suprapus un strat latin și un superstrat slav, iar apoi au fost asimilate o serie de neologisme. Mai precis, dacă privim lucrurile la nivel lexical, elementele romanice din vocabularul limbii române sunt în proporție de aproximativ 71,66%, din care: 30,33% latinești moștenite, 22,12% franceze, 15,26% latinești savante și 3,95% italiene. Elementul traco-dac este estimat la 0,96%, iar cel slav la 14,7% (din care 9,18% din slava veche). Vocabularul mai

¹ **Ibidem**, p. 79.

² **Ibidem**, p. 80.

³ **Ibidem**, p. 79.

conține în proporții mai mici cuvinte preluate din germană (2,47%), neogreacă (1,7%), maghiară (1,43%) etc”¹.

Profilul genetic și sufletesc al românilor

„Profilul genetic al românilor se înscrie foarte bine în cel al populațiilor din Europa - mai precis, în cel al populațiilor din Europa Centrală și de Est/Balceni”².

„Românii au fond genetic comun cu alte popoare. Astfel, în cazul românilor avem: (1) o influență sudică - o populație băștinașă de pe teritoriul actual al României (probabil daco-tracă sau daco-romană) a interacționat cu strămoșii italienilor - mai ales din sudul Italiei și Sardinia -, ai grecilor și ai ciprioților de astăzi (probabil din Imperiul Roman și/sau Imperiul Bizantin); (2) o influență nordică - populația băștinașă de pe teritoriul actual al României (probabil daco-romană) a interacționat genetic cu strămoșii lituanienilor de astăzi (probabil slavii), ceea ce îi înrudește astăzi genetic pe români cu lituanienii; există și o relație genetică a românilor cu egiptenii/sirienii/iordanienii/georgienii care poate fi explicată mai ales de substratul daco-roman comun (de exemplu, mișcarea populațiilor și a legiunilor romane), aceste zone fiind sub influența Imperiului Roman și a Imperiului Bizantin; (3) o influență asiatică (mai scăzută) - migrațiile au adus și o infuzie de material genetic de tip asiatic (de aici, probabil, legătura genetică a românilor și cu finlandezii, prin faptul că aceștia din urmă par să aibă, cel puțin lingvistic, un strămoș comun cu maghiarii)”³.

După cum oamenii care alcătuiesc un popor nu au toți același fond genetic, tot așa „niciodată nu există o identitate absolută de structură sufletească între toți indivizii unui

¹ **Ibidem**, p. 80.

² **Ibidem**, p. 86.

³ **Ibidem**, p. 89.

popor”¹. De asemenea, „așa cum un grup de oameni nu se reduce la suma unor indivizi, nici o națiune nu se reduce la suma membrilor componenți, ci are un Volksgeist (ethos/minte/spirit) propriu”².

Factori care au determinat formarea profilului sufletesc al românilor

Sociologul Dumitru Drăghicescu susține că „modul în care s-au format atributele psihologice ale românilor are trei cauze, cu accent pe ultima: rasa, considerente geografice (incluzând clima) și socioistorice”³.

În ceea ce privește diferitele rase umane, s-a constatat că „variațiile biologice din interiorul unei rase sunt mai mari decât cele dintre rase și că grupurile umane s-au amestecat atât de mult, încât este dificil să se vorbească despre rase, iar acest proces este accentuat astăzi de fenomenul globalizării. Din acest motiv, în anul 1950, în declarația The Race Question (Chestiunea Raselor), UNESCO a recomandat renunțarea la termenul «rasă» și înlocuirea acestuia cu «etnicitate»”⁴.

Nu ne-am propus să prezentăm în lucrarea de față considerentele geografice (incluzând clima) care au avut un rol în formarea atributelor psihologice ale românilor, însă pe parcursul acestui studiu vom vedea că temperatura influențează violența politică.

„Dumitru Drăghicescu pornește de la analize istorice (de exemplu, descrieri istorice ale aspectelor psihologice și/sau culturale și fapte exemplare) din care derivă o serie de atribute psi-

¹ **Constantin Rădulescu-Motru**, *Psihologia poporului român*, articol publicat în Colecția de studii și eseuri „Psihologia poporului român”, Editura Paideia, București, 1998, p. 26.

² **Daniel David**, *Op. cit.*, p. 28.

³ **Ibidem**, p. 39.

⁴ **Ibidem**, p. 46.

hologice ale populațiilor care au contribuit la formarea poporului român. Astfel, despre daci, Drăghicescu ne spune că erau un popor cu voință puternică și minte ageră, viteaz și crud, cu o credință puternică în nemurirea sufletului - de aici disprețul față de moarte și nevoia de a-și face dușmanii să sufere, nu doar să moară, deoarece moartea era, în concepția lor, o eliberare/un bine -, cu un caracter cumpătat, dar de o viclenie renumită. Romanii aveau un spirit de disciplină și o religiozitate dominată de formalism, nu de înțelegere metafizică (de aici lipsa fanatismului religios și înclinația spre superstiție). Romanii aveau o fire violentă, dar dominată de o voință puternică, organizată, cu un caracter egoist și aspru. Inteligența romanilor era practică, generatoare de satiră”¹.

„Dintre migratorii atestați, cei mai importanți se pare că au fost hunii, goții, avarii, gepizii, slavii, bulgarii, ungurii, pecenegii, cumanii și tătarii. Cea mai mare influență asupra populației daco-romane (protoromanii) a avut-o populația slavă”².

Pe slavi Dumitru Drăghicescu „îi descrie ca fiind extrem de adaptabili (copiind cu ușurință practici utile ale altor neamuri), greu de organizat (până la anarhie), cu o voință impulsivă, inteligenți și superstițioși (chiar creduli), emoționali, sociabili, se entuziasmează ușor, dar la fel de ușor renunță la lucrul început”³.

„Cu timpul, năvălirile barbare au amplificat mai ales violența dacică și egoismul roman, atenuând celelalte trăsături. Kekaumenos, un scriitor grec din secolul al XI-lea, i-a descris pe români astfel: «Neamul vlahilor este necredincios la culme, silindu-se a-i amăgi pe toți. Ei sunt pururea gata să jure pri-

¹ **Ibidem**, p. 39.

² **Ibidem**, p. 81.

³ **Ibidem**, p. 39.

etenilor cele mai grozave jurăminte și să le încalce apoi cu ușurință. Niciodată nu au fost ei credincioși cuiva, nici chiar vechilor împărați ai romanilor»¹.

„Pentru a înțelege cum s-a ajuns la anumite atribute psihologice care îi caracterizează astăzi pe români, Dumitru Drăghicescu a formulat următoarea metaforă istorică: «Orfanul daco-roman (orfan prin căderea Daciei și a Imperiului Roman) a fost confruntat de la începuturi cu năvălirile barbare (care i-au accentuat trăsături ca viclenia, dar i-au menținut activate voința/firea războinică și inteligența). Unii dintre aceștia (slavii) l-au adoptat, accentuând (de exemplu, viclenia), atenuând (de exemplu, voința) sau adăugând (de exemplu, sociabilitatea, dezordinea/anarhia) unele atribute psihologice. El a fost apoi revendicat de unguri și tătari (care i-au menținut activate firea războinică și inteligența) și, în final, a intrat în adolescență ucenic la turci (care i-au îmblânzit în mod semnificativ firea războinică și au încurajat fatalismul/nepăsarea/trândăvia/lenea, făcându-l să se simtă inferior și pasiv-agresiv). Turcii l-au pus ulterior sub directă influență a fanarioților (care i-au accentuat aspectele negative de caracter ca duplicitatea/viclenia). Rudele sale din Apus (francezii) și-au amintit de el într-un târziu, astfel că l-au smuls de sub influența turcească și rusă, în pragul maturității. La maturitatea tânără au trăit exaltarea statului național, care a încercat să reactiveze aspectele psihologice pozitive, adesea însă într-un mod exagerat, care nu mai corespundeau cu realitatea, iar la maturitatea adultă, au trecut prin perioada comunistă, care a retrezit trăsături negative, ca viclenia, fiind astăzi, în perioada postcomunistă, în căutarea identității adulte»².

¹ **Ibidem**, p. 40.

² **Ibidem**.

Daniel David îl completează pe Dumitru Drăghicescu, scriind că „în cazul Transilvaniei, românii au ajuns ucenici nu doar la turci, ci multă vreme și la germani/austrieci, care, le-ar fi putut activa parțial vechea rigoare română”¹.

Vorbind despre țăranul român din Transilvania, care a fost mereu oropsit de către stăpânii săi vremelnici, Liviu Rebreanu a scris că acesta „are o răbdare eroică, dar care ajunge să se confunde uneori cu toropeala, parcă lupta tăcută, nesfârșită pentru conservarea ființei etnice i-ar fi istovit agresivitatea. Răbdarea și resemnarea însă, în loc să-i fie prețuite sau barem recunoscute, i-au adus imputarea că este leneș și nesimțitor. Caracteristic este că imputarea o ridică tocmai exploatatorii lui de ieri și de azi”².

„Admițând că țăranul român din Ardeal ar avea mai puțină tragere de inimă la muncă, vina însă nu i s-ar putea atribui lui. De sute de ani, dacă nu dintotdeauna, românul a trebuit să muncească pentru alții, fără răsplată, fără speranță și bucurii. În asemenea condiții lenea și nepăsarea erau singura reacție posibilă. Cu mențiunea că sărăcia și mizeria au devenit virtuți pe care a trebuit să-și întemeieze toate rosturile vieții. Neputând aspira la un trai omenesc, s-a organizat în mizerie ca într-un element ineluctabil”³.

„Oricât ar părea de ciudat și de trist, adaptarea la sărăcie, împreună cu toate consecințele ei, a fost o necesitate vitală pentru poporul românesc din Transilvania. Altminteri n-ar fi putut îndura viața și s-ar fi sfârșit și topit printre celelalte neamuri. Închizându-se în sărăcie ca într-o găoace indestructibilă, s-a singularizat și a putut să-și dezvolte

¹ **Ibidem.**

² **Liviu Rebreanu**, *Laudă țăranului român*, publicat în volumul: *Veșnicia s-a născut la sat*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2019, p. 106.

³ **Ibidem**, pp. 106-107.

însușirile specifice, să-și dobândească o fizionomie națională deosebită”¹.

Datorită vicisitudinilor vieții, românul a trebuit să se adapteze mereu la noi situații. Despre capacitatea acestuia de a se adapta în permanență, Mihai Ralea a scris: „Aflându-se între extremele individualismului occidental (transformator și creator) și pasivitatea orientală (care duce adeseori la resemnare și fatalism), adaptabilitatea românului nu este una de sumariizare - păstrând o dualitate occidentală-orientală -, ci de sinteză, având însă potențial atât aspecte pozitive (de exemplu, ea este însoțită de inteligență, toleranță, bunătate), cât și aspecte negative (poate veni cu duplicitate și superficialitate). Datorită acestui atribut psihologic suntem mai mult negociatori decât opoziționiști, ceea ce favorizează compromisul și iertarea, în locul urii și răzbunării”².

Țările individualiste și colectiviste

„Conform specialiștilor în psihologie, o cultură individualistă pune accent pe realizările și drepturile individuale, care trebuie gândite și susținute autonom și asertiv. Într-o cultură individualistă, individul își exprimă propriile dorințe și scopuri. Într-o cultură colectivistă, comportamentul individului este influențat de poziția sa într-un grup, adesea cel familial, fără ca acesta să fie unicul (uneori grupul este unul organizațional), individul exprimându-și adesea dorințele și scopurile în forma agreată de colectivitate. Individualismul este asociat mai ales cu competiția, unicitatea, inovarea și responsabilitatea, în timp ce colectivismul este asociat mai ales cu armonia și consensul/sfătuirea. Termenul individualism nu se referă aici la

¹ **Ibidem**, p. 107.

² **Daniel David**, *Op. cit.*, p. 40.

egoism, așa cum ținem să-l utilizăm în limbajul comun, ci la autonomie/independență”¹.

„Țările/Culturile în care există un nivel mai mare de individualism tind să aibă un nivel mai mare de capital social și economic. Capitalul social este exprimat prin angajament civic accentuat, relații interpersonale puternice, cooperare, încredere în oameni etc. Așadar, individualismul - stimulat de modernizare - nu duce la dezintegrare socială, ci, dimpotrivă, la încredere interpersonală și la creșterea solidarității și cooperării sociale. De asemenea, într-o țară/cultură individualistă mobilitatea și bogăția indivizilor sunt mai mari decât într-una colectivistă. În general, în pofida a ceea ce s-ar crede printr-o logică de simț comun, nivelul de singurătate este mai crescut în culturile colectiviste, în comparație cu cele individualiste. Sigur, statistic, singurătatea crește odată cu vârsta (deși există un vârf în perioada adolescenței), dar efectul vârstei este depășit de mediul cultural. Țările/Culturile Europei de Est au, spre exemplu, cel mai ridicat nivel de singurătate de pe continent, (între 10% și 36%), în funcție de vârstă, iar țările/culturile nordice cel mai scăzut (6%)”².

În urma studiilor efectuate, „România apare ca o țară/cultură colectivistă, cu un scor de 30 (pe o scară între 0 - colectivism și 100 - individualism), fără a avea însă un grad de colectivism extrem de ridicat; așadar, există o tendință de echilibru între individualism și colectivism, cu un accent încă ferm pe colectivism. Dintre țările Uniunii Europene, doar Bulgaria, Grecia, Portugalia și România au un profil colectivist”³.

„În România, pe anumite segmente, există deja niveluri mari de individualism, mai ales la tineri, probabil sub influența

¹ *Ibidem*, p. 99.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

culturii occidentale cu care aceștia se identifică. Populația tânără din România (elevi/studenti) are deja un profil mai individualist/autonom/independent, care probabil că va schimba profilul țării/culturii în viitor”¹.

„Așadar românii au o cultură colectivistă, fără a fi însă un colectivism extrem/puternic. Valori ca tradiția și conformismul, care caracterizează și o cultură colectivistă, vin la români din nevoia (istorică) de securitate. Așadar, este foarte posibil ca și colectivismul să aibă această sursă, care ar putea fi explicată istoric (pentru a înțelege insecuritatea constantă a românilor de-a lungul istoriei, aflați adesea sub dominația altor țări și la periferia imperiilor, locul unde adesea aveau loc confruntările între imperii). Probabil că acest colectivism a fost întărit și de perioada comunistă, colectivismul/gregarismul favorizând în general o cooperare de supraviețuire, nu una de evoluție prin individualizarea personalităților care pot aduce resurse tuturor (de exemplu, mai bine toți la fel, chiar dacă cu puțin, decât unii cu puțin și alții cu mai mult). Într-adevăr, foarte posibil, colectivismul/gregarismul a fost o sursă de supraviețuire de-a lungul istoriei”².

„În cultura colectivistă a românilor puterea nu este distribuită larg, ci este concentrată ierarhic. Probabil de aceea, puterea, ca valoare socială prin care se obține un statut și recunoaștere socială, este foarte importantă la români”³.

Culturile masculine și feminine

Cercetătorii în domeniul psihologiei au stabilit că „o cultură masculină promovează aservitatea, eroismul, realizarea socială, succesul și recompensa materială, în timp ce o cultură

¹ **Ibidem**, p. 100.

² **Ibidem**, p. 165.

³ **Ibidem**.

feminină este consensuală, adică bazată pe cooperare, modestie, calitate a vieții și grija față de cei slabi. Într-o cultură masculină, diferențele de gen la sarcinile sociale sunt foarte puternice. Țările/Culturile în care există un nivel mai mare de masculinitate tind să aibă și un nivel mai mare de individualism, fără însă ca legătura să fie foarte puternică”¹.

„Pe o scară între 0 - feminitate și 100 - masculinitate, România are un scor de 42, ce o poziționează ca o țară/cultură caracterizată de feminitate, fără ca aceasta să fie accentuată”².

Distribuirea/Concentrarea puterii

Conform studiilor efectuate, „culturile cu o distribuție scăzută a puterii acceptă ușor ierarhiile, considerându-le normale, fără a le pune sub semnul întrebării și fără a cere multe justificări pentru existența lor. Țările/Culturile cu o distribuție mare a puterii acceptă ierarhiile mai mult ca forme de organizare socială convenabilă, care trebuie să se bazeze însă pe consultare permanentă și democrație. În general, o concentrare crescută a puterii este asociată cu corupția și distribuția mai inegală a resurselor naționale”³.

„Pe o scară între 0 - putere distribuită și 100 - putere nedistribuită, România are un scor de 90, ceea ce o arată ca o țară/cultură cu o distribuție scăzută/concentrare crescută a puterii”⁴.

„Astfel, la români utilizarea puterii se face printr-o paradigmă feminină, caracterizată prin discuții și căutarea consensului. Așadar, dorința de putere poate fi adesea mascată de o modestie aparentă. Din cauză că cinismul social și scepticismul (în comparație cu S.U.A.) sunt accentuate, adesea aceste

¹ **Ibidem**, p. 100.

² **Ibidem**.

³ **Ibidem**, p. 101.

⁴ **Ibidem**.

discuții vizând atingerea consensului pot fi grevate de certuri/neînțelegeri, nu se ajunge la planuri concrete, iar leadership-ului adesea i se refuză respectul cuvenit (de exemplu, charisma/valoarea). O cultură colectivistă este caracterizată de neîncrederea în străini, care la români s-a generalizat într-o neîncredere cronică, inclusiv față de cunoscuți”¹.

Evitarea/Angajarea incertitudinii

„Acest indice se referă la modul în care culturile se raportează la incertitudine asupra viitorului și la situații noi și neprevăzute. Anumite țări/culturi au un nivel scăzut al evitării incertitudinii. Membrii acestor culturi sunt pragmatici și nu pun mare accent pe reglementări (rigide și detaliate), acceptând ușor incertitudinea, schimbările și situațiile noi și nestructurate. Anumite țări/culturi au un nivel mare de evitare a incertitudinii. Membrii acestor culturi sunt adesea mai emoționali și încearcă să reducă anxietatea generată de incertitudine prin utilizarea unor reguli rigide și prin planificare, care, fiind defensive, sunt adesea inflexibile și nu funcționează. Oamenii unei țări/culturi caracterizate printr-un nivel crescut de evitare a incertitudinii nu acceptă ușor idei și comportamente noi, securitatea fiind foarte importantă (de exemplu, oamenii sunt obligați să poarte la ei cărțile de identitate) și existând o nevoie emoțională de a avea reguli (deși adesea acestea nu funcționează și/sau nu sunt respectate)”².

„Pe o scară între 0 - neevitare și 100 - evitare, România are un scor de 90, ceea ce o plasează în categoria țărilor/culturilor cu un mare grad de evitare a incertitudinii”³.

¹ **Ibidem**, pp. 165-166.

² **Ibidem**, p. 101.

³ **Ibidem**.

Orientarea pe termen scurt/Orientarea pe termen lung

„Culturile dominate de orientarea pe termen lung stimulează la indivizi valori pragmatice, orientate spre viitor, adaptare, persistență și dorința de recompensă; membrii lor tind să respecte tradițiile și obligațiile sociale, fiind dispuși să sacrifice elemente din prezent pentru beneficii în viitor. Culturile dominate de orientare pe termen scurt sunt mai orientate spre trecut și prezent, iar membrii lor tind să respecte tradițiile și obligațiile sociale, căutând însă recompensele în mod practic în prezent și fiind mai puțin dispuși să facă mari sacrificii în prezent pentru viitor”¹.

„Pe o scară între 0 - orientare pe termen scurt și 100 - orientare pe termen lung, România are un scor intermediar de 52, ceea ce arată un oarecare echilibru, tinzând ușor spre orientarea pe termen lung”².

„Acest scor arată o cultură încă tânără, neprofilată, nediferențiată și încă fără opțiuni clare sau o cultură modală în multe segmente ale sale, toate acestea nu neapărat cu consecințe pozitive. Spre exemplu, faptul că nu avem o opțiune clară pentru orientarea pe termen lung sau scurt ne poate lăsa nu orientați în ambele direcții, ci neorientați. În comparație cu popoarele Europei de Vest, suntem un popor încă tânăr, în sens de cultură puternică/avansată și stat organizat, perioada comunistă funcționând probabil ca un blocaj, nelăsându-ne să ne dezvoltăm în sens european”³.

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem**, p. 102.

³ **Ibidem**, p. 169.

Stilul represiv-indulgent

„Conform statisticilor, anumite culturi sunt indulgente față de gratificările personale (de exemplu, satisfacerea nevoilor și dorințelor), în timp ce altele le controlează prin norme stricte”¹.

„Pe o scară între 0 - model represiv și 100 - model indulgent, România are un scor de 20, ceea ce arată că este o țară/cultură mai represivă”².

„Românii au un stil cultural represiv și evitativ, ceea ce îi poate face adesea să fie defensivi. Psihologic, defensivitatea se poate exprima prin ceea ce psihologia numește complexe de inferioritate sau, dacă acestea sunt compensate, prin complexe de superioritate”³.

„În ceea ce privește complexe de inferioritate, spre exemplu, românii au aspirații similare țărilor vestice (S.U.A.), dar adesea sunt mai neîncrezători că le pot realiza și se simt mereu datori să facă auto - și heterocomparații cu alții mai buni pentru a se valida”⁴.

Calitățile și defectele românilor

Religiozitatea românilor

„Cea mai puternică valoare promovată de părinții români este religiozitatea. Românii au un nivel crescut de religiozitate și văd religia ca foarte importantă în viața lor (au încredere foarte mare în Biserică). Deși sunt foarte încrezători în dezvoltarea științifică (de exemplu, în dezvoltarea tehnologiei, în universități), dacă știința s-ar ciocni cu religia, 50,2% dintre români ar alege religia. Dar religia este văzută mai puțin dogmatic/teologic (probabil ca urmare a scepticismului și

¹ **Ibidem**, p. 102.

² **Ibidem**.

³ **Ibidem**, p. 166.

⁴ **Ibidem**.

cinismului). Românii consideră că și oamenii altor religii sunt la fel de morali ca ei, dar pentru ei religia lor este cea mai acceptabilă. Românii sunt toleranți cu cei care au altă religie. Deși foarte religioși (în credință mai mult decât în practicile religioase), religia românilor pare să fie mai mult un mijloc de viață și de adaptare la viață. Aparent paradoxal - ținând cont că religia la români nu este fundamentalistă - românii sunt mai puțin deschiși spre oamenii de altă religie (de exemplu, încrederea scăzută în aceștia, dorința de a nu avea vecini de altă religie etc.); acest lucru derivă însă nu din religiozitatea românilor, ci din neîncrederea lor cronică în oameni”¹.

„Românii au unul dintre cele mai mari niveluri de religiozitate (81,4%) dintre țările analizate, după Polonia (86,2%) și Turcia (83,5%), având și cel mai mic procent de atei (1,1%), după Turcia (0,8%)”².

Alte calități ale românilor

Academicianul Constantin Rădulescu-Motru a afirmat că „nu există calitate bună care să nu fi împodobit vreodată sufletul unui român, precum nu este defect care să nu fi fost sau să nu fie, când și când în același suflet”³.

„Despre român se afirmă că este îndelung răbdător, conservator, tradiționalist”⁴, „primitor, tolerant și iubitor de dreptate”⁵.

„Românului nu-i place tovărășia. El vrea să fie de capul lui. Stăpân absolut la el în casă. Cu o părțică de proprietate

¹ **Ibidem**, pp. 167-168.

² **Ibidem**, p. 113.

³ **Constantin Rădulescu-Motru**, *Sufletul neamului nostru. Calități bune și defecte*, articol publicat în Colecția de studii și eseuri „Psihologia poporului român”, Editura Paideia, București, 1998, p. 33.

⁴ **Idem**, *Psihologia poporului român...*, p. 18.

⁵ **Ibidem**, p. 25.

cât de mică, dar care să fie a lui. Din această cauză el înclină puțin spre anarhie”¹.

„De-a lungul istoriei românii nu au excelat în dezvoltarea comunităților (ca sașii, spre exemplu), ci în focalizarea pe familie, comunitățile locale vechi românești (obștile satești) fiind mai mult un spațiu public pentru o sumă de familii forțate să trăiască împreună și aflate adesea în competiție”².

Defectele românilor

Gura lumii, caracterul și gregarismul

Tot academicianul Constantin Rădulescu-Motru a mai afirmat că „nu există țară în hotarele lumii civilizate în care «gura lumii», «gura satului» să aibă mai multă trecere ca în țara noastră! Cele mai multe dintre convingerile noastre sunt întemeiate pe «zvonul public» și numai foarte puține pe dovezi adunate de noi personal. Se spune «lumea zice»; și dacă «lumea zice», românul, luat individual, pare că înțelege că tot așa trebuie să zică și el. Mai ales la țară «gura satului» este obârșia tuturor convingerilor. În «gura satului» se revarsă, negreșit, gura lui Ion, gura lui Gheorghe, gura lui Petre și a altora, dar odată ce acestea sunt vărsate, individualitatea lor s-a șters: «gura satului» îi contopește pe toți țăranii laolaltă, în același vad sufletesc. Și tot așa și la oraș, opinii personale fiind foarte puține. «Ce zice lumea», «ce zice partidul», «ce zice stăpânirea», dar foarte rar ce zic Ion și Gheorghe. Ce zic însă Ion și Gheorghe? Dacă Ion este în partidul liberal, trebuie să zică ce zic liberalii! Și dacă Gheorghe este în partidul conservator, trebuie să zică ce zic și conservatorii! Mai poate fi discuție? Indiferent de chestiunea în care cineva este chemat să zică ceva: fie în politică, fie în știință, fie și în literatură, părerea de grup primează asupra

¹ **Ibidem**, p. 16.

² **Daniel David**, *Op. cit.*, p. 170.

celel individuale. Fiecare grup își are părerea sa în bloc, căreia i se supun toți întocmai, după cum și la turmele de oi este un clopot la al cărui sunet se adună toate oile laolaltă. Când un român stă la îndoială, fiți sigur că el nu stă fiindcă are o opinie personală de apărat, ci fiindcă nu știe încă de partea cărui grup să se dea. Să meargă după cum bate vântul din dreapta sau după cum bate cel din stânga? Iată suprema lui neliniște”¹.

„Caracterul reprezintă totalitatea dispozițiilor sufletești din care decurg faptele unei persoane”². „La români însă, omul de caracter nu este acela care este consecvent cu sine însuși, ci cel care n-a ieșit din cuvântul grupului, adică cel care a urmat întotdeauna clopotul turmei. De consecvența cu sine însuși a grupului cine se întreabă? Nu este vorba despre cum sună clopotul, ci dacă sună: a sunat, ai fost prezent, și ești român, atunci ești om de caracter”³.

Astfel, „caracterul la români nu înseamnă a fi consecvent cu tine însuși, ci cu «gura lumii», indiferent cât de inconsecventă este aceasta, de aceea, comportamentul românului este adesea ghidat de «gura lumii». El se comportă (de exemplu, se îmbracă, mănâncă etc.) «ca lumea», având mai mult o conștiință socială, gregară, nu una individuală”⁴.

„După Constantin Rădulescu-Motru, civilizația ajunge la conștiință socială prin solidaritatea conștiințelor individuale în comunități. Românii însă ajung la conștiință socială prin gregarism, fără a avea o conștiință individuală puternică, creatoare de valori și instituții sociale. De aceea, ne spune Constantin Rădulescu-Motru că românul lăsat singur (de

¹ **Constantin Rădulescu-Motru**, *Sufletul neamului nostru...*, pp. 35-36.

² **Idem**, *Din psihologia revoluționarului*, articol publicat în Colecția de studii și eseuri „Psihologia poporului român”, Editura Paideia, București, 1998, p. 113.

³ **Idem**, *Sufletul neamului nostru...*, p. 36.

⁴ **Daniel David**, *Op. cit.*, p. 38.

exemplu, la muncă, la război) nu performează, însă pus în grup, alături de colegii săi, românul este capabil de performanțe și fapte de vitejie. Constantin Rădulescu-Motru notează că gregarismul ne-a ajutat în decursul istoriei, ca armă de luptă, căci în vreme de primejdie, colectivitățile gregare se mutau ca un individ, iar moartea unor membri, oricât de dureroasă era pentru familia acestora, lăsa intacte comunitatea și conștiința de grup a acesteia”¹.

„Nu este țară cu oameni mai curajoși decât țara noastră, dar românii sunt eroi cu deosebire când sunt în grup. Izolat de ceilalți, românul este blând ca mielul. «Capul plecat sabia nu-l taie», de aceea, la oricine care-i arată sabia, el se pleacă. Când simte însă cotul altui român, adică atunci când este în ceată, de îndată el se ridică și atunci, ferește Doamne pe oricine de el, pentru că este iute la mânie”².

„Curajul românului în exprimarea opiniilor este absolut fără pereche, dacă o face în numele grupului, ca redactor de jurnal bunăoară! Ești din același grup cu el, atunci lauda lui pentru tine nu mai are margini; ești din celălalt grup, atunci ocara lui nu mai are margini! Iată un redactor curajos în tot cazul, îți zici! Ei bine, te înșeli. El este curajos numai ca mandatar al grupului. Vorbește cu el între patru ochi și vei constata că nu-și aduce bine aminte de ce a scris. Între patru ochi opinia lui este chiar că toți românii sunt buni patrioți”³.

„Românul este patriot și face paradă cu sentimentele sale. Dar numai până la faptă. Fapta fiind a fiecăruia, adică individuală, cu ea încetează și patriotismul”⁴.

¹ Ibidem.

² Constantin Rădulescu-Motru, *Sufletul neamului nostru...*, p. 36.

³ Ibidem, p. 37.

⁴ Ibidem.

„Românul se apucă cu greu de câte ceva, dar de lăsat se lasă ușor, zice proverbul. Mai exact ar fi însă să se zică: sub influența mulțimii românul se apucă de orice, dar când este să execute prin faptă individuală lucrul de care s-a apucat, atunci se lasă de el foarte ușor. Nu este inițiativă pe care să nu o ia românul în grup! Să facem o școală? Să facem și două. Să înființăm o asociație cu scopul acesta și acesta? Să facem și mai multe! Să contribuim pentru a asigura mersul acestei și acestei instituții? De ce nu? Să contribuim. Dar când vine rândul fiecăruia să pună în practică hotărârea luată în grup, atunci fiecare amână pe mâine, sau se face nevăzut”¹.

Ca o concluzie a celor susținute până acum, Constantin Rădulescu-Motru afirmă că noi, românii, „suntem cu toții meșteri de gură și răi de faptă”².

Lipsa de încredere a românilor

„Comparată cu încă alte nouă țări, România are cele mai mici scoruri pentru toți indicatorii încrederii”³. Această atitudine poate pleca de la „ideea că ceilalți oameni vor încerca să profite de români”⁴.

„În România există un nivel foarte mare de neîncredere atât în persoanele cunoscute, cât și în cele necunoscute”⁵, „cu excepția familiei/rudelor. Acest lucru face, spre exemplu, ca importanța prietenilor să fie mai mică decât în țările/culturile vestice, românii investind mai mult în familia lor și în muncă (pe care o privesc în mod foarte competitiv, ca un mijloc de emancipare socială)”⁶.

¹ **Ibidem**, p. 38.

² **Ibidem**, p. 47.

³ **Daniel David**, *Op. cit.*, p. 122.

⁴ **Ibidem**, p. 124.

⁵ **Ibidem**, p. 135.

⁶ **Ibidem**, p. 167.

„Este foarte posibil ca această neîncredere în oameni să se datoreze nevoii de securitate, atât de periclitată de-a lungul istoriei românilor. Pe acest fond, principalele repere ale românilor par să fie familia (ca zonă de siguranță), religia (ca dătătoare de sens și siguranță în viața de acum) și munca (drept mijloc de emancipare socială)”¹.

Lipsa de solidaritate a românilor

„Românul este puțin un bun solidarist. Pentru a corespunde idealului de solidaritate socială, i-ar mai trebui românului conștiința sacrificiului personal, apoi voința de a face un asemenea sacrificiu; și el nu are nici una, nici alta. El are un suflet gregar, și atâta tot. Prin «suflet gregar» sociologia înțelege altceva decât un suflet solidar. Solidaritatea este opera sacrificiului conștient, este ultima verigă în înălțarea morală a voinței, pe când «gregarismul» este o stare impusă de împrejurări și de tradiție. Solidaritatea este ținta spre care se îndreaptă cultura, «gregarismul» poate fi anterior oricărei culturi, și unii sociologi pretind chiar că el este întotdeauna anterior culturii”².

Lipsa de disciplină a românilor

„Autodisciplina nu este bine dezvoltată la români și este știut faptul că aceștia lasă lucrurile pe ultimele zile, când arată însă că pot lucra cu o investiție mare de efort pentru a încerca să termine totuși la timp”³.

Românii nu respectă legea

„La noi este un fapt recunoscut că legile nu se respectă. Nu se respectă nici de cei care le fac, nici de cei pentru care

¹ *Ibidem*, p. 169.

² *Constantin Rădulescu-Motru, Sufletul neamului nostru...*, pp. 42-43.

³ *Daniel David, Op. cit.*, p. 41.

se fac. În principiu, s-ar putea zice că nerespectarea legilor, acolo unde se constată, se datorează educației civice incomplete. Acesta însă nu este cazul la noi. La noi, nerespectarea legilor este o manifestare directă a individualismului subiectiv. Românul consideră nerespectarea legii ca un titlu de glorie și de putere”¹.

Românii și munca

„Despre români se știe că sunt indisciplinați în ceea ce privește munca. Câtă vreme popoarele din Apus au un ritm regulat al muncii, ca de ceasornic, poporul român muncește dezordonat, sub formă mai mult de joc. Românul nu muncește metodic, ci în salturi; are lungi perioade de odihnă, iar la nevoie dă pe brânci și face muncă de sclav”².

Tinerii români și munca

„Tineretul nostru nu fuge de muncă, dar vrea o muncă în condiții speciale; vrea o muncă fără liberă concurență, care să fie răsplătită nu după produsul ei, ci după intențiile muncitorului”³.

Românii nu sunt perseverenți

„O caracteristică a sufletului românesc, care poate fi iarăși constatată de la o primă privire comparativă, este neperseverența la lucrul început. Românul este greu până se apucă de ceva, că de lăsat se lasă ușor, zice un scriitor popular (Ion Creangă). Activitatea românului o compară mulți cu un foc de paie. În Apus, omul se înfîșe adânc cu munca sa în natură, pe

¹ **Constantin Rădulescu-Motru**, *Psihologia poporului român...*, p. 18.

² **Ibidem**, p. 24.

³ **Ibidem**, p. 30.

când românul rămâne doar la suprafață. Occidentalul face opera durabilă, pe când românul improvizează”¹.

Cauzele apariției defectelor românilor

„Istoric, toate provinciile locuite de români au suferit sub aspectul securității, ca elemente periferice (de exemplu, făcând parte din mai multe imperii și fiind des teatru de război, ca elemente periferice ale acestor imperii). Astfel, lipsa de perseverență, neîncrederea în oameni, lipsa de cooperare și egoismul, gregarismul, indisciplina și ostilitatea controlată, încăpățânarea etc., ar putea avea origini istorice, românii fiind, așa cum am arătat, la periferia imperiilor și frecvent teatru de război pentru acestea. În astfel de condiții, aceste atribute psihologice au reprezentat atunci mecanisme de apărare ce au dus la supraviețuire și la existența noastră de astăzi. De ce să fi perseverent, să clădești lucruri trainice, când acestea erau distruse imediat din cauza atâtor războaie? Cum să ai încredere în oameni, când am fost mereu controlați sau exploatați de cei cu care veneam în contact? Cum să cooperezi cu străinii într-un mediu în care străinul era, de obicei, un inamic, iar fiecare trebuia să fie preocupat întâi de siguranța personală și a familiei? Într-un mediu nesigur, orice diferențiere a unor indivizi din grup putea duce rapid la destabilizarea echilibrului minimal și instabil al grupului gregar; de aici apare probabil o cooperare minimală pentru supraviețuire (de exemplu, toți vrem la fel, chiar dacă puțin) și evitarea cooperării care să ducă prin individualizare/diferențiere la beneficii majore, dar distribuite mai inegal (de exemplu, unii rămân cu puțin, alții, mai performanți, au mai mult). Indisciplina și caracterul pasiv-agresiv (de exemplu, ostilitatea controlată) erau formele de rezistență pasivă prin care cei mai slabi își protejau cultura amenințată de cei mai pu-

¹ **Ibidem**, p. 18.

ternici. În fine, încăpățânarea duce la atingerea scopurilor, chiar dacă acestea sunt mai egoiste (dar de supraviețuire)”¹.

„La români, perseverența în activități este scăzută, astfel încât abandonăm repede ceea ce am început; însă perseverența poate să persiste și chiar să ia forma încăpățânării în domenii de mare interes sau în situații care atentează la stima de sine compensată a românilor. Constantin Rădulescu-Motru considera că perseverența în muncă la români este genetică, dar instituțiile sociale din secolul al XIX-lea au pervertit-o în neperseverență și improvizatie. Noi, în baza analizelor din monografie, credem că lucrurile stau altfel. Munca este un mijloc de emancipare socială la români. Dacă munca ne ajută pentru această emancipare (de exemplu, printr-o salarizare adecvată), putem fi un model de perseverență în muncă. Dacă munca nu ne ajută în emancipare (de exemplu, o salarizare inadecvată), atunci devenim neperseverenți, muncind după cât și cum suntem plătiți. De aceea, spre exemplu, mulți români care în țară muncesc după formula, «las că merge și așa» devin în străinătate modele de perseverență și seriozitate în muncă, dacă sunt plătiți la nivelul la care munca îi ajută să se emancipeze (de exemplu, să trăiască acolo și eventual să-și ajute familia din țară sau să-și cumpere diverse bunuri)”².

Ca o concluzie la cele relatate până acum, putem afirma că „profilul psihocultural al românilor este dominat de neîncrederea în oameni, care ne face să fim mai puțin toleranți și cooperanți cu alții în beneficiul comun (cooperarea noastră este mai ales una de supraviețuire, nu de succes). Lipsa de cooperare nu ne permite să ne folosim potențialul intelectual și creativ, ceea ce generează performanțe sub nivelul său. Acest lucru duce atât la exagerarea pozitivului - orice realizare este

¹ Daniel David, *Op. cit.*, pp. 309-310.

² *Ibidem*, p. 315.

amplificată ca un semn că, deși nu se vede, potențialul este acolo - , pe un fond de emoționalitate crescută, cât și la exagerarea negativului - din frustrarea faptului că nu reușim să ne deblocăm potențialul, pe un fond de competitivitate nedublată de disciplină/autodisciplină, cinism și scepticism crescute. Probabil că acest profil psihocultural s-a născut pe fondul unei nesiguranțe/insecurități cronice de-a lungul istoriei”¹.

Relațiile interpersonale la români

„Relațiile interpersonale sunt grevate de neîncrederea funciară a românilor în oameni și de stilul cognitiv mizantrop (ursuz). Aceasta face ca, în relațiile de cuplu, în comparație cu americanii, accentul să se pună nu pe satisfacție, ci pe coeziune. Prietenii sunt mai puțin importante la români decât la alte țări/culturi (de exemplu, S.U.A.), focalizarea principală fiind pe familie. În cazul prietenilor, implicarea emoțională este prezisă de împărtășirea unor informații (ca la americani), dar la români rămân importante și onestitatea/acuratețea informațiilor și intenția de a împărtăși informații (care constituie astfel un mijloc de depășire a neîncrederii în oameni)”².

Românii și politica

„Omul, care își are atenția îndreptată asupra activității sale personale și știe să prețuiască virtuțile din care izvorăște această activitate, așteaptă foarte puțin de la politică, fiindcă politica nu poate să reformeze adâncul sufletesc al unei societăți, ci ea se mărginește la schimbările de la suprafață. O lege politică bună sporește numai posibilitatea faptelor bune, dar nu dă și motivarea acestor fapte, fiindcă motivarea vine din sufletul omului. Din bogăția acestui suflet răsar toate bunurile socia-

¹ **Ibidem**, p. 319.

² **Ibidem**, p. 300.

le: legile, moravurile, știința, arta și toată cultura societății. Fără el nu se produce nimic, după cum fără sămânță nu poate răsări nici firul de iarbă, chiar dacă natura dimprejur i-ar oferi cele mai prielnice condiții. Politica reglementează numai condițiile externe ale vieții sociale, sămânța faptelor sociale însă stă în sufletul fiecărui om. Fără calitatea acestei semințe, niciun progres nu este cu putință - oricâte legi politice s-ar face”¹.

„Însă acolo unde atenția nu este îndreptată asupra activității personale și acolo unde lipsește conștiința valorii sufletului, acolo este normal să stăpânească politica. De aceea românul este pasionat de politică. Pentru el politica este ca o baghetă magică prin care totul se poate transforma. Fericirea neamului întreg, cât și propria fericire pot fi dobândite prin politică, de aceea auzim expresii de genul: «dacă aș fi eu la guvernare», «dacă aș face eu legea», cum s-ar mai îndrepta lucrurile! Pentru români lucrurile nu pot fi îndreptate decât prin lege. Fiecare dintre noi are ca supremă ambiție să facă cel puțin o lege. Unul nu știe să-și administreze propria afacere, dar cu toate acestea fiecare vrea să facă o lege prin care să guverneze activitatea tuturor. Toți așteaptă mântuirea de la acțiunea poporului întreg. Mereu se repetă: «iată ce trebuie să facem noi, românii»; «iată cum este mai bine pentru neamul nostru» și niciodată: «iată ce trebuie să fac eu, Ion sau Gheorghe», «iată ce este bine pentru activitatea mea»”².

„Profesia care îl atrage cel mai mult pe român este aceea care nu-i prea departe de mulțime. Lui îi place să se simtă în mijlocul mulțimii, să vorbească și să se ajute cu mulțimea. Exploatarea naturii prin industrie și comerț el o întreprinde numai într-un caz nefericit, adică dacă nu poate fi funcționar, avocat sau politician. Dacă are talent, el rămâne la avocatură

¹ Constantin Rădulescu-Motru, *Sufletul neamului nostru...*, p. 39.

² *Ibidem*, pp. 39-40.

și la politică, adică la specularea conaționalilor săi. În această din urmă profesie, sufletul românului câștigă o energie neîntrecută. Cel mai anonim dintre anonimi, intrat în politică, devine dintr-o dată «om mare». Și cum toți românii au dorința să ajute și să cârmuiască neamul, țara este copleșită de «oameni mari». Nu mai știe poporul pe cine să urmeze. Mare a devenit și Ion, mare a devenit și Gheorghe, mare a devenit și Petre. S-a zăpăcit aproape tot neamul, că prea are mulți «oameni mari»¹.

Politicienii români

„Mediul politic românesc actual este unul tribal și fragmentat, în care «emoția învinge și umilește rațiunea în fiecare zi»”².

„În lumea politicianilor noștri există mania de a considera țara ca pe un bun al lor propriu, cu care pot face tranzacții după bunul lor plac”³, de aceea în cele ce urmează vom prezenta un fragment dintr-un articol publicat de academicianul Constantin Rădulescu-Motru în urmă cu peste o sută de ani, care se potrivește perfect realităților din zilele noastre: „A trecut timpul domniilor fanariote și s-au dus ciocoi, dar ne-au rămas amintirile despre ei, dimpreună cu deprinderile lor; ne-a rămas ciocoismul”⁴.

„Ciocoismul îl întâlnim încă în viața politică; și are aproape același caracter ca și ciocoismul vechi: frenezia puterii, lipsa de ideal și disprețul pentru mulțime. Cazurile care îl ilustrează sunt multe; simți chiar o greutate să alegi,

¹ **Ibidem**, p. 41.

² **Daniel David**, *Op. cit.*, p. 331.

³ **Constantin Rădulescu-Motru**, *Notă introductivă*, publicată în Colecția de studii și eseuri „Psihologia poporului român”, Editura Paideia, București, 1998, p. 9.

⁴ **Idem**, *Psihologia ciocoismului*, articol publicat în Colecția de studii și eseuri „Psihologia poporului român”, Editura Paideia, București, 1998, p. 103.

atât de multe sunt. Ciocoismul a fost o boală grea și încă o boală națională”¹.

„Sunt cazuri în care ciocoismul se manifestă, la unii din compatrioții noștri, de la primele lor începuturi de activitate politică; sunt însă și cazuri în care ciocoismul se manifestă târziu și întotdeauna surprinzător de brusc. Cazurile acestea din urmă sunt cele mai interesante și de aceea începem cu ele. Așa îmi permit să relatez următorul caz, pe care îl cunosc de aproape. X este un profesor amabil și cu sentimente democratice; un băiat bun, cum i se zice în limbajul familiar. Împrejurările politice îl aduc pe fotoliul ministerial; este ministru, poate peste așteptările sale. De la primele acte de om puternic, profesorul nostru se schimbă, până la a nu mai fi de recunoscut. Faptul de a semna în josul unei rezoluții și de a ști că împarte în dreapta și-n stânga, când teroarea, când bucuria, l-a făcut să cadă ca într-un fel de beție: profesorul nostru avea plăcerea actului guvernării în sine, indiferent de consecințe. Consecințele puteau fi rele sau bune, nu aveau importanță. Principalul lucru pentru el era să se știe exercitând puterea și să știe și alții că de puterea lui depinde o lume întreagă. Rezoluțiile luate nu urmau vreunui plan, ele se schimbau continuu după dispozițiile de moment. Profesorul nostru nu și-a pus lămurit niciodată întrebarea dacă prezența sa la minister avea vreun scop; singurul scop era să apuce și ziua de mâine ca ministru. Disprețul pentru opinia altuia, și pentru mulțime în general, a urmat de la sine; el armoniza cu întreaga lui stare sufletească. Toți care se apropiau de fostul coleg, de noul ministru, sesizau această transformare. Prietenul meu, dr. Marinescu, bănuia o deranjare în funcțiile cerebrale. O deranjare era, bineînțeles, profesorul nostru este atins de ciocoism”².

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem**, p. 104.

„Un alt caz, dar care este întâlnit mai des, este următorul: Y a îndeplinit odată o funcție publică prin încrederea alegătorilor sau prin încrederea unui partid. Când încrederea încetează, urmează de la sine să înceteze și funcția. Așa judecă omul obișnuit cu regimul constituțional. Dacă există un motiv de a dușmăni pe cineva pentru această situație, atunci acest cineva este alegătorul sau partidul care îi retrace încrederea. Așa ar fi judecat un om rațional. Omul predispus la ciocoism judecă însă altfel. El dușmănește exclusiv pe cel care i-a luat locul, fiindcă acesta deține puterea. Din cauza aceasta, Y face o politică personală în vederea reobținerii funcției pierdute. El se crede indispensabil pentru acel loc, indiferent de voința sau încrederea alegătorilor. Din această cauză armele lui de luptă în viața politică sunt intriga și calomnia; așa cum făcea și vechiul ciocoi. Ceea ce rămâne de neînțeles pentru Y este curajul cetățenilor țării de a se dispensa de serviciile lui. «Nu mă vor ei, dar eu îi voi pe ei» - cu acest raționament suntem în plin ciocoism”¹.

„Să venim acum la cazurile cele mai numeroase, acelea pe care unii le și au exclusiv în vedere atunci când vorbesc de ciocoism”².

„În statele cu regim constituțional fiecare cetățean are dreptul să ceară a fi la cârma statului, cu singura condiție ca să se mai găsească și alți cetățeni care să-i sprijine solicitarea. A cere puterea este chiar o datorie cetățenească, întrucât alții au investit încrederea în tine. Ciocoiul însă nu simte nevoia acestei de-a doua condiții. El cere puterea lăncezind pe un pat, fără să se îngrijească de câștigarea încrederii altora. Lumea este datoare să știe că el vrea puterea, chiar dacă nimeni nu l-a văzut vreodată la treabă. Oamenii ceilalți încep cu funcții mici, pen-

¹ **Ibidem**, pp. 104-105.

² **Ibidem**, p. 105.

tru a promova treptat în funcții mai înalte, însă cei cu dispoziții de ciocoism nu pot începe decât în funcțiile înalte, pentru că ei sunt oameni providențiali. Ciocoismul se manifestă însă mai lămurit ca oriunde în discuțiile politice și anume în tonul și argumentarea cuvântărilor publice. În aceste ocazii este o adevărată plăcere să pleci la vânătoarea celor atinși de ciocoism. Îi recunoști de la primele cuvinte”¹.

„Ciocoiul nu admite niciodată importanța adversarului. El, fie într-un partid cât de puțin numeros și cât de neputincios, nu vorbește niciodată cu respect despre partidul advers. Pentru el adversarii sunt ca pulberea pe care o ridică vântul și prin care el poate pătrunde când vrea! La gestul lui i se pare că privește o omenire întreagă. Ridicați-vă oameni buni, de la sate și din orașe, fiindcă vorbesc eu! Sentimentul realității nu se poate împăca deloc cu ciocoismul. Când ești atins de ciocoism vorbești ca din nori: peste capetele tuturor. Disprețuiești pe toată lumea, crezând că în acest fel te impui în fața tuturor. Și când cel atins de ciocoism este descusut mai îndeaproape despre intențiile sale, despre programul său de guvernare, atunci firea sa mai întâi se revoltă; cum, ciocoiul trebuie să aibă și un scop? În cele din urmă răspunde: scopul este că doresc să ajung la putere și să-mi arăt energia. Cei atinși de ciocoism nu aud în lume decât trosnetele energiei”².

„Ciocoi, în politică, sunt ca zapcii din administrația de odinioară. Altminteri sunt oameni cinstiți”³.

Temperatura și violența politică în România

Sociologul Dumitru Drăghicescu susținea că „printre cauzele formării atributelor psihologice ale unui popor se

¹ **Ibidem**, pp. 105-106.

² **Ibidem**, p. 106.

³ **Ibidem**.

numără și cele geografice (incluzând clima)”¹, iar „cerce-
tările din domeniul psihologiei interculturale au arătat că
temperatura marchează o serie de fenomene psihoculturale.
Spre exemplu, anumite studii au demonstrat că temperatura
medie anuală este asociată cu violența politică organizată,
aceasta fiind mai ridicată în țările cu o temperatură medie
(media anuală de 24°C), față de țările cu o temperatură rece
(media anuală de 17°C) și de țările cu o temperatură crescută
(media anuală de 30°C), la care se adaugă și indicele de
masculinitate al țării. Astfel, acolo unde temperatura este
rece, masculinitatea este scăzută, în locurile cu temperatură
moderată, masculinitatea este accentuată, iar acolo unde
temperatura este crescută, masculinitatea este moderată.
Aceasta face ca relația dintre temperatură și violență să fie
curbiliniară: (1) violență scăzută în țări cu temperatură rece -
masculinitate scăzută. (2) violență mare în țări cu temperatură
moderată - masculinitate accentuată și (3) violență moderată
în țări cu temperatură crescută - masculinitate moderată”².

„România, cu o temperatură medie anuală pe parcursul
zilei în București de 16,7°C, este considerată o țară cu tem-
peratură rece. De asemenea, România este o țară cu profil
psihocultural feminin. Aceste două atribute combinate fac ca
violența politică în România să fie scăzută”³. „În acest context
am putea puncta că proverbiala «mămăligă românească» nu
are nicio legătură cu frica sau lipsa de curaj a românilor de a
se opune unor regimuri dictatoriale, ci cu factori ecologici (de
exemplu, temperatura) și culturali (de exemplu, feminitatea)”⁴.

¹ Daniel David, *Op. cit.*, p. 39.

² *Ibidem*, p. 93.

³ *Ibidem*, p. 94.

⁴ *Ibidem*, p. 168.

Indicele Dezvoltării Umane (IDU) la români

„Indicele Dezvoltării Umane/IDU este o evaluare standard a Organizației Națiunilor Unite/ONU care include o mulțime de componente evaluate (de exemplu, bunăstarea, speranța de viață, calitatea vieții etc.), utilizată pentru a distinge între țările/culturile dezvoltate, cele în curs de dezvoltare și cele subdezvoltate. IDU al țărilor membre ale Organizației Națiunilor Unite include patru categorii: (1) nivel foarte înalt. (2) nivel înalt. (3) nivel mediu. (4) nivel scăzut”¹.

„Sub aspectul IDU, România ocupa în 2014 poziția 54 din 187 de țări ale lumii, fiind în categoria a doua, și anume de nivel înalt al IDU”².

Speranța de viață a românilor

„În ceea ce privește speranța de viață, România avea în 2012 o speranță de viață de 74 de ani, 70 pentru bărbați (poziția 107 în lume) și 78 pentru femei (poziția 77 în lume). Din Uniunea Europeană, România are cea mai mică speranță de viață”³.

Mândria națională la români

„Mândria națională la români este ridicată”⁴. „Românii au o mândrie națională sănătoasă care nu-i împiedică să se proiecteze și ca parte a unei comunități, a Uniunii Europene și drept cetățeni ai lumii”⁵.

¹ **Ibidem**, p. 147.

² **Ibidem**.

³ **Ibidem**.

⁴ **Ibidem**, p. 148.

⁵ **Ibidem**, p. 168.

Patriotismul la români

„În lumea globalizată, patriotismul este important pentru a menține identitatea națională, dar, pentru a fi credibil, acesta trebuie să fie unul modern și progresist, mai precis spus, tolerant, căutând să-ți exprimi drepturile/identitatea în mod corect, fără a bloca drepturile altora sau a defăima identitatea altora”¹.

Câți români ar fi dispuși să lupte pentru țara lor

„Procentul românilor care ar fi dispuși să lupte pentru țara lor este de 65,1%”².

Românii și tradiția

„Probabil că tradiția este văzută în prezent mai ales ca nevoie, românii fiind gata să renunțe la ea dacă nu mai aduce un beneficiu sau dacă apare ceva mai bun”³.

Creativitatea românilor

„Creativitatea se referă la capacitatea de a genera un produs nou și valoros pentru societate”⁴.

„La români creativitatea manifestă este mai scăzută, fiindcă o societate colectivistă, represivă și cu indice crescut de evitare a incertitudinii nu susține inovațiile individuale”⁵.

„De obicei femeile au un scor mai ridicat de creativitate decât bărbații, diferența însă dispare dacă bărbații și femeile au aceeași profesie. Un nivel de creativitate mai mare există la

¹ **Ibidem**, p. 321.

² **Ibidem**, p. 271.

³ **Ibidem**, p. 167.

⁴ **Ibidem**, p. 199.

⁵ **Ibidem**, p. 176.

indivizii care au profesii ce presupun creativitate (de exemplu, actori, arhitecți etc.)”¹.

Legătura între creativitate și inteligență

„Există o legătură interesantă între creativitate și inteligență, în sensul că, pe măsură ce crește inteligența, crește și creativitatea, până la un punct, după care o creștere a inteligenței nu mai duce la o creștere a creativității”².

Evaluarea inteligenței

„Inteligența poate fi evaluată la mai multe niveluri: (1) potențialul pentru inteligență (potențialul intelectual/potențialul de învățare), (2) inteligența fluidă și (3) inteligența cristalizată. Combinația acestora (mai ales 2 și 3) formează ceea ce se numește inteligența generală, exprimată în coeficientul de inteligență (CI sau intelligence quotient/IQ). Inteligența generală poate cuprinde și alți factori pe lângă inteligența fluidă și cristalizată (de exemplu, viteza de procesare a datelor), dar acestea două sunt cele mai importante ca pondere în inteligența generală și cele mai studiate, adesea, în definițiile lor largi, incluzând cei mai mulți dintre factorii inteligenței generale sau chiar pe toți”³.

„Inteligența este unul dintre cele mai stabile atribute psihologice. Potențialul intelectual arată, în general, capacitatea de învățare - adesea într-un timp cât mai scurt - și de aplicare a celor învățate la situații noi. Potențialul intelectual/de învățare este foarte probabil majoritar determinat genetic, factorul genetic stabilind limita inferioară și cea superioară ale acestui

¹ **Ibidem**, p. 200.

² **Ibidem**, p. 198.

³ **Ibidem**, p. 182.

potențial, poziționarea între aceste limite fiind determinată mai ales de mediul cultural”¹.

„Inteligența fluidă se referă la capacitatea de a formula și rezolva probleme prin gândire logică (de exemplu, raționament) și prin identificarea și generalizarea unor modele și relații”².

„Inteligența cristalizată se referă la abilitatea de a formula și de a rezolva probleme în baza cunoștințelor declarative și procedurale dobândite pe parcursul vieții. Inteligența cristalizată nu se reduce la un test de cunoștințe (de exemplu, un test educațional din școală), derivate direct din curriculum, ci este evaluată indirect, prin modul în care utilizăm aceste cunoștințe pentru a rezolva probleme (adesea noi) de viață”³.

„Specialiștii au descoperit că nu există o genă a inteligenței, ci mai multe gene în interacțiune, iar contribuția factorului genetic/heritabilității la inteligență crește cu vârsta: 20% în copilărie, 40% în adolescență și 80% în perioada adultă, în ciuda stabilității genetice. Acest lucru se întâmplă deoarece: (1) odată cu înaintarea în vârstă ne expunem la medii mai complexe decât în copilărie, astfel încât cei mai inteligenți ca potențial/inteligență fluidă pot extrage mai multe cunoștințe (inteligență cristalizată); altfel spus, gene diferite selectează medii diferite care le potențează efectul, (2) inteligența fluidă/cristalizată apare la interfața dintre potențialul intelectual și mediul de viață, care, fiind mai complex și mai dificil la vârste mai mari, face ca factorul genetic să conteze mai mult în formarea inteligenței (de exemplu, asimilarea unor cunoștințe) și/sau (3) mediul de viață fiind mai omogen în cazul adulților, efectul factorului genetic în variabilitatea inteligenței este mai important”⁴.

¹ *Ibidem*, p. 183.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

De asemenea, este important de menționat că „la adulți, potențialul intelectual evaluat suferă un declin semnificativ statistic de la vârsta de 18-29 de ani până la vârsta de 30-39 de ani, după care, deși există un ușor declin spre vârsta de 40-58 de ani, acesta nu este semnificativ statistic”¹.

Inteligența românilor

„În ceea ce privește **potențialul pentru inteligență** (potențialul de învățare) nu există diferențe semnificative statistic între populația românească de adulți și populația franceză. De asemenea, în comparație cu un grup normativ ponderat rezultat din ultima standardizare europeană, eșantionul românesc generează scoruri similare atât la scorul global de inteligență, la componenta raționament/gândire (categorii/analogii/situații) cât și la componenta spațială/performanță (mozaicuri/puzzle-uri/modele)”².

„De asemenea, s-a demonstrat că scorul inteligenței copiilor a crescut odată cu nivelurile educaționale (primar/gimnazial/liceal/postliceal/universitar) și ocupaționale (muncitor necalificat - casnică/ muncitor slab calificat - mic întreprinzător/angajat intermediar/profesionist) ale părinților”³.

„Raven Progressive Matrices/RPM este cel mai cunoscut și mai utilizat test de inteligență fluidă la nivel internațional. RPM a arătat, în general, o **inteligență fluidă** mai scăzută a românilor în comparație cu populația altor țări”⁴. „Altfel spus, cei care sunt mai puțin performanți în România sunt mult mai slabi decât cei slabi din alte țări/culturi luate în analiză, iar cei

¹ **Ibidem**, p. 184.

² **Ibidem**, p. 185.

³ **Ibidem**.

⁴ **Ibidem**, p. 186.

ce sunt mai performanți sunt mai puțin buni decât cei buni din țările/culturile luate în analiză”¹.

„Probabil că cea mai riguroasă evaluare a **inteligenței cristalizate**, la interfața cu mediul educațional, este reprezentată de testele PISA (Programme for International Student Assessment). Testele PISA, derulate sub egida OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development - Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică), la fiecare trei ani (începând cu anul 2000), evaluează: (1) domeniile matematică, citire și știință, (2) competențe, nu cunoștințele din curriculum, adică modul în care cunoștințele sunt utilizate în viața cotidiană (la rezolvarea unor probleme noi), (3) copii în jurul vârstei de 15 ani. România a participat la aceste evaluări începând cu anul 2006. La ultima analiză, din 2012, au participat 65 de țări și un număr de aproximativ 510.000 de copii având vârsta în jur de 15 ani. La toți cei trei indicatori România se află în 2012 sub media țărilor OECD”².

„Astfel, în analizele din 2012, după OECD (2014), la matematică România are un scor care o plasează pe locul 46 din 65 de țări (din UE, doar Bulgaria aflându-se imediat după noi), la citire pe locul 50 din 65 de țări (din UE, doar Bulgaria aflându-se imediat după noi), iar la știință pe locul 49 din 65 (ultima din UE). Și în anii anteriori (2006-2009) România a obținut rezultate similare, aflându-se la toți cei trei indicatori sub media țărilor OECD”³.

„Analiza OECD (2014) arată că sub aspectul angajamentului în școală România are unul dintre cele mai mari scoruri la absenteism (57,3%), înțeles ca procentul celor care au lipsit de la unele ore din cursul zilei sau mai multe zile de

¹ **Ibidem**, p. 187.

² **Ibidem**, p. 188.

³ **Ibidem**.

la școală, fiind pe locul al cincilea din 64 de țări/culturi analizate. România se află pe locul al zecelea din 64 de țări/culturi analizate în ceea ce privește impactul statutului socioeconomic al elevului asupra performanțelor la matematică (cu cât statutul socioeconomic este mai scăzut, cu atât performanța la matematică este mai mică). Copiii români au cea mai scăzută motivație din țările/culturile analizate pentru a învăța matematică. Copiii români sunt pe al doilea loc între cele 64 de țări/culturi analizate (pe primul loc se află Qatarul, iar pe locul al treilea Iordania) în ceea ce privește sentimentul că se simt singuri la școală. Acest sentiment este la nivelul cel mai scăzut în Elveția, Lichtenstein și Olanda. Sentimentul se coroborează și cu faptul că, la itemul cât de fericiți sunt la școală, copiii din România se află pe locul 52 din 65 de țări/culturi analizate (sub nivelul mediu al țărilor OECD)”¹.

În urma prezentării rezultatelor altor teste internaționale la care au luat parte copii și adulți români, alături de străini, profesorul Daniel David conchide: „potențialul intelectual al românilor este la nivelul altor țări/culturi, atât în privința copiilor (în comparație cu britanicii, olandezii și alte țări europene), cât și a adulților (în comparație cu francezii). Din păcate, mediul cultural nu favorizează însă utilizarea maximală a acestui potențial, ceea ce face ca nivelurile de inteligență fluidă (la toate vârstele) și cristalizată (mai ales la vârste mici sau la interfața practică cu mediul de viață) să nu fie la nivelurile la care ar putea fi, astfel că nici coeficientul național de inteligență nu este la nivelul potențialului său”².

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem**, p. 195.

Analfabetismul la români

„La recensământul din 2011, 1,4% (245.387) din populația României s-a dovedit analfabetă. Deși analfabetismul a fost redus masiv în UE și în România, Raportul Comisiei Europene din 2012 arată că 1 din 5 copii de 15 ani din UE și 20% dintre adulții din UE nu au abilitățile de citire la un nivel satisfăcător. România, din păcate, este fruntașă la analfabetismul funcțional în UE (40,4%), fiind întrecută doar de Bulgaria (41%)”¹.

„Media Uniunii Europene de participare a adulților la învățarea pe parcursul vieții este de 8,9%, cu o țintă de 15% în 2020, iar România avea în 2013 o participare a adulților la învățarea pe parcursul vieții foarte scăzută, de aproximativ 2% (ținta României pentru 2020 este de 15%). Ori, așa cum am arătat, părinți mai puțin educați înseamnă copii cu un nivel intelectual mai scăzut”².

Românii sunt dezinformați și superstițioși

„Astfel, 42% dintre români consideră că Soarele se învârtete în jurul Pământului. România are cel mai mare procent de populație (22%) dintre țările europene, după Cipru, care consideră horoscopul/astrologia, «foarte științifice». În comparație cu media de aproximativ 20% a celor 29 de țări din Uniunea Europeană, aproape 50% dintre români erau de acord în anul 2005 cu afirmația că, «unele numere sunt deosebit de norocoase pentru anumiți oameni». 55% dintre românii din mediul rural și 47% dintre românii din mediul urban cred că culoarea roșie poate preveni deochiul. Aproape 50% dintre

¹ **Ibidem**, p. 196.

² **Ibidem**.

români cred că vorba care spune că, dacă te mănâncă palma, vei primi bani, ar trebui luată în serios”¹.

Cum se informează românii?

„Românii se informează prin intermediul televiziunii (TV), a internetului și a discuțiilor cu prietenii, având modele similare țărilor/culturilor vestice. În ceea ce privește televiziunea, 82,1% dintre români se informează zilnic, în timp ce internetul este accesat zilnic ca sursă de știri de 31,5% dintre români”².

Comportamentul românilor la volan

„Oamenii de știință au operaționalizat psihologic comportamentul la volan prin următoarele componente: (1) șofatul riscant, care se referă la situații ca trecerea pe roșu, trecerea pe linia continuă etc.; (2) emoțiile negative (de exemplu, furie) care apar în legătură cu șofatul; (3) șofatul agresiv, care se referă la acțiuni menite să le facă rău altor participanți la trafic, răul fiind definit nu doar fizic, ci și psihologic (de exemplu, să genereze frustrare); (4) scorul total rezultat din combinarea componentelor 1-3”³.

„În general, dar și în eșantionul românesc, bărbații au un comportament mai periculos la volan decât femeile, având un scor mai ridicat la toate cele patru componente descrise mai sus (exceptând emoțiile negative, unde scorul femeilor și al bărbaților este similar). Șoferii profesioniști au scoruri mai scăzute decât cei amatori la toate cele patru componente. De asemenea, datele arată că odată cu creșterea vârstei și a experienței de a conduce, comportamentul la volan este

¹ **Ibidem**, p. 204.

² **Ibidem**, pp. 154-155.

³ **Ibidem**, p. 268.

mai puțin periculos. În ceea ce privește șofatul riscant, șoferii români au scoruri similare cu șoferii belgieni care au primit amenzi contravenționale pentru depășirea vitezei și condusul agresiv. De asemenea, șoferii români au un scor mai mare la șofatul riscant decât șoferii belgieni amendați pentru conducere sub influența alcoolului. În ceea ce privește emoțiile negative la volan, șoferii români au scoruri semnificative statistic mai mici decât șoferii belgieni penalizați pentru că se aflau sub influența alcoolului, au depășit viteza sau au condus agresiv. În ceea ce privește șofatul agresiv, șoferii români au scoruri similare cu șoferii belgieni care au primit amenzi contravenționale pentru conducere sub influența alcoolului și depășirea vitezei; șoferii români au însă un scor mai mic la șofatul agresiv în comparație cu șoferii belgieni amendați pentru condusul agresiv. În ceea ce privește scorul total la șofatul periculos, șoferii români au un scor similar cu șoferii belgieni amendați pentru condusul sub influența băuturilor alcoolice și scoruri mai mici decât șoferii belgieni amendați pentru depășirea vitezei și pentru condusul agresiv. În concluzie, putem afirma că în ceea ce privește șofatul periculos, șoferii români par să aibă un scor crescut, similar cu șoferii belgieni care au fost amendați pentru condus sub influența băuturilor alcoolice. Dintre aspectele șofatului periculos, la șoferii români șofatul riscant este cel mai accentuat, urmat de șofatul agresiv”¹.

„Stilul de șofat al românilor este riscant și agresiv, în comparație cu al șoferilor belgieni, spre exemplu, ceea ce explică numărul mare al accidentelor și al mortalității cauzate de accidente rutiere. Acest stil corespunde cu conștiinciozitatea (respectarea regulilor) mai scăzută a românilor”².

¹ **Ibidem**, p. 269.

² **Ibidem**, p. 303.

„Românii au un comportament mai puțin ordonat la nivel social (de exemplu, la muncă, în conducerea automobilelor etc.), deoarece competitivitatea este mare, dar încurajarea obedienței este scăzută, iar cinismul (de exemplu, neîncrederea în normele/instituțiile sociale) este ridicat”¹.

Diferențe între provinciile României

„Există în mentalul colectiv ideea că se pot identifica diferențe fundamentale între diversele zone ale țării, definite prin vechile provincii românești. Astfel de diferențe culturale între vechile provincii românești nu se susțin ferm la mărimi ale efectelor importante practic/ecologic. Mândria națională este și ea destul de echilibrat distribuită între cele trei mari provincii românești. Notez procentul cel mai ridicat la maramureșeni (79%). Există unele diferențe semnificative între regiuni în ceea ce privește importanța religiei. Diferența apare între Moldova și Țara Românească, românii din regiunea istorică Moldova considerând religia mai importantă decât cei din Țara Românească. Situația este similară și în cazul fericirii, unde există diferențe între românii din Transilvania și cei din Țara Românească în favoarea ardelenilor, însă magnitudinea diferenței este redusă. Singura diferență relevantă practic/ecologic între regiuni se referă la toleranța ca valoare transmisă copiilor: astfel, românii din Țara Românească raportează semnificativ mai des această valoare decât cei din Moldova”².

Atribute pozitive/negative ale românilor

Stima de sine

„Stima de sine se referă la modul global în care ne evaluăm propria persoană. O stimă de sine pozitivă corelează

¹ **Ibidem**, p. 179.

² **Ibidem**, pp. 172-173.

cu o stare de sănătate psihologică, în timp ce o stimă de sine negativă corelează cu stări de suferință psihologică. Stima de sine negativă reprezintă complexe de inferioritate; când complexul de inferioritate nu este compensat, atunci, de obicei, rezultă tulburări de tip depresiv. Adesea, complexul de inferioritate este însă compensat psihologic prin mecanisme defensive, ducând la complexe de superioritate”¹.

„Dezirabilitatea socială este strâns legată de mecanismele defensive. Mecanismele defensive (de exemplu, negarea aspectelor negative, minimalizarea aspectelor negative, accentuarea aspectelor pozitive etc.) pot compensa o stimă de sine negativă, transformând-o în una pozitivă. Sigur, fiind pozitivă prin compensare, nu prin evoluția sa naturală, aceasta este extrem de instabilă, putând fi ușor destabilizată. Deoarece destabilizarea duce la o stimă de sine negativă și deci la suferință psihologică, astfel de subiecți evită situațiile care ar putea atenta la stima de sine pozitivă compensată pe care o au, devenind astfel extrem de rigizi și dificili (și vulnerabili psihologic). De aceea pentru o stimă de sine pozitivă obținută prin compensare folosim adesea în psihologie sintagma «sănătate mintală iluzorie»; sănătatea mintală este iluzorie deoarece este extrem de instabilă și adesea, ca urmare a experiențelor de viață neprevăzute, ajungem la decompensare - altfel spus, la stima de sine negativă de bază care ne caracterizează și care este asociată cu suferința psihologică”².

Stima de sine a românilor

„Într-o evaluare a stimei de sine efectuată în 53 de țări/culturi, România a ocupat locul 47. Culturile colectiviste au o stimă de sine exprimată mai ales prin autoapreciere/autoiubire,

¹ **Ibidem**, p. 219.

² **Ibidem**, pp. 219-220.

în timp ce culturile individualiste au o stimă de sine definită mai ales în termeni de autocompetență. România are însă un nivel statistic semnificativ de autocompetență mai mare decât cel de autoapreciere. Scorul general mai scăzut al stimei de sine a românilor se referă așadar la un scor foarte scăzut la autoapreciere/autoiubire; într-adevăr, la acest scor de autoapreciere/autoiubire România ocupă locul 52 din 53 de țări/culturi analizate”¹.

Starea de fericire

„Starea subiectivă de bine este parte a calității vieții și are, la rândul său, trei componente: (1) satisfacția în viață (care adesea se suprapune cu starea de fericire); (2) afectul (partea emoțională) și (3) sensul în viață. Satisfacția în viață se referă mai ales la o judecată cu referire la întreaga viață sau la anumite componente ale acesteia (de exemplu, munca). Afectul se referă mai ales la experiențierea emoțiilor pozitive și negative, de obicei într-o perioadă limitată și/sau în legătură cu anumite activități. Sensul în viață se referă la dezvoltarea personală și la realizarea potențialului personal, fiind mai mult legat de funcționarea psihologică decât de evaluarea stărilor psihologice, însă adesea asociate cu satisfacția în viață. Așadar, atunci când vorbim despre «fericire», trebuie să fim atenți la ce anume ne referim. Fericirea ca satisfacție în viață este mai stabilă și adesea mai asociată pozitiv cu bunăstarea economică a țărilor/culturilor analizate. Fericirea ca afect pozitiv este mai fluctuantă și depinde mai puțin de bunăstarea economică a țărilor/culturilor analizate”².

„În ceea ce privește starea de fericire la nivel mondial nu există diferențe semnificative între bărbați și femei, însă educația

¹ **Ibidem**, p. 220.

² **Ibidem**, pp. 224-225.

marchează o diferență, în sensul că cei cu studii mai puține (primare) au un scor mai mic decât cei cu studii superioare”¹.

Starea de fericire a românilor

„În urma analizei World Values Survey, la indicatorul «foarte fericit», între anii 1997 și 2007 România s-a aflat pe ultimul loc între 97 de țări/culturi, în timp ce Lituania se afla pe poziția a 96-a, Moldova pe poziția a 93-a, Ucraina pe poziția a 91-a, Bulgaria pe poziția a 87-a, iar Ungaria pe locul 69”².

„Prin prisma indicatorului «nu foarte fericit», România se află pe poziția a treia din 97 țări/culturi analizate, după Zambia - prima poziție - și Moldova - poziția a doua. Noua Zeelandă se află pe ultima poziție, precedată de Irlanda de Nord, Islanda și Suedia”³.

„Conform World Database of Happiness, România are un scor de 5,7 pe o scală de la 1 la 10 pentru nivelul global de fericire (locul al 49-lea din 169 de țări). Cel mai mare scor îl are Costa Rica (8,5), urmată de Danemarca, Islanda, Elveția etc., iar cel mai scăzut îl au Togo (2,6) și Tanzania (2,8). Scorul mediu al UE este de 6,32. Bulgaria are un scor de 4,4, Moldova de 4,9, Ucraina de 5, iar Ungaria de 5,5. Fericirea este măsurată aici ca stare subiectivă de bine, combinând deci satisfacția în viață și afectul pozitiv”⁴.

„Satisfacția în viață este prezisă mai bine de satisfacția financiară în țările sărace și de satisfacția în familie în țările bogate. În schimb, stima de sine este pozitiv și mai puternic asociată cu satisfacția în viață în culturile individualiste. În anul 2001, România se prezenta ca o țară cu o satisfacție a vieții

¹ **Ibidem**, p. 226.

² **Ibidem**, p. 226.

³ **Ibidem**.

⁴ **Ibidem**, p. 227.

mai scăzută decât țările vestice (74% dintre participanți erau nesatisfăcuți de propria lor viață)”¹.

Consumul de alcool

„Alcoolul este un lichid incolor, inflamabil, cu miros și gust specific, obținut prin fermentarea zaharurilor din cereale, fructe etc. sau pe cale sintetică și folosit la prepararea băuturilor spirtoase, ca dezinfectant, combustibil, dizolvant etc.”².

Există diferite tipuri de alcool. Alcoolul etilic (etanolul) este singurul tip de alcool folosit în băuturile alcoolice.

Alcoolul este clasificat ca fiind un sedativ, ceea ce înseamnă că încetinește funcțiile vitale ale organismului, ducând la vorbire neclară, pierderea echilibrului, incapacitatea de a reacționa în timp util la ceea ce întâmplă în jur.

În ceea ce privește felul în care afectează psihicul, alcoolul este ca un drog care reduce mult abilitatea unei persoane de a gândi clar și îi alterează felul în care ia decizii.

Deși este clasificat ca fiind sedativ, cantitatea de alcool consumată determină, de fapt, ce efecte pot apărea asupra organismului și psihicului. Majoritatea oamenilor consumă alcool pentru efectul de relaxare pe care îl dă o doză de bere sau un pahar de vin. În acest sens există un proverb grecesc care spune că „la început omul bea ca să uite, dar pe urmă uită de ce bea”. Dacă o persoană consumă mai mult decât poate metaboliza organismul, intervin efecte total opuse, cum ar fi depresia sau din contră, agitația și agresivitatea.

Intoxicația cu alcool (supradoza) poate conduce la efecte negative foarte severe: inabilitatea de a simți durerea, stare de inconștiență, sau în cel mai rău caz comă și chiar moarte.

¹ **Ibidem.**

² *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996, p. 25.

Aceste reacții depind de cât de mare este cantitatea de alcool consumată și în cât timp a fost aceasta consumată.

Consumul de alcool la români

Strămoșii noștri, dacii, erau mari consumatori de vin, de aceea regele Burebista (82-44 î.Hr.), sfătuit de marele preot Deceneu, a poruncit ca toate viile din regatul condus de el să fie arse.

Nici românii nu s-au lăsat mai prejos decât înaintașii lor, de aceea înțelepciunea populară a consemnat că la români „mai mulți se îneacă în băutură decât în apă”, iar românul, „pentru băutură dă și calul și trăsura”.

Conform statisticilor alcătuite la nivel mondial, România se află pe locul 5 din lume la consumul de alcool. Pe locul 1 se află Belarus, pe locul 2 Moldova, pe locul 3 Lituania, iar pe locul 4 Rusia. În urma României sunt clasate: Ucraina, Andorra, Ungaria, Cehia și Slovacia.

Despre relațiile românilor

Relațiile de cuplu la români

„Evaluarea relațiilor de cuplu reprezintă o dimensiune psihologică importantă în societatea de astăzi, mai ales că rata mare a divorțurilor amenință stabilitatea tradițională a organizării societății în jurul familiei. Probabil cele mai investigate dimensiuni ale relației de cuplu sunt următoarele: (1) consensul diadic - se referă la înțelegerea în cuplu, mai ales asupra unor aspecte fundamentale pentru acesta (de exemplu, bani, religie, planuri pentru viitor etc.); (2) satisfacția diadică - se referă la starea de mulțumire și satisfacție a partenerilor implicați într-un cuplu; scorurile mici la aceasta arată tensiune/frustrare a partenerilor din cuplu; (3) exprimarea afectivă - se referă la libertatea și satisfacția legate de exprimarea afectivă și conjugală

într-un cuplu; (4) coeziunea diadică - se referă la sentimentul de echipă în cuplu și aprecierea pentru interesele și activitățile comune”¹.

„Pentru persoanele aflate într-o relație nu există diferențe între români și americani în ceea ce privește scorul global al ajustării și nici în consensul diadic. Americanii au însă un nivel mai mare al satisfacției diadice, iar românii au un nivel mai mare al expresivității și al coeziunii diadice”².

„La persoanele divorțate, sub aspectul scorului total, al consensului diadic și al expresivității afective nu există diferențe între români și americani (cu o semnificație marginală pentru expresivitatea afectivă în favoarea românilor). În ceea ce privește satisfacția diadică, americanii au un scor mai mare decât românii, iar la coeziunea diadică românii au un scor mai mare decât americanii”³.

Vecinii românilor

„Românii ocupă locul al treilea (17,8%) la indicatorul care se referă la neplăcerea de a avea ca vecini cupluri necăsătorite, după turci (65,4 %) și japonezi (21,4%). Cu referire la neplăcerea de a avea vecini homosexuali, într-un eșantion de nouă țări, România ocupă locul al patrulea, după cum urmează: Turcia (85,4%), Rusia (66,2%), Ucraina (61,7%), România (54,2%), China (52,7%), Polonia (39,6%), Germania (22,4%), SUA (20,4%) și Spania (5,1%)”⁴.

¹ Daniel David, *Op. cit.*, p. 228.

² *Ibidem*, p. 229.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

Violența domestică la români

„76,9% dintre americani și 55,9% dintre români au considerat că violența domestică este o problemă majoră. Atât bărbații (B), cât și femeile (F) din România sunt mai puțin înclinați să considere că abuzul verbal (B: 37,5%, F: 35,5%) și comportamentul de control (B: 20,5%, F: 25,5%) înseamnă violență domestică în comparație cu americanii (B: 61,2%, F: 73,2%, respectiv B: 61,2%, F 62,5%). Români sunt însă la fel ca americanii în ceea ce privește catalogarea amenințării cu lovirea și/sau lovirea (ușoară sau severă) drept violență domestică. Români sunt mai puțin înclinați ca americanii să considere ilegale problemele care nu implică abuz fizic serios (de exemplu, pălmuire, împingere etc.). De asemenea, americanii sunt mai puțin înclinați decât românii să accepte că soțul își poate pălmuși soția, dar invers este mai acceptabil pentru americani. Femeile din România și S.U.A. sunt mai puțin înclinate decât bărbații să accepte pălmuirea în orice formă. Cuplurile americane sunt mai predispuse decât cuplurile române să implice autoritățile publice în rezolvarea problemei violenței domestice. Spre exemplu, dacă soțul își bate soția, 79% dintre americani spun că aceasta trebuie să sune la poliție și 90% că soțul trebuie arestat. În România, doar 33,33% consideră că trebuie să anunțe poliția, iar dintre aceștia 58% consideră că poliția trebuie să medieze conflictul. Foarte interesant, americanii (41,2%) sunt mai deschiși la ideea de a-i implica pe vecini în rezolvarea violenței domestice, în comparație cu românii (12,7%)”¹.

Prietenia la români

„Un element fundamental al prieteniei este împărtășirea informațiilor. Aceasta are mai multe componente: (1) intenția de

¹ **Ibidem**, pp. 229-230.

a împărtăși informațiile, (2) cantitatea de informații împărtășite, (3) pozitivitatea/negativitatea informațiilor împărtășite, (4) profunzimea informațiilor împărtășite și (5) onestitatea/acuratețea informațiilor împărtășite. Un alt element-cheie implicat în prietenie este apropierea emoțională”¹.

„Conform analizei datelor colectate, americanii au o intenție de a împărtăși informațiile în prietenii pe care le leagă mai mare decât românii. În schimb, românii percep un nivel mai mare al apropierii emoționale în relațiile de prietenie decât americanii. În cazul americanilor, împărtășirea informațiilor prezice 19% din apropierea emoțională. În cazul românilor, împărtășirea informațiilor prezice 21% din apropierea emoțională, dar rămân semnificative statistic și onestitatea/acuratețea și intenția”².

„În concluzie, există tendințe diferite între modul în care văd românii prietenii și modul cum le văd americanii, fără ca toate acestea să dobândească însă valori relevante practic/ecologic (apropiere emoțională). Așadar, românii percep un nivel mai mare al apropierii emoționale în relațiile de prietenie decât americanii. În plus, pentru apropierea emoțională, în cazul românilor nu doar împărtășirea informațiilor este importantă (ca în cazul americanilor), ci și componentele sale: onestitatea/acuratețea și intenția de împărtășire a informațiilor”³. Altfel spus, „românii sunt mai puțin deschiși spre prietenii (de exemplu, decât americanii), cadrul lor de referință fiind mai mult centrat pe familie”⁴.

¹ **Ibidem**, p. 234.

² **Ibidem**.

³ **Ibidem**.

⁴ **Ibidem**, p. 235.

Stresul la români

„În general, cuplurile tinere cu copii au tendința să fie mai stresate decât cuplurile tinere fără copii. Diferența dispare la cuplurile mai în vârstă”¹.

„În România, femeile au un nivel de stres ocupațional mai mare decât bărbații. În general, stresul ocupațional este asociat mai mult cu frecvența situațiilor stresante decât cu severitatea acestora”².

De asemenea, „angajații din sectorul public românesc resimt un stres mai ridicat în comparație cu angajații din sistemul privat românesc față de: (1) relațiile profesionale - ceea ce poate sugera o presiune a conducerii și/sau o lipsă de suport din partea colegilor - și (2) față de resurse și comunicare - ceea ce poate sugera că resursele sunt mai scăzute în sistemul public și comunicarea cu managementul este îngreunată”³.

Anxietatea la români

„Termenul anxietate descrie următoarele modificări: (1) la nivel subiectiv - o stare de frică, (2) la nivel cognitiv - gânduri iraționale (de exemplu, de tip credințe rigide, absolutiste și catastrofale) și distorsiuni atenționale, (3) la nivel comportamental - comportamente de evitare a situațiilor anxiogene și (4) la nivel psihologic - o stare de activare fiziologică (de exemplu, creșterea ritmului cardiac). Aceste modificări se pot manifesta în legătură cu anumite situații și atunci vorbim de anxietate ca stare, sau transsituațional, iar atunci vorbim de anxietate ca trăsătură. Când aceste modificări generează distress puternic și/

¹ **Ibidem**, p. 230.

² **Ibidem**, p. 242.

³ **Ibidem**, p. 243.

sau dizabilitate, devin o tulburare psihică, tulburările de anxietate fiind cele mai prevalente tulburări psihice”¹.

În urma evaluărilor, s-a constatat că „În ceea ce privește bărbații din eșantionul românesc și cei din eșantionul american nu apar rezultate semnificative statistic, însă femeile din eșantionul american au un nivel al anxietății ca stare semnificativ statistic mai scăzut decât femeile din eșantionul românesc. În cazul anxietății ca trăsătură observăm că nu există diferențe semnificative statistic între bărbații români și cei americani, în timp ce femeile din România au un scor mai mare decât cele din S.U.A., dar la o mărime mică a efectului”².

„În eșantionul românesc, analizele datelor arată că femeile au scoruri mai mari decât bărbații, atât la anxietatea ca stare, cât și la anxietatea ca trăsătură”³.

„Foarte interesant, în eșantionul românesc, spre deosebire de cel american, anxietatea crește cu vârsta. Acest lucru a fost pus de specialiști pe seama unei insecurități economice mai mari în România”⁴.

„Anxietatea ca stare și ca trăsătură a fetelor are tendința să fie mai mare decât cea a băieților, atât în eșantionul românesc, cât și în cel american”⁵.

Depresia la români

„Termenul depresie descrie următoarele modificări: (1) la nivel subiectiv - o stare de tristețe, (2) la nivel cognitiv - gânduri iraționale (de exemplu, tip credințe rigide/absolutiste și autodeprecieri) și distorsiuni în memorie (de exemplu, ne

¹ **Ibidem**, p. 250.

² **Ibidem**.

³ **Ibidem**, p. 251.

⁴ **Ibidem**.

⁵ **Ibidem**, pp. 260-261.

amintim mai ușor aspectele negative), (3) la nivel comportamental - comportamente pasive, de retragere din viața socială și (4) la nivel psihobiologic - modificări în timpul somnului (de exemplu, hipersomnii sau insomnii)”¹.

„Rezultatele analizei noastre de date au arătat că românii au un scor de depresie similar cu germanii, olandezii și norvegienii și au scoruri semnificativ statistic mai mici decât spaniolii, portughezii și japonezii”².

Furia la români

„Termenul furie descrie următoarele modificări: (1) la nivel subiectiv - o stare de nemulțumire, (2) la nivel cognitiv - gânduri iraționale (de exemplu, credințe rigide/absolutiste, lipsa de toleranță la frustrare și autodepreciere sau deprecierea altora), (3) la nivel comportamental - comportamente agresive, directe sau simbolice și (4) la nivel psihobiologic - o stare de activare fiziologică (de exemplu, creșterea ritmului cardiac)”³.

„Aceste modificări se pot manifesta în legătură cu anumite situații și atunci vorbim de furie ca stare, sau transsituațional, iar atunci vorbim de furie ca trăsătură. Atunci când aceste modificări generează distres puternic și/sau dizabilitate, determină tulburări psihice. Așadar, furia este o problemă emoțională deoarece nu numai că afectează starea de bine a celui/celeia care o resimte și a celor din jurul său, ci poate genera probleme suplimentare, afectând funcționarea socială a acestora”⁴.

¹ **Ibidem**, p. 251.

² **Ibidem**, p. 252.

³ **Ibidem**.

⁴ **Ibidem**.

„În general, pacienții psihiatrici au scoruri mai mari decât populația normală la furie, iar bărbații au scoruri mai mari ca femeile”¹.

Îmbătrânirea populației și atitudinea față de seniori în România

„Asistăm astăzi în lume la o creștere a speranței de viață, care, dublată de reducerea natalității, duce inevitabil la îmbătrânirea populației. Conform «Global Age Watch Index» (2014), la nivel mondial 868 milioane de oameni au vârsta de peste 60 de ani, iar estimarea pentru 2050 este de 2,02 miliarde. Conform aceluiași analize, în anul 2014, 21,4% din populația României avea peste 60 de ani (4,6 milioane de locuitori); estimările pentru 2030 ajung la 26,7%, iar în 2050 la 36,7%”².

În pofida acestui fapt, „în general, imaginea seniorilor în societatea românească este pozitivă”³.

Atitudini majore ale românilor

„În urma unei analize făcute în anul 2005, s-a stabilit că românii au următoarele atitudini majore: dorința de îmbogățire rapidă, chiar încălcând legea, resemnarea, setea de dreptate, forța de a supraviețui și de a reuși prin propriile puteri. De asemenea, 24% dintre români considerau că termenul care le descrie cel mai bine țara este sărăcie, iar 24% considerau că termenul care descrie cel mai bine poporul este amărăciune”⁴.

¹ **Ibidem**, p. 253.

² **Ibidem**, p. 264.

³ **Ibidem**, p. 266.

⁴ **Ibidem**, p. 157.

Ce așteptări au românii

„În legătură cu scopurile țării, 67,8% dintre români așteaptă (pe primul loc) de la conducerea țării să existe un nivel ridicat de creștere economică. 14,8% dintre români aleg pe primul loc ca oamenii să fie ascultați de lideri (la serviciu) și de autoritățile locale, iar 9,7% aleg nevoia de a face orașele și țara mai frumoase”¹.

„În legătură cu scopurile personale, 34,4% dintre români aleg pe primul loc, în ceea ce privește ținutele personale, să existe liniște/ordine în țară. Tot în ceea ce privește ținutele personale, 31,4% dintre români mai aleg pe primul loc lupta împotriva creșterii prețurilor, iar 21,3% implicarea oamenilor în deciziile guvernamentale”².

„Cele mai importante scopuri în general: 57,6% dintre români au ales drept cea mai importantă țință stabilitatea economică, 17,4% lupta împotriva criminalității, 14,7% o societate mai personală/umană, iar 8,8% o societate în care ideile să conteze mai mult decât banii. De asemenea, 71% dintre români cred că dezvoltarea tehnologiei este un lucru foarte bun”³.

Carențe ale României

Făcând o comparație între mediul academic american și cel românesc, profesorul Daniel David întreabă retoric: „De ce orice comportament normal și apreciat în mediul academic din S.U.A. este văzut diferit la noi în țară, adesea trebuind să ducem o luptă la baionetă pentru orice normalitate academică americană pe care o voiam și pe care o exprimam și în mediul academic românesc? Ne întrebăm aceasta pentru că toate realizările Școlii clujene de psihologie clinică și psihoterapie

¹ **Ibidem**, pp. 155-156.

² **Ibidem**, p. 156.

³ **Ibidem**.

s-au făcut, în cea mai mare parte, în pofida mediului academic existent, nu cu susținerea acestuia”¹.

„În sensul cel mai general, cultura se definește ca orice creație a omului care se adaugă la mediul fizic existent”². „Cultura românească este definită mai ales într-o paradigmă literar-artistică și fenomenologico-hermeneutică (de exemplu, prin valori estetice și axiologice), adesea știința empirică având un rol mult mai mic decât în alte culturi mari ale lumii (mai ales de tip anglo-saxon și germanic). Constantin Noica, unul dintre pilonii principali ai culturii românești actuale, spunea că «adevărul» și «exactitatea» sunt diferite. Și noi credem că exactitatea nu presupune neapărat adevăr, că adevărul nu se reduce complet la exactitate, dar că într-o lume modernă exactitatea contribuie foarte mult la adevăr. Noi nu avem o cultură cu un puternic filon analitic, fundamentată de cunoștințe validate științific prin dovezi. Așadar, nu avem încă o cultură bazată pe cunoaștere validată științific. Asta probabil și pentru că, uitându-ne la clasamentele academice internaționale nu am excelat în știință în general; probabil de aceea nu avem nici oameni de știință ca gânditori culturali, precum Richard Dawkins, Daniel Dennett, Stephen Hawking, Steven Pinker etc. Noi credem ferm că o cultură modernă fără un filon științific puternic nu este competitivă internațional, într-o lume bazată pe cunoaștere”³.

„Premiile Nobel și Medaliile Fields sunt considerate repere internaționale pentru actul creativ, deoarece evaluează riguros, atât în artă (literatură), cât și în domenii ale științei, caracterul de noutate și utilitate al produsului presupus creativ. O scurtă analiză a câștigurilor acestor premii de-a lungul timpului arată că România nu apare cu niciun câștigător, în timp

¹ **Ibidem**, p. 18.

² **Ibidem**, p. 27.

³ **Ibidem**, p. 19.

ce țări vecine apar mai bine poziționate (de exemplu, Ungaria are cel puțin șase câștigători ai Premiului Nobel). De asemenea, România nu excelează nici la indicele național de inovare”¹.

„Nivelul de creativitate potențială a românilor pare să fie la fel de mare ca și cel al americanilor, atât la copii, cât și la adulți. Sigur, ne putem întreba atunci cum se face că niciun român nu este câștigător al Premiului Nobel sau al unei medali Fields ori că nu excelăm în indicatori de inovare? Ne putem aștepta ca un român (născut cetățean român), aflat într-un mediu cultural stimulat din țările/culturile în care s-au câștigat multe premii Nobel, să fie capabil să câștige și el astfel de premii. Iar acest lucru s-a întâmplat cu Gheorghe Emil Palade (în S.U.A.) în fiziologie/medicină (1974), Herta Müller (în Germania) în literatură (2009), Stefan Hell (în Germania) în chimie (2014). La acestea mai putem adăuga și Premiul Nobel pentru Pace al lui Elie Wiesel (Israel) din 1986. În acest context, trebuie să mai amintim că mulți români și-au realizat potențialul creativ, devenind repere internaționale, în străinătate: Mircea Eliade (S.U.A.), Emil Cioran (Franța), Constantin Brâncuși (Franța), George Enescu (Franța). În fine, câștigarea unor premii Nobel nu depinde doar de creativitatea potențială sau manifestă, ci uneori promovarea rezultatelor inovative este cel puțin la fel de importantă. Acesta este probabil motivul pentru care realizări românești cu potențial de Nobel nu au ajuns să câștige acest premiu (vezi aici cercetările inovative ale lui Gheorghe Benga asupra proteinei-canal pentru apă în membrana celulară, ale lui Nicolae Paulescu asupra insulinei etc.). Spre exemplu, Ignat Florian Bociort (2014), analizând de ce nu câștigă românii Premiul Nobel pentru Literatură, menționează mediul cultural nestimulat, caracterizat prin bârfe, calomnii, complex cultural de inferioritate și invidii. Într-un astfel de mediu, spune au-

¹ **Ibidem**, p. 200.

torul, pretenția la un Nobel a apărut, probabil, ca o îndrăzneală necugetată. Alina Mungiu-Pippidi (2012) face chiar o analiză mai largă asupra Premiului Nobel la români, arătând debusolarea societății românești, în general, și a mediului academic, în particular, insistând asupra fracturii majore dintre succes și merit. Vezi și rolul corupției în lipsa performanței academice și mai ales al inovației scăzute în România, discutat de Alina Mungiu-Pippidi (2015) în revista *Nature*¹.

„Așadar, mediul educațional și cel cultural românesc, în general, trebuie regândite pentru a permite antrenarea și exprimarea potențialului creativ pe care îl avem. Școala actuală nu încurajează acest potențial. Spre exemplu, curriculumul încă este complicat și împietrit în dogme vechi, bazate pe memorare/reproducere, nu pe utilizarea creativă și practică a cunoștințelor dobândite, iar mediul cultural nu este guvernat de principiul meritocrației în artă și știință, ci de notorietate și vocea celui care strigă cel mai tare. În ceea ce privește curriculumul, am observat într-o analiză exploratorie/preliminară a cinci manuale de științe că unele lucruri din ceea ce se face în liceele din România într-un mod complicat și stufos, în S.U.A. se fac la nivel de facultate, într-un mod focalizat pe aplicarea acestor cunoștințe la viața cotidiană. Sub aspect cultural, uneori s-au constituit grupuri de putere culturală, care opresc din fașă orice demers diferit sau alternativ. Din păcate, se pare că românul trebuie să-și dovedească valoarea în străinătate pentru a ajunge să fie recunoscut de cei din țara sa. Problema este că, atunci când îți este recunoscută valoarea în străinătate, adesea nu mai ai motive să reîntorci câștigul țării care te-a alungat sau nu te-a recunoscut. În acest sens constatăm că există o diferență majoră între modul în care vede diaspora științifică maghiară Ungaria, spre exemplu, și modul cum vede diaspora științifică românească

¹ *Ibidem*, p. 201.

România. Dacă diaspora științifică maghiară susține mult mai mult Ungaria, diapora științifică românească este adesea mai critică cu România, deoarece se simte trădată și respinsă de țară. Iar această atitudine este îndreptățită, dacă avem în vedere faptul că tinerii cu studii la cele mai prestigioase universități din lume nu-și găsesc locul în universitățile din România, în timp ce aceste universități nu sunt vârfuri în lume, ci se zbat la coada clasamentelor internaționale. Nu mai detaliez aici scandalul votului din diaspora în cadrul alegerilor prezidențiale din 2014, care este bine cunoscut. În fine, elaborarea unor mecanisme moderne de susținere și promovare a inovațiilor românești este absolut obligatorie, multe dintre acestea rămânând necunoscute sau nesusținute în competiția internațională”¹.

„Simplu și direct spus, ne lipsesc instituții sociale moderne, puternice și, mai ales, funcționale”², fiindcă „dacă potențialul psihologic al unui popor este pozitiv, dar instituțiile sociale sunt neperformante - cum adesea se întâmplă în țară - profilul de suprafață nu se ridică la nivelul potențialului. Astfel, potențialul mare pentru inteligență, creativitate și învățare nu este valorificat”³.

Diaspora românească

Țăranul român a iubit întotdeauna pământul pe care îl deținea, de aceea „el nu s-a îndurat să-și părăsească lotul său de pământ, oricât de mic era acesta”⁴, iar în anumite perioade ale istoriei noastre, țăranii au fost „legați de glie”, în sensul că nu aveau dreptul la liberă circulație, fiind obligați să trăiască și să muncească acolo unde se nășteau. De asemenea, când se vindea

¹ **Ibidem**, pp. 201-202.

² **Ibidem**, p. 317.

³ **Ibidem**, p. 322.

⁴ **Constantin Rădulescu-Motru**, *Psihologia poporului român...*, p. 18.

un teren, se vindea cu tot cu iobagii care locuiau acolo, ca și cum ar fi fost obiecte, alături de case, pomi, recolte, animale, de parcă ar fi făcut parte din acel teren numit și „glie”.

În pofida acestui fapt, când românii ortodocși din Transilvania erau siliți de mai marii vremii să adere la alte credințe religioase, ei fiind doar „tolerați” în propria lor țară, cu durere în suflet, dar cu dorința sfântă de a-și mântui sufletul, numeroși dintre ei își părăseau locurile natale, stabilindu-se în alte țări, unde li se îngăduia să își manifeste în mod neîngădit propria credință. Astfel, în secolul al XVII-lea, „atât de mult îi prigonau ungurii calvini pe românii ortodocși din Ardeal, încât aceștia se refugiau la turci și la ruși, care nu erau atât de cruzi”¹.

Un secol mai târziu, datorită condițiilor de trai extrem de vitrege ale românilor din Transilvania și a trecerii lor forțate la uniatism, foarte mulți dintre ei „au început să emigreze dincolo de Carpați. Astfel, doar în 1762 și 1763, 4.508 familii de români s-au refugiat în Moldova și Țara Românească, cei mai mulți dintre ei din motive religioase”².

În decursul vremii, sate întregi de români au trecut, în ascuns, munții, stabilindu-se în Țara Românească și Moldova și, deoarece veneau din ținuturile stăpânite de unguri, li se spunea „ungureni”, iar unele sate, sau cel puțin părțile satelor locuite de ardelenii stabiliți acolo au fost numite „Ungureni”.

Românii, în special cei din Ardeal, Bucovina și Banat au început să-și părăsească locurile natale și să se stabilească din motive economice în Statele Unite ale Americii și Canada la jumătatea secolului al XIX-lea, „în jurul anului

¹ **Prof. Dr. Nuțu Roșca**, *Sfântul Ierarh Iosif Mărturisitorul din Maramureș*, Baia Mare, 2000, p. 49.

² **Vasile Tutula**, *Caracterul militar și religios al revoltei de la Salva: 10 mai 1763*, articol publicat în volumul: „Mărturie și martiriu în Transilvania secolului al XVIII-lea”, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2004, p. 145.

1950 fiind semnalată prezența unor români în Statele Unite ale Americii, în rândurile celor care se angrenaseră în goana nebună după aur”¹.

„Prezența mai multor români în Statele Unite ale Americii este menționată în timpul Războiului Civil (1861-1865)”².

„În ceea ce îi privește pe românii din Regat, numărul lor a fost așa de mic, încât au fost trecuți de autoritățile americane în registrele de evidență ale emigrației la rubrica «din alte țări», iar de cele canadiene laolaltă cu bulgarii”³.

„Momentul exact al începutului «adevăratei» emigrații românești a avut loc la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, odată cu emigrarea susținută a românilor din ținuturile aflate sub stăpânirea austro-ungară: Transilvania, Bucovina și Banat. Anul începutului acestei mișcări a fost stabilit ca fiind 1895, când o combinație de condiții au produs o migrație susținută spre America, în special a românilor din mediul rural. Această revărsare de oameni în unele zone aproape a golit sate întregi și, până în 1920, a adus aproximativ 167.400 de persoane pe țărmurile americane. Christine Avghi Galitzi, într-o lucrare publicată în 1929, estima că dintre românii ajunși în America, 4,9% erau din Regat, 86,9% din Transilvania, Bucovina și Banat, iar 8,2% din Macedonia, Grecia, Bulgaria, Serbia și din alte zone”⁴.

Românii au continuat să emigreze în perioada interbelică și chiar în comunism (când cei mai mulți dintre ei au trecut în mod fraudulos granițele țării), însă adevăratul exod al românilor

¹ **Gabriel-Viorel Gârdan**, *Episcopia Ortodoxă Română din America - parte a ortodoxiei americane*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2007, p. 78.

² **Ibidem**, p. 80.

³ **Ibidem**, p. 82.

⁴ **Ibidem**, p. 83.

s-a petrecut după 1989, crescând semnificativ în urma aderării României la Uniunea Europeană din anul 2007.

Exodul românilor din țară atinge cote alarmante. Un raport recent al Organizației Națiunilor Unite arată că țara noastră este a doua într-un top mondial al migrației, după Siria, țară lovită de un război civil. Potrivit datelor Institutului Național de Statistică, în 2018 au emigrat aproape 240.000 de români, ceea ce înseamnă că la fiecare două minute un român s-a stabilit în străinătate, în speranța unui trai mai bun.

Pe site-ul oficial al Ministerului pentru Românii de Pretutindeni citim că numărul exact al românilor din diaspora este greu de estimat, întrucât mulți dintre aceștia nu își stabilesc domiciliul legal în țara-gazdă. Cu toate acestea, conform cifrelor comunicate de către 70 de misiuni diplomatice ale României, centralizate de Ministerul pentru Românii de Pretutindeni, numărul total al românilor din afara granițelor țării este de aproximativ 9.700.000.

Statisticile arată că „46,2% dintre românii stabiliți în străinătate au vârsta între 20 și 34 de ani, iar 24,8% între 35 și 44 de ani; așadar, aceștia exprimă profilul populației apte de muncă”¹.

„Românii din diaspora suferă din cauza dezrădăcinării lor și a înstrăinării, lucrând de acum pentru dezvoltarea altor țări, decât pentru propria lor patrie de origine. De asemenea, prin faptul că generațiile tinere și-au părăsit locurile natale, solidaritatea dintre oameni este, din păcate, tot mai redusă”².

„Emigranții se înstrăinează de propriul pământ, de propria lor identitate”³ și trebuie să se adapteze la alte condiții de viață

¹ Daniel David, *Op. cit.*, p. 267.

² Preot Țura Marius-Ovidiu, *Anul omagial al satului românesc în Patriarhia Română. Satul - esența spiritului românesc*, studiu nepublicat, p. 3.

³ *Ibidem*.

și de muncă, ceea ce face ca „nivelul de stres (anxietate/depresie) să fie ridicat în diaspora românească, din cauza reducerii siguranței oferite de colectivismul propriu din țară și a factorilor de stres cu care se confruntă (de exemplu, incertitudine, discriminare etc.)”¹.

„Analizând diaspora românească în domeniul științei și/sau muncitorii români din străinătate - cuprinși în structuri ghidate de instituții moderne specializate -, se pot vedea performanțe și respectul de care se bucură acolo cei mai mulți (de exemplu, dacă în țară se contaminează cu reguli ca, «Las că merge și așa», acolo devin adesea modele de urmat!). Cine face diferența? De ce au putut performa acolo, dar nu și în țară, în condițiile în care este puțin probabil ca profilul psihologic de adâncime să se fi modificat la plecarea din țară?”².

„Ei bine, contextul cultural de acolo, prin instituțiile sociale moderne, este cel care scoate din profilul nostru de adâncime tot ceea ce este mai bun și limitează expresia aspectelor negative. Așadar, dacă ne pasă de țara aceasta, atunci credem că este sarcina unei noi generații de intelectuali (definită nu prin vârstă, ci prin valorile asumate!) de a construi un nou ethos al românilor - în sensul de instituții culturale -, care să folosească la maximum potențialul din profilul psihologic de adâncime, determinând astfel un profil psihologic de suprafață care să ne transforme într-un popor fericit și respectat, cu contribuții-cheie la civilizația umană. Pentru aceasta este nevoie însă de o schimbare de paradigmă la toate nivelurile, schimbare ce poate fi făcută în beneficiul tuturor doar de cei care gândesc astfel și cărora le pasă! Nu va fi ușor - vechile paradigme, prin oamenii lor aflați în poziții de putere socială, se vor opune explicit sau implicit -, dar este o datorie a oricărui om care este patriot să-și

¹ Daniel David, *Op. cit.*, p. 179.

² *Ibidem*, p. 213.

asume riscurile și reacțiile negative ce vor apărea la adresa lui din partea establishment-ului, în numele unor valori care vor servi țara și pe cei mai mulți cetățeni români”¹.

România are nevoie de un proiect de țară

„Odată ieșită din regimul comunist și intrată în Uniunea Europeană și în NATO, societatea românească este în faza unei clarificări a valorilor sale. România are nevoie de un proiect de țară care să-i definească poziția în acest context internațional și care, odată ce a aderat la spațiul occidental, s-o ajute să se integreze cât mai bine, pentru a beneficia de această aderare. În acest sens, un sondaj al Institutului Național Român pentru Evaluare și Strategie din 15 ianuarie 2015 efectuat pentru revista Sinteza a arătat că 91% dintre români cred că România are nevoie de un nou proiect de țară, iar 90% cred că această perioadă este un moment bun pentru a-l începe. Spre exemplu, noi considerăm că neacceptarea țării noastre în spațiul Schengen nu are la bază doar motive administrativ-politice, ci și unele motive mai profunde, cum ar fi fundamentele psihoculturale pe care apar aceste incompatibilități politico-administrative”².

În concluziile cărții sale, Daniel David afirmă că, „la nivel practic, lucrarea sa are nu doar o funcție de autocunoaștere - funcție importantă prin ea însăși, prin confortul psihologic pe care îl conferă, satisfăcând nevoia noastră înăscută de predictibilitate/sens și semnificație -, ci, pornind de la aceasta, poate susține politici publice care să ne îndrepte mai rapid și mai confortabil spre dezvoltare socială și spre modelul psihocultural ideal pe care îl vizăm (putând astfel chiar «arde» etape pentru a ne sincroniza internațional). Așa cum am mai arătat, orice proiect de țară sau politici publice majore cu șanse

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem**, p. 16.

de succes trebuie să se bazeze pe aceste premise psihologice ale românilor. Așadar, trebuie să creăm proiecte/politici care să se bazeze pe starea psihologică actuală a românilor, într-o legătură cauzală bidirecțională. Este însă greu de conceput un proiect de țară sau o politică publică majoră care să aibă succes, dar care să nu fie bazate pe înțelegerea profilului psihologic al oamenilor acelei țări. Dacă un astfel de proiect nu se pliază pe psihologia românilor, va fi respins de aceștia. Spre exemplu, neîncrederea, caracterul sceptic, cinic, suspicios etc. necesită pregătirea prealabilă, prin dezbateri publice și formulări explicite și transparente, a unor astfel de politici. Ținând cont de tendința românilor de a nu respecta normele sociale (așa cum am arătat în ciuda unui conformism ridicat, dar depășit probabil prin efectul contraintențional), orice reglementări noi trebuie formulate clar, cu sancțiuni acceptate și anticipate de cei cărora li se adresează (pentru a nu genera efectul contraintențional), și apoi implementate ferm. În același timp, astfel de demersuri nu trebuie doar să se plieze pe o psihologie existentă a românilor, ci și să o dezvolte la nivelul permis de potențialul acesteia (de exemplu, printr-o reformă înțeleaptă a curriculumului). Un astfel de echilibru este însă greu de atins fără a înțelege clar psihologia românilor”¹.

„Cum ar trebui să arate modelul cultural ideal pe care îl dorim? Acesta ar trebui să creeze cetățeni inteligenți, creativi, adaptați social, cu un bagaj de cunoștințe declarative și procedurale vast, cu o personalitate care să susțină comportamente prosociale (de exemplu, încredere/altruism/toleranță/cooperare/optimism/empatie etc.). Am dori să vedem niște cetățeni autonomi/independenți, capabili de o cooperare performantă și o solidaritate socială formidabilă, specifice societăților individualiste, creatoare de instituții sociale moderne care le valorizează

¹ **Ibidem**, p. 328.

potențialul, dincolo de colectivismul născut din siguranța în comun a unor cetățeni mai puțin autonomi. Toate acestea vor putea susține apoi o sănătate psihică și fizică bună, cu impact pozitiv asupra creșterii speranței de viață și a fericirii”¹.

„Dezvoltarea acestei componente psihologice poate fi parte a unui proiect de țară, prin care România să nu fie doar un stat care a aderat la spațiul european, ci unul perfect integrat în acest spațiu, care poate astfel beneficia de resurse disponibile în acest mediu; astfel, dacă nu reușim să generăm și să accesăm resurse în acest spațiu, mai mult decât dăm, integrarea nu se va exprima în evoluția țării. Predicția noastră este că, adoptând o politică educațională, socioculturală și economică înțeleaptă - însă chiar și în pofida acestora, ca urmare a presiunii exercitate de UE și de tinerii români din țară și din diasporă -, România va realiza această integrare. Ce se va mai păstra din profilul psihocultural actual? Noi credem că puțin, deoarece, ca esență, românii sunt integrați în cultura europeană, doar că au fost blocați în drumul lor de obstacolele istoriei, ultimul fiind perioada comunistă. Într-adevăr, cu anumite politici publice bine gândite, potențialul psihologic pozitiv poate fi transformat în realitate. Care sunt aceste politici publice implementabile imediat? Sintetizăm succint câteva dintre cele posibile. (1) Programe de educație timpurie. Acestea trebuie combinate cu programe de parenting, deoarece părinții sunt cei care au un rol fundamental în educația timpurie a copilului. Aceste programe de educație timpurie pot avea rolul de a contribui la dezvoltarea cognitivă, emoțională și valorică a copiilor. (2) Programe de educație a adulților prin învățare pe parcursul vieții. Așa cum am arătat, învățarea pe parcursul vieții este deficitară în România, având un impact negativ asupra inteligenței cristalizate. Aceste programe trebuie însă concepute de oameni care au un profil profesional congruent

¹ *Ibidem*, pp. 329-330.

cu ținta programelor și să fie implementate tot de asemenea oameni, altfel rămân niște forme - impuse de instituțiile europene – fără fond, gândite doar pentru a consuma banii alocațiilor. (3) Programe culturale naționale: acestea trebuie să aducă un aer nou, o schimbare de paradigmă, pe linia modelului psihocultural ideal, care să includă în componenta politropică a culturii române și componenta cunoașterii validate științific, adică o cultură bazată pe cunoaștere, absolut obligatorie într-o lume globalizată, condusă de cunoaștere. (4) Mai punctual, rezultatele noastre arată, sub aspectul religiozității, nevoia de «catehizare», rolul Bisericii devenind astfel fundamental. Sigur, nu este vorba despre promovarea religiei în cazul persoanelor neangajate religios, ci despre promovarea corectă a religiei în cazul celor care se doresc sau se pretind religioși, dar în fapt sunt mai mult superstițioși (de exemplu, nu au o problemă să combine practicile religioase cu cele incompatibile lor)”¹.

„În general, sunt necesare schimbări culturale majore, printr-o schimbare de paradigmă care să aducă instituții sociale moderne, puternice și funcționale, astfel încât să ducă la evitarea irosirii potențialului pe care îl avem. Probabil că începutul cel mai simplu este schimbarea curriculumului școlar, pentru a se plia pe stilurile de învățare ale românilor și pentru a favoriza exprimarea potențialului intelectual și creativ în niveluri performante ale inteligenței fluide/cristalizate și în inovații. Apoi, programele de educație timpurie și cele de parenting, pe de o parte, și cele de formare continuă a adulților și de formare pe parcursul vieții, pe de altă parte, trebuie să vizeze aceleași lucruri la populația neșcolară. Sigur, cineva ar putea observa că astfel de programe există. Da, există, deoarece am fost forțați de integrarea noastră europeană să le facem, dar ele trebuie gândite nu ca forme fără fond, ci ca forme cu

¹ **Ibidem**, p. 330.

fond, create de oameni care să potrivească intelectual țintele pe care dorim să le atingem prin astfel de programe și care pot umple formele cu fond. Este foarte important ca în cadrul acestor programe să punem accent pe dezvoltarea inteligenței emoționale (de exemplu, identificarea emoțiilor proprii/altora - ca inteligență emoțională experiențială - și înțelegerea emoțiilor proprii/altora și gestionarea emoțiilor proprii/altora - ca forme ale inteligenței emoționale strategice), care este mult mai scăzută la români decât la americani, atât în profilul de adâncime, cât și în cel de suprafață. În fine, trebuie implementate prin instituții sociale mederne valori/norme/axiome culturale noi (de exemplu, autodisciplină, autonomie, autodeterminare, universalism, benevolență etc.) pentru a ne asigura că profilul de adâncime al caracterului/temperamentului românilor, care în sine nu este bun sau rău, generează, la nivel de suprafață, aspecte pozitive, nu negative, concomitent cu reducerea unora vechi (de exemplu, neîncredere, scepticism, cinism etc.)”¹.

„Cine poate iniția o astfel de schimbare de paradigmă culturală? Reputatul sociolog Vasile Dâncu a remarcat că mediul politic nu poate iniția această modernizare, fiind unul tribal și fragmentat, în care emoția învinge și umilește rațiunea în fiecare zi, Parlamentul României fiind, practic, o Românie în miniatură care nu se poate schimba singură! Astfel de schimbări trebuie făcute cu consultarea celor care trăiesc astfel de paradigme moderne în străinătate; altfel, adesea mulți oameni din țară, chiar și atunci când au intenții bune, sunt, inevitabil, prizonierii practicilor vechi și nu pot genera ușor o schimbare de paradigmă. Ei pot, dacă au bună-credință, cel mult să îmbunătățească paradigma veche. În același timp, nici cei pregătiți în străinătate nu pot face lucruri înțelepte fără colaborarea celor de bună-credință din țară, deoarece, simplu spus, nu cunosc bine sistemul

¹ **Ibidem**, pp. 330-331.

existent. Așadar, dacă cei cu bună-credință din țară își dau mâna cu cei pregătiți în străinătate (obișnuiți ca mentalitate cu un spațiu occidental - și avem o diasporă românească puternică, trebuind însă adusă mai aproape de interesele naționale), efectele pot fi ample, în beneficiul României. Era o vreme - mai ales după 1918, până la instaurarea regimului comunist - când România, din nevoia de a se sincroniza internațional, își selecta vârfurile administrației centrale dintre profesioniști care au studiat în străinătate (Austria, Franța, Germania, S.U.A. etc.). De asemenea, în momente de cotitură în istoria românilor au apărut Școala Ardeleană, Generația Pașoptistă, Junimea Română etc., organizații formate tocmai din români cu acest profil psihocultural ce puteau sincroniza țara cu lumea modernă. Considerăm că suntem iarăși într-o astfel de situație, fiind nevoie de o modernizare a României pentru a se sincroniza mai bine cu lumea modernă!”¹.

Bibliografie

David, Daniel, *Psihologia poporului român: profilul psihologic al românilor într-o monografie cognitiv-experimentală*, Editura Polirom, 2015.

Dicționarul explicativ al limbii române, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996.

Gârdan, Gabriel-Viorel, *Episcopia Ortodoxă Română din America - parte a ortodoxiei americane*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2007.

Motru, Constantin Rădulescu, *Din psihologia revoluționarului*, articol publicat în Colecția de studii și eseuri „Psihologia poporului român”, Editura Paideia, București, 1998.

¹ **Ibidem**, p. 331.

Idem, *Notă introductivă*, publicată în Colecția de studii și eseuri „Psihologia poporului român”, Editura Paideia, București, 1998.

Idem, *Psihologia ciocoismului*, articol publicat în Colecția de studii și eseuri „Psihologia poporului român”, Editura Paideia, București, 1998.

Idem, *Psihologia poporului român*, articol publicat în Colecția de studii și eseuri „Psihologia poporului român”, Editura Paideia, București, 1998.

Idem, *Sufletul neamului nostru. Calități bune și defecte*, articol publicat în Colecția de studii și eseuri „Psihologia poporului român”, Editura Paideia, București, 1998.

Rebreanu, Liviu, *Laudă țaranului român*, publicat în volumul: *Veșnicia s-a născut la sat*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2019.

Roșca, Prof. Dr. Nuțu, *Sfântul Ierarh Iosif Mărturisitorul din Maramureș*, Baia Mare, 2000.

Tutula, Vasile, *Characterul militar și religios al revoltei de la Salva: 10 mai 1763*, articol publicat în volumul: „Mărturie și martiriu în Transilvania secolului al XVIII-lea”, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2004.

Țura Marius-Ovidiu, Preot, *Anul omagial al satului românesc în Patriarhia Română. Satul - esența spiritului românesc*, studiu nepublicat.

Când bocancul horthyst a călcat Sălajul¹

Una dintre cele mai negre pagini din istoria României, implicat a Sălajului și a Bisericii Ortodoxe de aici, a fost dominația horthystă din Transilvania de nord-vest din 1940 până în 1944.

„În primăvara anului 1940, guvernul horthyst a făcut repetate intervenții la Berlin și Roma pentru satisfacerea grabnică a pretențiilor sale revizioniste pe seama României”².

„La 27 iunie 1940, Consiliul de Miniștri al Ungariei a adoptat o declarație în care se afirma că România trebuie constrânsă să satisfacă pretențiile teritoriale ungare, iar Consiliul Superior al Apărării Naționale al Ungariei a declarat mobilizarea armatei și desfășurarea progresivă a unităților ei la frontiera cu România”³.

„La indicația regelui Carol al II-lea al României, ministrul afacerilor externe, Mihail Manoilescu, a transmis ambasadorului Germaniei în România, Wilhelm August Julius Fabricius, în ziua de 6 iulie 1940, angajamentul guvernului român că va începe, așa cum recomanda Führerul Germaniei Adolf Hitler, tratative cu guvernul horthyst, în vederea găsirii unei soluții reciproc acceptabilă la pretențiile ungare față de România”⁴.

¹ Studiu publicat în volumul: „Credință și viață în Hristos - Anuarul Episcopiei Sălajului”, Editura Episcopiei Sălajului, Zalău, 2021, pp. 391-410.

² **Conf. univ. Mihai Fătu**, *Biserica românească din nord-vestul țării sub ocupația horthystă 1940-1944*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1985, p. 36.

³ **Ibidem**, p. 37.

⁴ **Ibidem**.

„În aceste condiții, Ungaria s-a angajat că va veghea asupra liniștii Europei de sud-est, iar Adolf Hitler a considerat că sosise momentul pentru a-i obliga pe conducătorii României să înceapă tratativele cu Budapesta, pentru rezolvarea pretențiilor ei revizioniste. În 15 iulie 1940, Führerul i-a adresat regelui Carol al II-lea o scrisoare, în care cerea ca România să se încadreze în linia politică a Reichului și să consimtă la cedări față de vecinii săi, subliniind că o revizuire a devenit inevitabilă. Orice încercare de a evita pericolele care amenință țara dumneavoastră, prin manevre tactice de orice fel - arăta Hitler - trebuie să fie și va fi sortită eșecului. Mai devreme sau mai târziu - și probabil într-un timp foarte scurt - rezultatul ar putea fi chiar distrugerea României”¹.

„În vara anului 1940, acțiunile diplomatice și militare ale Ungariei horthyste, împotriva României, sprijinită de celelalte state revizioniste, au fost secondate și de o vastă activitate de reactivare și întărire a forțelor teroriste, iredentiste, din Transilvania, pe care să le folosească, din primul moment favorabil, împotriva poporului român, pentru anexarea teritoriului vizat”².

„Într-o astfel de atmosferă au început, la Turnu Severin, discuțiile româno-ungare, desfășurate în zilele de 16, 19 și 24 august 1940. Cererile guvernului horthyst au fost respinse de guvernul român, tratativele încheindu-se în 24 august, fără a se ajunge la o soluție”³.

„În aceste condiții, Adolf Hitler a preluat în mod direct reglementarea pretențiilor teritoriale ale Ungariei față de România, firește, și cu scopul de a deschide, fără luptă, accesul

¹ **Ibidem**, pp. 37-38.

² **Ibidem**, p. 38.

³ **Ibidem**, pp. 38-39.

trupelor germane spre Budapesta și București, iar cele două țări să servească, deopotrivă, interesele Germaniei”¹.

„Führerul german considera că România făcea parte dintre țările dușmane Axei, de aceea a acționat în sensul pretențiilor horthyștilor. El recompensa Ungaria horthystă pentru devotamentul și sprijinul său față de politica revanșardă a Germaniei și Italiei”².

„Noua frontieră ungaro-română a fost fixată de Adolf Hitler în ziua de 27 august 1940, urmărind, în primul rând, ca Germania hitleristă să pună stăpânire, prin intermediul lui Miklós Horthy, aliatul său încercat, pe crestele Carpaților răsăriteni, poziție strategică extrem de importantă. Noua frontieră pătrundea ca un pumnal până în inima României, oprindu-se în apropierea Brașovului, adică câteva zeci de kilometri până în zona petrolieră, pe care trupele motorizate germane le puteau parcurge în numai câteva ore”³.

Prin Dictatul de la Viena, încheiat în 30 august 1940, România a fost silită să cedeze aproape jumătate din teritoriul Transilvaniei (43.492 km²) în favoarea Ungariei horthyste. Acest act a fost impus de Germania nazistă și Italia fascistă în timpul celui de-al Doilea Război Mondial sub titlul de „arbitraj”.

„Teritoriul cedat Ungariei avea o populație de 2.662.000 de locuitori, dintre care 50,2% români, 37,1% maghiari și secui, și 12,7% germani, evrei și alte naționalități. Teritoriul ocupat de maghiari în timpul celui de-al Doilea Război Mondial a rămas în istorie sub numele de Transilvania de Nord sau Ardealul de Nord și cuprindea: nord-vestul regiunii cu același nume, precum și ținuturile secuiești. 8 din totalul de 23 de județe câte număra Transilvania în 1940 au fost înstrăinate în întregime. Alte 3 au

¹ **Ibidem**, p. 39.

² **Ibidem**.

³ **Ibidem**.

fost scindate, creându-se un hotar artificial ce ajungea până în mijlocul pământului românesc”¹.

După ce armata română s-a retras din această regiune, „trupele maghiare au ocupat zona în septembrie 1940 și au supus populația unui crunt masacru. Mii de români au fost uciși și schingiuiți cu o cruzime greu de imaginat. Aceste atrocități au continuat până spre sfârșitul anului 1944”².

„Aceste maltratări și schingiuri ale trupelor horthyste și ale bandelor dezlănțuite de unguri din Transilvania au fost însoțite de devastări și jafuri pe seama unor colectivități întregi de români, ca și a unor familii izolate, fenomen care a fost general pe întreg spațiul anexat de Ungaria”³.

„Din prima zi a intrării trupelor horthyste în Transilvania limba română a fost cu totul înlăturată și chiar maghiarii care locuiau aici și înainte vorbeau bine românește, dacă erau întrebați ceva în această limbă răspundeau în ungurește, iar dacă cineva continua să vorbească îl lăsau fără răspuns, ori îi spuneau «nem tudok olahul» (nu știu limba «valahă»)”⁴.

„Ocupantul ungar a privit Biserica românească din Transilvania nu numai ca o instituție confesională, ci ca un puternic meterez de rezistență al populației românești majoritare față de regimul horthyst. El ținea seama de faptul că, prin însăși ființa ei, această Biserică era purtătoarea tradițiilor românești din Transilvania anterioară Primului Război Mondial, pe linia cultivării unității în aspirații a tuturor românilor, întru refacerea unității lor statale, așa cum realizaseră strămoșii geto-daci, daco-romani și apoi românii. Biserica românească de aici avea în

¹ *Dominația Ungariei horthyste, pagini negre din istoria României*, documentar postat pe You Tube în 15 iunie 2019.

² *Ibidem*.

³ *Conf. univ. Mihai Fătu, Op. cit.*, p. 59.

⁴ *Ibidem*, p. 54.

slujba ei o întreagă pleiadă de ierarhi și clerici care se formară în încercările grele ale luptei pentru unitatea națională a românilor înainte de 1918 și cu deosebire în vârtoarea celui memorabil an al desăvârșirii unității național-statale a românilor. Chiar și prin acest simplu fapt, ei aduceau mesajul generațiilor trecute, care s-au jertfit pe altarul unității noastre naționale, cât și mărturii nemijlocite ale martirajului multor slujitori ai Bisericii românești pentru această cauză sfântă. Impactul dintre națiunea română de aici și ocupant a scos în evidență două tendințe absolut ireconciliabile: aspirațiile românilor, spre a-și păstra ființa, inclusiv în sfera spiritualității religioase, și planurile guvernărilor horthyști de a perpetua regimul de ocupație, ca un pas spre refacerea «Ungariei Sfântului Ștefan», suprimând tot ceea ce se opunea acestor planuri anexioniste, imperialiste. Or, în acest impact al ocupantului cu românii, Biserica românească se situa, în realitate, printre cele mai de seamă instituții de rezistență antihorthystă, iar religia românilor constituia un liant spiritual care genera forța de rezistență a acestora”¹.

„Desigur, în confruntarea cu Biserica românească, ocupantul nu s-a rezumat doar la domeniul confesional și nici nu a ocupat acest domeniu locul primordial. Studiarea și înțelegerea profundă a acestui fenomen ne-a condus la concluzia că, în ultimă instanță, Biserica românească, de altfel ca și populația pe care o păstorea, s-a găsit față în față nu cu Biserica de expresie maghiară, ci chiar cu statul maghiar horthyst, un stat terorist, edificat pe principii revanșarde, revizioniste, intolerant față de entitățile naționale, îndeosebi acelea care proveneau din statele pe seama cărora Ungaria și-a extins teritoriile în anii 1939-1940 (românii, slovacii, sârbii), cu predispoziția de a suprima orice și pe oricine s-ar fi opus tendințelor lui anexioniste. În această situație, Biserica românească a fost pusă, dintru început, într-o

¹ **Ibidem**, pp. 62-63.

absolută inferioritate și neputință de a se măsura cu o forță de stat atât de brutală. De aici se desprinde cea mai importantă dintre concluziile noastre și anume: confruntarea dintre Biserica românească și regimul de ocupație nu a avut loc, în principal, în planul vieții confesionale, religioase, ci în cel statal, politic”¹.

„Prigoana necruțătoare împotriva Bisericii românești a fost dezlănțuită sistematic și concentric din partea tuturor forțelor organizate sau haotice - armată, jandarmerie, poliție, organizații paramilitare sau bande neorganizate și persoane fizice izolate din rândul populației maghiare - precum și a autorității de stat budapestane, a presei ș.a.”².

„După anunțarea hotărârilor luate de puterile Axei de la Viena, a urmat pentru români marea dramă a refugiului și evacuarea instituțiilor românești. Mii de români, mai cu seamă intelectuali, s-au retras din zona cedată. Încercând o clasificare a atrocităților săvârșite în Ardealul de Nord se poate observa că majoritatea lor au avut loc în toamna lui 1940, imediat după instaurarea autorităților ungare, precum și în toamna anului 1944, după ce România a trecut de partea aliaților. Atrocitățile au fost comise în prima fază în lunile septembrie și octombrie ale anului 1940 în zone situate în imediata apropiere a noii granițe care traversa Transilvania, iar apoi patru ani mai târziu în timpul retragerii forțelor germano-ungare din ținuturile ardelenesti, până la începutul lui octombrie 1944”³.

„La doar câteva zile după Dictatul de la Viena, în 5 septembrie 1940, la ora 7,00 a.m. prima unitate militară ungară a trecut granița pe la Sighetu Marmației. Două armate ungare au pătruns pe teritoriul Ardealului anexat. În prima zi principalele orașe ocupate au fost Carei, Satu Mare, Sighetu Marmației și

¹ **Ibidem**, pp. 63-64.

² **Ibidem**, p. 64.

³ *Dominația Ungariei horthyste....*

Ocna Șugatag. Au fost stabilite 9 etape de înaintate, fiecare pe o distanță de 40-80 de km. Ultimele localități luate în stăpânire la 13 Septembrie 1940 au fost Sfântu Gheorghe și Târgu Secuiesc. La numai 3 zile de la intrarea armatei ungare de ocupație au început o serie de masacre împotriva populației civile românești. Acestea au avut o intensitate crescută în primele două săptămâni de la anexarea teritoriului. În doar 11 zile au fost asasinați aproximativ 1.000 de români. Cel mai afectat de omoruri a fost județul Sălaj, unde au fost masacrați 495 de români”¹.

„În aceste zile dureroase, bieții români aveau numai o singură mângâiere: biserica, unde, adunați, se rugau lui Dumnezeu cu lacrimi în ochi și în hohote de plâns. Însă și aceasta a fost pusă sub supraveghere. Agenții unguri au fost plasați și aici, așa că românii nici nu aveau curaj să vorbească unul cu altul, iar dacă se întâlneau pe stradă vorbeau numai ungurește, pentru ca agenții presărați pe străzi să nu îi pună sub supraveghere și să-i înainteze Comenduirii”².

În cele ce urmează vom prezenta doar cele mai mari masacre săvârșite de trupele horthyste, ajutate de etnici maghiari locali, în județul Sălaj, fără a menționa celelalte crime sporadice ale acestora din aceeași perioadă.

Nușfalău, 8 septembrie 1940

„Nușfalău este o comună din județul Sălaj, situată la 35 de km de orașul Zalău. După ce la 7 septembrie 1940 armata ungară a intrat în Șimleu Silvaniei, iar o zi mai târziu în Zalău, la Nușfalău a avut loc un masacru împotriva unor români. Victime au fost 11 oameni: două femei și nouă bărbați din satul bihorean Almașu Mare, care au fost prinși de evenimente în zona Nușfalău, în timp ce mergeau acasă. Faptele au fost stabilite de Tribunalul

¹ Ibidem.

² Conf. univ. Mihai Fătu, *Op. cit.*, p. 54.

Poporului din Cluj-Napoca prin hotărârea nr.1, sentința publică din 13 martie 1946. În dimineața zilei de 8 septembrie 1940, la ieșirea din Nușfalău oamenii au fost opriți din drum de Zoltan Simcovici, localnic maghiar din comună și de un soldat ungur care îl însoțea. Potrivit sentinței Tribunalului, cei doi maghiari au readus victimele în centrul satului, le-au percheziționat fără a găsi nimic compromițător asupra lor, și-au însușit obiectele personale, le-au bătut sistematic și le-au împuns cu baionetele. Cele două femei au fost lăsate în libertate, însă cei 9 bărbați au fost duși într-o căruță militară spre comuna Zăuan, până la circa 500 de metri de intrarea în comună, unde românii au fost uciși prin înfigerea baionetei în inimă. Concomitent, alți doi localnici etnici maghiari, din proprie inițiativă, le-au prins pe cele două femei românce lăsate libere și le-au dus la locul masacrului, unde au fost înjunghiate și ele. Cadavrele au fost înmormântate sumar și acoperite cu frunze. Înhumarea în cimitirul din Nușfalău a avut loc numai peste câteva zile, la stăruința localnicilor, după ce cadavrele au început să se descompună. Numele etnicilor maghiari care au luat parte la acest masacru este cunoscut, iar ei au fost pedepsiți de Tribunalul Poporului din Cluj, dar militarii unguri implicați în crimă au rămas neidentificați”¹.

Treznea, 9 septembrie 1940

„În zilele care au urmat intrării trupelor ungare în nord-estul Transilvaniei, crima, schingiuirea și maltratarea cea mai brutală au constituit principalul «dialog» al ocupantului cu populația românească de aici. Au căzut numeroase victime din rândul tuturor categoriilor sociale și profesionale românești. Slujitorii Bisericii nu au fost nici ei ocoliți”².

¹ *Dominația Ungariei horthyste...*

² **Conf. univ. Mihai Fătu**, *Op. cit.*, p. 85.

„Printre cele mai mari tragedii împotriva românilor săvârșită de armata ungară în zilele înaintării pe teritoriul anexat este și masacrul de la Treznea, comună din județul Sălaj, situată la 15 km de Zalău. Trupe maghiare sub comanda locotenentului Akosi au intrat în localitate la 9 septembrie. Primele victime au fost câțiva copii care erau cu vitele la păscut. Cadavrele copiilor au fost descoperite ulterior pe islazul comunal. După ocuparea satului, militarii unguri au dezlănțuit măcelul. Români și evrei au fost masacrați cu focuri de mitralieră, au fost străpuși cu săbiile și baionetele, iar casele au fost atacate cu grenade și incendiate. Au murit 93 de persoane, dintre care 87 de români și 6 evrei. Versiunea oficială dată publicității la Budapesta a fost aceea că trupele maghiare intrate în comuna Treznea au fost atacate cu focuri de armă de fiica preotului din localitate și de alți localnici. Această relatare este un fals, întrucât există dovezi care atestă că masacrul a fost premeditat, armata horthystă abătându-se din marșul său pentru a-i ataca pe românii din sat. Versiunea maghiară este infirmată și de un general ungar care a intervenit în ultimul moment, diminuând dimensiunea dezastrului și muștrându-l pe locotenentul Akosi, declarând textual: «Cum au putut ataca armata acești moșnegi, aceste femei și acești copii din brațele mamelor? Trebuie să vă fie rușine pentru ceea ce ați făcut. Aceasta este o rușine care va rămâne înscrisă pe obrazul armatei maghiare»¹.

Uciderea preotului Traian Costea, Treznea, 9 septembrie 1940

În ceea ce privește masacrul de la Treznea și uciderea preotului ortodox Traian Costea vom reda declarația soției acestuia: „Subsemnata Costea Cornelia, soția preotului ortodox Costea Traian, din comuna Treznea, județul Sălaj, născută în anul 1881 în comuna Călățele, județul Cluj, căsătorită, cu patru copii toți

¹ *Dominația Ungariei horthyste...*

majori, declar următoarele: Luni, 9 Septembrie 1940, la orele șapte dimineța au intrat în comuna Treznea trupele de ocupație maghiare. Soțul meu, preotul Costea Traian, confecționându-și un drapel tricolor maghiar, a plecat spre mijlocul satului, pentru a primi trupele de ocupație. Acolo s-au adunat toți fruntașii comunei, în frunte cu preotul, notarul Vasile Mărcuș, învățătorul Lazăr Cosma etc., care au primit cu flori trupele de ocupație. Fiica mea, Costea Otilia, care era în fața casei, a fost întrebată de ofițerii care treceau dacă este unguroaică. Vecinii Gall Mari și Gall Boszi au răspuns că este fiica preotului ortodox român din comună, la care ofițerii au răspuns: «Nu face nimic, o să fie și ea unguroaică». Ocuparea comunei s-a făcut în cea mai perfectă liniște. După ce trupele, sau o mare parte din ele, au trecut mai departe, unele rămânând în Treznea, preotul, împreună cu țăranii, s-au împrăștiat pe la casele lor. Pe la ora 10 dimineța, data de mai sus, s-a declanșat asupra comunei o urgie fără seamăn. Soldații unguri care au venit după primele trupe de ocupație au început să împuște tot ce le ieșea în cale și să ardă tot pe unde treceau. De departe, dinspre capătul comunei, se auzeau împușcături și vaiete. Ajungând în centrul comunei, puhoiul s-a dedat la fapte de un barbarism nemaipomenit. Astfel, o ceată de soldați, cu chiote și împușcături, a intrat în curtea casei noastre, strigând: «Să iasă afară popa valah». Părintele, care se găsea în casă, împreună cu mine, auzind strigătele, s-a refugiat în podul casei, luându-ne cu el pe mine și pe servitoarea familiei. În podul casei am început să ne baricadăm cum puteam noi mai bine. Ostașii au dat foc casei și strigau mai departe: «Să iasă afară preotul valah». Părintele, cunoscând limba maghiară, la sfatul meu a ieșit afară, crezând că prin prezența lui și prin vorba bună îi va putea calma pe soldați, însă nu a coborât decât patru trepte și a fost împușcat în piept de unul dintre soldați, după care a fost târât din cameră în hol, unde a fost lăsat pe scările pridvorului. Casa ardea, iar fumul ne înăbușea

în podul casei, încât ne-am strecurat afară din casă împreună cu servitoarea, pentru a fugi unde vom putea. În fuga noastră din casă l-am găsit pe părintele întins pe spate, pe scările pridvorului, prezentând mai multe vânătăi pe față, provenite probabil în urma loviturilor primite de la soldații unguri după ce a fost omorât”¹.

Foarte lămuritoare în privința atrocităților săvârșite de trupele horthyste în Treznea și despre sfârșitul părintelui Traian Costea este declarația fiicei acestuia, Otilia, care a consemnat: „În dimineața zilei de 9 septembrie 1940, tata, mama și cu mine am ieșit la poarta casei noastre și am văzut că se apropie un căpitan horthyst, călare pe un cal roșu, care privind spre biserica ortodoxă, a întrebat: «Ce biserică este aceasta, în centrul comunei?». Domnul notar Vasile Mărcuș i-a răspuns, în limba maghiară, că este biserica ortodoxă românească. În același timp, căpitanul a văzut în apropiere un țăran român încălțat în opinci. S-a oprit în mod trufaș în fața acestuia și, după ce l-a fixat o clipă cu privirea, l-a lovit cu cravașa peste cap, de mai multe ori, strigând în limba maghiară să-și dea jos opincile din picioare, ceea ce bietul om a și făcut, de frică să nu mai fie lovit într-un mod atât de brutal. Îngrijorați de cele petrecute cu țăranul român, priveam unii la alții și ne întrebam oare pe noi ce ne va aștepta, ce soartă vom avea?”².

„După câteva minute am văzut că soldații horthyști aduceau între baionete un grup de 50 de țărani români, copii, femei, fete și bătrâni. Erau multe fete cu care m-am jucat în anii copilăriei, am umblat împreună la școala din Treznea, și acum le vedeam, dintr-o dată, între baionetele fasciștilor horthyști. Eu de frică am

¹ **Preot Dacian Ionuț Știrb**, *Personalitatea și martiriul preotului Traian Costea în contextul masacrului de la Treznea din 9 septembrie 1940*, Cluj-Napoca, 2015, pp. 65-66.

² **Ibidem**, p. 72.

fugit în casa a două fete unguroaice, pentru a nu fi arestată de honvezi”¹.

„N-am intrat bine în casă și am auzit împușcături. Stăteam îngrijorată, privind printr-o fereastră din ușă spre casa noastră. Am văzut o mulțime de soldați honvezi intrând pe poartă la noi. Fiind în casă cu noi părinții celor două fete, Gall Iosif și soția lui, precum și Palagyi Ferenc, i-am rugat în lacrimi să-i scape pe mama și pe tata, pentru că sunt în pericol de moarte în casa noastră și să nu-i omoare. Aceștia mi-au spus să mă liniștesc, pentru că părinților mei nu li se va întâmpla nimic, fiindcă soldații au intrat în curtea noastră ca să-l prindă pe unul din grupul de arestați duși între baionete, care a fugit”².

„Am văzut cum în curtea noastră soldații hortysti stăteau gata cu puștile să împuște pe oricine s-ar ivi. Am văzut cum ferestrele dinspre stradă ale casei noastre au fost făcute țandări. Văzând cum distrug totul, nebună de durere, din nou l-am rugat pe proprietarul casei, Gall Iosif și pe vecinul nostru, Palagyi Ferencz, să se ducă să-i scape pe tata și pe mama din mâna călăilor. Răspunsul a fost că ei nu pot face nimic”³.

„Pentru a nu mai vedea ce se petrece, cei din casă îmi spuneau mereu să mă retrag de la fereastră, fiindcă altfel voi fi văzută de soldații criminali și voi fi împușcată. Dintr-o dată, un soldat hortyst s-a repezit spre casa la Gall Iosif, unde stăteam ascunsă. Temându-mă, m-am retras într-un colț al camerei. Când acesta a intrat în casă, le-a spus că mă caută pe mine. M-a scos afară, iar când am ajuns în fața casei noastre, m-am văzut înconjurată de armată. Un colonel hortyst a dat ordin să fiu omorâtă. M-a luat în primire alt soldat care, izbindu-mă de câteva ori de un gard de scânduri, mi-a luat batista în care plângeam, pe

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem**, pp. 72-73.

³ **Ibidem**, p. 73.

care a călcat-o cu cizmele, apoi m-au luat în primire trei soldați horthyști și m-au dus spre Păușa”¹.

„În momentul în care am trecut prin fața casei noastre, aceasta ardea, iar soldații m-au întrebat cui îi aparținea? După care au adăugat: «Vezi cum arde această casă? Așa va arde tot satul Treznea. De acum nu vei mai avea nimic. Pe tatăl tău l-am omorât. De mult este în cer. În curând te vei duce și tu la el». Înjurată și lovită cu baionetele, eram dusă de soldații horthyști, care în strigăte își băteau joc de mine. În marginea pădurii dinspre Păușa mi-au ordonat să mă opresc. Un soldat care știa românește, m-a întrebat la ordinul colonelului, de ce s-a urcat tata în podul casei? Ca să tragă cu arma în armata maghiară? Ce știu eu despre armata română, pe unde este ea și dacă o să-i atace. Le-am răspuns negativ. După ce mi-au pus o serie de întrebări, m-au lăsat să plec, dându-mi un bilet, pentru a mă putea înapoia în Treznea, care ardea. În drum spre comună m-am întâlnit mereu cu soldați horthyști. Unul a vrut să tragă în mine, i-am arătat biletul dat de colonel, care m-a salvat”².

În privința sortii trupului neînsuflețit al părintelui Traian Costea, fiica acestuia a afirmat: „De la marginea comunei am văzut casa noastră în flăcări. Intrând în curte am văzut reverenda tatălui meu atârnată pe gardul dinspre șură. La tata i-am găsit nearse numai picioarele. Restul era scrum și cenușă”³.

În ceea ce privește distrugerea bisericii ortodoxe din Treznea, în aceeași zi fatidică de 9 septembrie 1940, tot Otilia Costea a scris: „Honvezii au pus tunurile la bătaie, deschizând foc asupra bisericii românești. Biserica, în parte, s-a dărâmat”⁴.

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem**, pp. 73-74.

³ **Ibidem**, p. 74.

⁴ **Ibidem**, p. 73.

„Apoi au fost «luate cu asalt» străzile locuite de români, soldații horthyști incendiind casele și împușcând orice român întâlnit în cale. După încetarea focului de arme, ungurii au pus mâna pe copiii de români, pe care îi aruncau de vii în văpaia focului caselor care ardeau, unde mureau în chinuri groaznice și mare jale răsună în tot locul de plânsetele lor»”¹.

După aceea „victimele au fost aruncate într-o groapă comună de către trupele de ocupație și noua administrație a zonei”².

„Gândul masacrațiilor era ca și trupul parțial incinerat al preotului Traian Costea să fie aruncat în groapa comună, alături de ceilalți martiri uciși, dar dragostea și evlavia credincioșilor față de părintele lor sufletesc a fost dovedită chiar și după moartea sa, trupul acestuia fiind sustras pe furiș și îngropat în mare taină, în altă parte, fără niciun fel de ceremonial religios”³.

„Ca o datorie morală a credincioșilor din Treznea, în 8 septembrie 2000, la inițiativa preotului paroh de atunci, Vid Trandafir, osemintele părintelui Traian Costea au fost deshumate. A fost pregătit pentru el un mormânt în curtea bisericii, așa cum i se cuvine unui vrednic slujitor al Sfântului Altar și al oamenilor. Și după șaiszeci de ani de la uciderea lui i s-a oficiat slujba de înmormântare specifică clericilor, cu solemnitate, cu un sobor impresionant de preoți, cu popor mult și cu formații corale care au dat răspunsul la Sfintele Slujbe, iar apoi au susținut recitaluri în memoria părintelui Traian Costea”⁴.

¹ Conf. univ. Mihai Fătu, *Op. cit.*, p. 86.

² Preot Dacian Ionuț Știrb, *Op. cit.*, p. 74.

³ *Ibidem*, p. 75.

⁴ *Ibidem*.

Masacrul de la Ip, 13-14 septembrie 1940

„Cea mai îngrozitoare atrocitate comisă de armata ungară, în complicitate cu etnici locali maghiari, în care au căzut cele mai multe victime inocente: 157 de morți, a fost cea de la Ip, localitate din județul Sălaj, situată la 58 de km de Zalău. Modul în care s-a desfășurat acest masacru a fost stabilit în proces, la 13 martie 1946, de Tribunalul Poporului din Cluj-Napoca. Sub pretextul răzbunării a doi militari unguri, omorâți într-o explozie care avusese loc în comuna Ip, la 7 septembrie 1940, cu ocazia trecerii trupelor horthyste prin localitate, locotenentul Zoltan Vasvari a pornit în 13 septembrie 1940 din Nușfalău, unde se afla cantonat și s-a îndreptat cu compania sa spre Ip. Motivarea uciderii celor 157 de localnici români a fost, de asemenea, una fictivă, întrucât explozia în care își pierduseră viața cei doi militari se produsese din cauza unui defect de ambalaj al muniției, dovada fiind faptul că cei 4 români arestați pentru presupusa crimă au fost eliberați după aproximativ o lună. Locotenentul Vasvari a sosit la Ip în noaptea de 13 spre 14 septembrie 1940, în jurul orei 23. Soldații horthyști, împreună cu câțiva etnici maghiari locali civili, au început să vâneze casele românilor. Aceștia erau treziți din somn și uciși cu cruzime. Localnicii unguri erau folosiți pentru a indica gospodăriile românești”¹.

„Mărturiile cele mai cutremurătoare vin din partea unui supraviețuitor al măcelului horthyst, Gavril Butcovan, un sătean din Ip. Scenele descrise de bătrânul supraviețuitor sunt cutremurătoare. Coloane de soldați maghiari au intrat în Ip la 14 septembrie 1940. În zorii zilei s-a dezlănțuit iadul. Era întuneric. M-a cuprins o frică ce nu v-o pot descrie în cuvinte. Aveam doar 16 ani. În familie eram 10 suflete, părinții și 8 copii. Locuința

¹ *Dominația Ungariei horthyste...*

noastră era compusă din două camere. Eu, părinții și 5 frați dormeam într-o cameră, iar în cealaltă cameră ceilalți 2 frațiori”¹.

„La ora 5 dimineața, când ne-au trezit rafalele de armă ce-i ucideau pe românii din casele vecine, l-am întrebat pe tata ce se întâmplă. Acesta nu putea vorbi de emoții pentru că știa ce urmează. Mama o alăpta pe Paulina, surioara noastră de 11 luni, iar focurile de armă se înteteau cu fiecare minut ce se scurgea. Mama l-a rugat pe tata să privească ce se întâmplă pe uliță, iar acesta, cu glasul stins, i-a spus că vede oameni care se plimbă agitați”².

„Casa noastră s-a cutremurat în momentul în care la al treilea vecin, Ioan Crișan, s-au tras câteva rafale de mitralieră, fiind împușcate 5 persoane”³.

„După aceea au urmat vecinii din spatele casei, verișorii noștri. Soldații au bătut în ușă, dar aceasta era încuiată. Mătușa, îngrozită de frică, a refuzat să deschidă, de aceea criminalii au tras cu arma în geam. S-a auzit zgomotul de sticlă spartă, după care au urmat împușcăturile și țipetele îngrozite ale copiilor străpunși de baionete”⁴.

„M-am apropiat de tata și i-am spus: «Tată, ăștia îi împușcă pe români», dar acesta nu mai avea glas ca să-mi răspundă. Aștepta din moment în moment deznodământul fatal al familie sale. Pentru o clipă mi-am aruncat ochii pe fereastră să văd ce se întâmplă. Strada era plină de cetățeni și de militari horthyști. Cu siguranță că printre aceștia nu erau români, ci consăteni maghiari deveniți copărtași la masacru”⁵.

¹ **Ibidem.**

² **Gavril Butcovan**, *O pagină de istorie scrisă cu sânge. Mărturiile unui supraviețuitor al masacrului de la Ip*, Editura Silvania, Zalău, 2006, p. 33.

³ **Ibidem.**

⁴ **Ibidem.**

⁵ **Ibidem**, pp. 33-34.

„Cu vocea stinsă, după ce a așezat fetița în leagăn, mama i-a spus tatii: «Du-te și deschide ușa să nu bată așa cum au făcut la vecini»”¹.

„Ajuns în fața ușii, soldații horthyști l-au somat pe tata cu cuvintele: «Banditule, unde ți-e arma?». Ridicând mâinile, tata le-a răspuns: «Nu am nicio armă, sunt invalid de război din anul 1916, când am luptat pe frontul austro-ungar din Italia». «Atunci - s-a răstit la el un criminal - ieși afară din casă»”².

„În câteva secunde am auzit cinci bubuituri de armă. Știam că l-au împușcat pe bunul meu părinte. În casă au dat năvală 3 soldați, îndreptând puștile prevăzute cu baionete spre mine. Am avut impresia că mă vor străpunge, dar n-au făcut-o. Stăteam înmărmurit lângă pat, când un soldat a strigat apucat de isterie, în limba maghiară: «Ce aștepți, măi, ieși repede afară!». Tata zăcea cu fața în jos lângă peretele casei. Plutonul de execuție avea lanternele aprinse pentru a nimeri țintele în care trăgeau. Într-o clipă și-au îndreptat armele spre mine. Cuprins de clipa groaznică a morții, m-am prăbușit lângă trupul neînsufletit al tatălui meu. Mi-am dat seama că sunt în viață și simțeam o arsură puternică, dar strângeam din buze, lipindu-mă de umărul tatălui meu. Inima îmi bătea cu putere, pentru că în minutele următoare criminalii i-au executat pe frații mei”³.

„În fața casei, la câțiva pași de mine, au ucis-o pe soră-mea Maria, în vârstă de 18 ani. De la câțiva metri au împușcat-o în piept, făcându-i o rană de 10-15 cm. pentru că firoșii asasini foloseau cartușe dum-dum”⁴.

„După ce s-a făcut ziuă am văzut că și mama a fost împușcată. Sângele celor împușcați se prelingea peste iarba din

¹ Ibidem, p. 34.

² Ibidem.

³ Ibidem.

⁴ Ibidem.

fața casei. Mama mi-a povestit ulterior că soldații i-au strigat: «Ieși afară femeie, ce mai aștepti?». La aceasta ea i-a întrebat: «Dar cu fetița ce se va întâmpla?». La care soldații i-au răspuns: «O s-o creștem noi». În fața casei au tras asupra mamei, dar s-a prăbușit repede la pământ și, rănită cum era, s-a târât cu greu sub căruța încărcată cu cartofi. Fetița, Paulina, a fost sfârtecă cu baionetele în leagăn”¹.

Fratele Vasile de 11 ani a vrut să fugă spre grădină, însă soldatul care-l urmărea l-a împușcat în cap”².

Mihai, fratele de 8 ani, a căzut cu fața în sus pe târnațul casei, fiind împușcat în burtă, iar Ana, care avea doar 5 ani, disperată în fața plutonului de execuție, a strigat: «Unde ești maică?», a fost secerată de gloanțele criminale ale soldaților horthyști, fără a mai auzi vreodată glasul mamei”³.

„A urmat controlul celor împușcați. Loviți cu patul armei, dacă mai mișcau, aceștia erau din nou ciuruiți de gloanțe, până când asasinii se convingeau că victimele au decedat”⁴.

„Cum era întuneric, soldații își plimbau lumina lanternelor pe deasupra celor împușcați, ca nu cumva careva să fi scăpat cu viață”⁵.

„A venit apoi rândul meu. Cum stăteam nemișcat lângă tata, primul împușcat din familia noastră, am observat razele lanternei petrecute de șeful plutonului pe deasupra mea și a trupului neînsuflețit al tatălui meu, ce nu se răcise de tot. Mi-am zis în sinea mea: «Doamne, totul s-a terminat și pentru mine». A urmat o serie de 5 gloanțe care s-au înfipt de o parte și de alta a capului ce-l țineam lipit de pământ. După ce a tras cele 5 cartușe, soldatul

¹ **Ibidem**, pp. 34-35.

² **Ibidem**, p. 35.

³ **Ibidem**.

⁴ **Ibidem**.

⁵ **Ibidem**.

mi-a tras o lovitură cu bocancul în cap, făcându-mi o rană care s-a vindecat în mai mult de o lună de zile. Cu adevărat am fost norocos, pentru că n-am avut parte de un cartuş care să-mi ia viaţa. Cred şi astăzi că şansa mea a fost aceea că nu m-am ridicat de lângă tata şi am stat culcat cu faţa la pământ, în timp ce călăii erau preocupaţi de uciderea celorlalţi membri ai familiei mele”¹.

„Soldaţii horthyşti s-au împrăştiat prin tot satul. Oamenii erau decapitaţi, sfârtecaţi cu baionetele şi schingiuiţi. Femeile gravide erau tăiate cu baioneta, iar pruncii nenăscuţi aruncaţi afară din burtă. Înainte de a fi executaţi, mulţi români au fost torturaţi, bătuţi, li s-au tăiat mâinile, nasul, urechile, limba, organele genitate, le-au fost scoşi ochii femeilor, le-au fost tăiaţi sânii şi femeilor gravide le-au fost scoşi feţii din burtă cu baionetele. Doi bătauşi duceau într-o desagă capul copilului Dumitru Bozga, împuşcat cu cartuşe dum-dum pe claia de gunoi, până i-a fost secţionat gâtul. Supravieţuitorul din Ip spunea că peste tot erau mâini tăiate şi cadavre”².

„Dimineţa, din ordinul locotenentului, mai mulţi localnici au fost puşi să sape o groapă în cimitirul satului, iar alţi săteni au fost scoşi cu căruţele şi au mers din casă în casă pentru a ridica şi transporta cadavrele la cimitir, unde au fost aruncate în groapa comună, fără cruce, la ordinul expres al ucigaşilor”³, „locotenentul Vasvari Zoltan replicând tăios că «la câini nu le trebuie cruce»”⁴.

„Iată cum descrie evenimentele de la Ip un document din epocă: În noaptea de 13 spre 14 septembrie au fost ucişi în comuna Ip, de către soldaţi unguri, conduşi de membrii gărzii naţionale maghiare din localitate, în chinuri feroce, 157 de români. Unii

¹ **Ibidem.**

² *Dominaţia Ungariei horthyste...*

³ **Ibidem.**

⁴ **Gavril Butcovan, Op. cit., p. 48.**

au fost uciși cu lovituri de cuțite și baionete; alții cu focuri de armă; femei însărcinate au fost spintecate și batjocorite, fetele tinere au fost violate apoi ucise. Au căzut astfel jertfe ale acestei agresiuni sălbatice, între alții, 20 de băieți și 14 fete sub 16 ani. A fost ucisă în leagăn și o fetiță care nu avea decât două săptămâni. Cadavrele, după ce au fost jefuite, au fost aruncate într-o groapă comună, fără preot și fără slujbă religioasă și peste ele au aruncat var nestins”¹.

Cerișa, 15 septembrie 1940

„Fără a mai exista și în acest caz un motiv de represalii, o companie de militari unguri neidentificați, conduși de doi ofițeri, a intrat în dimineața zilei de 15 septembrie 1940 în satul Cerișa din județul Sălaj. Date despre masacru sunt conținute în aceeași sentință emisă în 1946 de Tribunalul Poporului din Cluj-Napoca. Soldații neidentificați au adunat din localitate 64 de români pe care i-au dus pe dealul de lângă comună. În timpul strângerii sătenilor aceiași militari au împușcat 7 oameni. Ajungând la locul amintit, unul dintre ofițeri a ordonat evreilor să iasă în față și astfel au ieșit 5 persoane, care au fost îndrumate, sub pază, pe celălalt versant al dealului. Apoi celor 52 de români rămași li s-a poruncit să fugă pe deal. Soldații, la ordinul ofițerului, au deschis focul asupra grupului care alerge. Norocul celor prescriși în acest fel la moarte a fost că au reușit să se ascundă la timp prin râpele și cutele de teren ale dealului, încât numai Gavril Herțea din satul Cosniciu de Jos a fost împușcat mortal. Concomitent, pe celălalt versant al dealului, s-a procedat la fel, 4 dintre evrei fiind împușcați”².

¹ Conf. univ. Mihai Fătu, *Op. cit.*, p. 57.

² *Dominația Ungariei horthyste...*

Marca, 15-16 Septembrie 1940

„În dimineața zilei următoare masacrului de la Ip, o companie de honvezi din unitatea cantonată la Șimleu Silvaniei și-a făcut apariția în comuna Marca din județul Sălaj, situată la 55 de km de Zalău. Compania era însoțită de civili maghiari din Ip, dintre care unii erau îmbrăcați în uniforme militare, pentru a nu fi recunoscuți. În zilele de 15 și 16 septembrie 1940 acești militari, sub conducerea lui Arpad Osz drept călăuză și a lui Ștefan Inkze, ambii din Ip, au împușcat pe câmp și în curțile unor case 6 români, 3 slovaci și 2 evrei. În documentele ungare, motivul omorării celor 11 persoane a fost retorsiunea militară. Nici în acest caz pretextul nu era valid, deoarece în această comună nu numai că nu aveau nimic de reprimat, dar prin Marca nici nu trecuse vreo subunitate a armatei ungare”¹.

Alte metode de intimidare și persecutare a preoților ortodocși din Transilvania de Nord

În cele ce urmează vom prezenta alte modalități prin care administrația horthystă din Transilvania de Nord și soldații unguri i-au maltratat și persecutat pe preoții ortodocși din această regiune.

În 20 septembrie 1940 preotul Gherasim Căpîlnă din Șimișna, județul Someș (astăzi Sălaj), se întorcea de la Cluj-Napoca cu trenul acasă. În gara din Dej a fost coborât fără niciun motiv din tren, fiind apoi maltratat de un locotenent ungur. În același timp, o companie de soldați horthyști i-a percheziționat casa, i-a bruscato soția și copiii, promițându-le o nouă vizită².

„Preotul Achim Gheorghe din Răstolțu Deșert, județul Sălaj, s-a întâlnit cu un grup de «leventi» români, care, venind de la instrucție, cântau cântece maghiare. Fiindcă preotul i-a întrebat:

¹ **Ibidem.**

² **Conf. univ. Mihai Fătu, *Op. cit.*, pp. 96-97.**

«Românește nu învățați să cântați?» acesta a fost condamnat la 4 luni de închisoare”¹.

„Guvernul ungar a dat ordine circulare confidențiale autorităților în subordine ca prin toate mijloacele de care dispun să oblige preoții români fie să treacă, împreună cu credincioșii lor, la una din religiile maghiare (romano-catolică, reformată ori unitariană), fie, în caz de refuz, să-i oblige să părăsească teritoriul și să se refugieze în România, «de bunăvoie» sau expulzați de statul ungar ca fiind indezirabili”².

„De regulă, expulzările au fost realizate prin mijloace violente, prin teroare, întrucât, ceea ce este foarte important de remarcat, cvasi unanimitatea slujitorilor Bisericii române a fost decisă să rămână la posturi, să-și continue misiunea de păstori sufletești ai comunităților lor. Foarte rare au fost cazurile când preoții români au părăsit de bunăvoie și neforțați teritoriul ocupat de unguri”³.

„Autoritățile maghiare recurgeau la mijloace din cele mai diferite pentru a-i determina pe preoți în primul rând, ca păstori de suflete, să plece spre România și astfel să lase populația românească fără îndrumătorii ei spirituali. Aceste lucruri se petreceau în pofida garanțiilor date de Roma și Berlin României, că populația din teritoriile cedate Ungariei va fi corect tratată de către noile autorități”⁴.

„Preoțimea română din nordul Transilvaniei, ca toți intelectualii români de aici, au fost supuși permanent presiunilor, șicanelor și amenințărilor autorităților maghiare. Când își simțeau amenințată libertatea sau chiar viața, mai ales cei din preajma

¹ **Ibidem**, p. 108.

² **Ibidem**, p. 112.

³ **Ibidem**, pp. 112-113.

⁴ **Cosmin Cosmuța**, *Vicariatul Ortodox Român Alba Iulia 1940-1945*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2014, p. 189.

graniței, treceau în secret în România, spre a scăpa de persecuții. Astfel, preoți din teritoriul cedat Ungariei au început să se refugieze în România în toamna anului 1940 și au continuat să o facă și în 1941 și chiar în vara lui 1942”¹.

„Unul dintre cele mai brutale mijloace, pe care regimul de ocupație le-a întrebuițat pentru maghiarizarea românilor prin intermediul Bisericii, a fost și încercarea de a introduce limba maghiară în serviciul religios, iar orele de Religie pentru elevii români să fie ținute în limba maghiară”².

„În 15 martie 1941, zi de sărbătoare națională maghiară, biserica românească din Șimleu Silvaniei a fost vandalizată de o ceată de manifestanți unguri, care i-au spart toate geamurile dinspre stradă”³.

„Din toamna anului 1940 și până în primăvara anului 1941, statul ungar nu a acordat niciun fel de retribuție clerului român din Transilvania și nu a recunoscut Episcopia Ortodoxă a Clujului. Ministrul Cultelor de la Budapesta corespundea cu această eparhie prin intermediul prefectului care, la rândul lui, se adresa episcopului Nicolae Colan”⁴.

„Acestor mijloace de persecutare a preoților ortodocși din Transilvania de Nord li se adaugă și deposedarea acestora de casele parohiale. Din datele de care dispunem rezultă că în acești ani negri au fost ocupate, devastate, luate de la parohiile ortodoxe 109 case parohiale, dintre care 17 în județul Sălaj”⁵.

„În situația în care regimul horthyst de ocupație nu a putut converti masa credincioșilor români la una din religiile maghiare, s-a încercat subordonarea religiei ortodoxe de pe teritoriul

¹ *Ibidem*, p. 190.

² *Conf. univ. Mihai Fătu, Op. cit.*, pp. 145-164.

³ *Ibidem*, p. 69.

⁴ *Ibidem*, p. 79.

⁵ *Ibidem*, p. 76.

Ungariei, care avea credincioși în primul rând români și apoi sârbi și ruteni, prin intermediul unei eparhii ortodoxe maghiare, subordonată, bineînțeles, intereselor politice ale Ungariei”¹. Din fericire, acest demers a fost sortit eșecului.

România în timpul celui de-al Doilea Război Mondial

La începutul celui de-al Doilea Război Mondial, România și-a păstrat neutralitatea, iar în vara anului 1940 a fost silită să cedeze Bucovina de Nord (cu o suprafață de 6.262 km²), Ținutul Herței (cu o suprafață de 308,7 km²) și Basarabia (cu o suprafață de 44.422 km²) în favoarea Uniunii Sovietice, Transilvania de Nord (cu o suprafață de 43.492 km²) în favoarea Ungariei și Cadrilaterul sau Dobrogea de Sud (cu o suprafață de 7,565 km²) în favoarea Bulgariei.

În 4 septembrie 1940, regele Carol al II-lea l-a numit pe Ion Antonescu prim-ministru al României, iar a doua zi, sub presiunea partidelor politice și a manifestărilor de stradă, prim-ministrul i-a cerut regelui să abdice. În 6 septembrie 1940, Carol al II-lea a semnat actul de trecere a coroanei către fiul său, Mihai, el fiind silit să părăsească țara.

În octombrie 1940 Ion Antonescu a hotărât să se alieze cu Puterile Axei și să intre în război de partea acestora, în scopul de a recupera măcar teritoriile răpite României de către Uniunea Sovietică.

În 22 iunie 1941, unități ale armatelor germană și română au început campania din est împotriva Uniunii Sovietice, în scopul de a recuceri Basarabia și Bucovina de Nord. Într-o lună de zile acest scop a fost realizat, însă Adolf Hitler i-a cerut lui Ion Antonescu să continue lupta și dincolo de Nistru.

¹ **Ibidem**, p. 131.

În speranța că Führerul german le va face dreptate românilor în problema Transilvaniei de Nord, Ion Antonescu, fără să țină cont de opoziția din țară, a acceptat să continue lupta.

Trupele române, alături de cele germane, au purtat lupte la Odesa, Crimeea, Caucaz, Cotul Donului, Stalingrad și în Stepa Calmucă, cu foarte mari pierderi de vieți omenești, numeroși răniți și dispăruți, fiind în cele din urmă respinse și împinse înapoi spre teritoriul românesc.

În anii regimului lui Ion Antonescu, România a alimentat economia de război a Germaniei cu petrol, cereale, precum și produse industriale.

România a devenit o țintă a bombardamentelor aliate, mai ales la 1 august 1943, când au fost atacate câmpurile petroliere și rafinăriile de la Ploiești.

Începând cu 1944, economia României era în pragul colapsului datorită cheltuielilor de război, iar resentimentul împotriva Germaniei naziste a crescut în rândul celor care în primă fază au sprijinit alianța cu Germania. Regele Mihai, care, inițial, nu s-a implicat efectiv în politica României, a fost atras să colaboreze cu liderii partidelor de opoziție. În 23 august 1944, regele și-a dat acordul pentru înlăturarea prin forță a mareșalului Ion Antonescu, dacă acesta va refuza semnarea armistițiului cu Națiunile Unite. În urma refuzului net al mareșalului, în aceeași zi regele Mihai l-a destituit și l-a arestat. În seara zilei de 23 august 1944, la orele 22:00, regele a difuzat „Proclamația către țară”, prin care anunța încheierea armistițiului cu Națiunile Unite și întoarcerea armelor împotriva Germaniei. Acestea, însă, nu au împiedicat o ocupație sovietică, rapidă, nici capturarea de către Uniunea Sovietică a circa 130.000 de militari români, duși, ulterior, în prizonierat în U.R.S.S., unde mulți au pierit în lagăre de muncă forțată.

Eliberarea Transilvaniei și a Ungariei de sub trupele naziste și horthyste

„După 23 august 1944 guvernul fascist ungar și comandamentul german i-au trecut pe ostașii români transilvăneni din unitățile maghiare de luptă în detașamente de muncă (fiind supravegheați îndeaproape și sub pază severă), însă mulți dintre aceștia au reușit să fugă sau să treacă la partizani”¹.

În 12 septembrie 1944, România a semnat un armistițiu cu Națiunile Unite, asumându-și obligația de a contribui cu 38 de divizii la efortul de luptă antihitlerist.

Începând din 9 octombrie 1944, armata română, în cooperare cu armata sovietică, a început eliberarea Transilvaniei de Nord, iar în 25 octombrie 1944, prin eliberarea orașelor Carei și Satu Mare, trupele horthyste și fasciste au fost alungate definitiv din țara noastră.

Armata română a participat apoi la eliberarea Ungariei și a Cehoslovaciei, mobilizând pentru aceasta cca. 567.000 de soldați.

Trupele române, alături de cele sovietice, au desfășurat acțiuni militare pe Tisa Mijlocie, pentru eliberarea orașelor Debrețin și Nyíregyháza, după care s-au îndreptat spre Budapesta.

Soldații românii cunoșteau drumul spre capitala Ungariei, pentru că în 4 august 1919 Armata Regală Română a intrat biruitoare în acest oraș, eliberându-l de sub conducerea comunistă a lui Bela Kun. Atunci unul dintre ostași a atârnat o opincă deasupra Parlamentului Ungariei, în semn că asupra nemiloasă a românilor din Transilvania de către unguri a luat sfârșit.

S-au purtat lupte grele pentru eliberarea Budapestei, care s-a predat necondiționat soldaților români și ruși în ziua de 13 februarie 1945.

¹ *August 1944 - mai 1945, scurtă prezentare a contribuției României la războiul antihitlerist*, Editura Militară, București, 1969, p. 198.

A fost eliberat, apoi, orașul Miskolc și au fost cucerii munții Bükk și Matra. În 4 aprilie 1945, ultimele trupe germane au fost împinse afară de pe teritoriul Ungariei. Pe frontul din această țară, armata română a angajat peste 210.000 de militari, dintre care au căzut în luptele purtate în diferite zone ale Ungariei peste 43.000 de ostași români.

Lupte grele au purtat soldații români și în Munții Tatra din Cehoslovacia.

Punctele cele mai occidentale eliberate de armata română în ofensiva împotriva Germaniei naziste au fost orașele Chotěboř (situat la 134 km de Praga) și Humpolec (situat la 100 km de Praga), în ziua de 4 mai 1945.

Epilog

„Faptul că după terminarea celui de-al Doilea Război Mondial România și Ungaria s-au angajat pe același drum al socialismului i-a determinat pe români, oameni de rând ori conducători politici, să facă uitate crimele ce însângeraseră aproape fiecare localitate din Transilvania guvernată de horthyști. Românii au fost în stare să ierte și chiar să uite, de dragul viitorului, care să fie un viitor de pace și de înțelegere atât între românii și maghiarii din Transilvania, cât și între cele două guverne și partide comuniste. Oricum, stă în firea românului să lase de la el, să lase în plata Domnului, să facă uitate motivele ce îl pot învrăjbi cu alții. Jalea și amărăciunea semănată de horthyști nu s-au transformat în ură, ci mai curând în compătimire față de condiția de oameni neisprăviți a celor ce s-au grăbit să verse sânge, să asuprească ori să batjocorească alte ființe umane. Dumnezeu să-i odihnească în pace pe martirii români uciși de unguri”¹.

¹ *Dominația Ungariei horthyste...*

Cum am fost botezat¹

Părinții mei, Traian Florea și Fira Hărșan, care sunt originari din județul Mureș, s-au cunoscut în orașul Târgu Mureș, iar în anul 1950 s-au căsătorit în acest oraș.

Este firesc faptul că de la un cuplu singur până la a avea casa plină de prunci, părinții mei să-și fi schimbat domiciliul de mai multe ori, iar copiii să fi fost botezați în funcție de biserica de care aparțineau la momentul respectiv.

Eu m-am născut în 30 noiembrie 1965, fiind cel de-al optulea copil al familiei, care pe atunci aparținea de Biserica de Piatră din Târgu Mureș.

În 17 aprilie 1966, după Sfânta Liturghie, părinții mei, nașii și câțiva invitați s-au adunat în Biserica de Piatră din Târgu Mureș pentru a lua parte la botezul meu. Părintele paroh însă, Viorel Ghibuț, a spus că nu va oficia botezul, pentru că el nu a fost anunțat din timp. Tata i-a zis că acasă nu aveam telefon (aproape nimeni nu avea telefon pe atunci) ca să îl fi putut suna, că el a fost la muncă în fiecare zi, inclusiv ieri, când a avut program până seara și lucrează departe de biserică, deci nu ar fi avut timp fizic să meargă până la parohie să anunțe botezul, că mama are copil mic pe care nu îl putea lăsa singur, iar ceilalți frați ai mei sunt niște copii, care nu ar fi putut merge singuri până la casa parohială și sincer, nu a știut că pentru o slujbă la biserică, duminica, după Sfânta Liturghie, trebuie programare. Preotul a spus că el trebuia anunțat din timp și a refuzat să mă boteze.

¹ Articol publicat în volumul: „Credință și viață în Hristos - Anuarul Episcopiei Sălajului”, Editura Episcopiei Sălajului, Zalău, 2021, pp. 33-34.

Atunci nașii mei, Marin și Sonia Pătrașcu, buni credincioși ortodocși, refugiați în Transilvania din Basarabia din cauza ocupării acesteia de către Uniunea Sovietică în anul 1940, care frecventau slujbele Catedralei Mari din Târgu-Mureș și erau în relații excelente cu părintele Lazăr David, parohul de acolo, le-au propus părinților mei să officieze Taina Sfântului Botez la Catedrala Mare, ceea ce au și făcut fără nicio opoziție din partea preotului de acolo.

Biserica Bob din Târgu-Mureș, cunoscută și sub numele de Biserica de Piatră, este primul lăcaș de cult greco-catolic din acest oraș, fiind ridicat între anii 1793-1794, de către Ioan Bob, episcop greco-catolic de Făgăraș.

Părintele Viorel Ghibuț era preot revenit la Ortodoxie, care dacă m-ar fi botezat, cu siguranță ar fi făcut-o prin stropire.

Catedrala Mare din Târgu Mureș este cel mai mare edificiu religios din acest oraș. Aceasta a fost construită în centrul orașului, între anii 1925-1934, la inițiativa părintelui protopop ortodox Ștefan Rusu.

La sfințirea pietrei de temelie a noului lăcaș de cult, care a fost oficiată în ziua de 10 mai 1925, de către episcopul Nicolae Ivan al Vadului, Feleacului și Clujului, printre alte oficialități, s-au numărat Alexandru Lapedatu (ministrul Cultelor și Artelor), precum și fostul ministru, Octavian Goga.

Sfințirea Catedralei a avut loc în ziua de 2 decembrie 1934 și a fost oficiată de către episcopul Nichita Duma al Argeșului, fost protopop al Reghinului, care era originar din județul Mureș, printre invitați aflându-se și generalul Nicolae Condeescu, ca reprezentant al Regelui Carol al II-lea, precum și Constantin Angelescu (ministrul instrucțiunii publice) și Alexandru Lapedatu (ministrul Cultelor și Artelor).

Datorită refuzului părintelui Viorel Ghibuț de a mă creștina, eu am fost botezat în această catedrală, de către

părintele Lazăr David, vechi preot ortodox, care era și proto-popul Târgu Mureșului, iar acesta a oficiat Sfânta Taină după rânduiala Bisericii, prin afundarea în cristelniță. Cu siguranță că aceasta a fost voia lui Dumnezeu, căruia Îi mulțumesc pentru purtarea Lui de grijă.

În 24 martie 2021, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, cu prilejul împlinirii a zece ani de activitate în înalta demnitate pe care o ocupă la Cluj-Napoca, mi-a oferit, la aproape 55 de ani de la botezul meu în Catedrala Mare din Târgu Mureș, în sediul reședinței Mitropolitane din Cluj-Napoca, achiziționat de episcopul Nicolae Ivan al Vadului, Feleacului și Clujului, Ordinul „Episcop Nicolae Ivan” pentru ierarhi.

Această pură „coincidență” mă face să realizez încă o dată că nimic nu este întâmplător la Dumnezeu și să exprim: „Mare ești, Doamne, și minunate sunt lucrările Tale, și niciun cuvânt nu este de ajuns spre lauda minunilor Tale!”.

Cum am simțit chemarea de a sluji lui Dumnezeu¹

De când mă știu, familia mea a frecventat cu regularitate slujbele Bisericii de Piatră din Târgu Mureș, în timpul școlii, duminica, iar în vacanțe, duminicile și în sărbători.

În timpul copilăriei mele, la noi în țară era instaurat comunismul, însă cu toate acestea, biserica noastră era singura din Târgu Mureș, unde în timpul școlii, duminica, între Utrenie și Sfânta Liturghie, se predau ore de Religie, program numit „Catehizație”, pentru a înșela ochiul vigilent al autorităților. Această activitate era desfășurată cu mult curaj de părintele Nicolae Streza, născut într-o familie ortodoxă din zona Făgărașului, un apropiat al marelui duhovnic Arsenie Boca, numit paroh la Biserica de Piatră în anul 1969.

La aceste ore de catehizație luau parte, în fiecare duminică, câteva zeci de copii, interesați de ceea ce învățau.

După încheierea orei de Religie, preotul rostea cuvintele: „Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat nouă lumina”, la strănă începea să se cânte Doxologia mare, părintele tămâia Sfântul Altar și când acesta ieșea prin ușile împărătești, înveșmântat în odăjdii strălucitoare și învăluit în fum de tămâie, mi se părea că văd un arhanghel coborât din cer și nu aș fi putut îndrăzni să cred că într-o zi voi ajunge și eu să Îi slujesc lui Dumnezeu.

În jurul vârstei de paisprezece ani, fără să mă fi îndemnat cineva, am început să simt dorința fierbinte de a mă face preot. Aveam o carte cu rânduiala Sfintei Liturghii și toată ziua citeam din ea și cântam prin casă, fără să mă mai pot opri.

¹ Articol publicat în volumul: „Credință și viață în Hristos - Anuarul Episcopiei Sălajului”, Editura Episcopiei Sălajului, Zalău, 2021, pp. 35-36.

M-am interesat ce școală trebuie să urmez pentru a deveni preot și am aflat că la Cluj-Napoca există un Seminar Teologic, la care sunt acceptați absolvenți de zece clase, am dat examen, am fost admis și așa a început pregătirea mea pentru cea mai înaltă și nobilă misiune la care este chemat și și-o poate asuma cineva, aceea de slujitor al lui Dumnezeu.

Cum m-am călugărit¹

Împreună cu familia mea, am trăit de mic o intensă viață duhovnicească, rugându-ne acasă, ținând posturile, frecventând slujbele Bisericii și împlinind, pe cât era cu putință, poruncile lui Dumnezeu.

În perioada copilăriei și a adolescenței mele (ca și în anii precedenți), conducătorii țării și slugile lor fidele au prigonit Biserica, străduindu-se din răspuțeri să-i diminueze influența în societate. Una dintre cele mai draconice măsuri luate de regimul comunist împotriva Bisericii Ortodoxe Române a fost decretul nr. 177/1948, înăsprit prin decretul 410/1959, prin care mii de călugări și călugărițe au fost izgoniți din mănăstiri, numeroase dintre acestea fiind desființate din cauza lipsei de personal. În această situație, în județul Mureș nu exista nicio mănăstire sau schit, familia mea nu avea rude monahi, iar eu personal nu cunoșteam niciun călugăr.

Primul meu contact cu viața monahală l-am avut în anul 1975, când am plecat cu familia la Sinaia, unde am participat, duminică dimineața, la Sfânta Liturghie săvârșită în biserica mănăstirii de acolo și, cu toate că eram un copil de doar 9 ani, rețin că slujba a fost una aparte, iar eu am rămas foarte impresionat de hainele pe care le purtau monahii.

A doua oară în viața mea am avut legături ceva mai îndelungate cu viața monahală în timpul gimnaziului, când împreună cu părinții și fratele meu mai mic, Mircea, care astăzi este preot în Târgu Mureș, am vizitat mai multe mănăstiri din Bucovina și

¹ Articol publicat în volumul: „Credință și viață în Hristos - Anuarul Episcopiei Sălajului”, Editura Episcopiei Sălajului, Zalău, 2021, pp. 37-48.

Moldova. Atunci am înnoptat pe la acele vetre monahale și am luat parte, pe cât era posibil, la înălțătoarele sfinte slujbe săvârșite în bisericile acestora, dintre care unele erau foarte renumite. Rețin foarte bine că ghizii (părinți sau maici) ne-au prezentat cu lux de amănunte și cu mult curaj, pentru vremurile pe care le trăiam, istoria acelor mănăstiri, încât frescele de pe pereți și obiectele de patrimoniu, de o valoare inestimabilă, au început să prindă viață în mintea mea. Atunci am conștientizat pentru prima dată legătura strânsă dintre Biserică și poporul român, pe care propaganda ateistă încerca să o ascundă din răspuțeri.

După ce am început cursurile Seminarului Teologic din Cluj-Napoca, discutam ocazional cu unii dintre colegi despre monahi, care și-au închinat întreaga viață lui Dumnezeu, având o admirație profundă față de ei, gândindu-ne ce responsabilitate uriașă și-au asumat și dacă noi am fi vreodată în stare de așa ceva.

Cu cât anii treceau, discuțiile dintre colegi pe această temă deveneau tot mai elaborate, însă circulau pe atunci niște nuvele și romane scrise de Damian Stănoiu, un fost călugăr fără vocație, exclus sau retras din monahism, care prezenta viața unor monahi ce nu și-au găsit rostul și chemarea în obștea unei mănăstiri, iar acestea ne descurajau total când le citeam, înăbușindu-ne din fașă orice dorință de a intra în monahism.

În Pateric și în alte cărți duhovnicești citim despre călugări care au dobândit o mare putere asupra demonilor, astfel, despre avva Teodor se spune că pe când locuia la Schit a venit la el un demon, vrând să intre în chilie. El însă l-a legat afară. A venit apoi un alt drac vrând să intre, dar l-a legat și pe acesta. Când s-a apropiat un al treilea diavol și i-a văzut legați, i-a întrebat: „De ce stați aici, afară?”. Aceia i-au răspuns: „Este un călugăr înăuntru și nu ne lasă să intrăm”. Auzind aceasta, dracul a încercat să intre în chilie cu forța, dar bătrânul l-a legat și pe el. Fiindu-le teamă de

rugăciunile lui, cei trei demoni i-au zis: „Dezleagă-ne!”. Bătrânul le-a zis: „Plecați!”, iar ei s-au rușinat și au plecat.

De asemenea, în „Viața Sfântului Ioan, arhiepiscopul Novgorodului”, citim că ierarhul a silit un demon să-l ducă până la Ierusalim pentru a se închina la Sfântul Mormânt. Arhiepiscopul a făcut această călătorie de la Novgorod la Ierusalim și înapoi călare pe spinarea dracului după miezul nopții, ea durând două-trei ore.

Tot în literatura duhovnicească întâlnim și monahi înșelați de diavol, dintre care unii s-au ridicat, iar alții au fost biruiți definitiv, pentru că războiul duhovnicesc dintre om și duhurile întunericului este real și, în mod firesc, ca în orice luptă, câștigă când unul dintre combatanți, când celălalt, însă nu călugării înfrânți, care au fost puțini, sunt reprezentativi, ci cei mulți și biruitori asupra vrăjmașului, la fel cum Iuda Iscarioteanul nu poate fi prezentat ca un apostol model, el fiind doar unul din cei doisprezece ucenici ai Domnului Hristos.

În cele ce urmează voi vorbi despre câteva persoane care au avut un rol covârșitor în a mă convinge să îmbrățișez viața monahală.

În februarie 1991, pe când eram student în anul al II-lea la Facultatea de Teologie din Cuj-Napoca, am luat parte la Canberra, Australia, la cea de-a șaptea Adunare Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericii, în calitate de reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române.

Aici toți delegații Bisericii au fost repartizați pe subsecțiuni, în care lucrau permanent. Având cu aproximativ 15 ani mai puțin decât cel mai tânăr membru al subsecțiunii, am fost imediat remarcat de toată lumea, iar cel mai deschis dintre toți s-a arătat mitropolitul Hristodoulos din Grecia, cu care am făcut schimb de adrese, iar după încheierea Adunării am purtat corespondență.

În anul 1992 mitropolitul Hristodoulos mi-a trimis o invitație, pentru a putea obține viza Greciei, iar eu l-am rugat să mă ajute să vizitez și Sfântul Munte Athos.

În 22 aprilie, în miercurea din Săptămâna Patimilor, am ajuns cu trenul la Volos, oraș în care se află reședința Mitropoliei de Dimitriados și Almiru, al cărui titular este mitropolitul Hristodoulos, fiind cazat într-una din camerele Mitropoliei.

În perioada care a urmat l-am însoțit în permanență pe Înaltpreasfințitul Părinte Hristodoulos, până în Duminica Tomii, la slujbele săvârșite în catedrala din Volos, la alte biserici din oraș și mănăstiri din împrejurimi, pentru a vedea și cunoaște cât mai multe despre viața Bisericii din Grecia și pot spune că m-am îmbogățit duhovnicește.

Mitropolitul Hristodoulos avea un mare zel de a sluji și o voce de excepție, încât la sfintele slujbe însuflețea întreaga biserică, ceea ce făcea și la cuvintele de învățătură.

În seara zilei de 4 mai, două autoturisme, în care se aflau mitropolitul Hristodoulos, câțiva preoți, doi diaconi, un laic grec și cu mine, au pornit de la Volos spre Muntele Athos.

În noaptea respectivă ne-am cazat la un hotel mic din Ouranoupoli, un sat care constituie una din cele două căi de acces pe mare spre Muntele Athos.

A doua zi dimineată grupul nostru a fost întâmpinat, la malul mării, de guvernatorul Sfântului Munte și împreună am pornit cu o șalupă spre Chilia Sfântul Gheorghe, care aparține de Schitul Sfânta Ana.

În biserica Schitului a avut loc primirea oficială a grupului nostru, după care ne-am închinat la sfintele moaște, am vizitat așezământul monahal, am purtat discuții cu călugării și am servit masa de prânz.

Am intrat apoi în arhondaric, unde Înaltpreasfințitul m-a luat deoparte și mi-a spus că vrea să abordăm o discuție la modul

cel mai serios. Mi-a amintit că la dorința mea mă aflu în Sfântul Munte, iar dânsul și-a făcut timp să vină în Athos, unde este însoțit de un mic grup de pelerini.

Aceste cuvinte m-au făcut foarte curios, încât eram numai ochi și urechi. Mitropolitul mi-a zis că mă cunoaște deja de un an și câteva luni, perioadă în care am corespondat, iar la Volos am fost zilnic în preajma lui aproape două săptămâni, încât mi-a văzut dragostea față de Biserică și pentru că nu mai sunt un copil, ci am deja o vârstă, dânsul simte că trebuie să îmi recomande, să îmi propună ceva.

Apoi a continuat: „În Biserică, sub o formă sau alta, cu toții Îl slujim pe Domnul Hristos. Eu mă numesc Χριστόδουλος (Hristodoulos), care în limba greacă înseamnă «Robul lui Hristos», de aceea în numele Lui și ca rob sau slujitor al Lui m-am gândit să îți spun că eu am acum 54 de ani, dintre care de 31 sunt călugăr și de 18 ierarh, iar aceștia au fost cei mai frumoși ani ai vieții mele și ți-aș recomanda și ție să te călugărești, practic să îți închini întreaga viață lui Dumnezeu. Am avut dorința de a-ți împărtăși acest gând al meu în Sfântul Munte, cetatea monahismului ortodox, unde te afli la dorința ta și unde viețuiesc călugări din numeroase țări, dintre care foarte mulți convertiți. Până acum, Muntele Athos a dat aproape o sută de sfinți cunoscuți, la care se adaugă cei necunoscuți, care sunt poate chiar mai mulți”.

„În Biserică este nevoie de diverse slujiri, după cum cheamă Dumnezeu, și de călugări tineri cu pregătire, monahismul fiind fermentul Ortodoxiei. În cele mai grele momente ale Bisericii, călugării au apărut-o și s-au jertfit pentru ea”.

„În Europa de Est recent a căzut comunismul, încât se arată vremuri bune, în care însă trebuie revigorare, mărturisire și trăire autentică a vieții creștine și monahale”.

„Eu nu îți zic să te călugărești acum și aici, dar am simțit că Sfântul Munte este cel mai potrivit loc pentru a-ți împărtăși acest gând al meu legat de persoana ta”.

I-am mulțumit Înaltpreasfințitului pentru că m-a ajutat să ajung în Grecia și în Sfântul Munte, pentru preocupările față de persoana mea, pentru gândul bun, pentru sfat, însă i-am mărturisit că dorința mea a fost aceea de a vedea Muntele Athos, de a mă folosi cât mai mult din ceea ce are de oferit, însă obiectivul meu la momentul respectiv era acela de a absolvi Facultatea de Teologie. În încheiere i-am spus: „Deocamdată eu sunt pe cale. Dacă este voia lui Dumnezeu să fiu monah, călugăr voi fi, dacă este să fiu preot de mir, aceea va fi calea mea. În acest moment eu nu cunosc care este planul lui Dumnezeu legat de persoana mea”.

După ce a ascultat cu atenție cuvintele mele, mitropolitul mi-a spus: „Acum du-te în chilia ta și odihnește-te pentru că va fi o noapte frumoasă, dar lungă și obositoare, în care vei primi botezul Sfântului Munte”.

La scurt timp întreg grupul de la Volos, precum și obștea așezământului monahal, s-au retras la odihnă.

Spre seară ne-am deșteptat și au început pregătirile pentru slujba de priveghere. Chilia Sfântul Gheorghe își sărbătorea ocrotitorul, care în calendarul iulian (neîndreptat) este prăznuit în data de 6 mai.

După cină am intrat cu toții în biserică, unde au slujit mitropolitul, mai mulți preoți și diaconi, numai la lumina lumânărilor, în prezența obștii de monahi, a călugărilor invitați, care au cântat la strună, precum și a unui grup mic de pelerini mireni, printre care mă număram și eu, care mă simțeam atât de mic și neînsemnat, într-o atmosferă somptuoasă și copleșitoare, plină de taină.

Slujba de priveghere a durat aproape 14 ore, din care am înțeles și eu câte ceva, din când în când, însă la Sfânta Liturghie am știut tot timpul la ce moment ne aflam.

Aceasta a fost cea mai sublimă noapte din viața mea de până atunci. Așa cum a afirmat mitropolitul, în cursul ei am primit botezul Sfântului Munte, aflându-mă aici pentru prima dată, chiar la o noapte de priveghere, slujba fiind oficiată de un ierarh, mai mulți preoți și diaconi.

După priveghere am servit micul dejun, ne-am odihnit puțin, apoi am pornit spre Ouranoupoli, unde ne-am despărțit. Grupul de la Volos s-a întors acasă, iar pe mine m-a dus la gara din Tesalonic părintele Nektarios, starețul mănăstirii Ano Xenia de lângă Volos, care a slujit și el la Chilia Sfântul Gheorghe din Athos.

După câteva ore am pornit cu trenul spre România.

În anul 1993 urma să absolv cursurile Facultății de Teologie din Cluj-Napoca și doream să îmi continui studiile. Întrucât la cea de-a șaptea Adunare Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericii de la Canberra cunoscusem un profesor de la Institutul Sfântul Vladimir din New York și eu eram vorbitor de limba engleză, am corespondat cu acesta, în ideea de a mă ajuta să obțin o bursă de studii la școala în care predă. La începutul anului 1993 profesorul m-a informat că în momentul respectiv studiau la Institutul Sfântul Vladimir doi români, iar conducerea școlii a hotărât să ofere burse unor tineri ortodocși din alte țări ale Europei de Est, pentru a păstra un echilibru.

Întrucât mitropolitul Hristodoulos știa că după absolvirea facultății aveam intenția de a-mi continua studiile, în primăvara anului 1993 mi-a scris că dacă vreau să îmi fac doctoratul în Grecia, Înaltpreasfinția Sa îmi oferă bucuroso o bursă, iar eu am acceptat imediat.

În perioada care a urmat am stabilit cu Înaltpreasfințitul să îmi continui studiile la Facultatea de Teologie din Tesalonic, pentru că orașul se află în apropierea Sfântului Munte și se simte influența acestuia.

În toamna anului 1993 am plecat la studii în Grecia. După câteva zile petrecute la Volos, m-am dus cu Dimitris, un tânăr tesalonician, fiu duhovnicesc al mitropolitului, la Tesalonic, iar acesta m-a ajutat să mă înscriu la școala de limbă greacă modernă, apoi m-a însoțit la mănăstirea Sfânta Teodora din centrul orașului, unde aveam aranjată cazarea. Dorința mitropolitului Hristodoulos a fost ca eu să stau între călugări, pentru a mă deprinde cu viața monahală. În acest sens, acceptarea mea la mănăstirea Sfânta Teodora a fost practic o închinoviere, și, pentru că urma să îmi petrec în această mănăstire câțiva ani din viață, m-am interesat despre istoricul acesteia.

Prima mențiune scrisă despre această vatră monahală apare într-un document din anul 837, când mănăstirea era de maici și îl avea ca și ocrotitor pe Sfântul Arhidiacon Ștefan.

În secolul al IX-lea în această mănăstire s-a nevoit Sfânta Teodora. După ce cuvioasa s-a mutat la Domnul și s-a descoperit că trupul i-a rămas neputrezit, sfintele ei moaște au fost mutate în biserica mănăstirii, Sfânta Teodora devenind și ocrotitoarea acesteia.

În această mănăstire se află și moaștele Sfântului David din Tesalonic.

Începând cu anul 1974, în mănăstirea Sfânta Teodora viețuiesc monahi.

După ce m-am cazat la mănăstirea Sfânta Teodora, am aflat că aici se mai află încă cinci călugări români, doctoranzi în Teologie: părintele Paisie Cinar de la Mănăstirea Rohia, care mi-a fost coleg mai mare la Seminarul Teologic din Cluj-Napoca și la Facultatea de Teologie din Sibiu; părintele Mihail Filimon de la Curtea de Argeș, fost coleg mai mare decât mine la Facultatea de Teologie din Sibiu; părinții ierodiaconi Sebastian Pașcanu și Ciprian Spiridon de la Mănăstirea Crasna, absolvenți ai Facultății de Teologie din București și părintele Daniil Stoenescu de la

Mănăstirea Prislop, absolvent al Institutului Teologic din Sibiu și al cursurilor de doctorat de la Institutul Teologic din București.

La scurt timp după ce am ajuns la Tesalonic, părintele Mihail a început să ducă cu mine muncă de lămurire să mă călugăresc, din moment ce am absolvit deja Facultatea de Teologie și sunt singurul laic din mănăstire. I-am spus că scopul meu în Grecia este acela de a-mi finaliza studiile. Discuțiile cu părintele Mihail despre călugăria mea au durat la fel de mult cât studiile mele în Grecia.

În vara anului 1994 am plecat într-o misiune a Bisericii Greciei din Calcutta, India, unde pe lângă activitatea filantropică zilnică, predam și cunoștințe generale de învățătură creștin-ortodoxă creștinilor ortodocși de acolo, precum și hinduiștilor interesați de Ortodoxie.

Misiunea era condusă de părintele Ignatios, un călugăr înduhovnicit din Muntele Athos, originar de lângă Corint, în sudul Greciei. Acesta nu m-a îndemnat niciodată să mă călugăresc, nici măcar nu am abordat acest subiect, însă prin modul în care vorbea, se comporta și se ruga reprezenta un exemplu pentru mine, pe care doream să îl urmez.

În decembrie 1994, la invitația mea, părintele Ignatios a efectuat o vizită de aproape o săptămână în România, iar eu l-am însoțit. Am vizitat orașele Târgu Mureș și Cluj-Napoca, apoi mai multe mănăstiri din Bucovina și Moldova.

La mănăstirea Neamț ne-am cazat și seara ne-am dus la slujbă. Din voia lui Dumnezeu, chiar atunci a început oficierea tunderii în monahism a unui frate de mănăstire. Pentru că eu eram tânăr și stăteam chiar în față ca să văd bine ce se întâmplă, un călugăr bătrân mi-a dat mie să împart lumânările în biserică, fiindcă la această slujbă credincioșii au lumânări aprinse în mână. Pentru prima dată în viață am luat parte la călugăria cuiva și am rămas foarte impresionat.

A doua zi am plecat la Mănăstirea Sihăstria, unde părintele Ilie Cleopa ne-a primit în chilia lui. Am purtat un scurt dialog, după care marele duhovnic ne-a dat niște sfaturi.

Am vizitat apoi mai multe mănăstiri până am ajuns la București, de unde părintele Ignatios s-a întors în Grecia, iar ulterior în India.

În timpul aceleiași vacanțe de iarnă, părintele Nicolae Streza din Târgu Mureș, parohul părinților mei, a luat hotărârea că eu aș fi bun de însurat, și într-o duminică, după Sfânta Liturghie m-a oprit, m-a invitat în casa parohială și mi-a vorbit despre frumusețea vieții de familie, după care a adus vorba despre o studentă care învăța foarte bine, era cuminte și nelipsită de la biserică, având calități de preoteasă, pe care el o socotea foarte potrivită de a-mi fi soție. Din punctul de vedere al părintelui, ținând cont de vârsta mea, ar trebui să mă însor, fără să mai amân acest moment. I-am spus că eu m-am dus în Grecia la studii, nu cu alte gânduri, de aceea puteam relua discuția respectivă peste câțiva ani, nefiind atunci momentul potrivit. După câteva minute ne-am despărțit.

Duminica următoare, după Sfânta Liturghie, părintele m-a chemat din nou în casa parohială, iar acolo era și studenta de care îmi vorbise, pe care o cunoșteam din vedere de la biserică. Ne-a făcut formal cunoștință, a repetat cu alte cuvinte monologul de duminica trecută, apoi m-a rugat să conduc fata până acasă.

Pe drum i-am explicat tinerei care era statutul meu în Grecia, am abordat diferite subiecte, iar după ce am ajuns unde locuia, am făcut schimb de adrese pentru a putea corespunda.

După vacanța de iarnă dintre 1994-1995, fără să mă justific în fața nimănui, nu am mai călcat un an prin România, pentru a-mi putea limpezi gândurile.

Am purtat o perioadă de timp corespondență cu fata pe care mi-a prezentat-o părintele Streza, după care i-am explicat, într-o

scrisoare, că pentru a întemeia o familie este nevoie, în primul rând, de sentimente foarte puternice, pe care eu nu le aveam față de ea și nici nu le puteam cultiva de la distanță, iar eu eram plecat în Grecia cu un scop bine determinat, pentru o perioadă îndelungată de timp, îndemnând-o să-și caute alesul inimii printre cei din preajma ei, ceea ce am aflat că s-a și întâmplat, fiindcă după vreo doi ani de zile s-a căsătorit, fapt care m-a bucurat și m-a liniștit.

În timpul anilor de studiu în Grecia am fost de mai multe ori în Sfântul Munte. Cel mai lung pelerinaj acolo l-am efectuat în primăvara anului 1995, când am vizitat toate cele douăzeci de mănăstiri și mai multe schituri. În decursul vremurilor, în Muntele Athos au trăit și încă viețuiesc numeroase personalități ale vieții monahale, dintre care mie mi-a intrat la suflet părintele Petroniu Tănase, starețul schitului românesc Prodromu, un om rugător, ascet, smerit, cult, cu un cuvânt bun în fiecare moment pentru fiecare.

Cât timp am studiat în Grecia, mă duceam de mai multe ori pe an la Volos, unde purtam discuții cu mitropolitul Hristodoulos, care adeseori aducea vorba despre o eventuală călugărie a mea, însă întotdeauna eu îi răspundeam că trebuie să termin întâi școala, abia apoi voi face alte planuri de viitor.

Cert este că gândul călugăriei încolțise, încet-încet, în mintea mea, dar nu venise încă vremea ca acesta să fie materializat. De acest lucru mi-am dat seama prin anii 1996-1997. Atunci am realizat că unii profesori din Seminar ne-au sfătuit să ne rugăm lui Dumnezeu să ne scoată în cale persoana cea mai potrivită cu care să întemeiem o familie și eu mă rugasem ani de zile în acest sens, până când am înțeles că eu Îi ceream lui Dumnezeu ce să îmi dea, în loc să aștept să se facă voia Lui cu mine. Abia atunci am început să conștientizez și să accentuez cuvintele: „Facă-se voia Ta, precum în cer, așa și pe pământ” din rugăciunea „Tatăl

nostru”, abandonându-mă în voia lui Dumnezeu. De asemenea, tot atunci am început să mă rog lui Dumnezeu să îmi descopere voia Lui și calea mea, care mă vor duce la mântuire.

Înaltpreasfințitul Părinte Hristodoulos avusese dreptate când m-a trimis să studiez la Tesalonic, spunându-mi că influența Sfântului Munte este puternică în acest oraș, pentru că adeseori călugări athoniți veneau la Tesalonic cu diverse treburi și înnoptau la Sfânta Teodora sau stăteau mai multe zile, iar noi purtam discuții îndelungate legate de viața monahală, de viața Bisericii, până la problemele mari care frământau lumea, care ne apropiau de gândirea și simțirea monahilor din Muntele Athos, până la a fi pătrunși de duhul athonit.

Faptul că în cei cinci ani petrecuți în Grecia am vizitat numeroase mănăstiri din această țară, în care am luat parte la sfintele slujbe, uneori am înnoptat, iar aproape întotdeauna am purtat discuții îndelungate cu monahii și monahiile care viețuiau în ele, m-au făcut să cunosc în profunzime viața monahală, oportunitate trăită, în măsură mai mică, într-un pelerinaj efectuat de mine în Țara Sfântă, în primăvara anului 1996.

În perioada în care am stat în Grecia nu am avut un singur duhovnic, ceea ce m-a ajutat să cunosc mentalitatea și modurile diferite în care preoții greci experimentați (în Grecia numai cei mai buni preoți sunt duhovnici) lucrau cu sufletele credincioșilor în Taina Mărturisirii.

În anii petrecuți în Grecia am corespondat cu Preasfințitul Părinte Ioan al Oradiei și l-am vizitat de mai multe ori, iar în ultima perioadă acesta mă îndemna mereu să mă călugăresc.

În noiembrie 1998 Preasfințitul Părinte Ioan a făcut o vizită în Grecia. I-am arătat Tesalonicul, după care l-am însoțit la Atena, Meteora și Sfântul Munte.

În ultima seară petrecută la Tesalonic, Preasfințitul m-a chemat să stăm de vorbă, întrebându-mă din nou dacă nu vreau

să mă călugăresc, pentru că Biserica are nevoie și de monahi bine pregătiți, nu numai de preoți căsătoriți cu doctorate. I-am răspuns că m-a bătut de multe ori acest gând, dar este posibil ca voia lui Dumnezeu să fie aceea ca eu să-mi întemeiez o familie. Preasfințitul a stat un pic pe gânduri, după care mi-a pus problema exact invers, spunându-mi că de unde știu eu că voia lui Dumnezeu nu este ca eu să intru în monahism? I-am răspuns că această răsturnare de perspectivă este demnă de luat în seamă și necesită timp serios de meditație.

În timpul anilor de doctorat am avut câteva discuții similare și cu Înaltpreasfințitul Părinte Andrei al Alba Iuliei.

În toată această perioadă pentru mine un lucru era cert, eu aveam vocația de a sluji lui Dumnezeu, motiv pentru care am studiat Teologia și doream să fiu hirotonit preot, cei care mă îndemneau să mă călugăresc însă doreau ca slujirea mea în Biserică să fie una deplină, după cum ne rugăm la ecteniile de la fiecare slujbă: „Toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm”.

După ce mi-am susținut teza de doctorat, în 20 ianuarie 1999 m-am dus la Alba Iulia, eparhie de care aparțineam din punct de vedere canonic, pentru a participa la examenul de ocupare a unui post didactic la Facultatea de Teologie din această localitate.

Înaltpreasfințitul Părinte Andrei m-a primit foarte bine și mi-a pus la dispoziție un apartament cu două camere, situat în apropierea Arhiepiscopiei.

Ierarhul m-a întrebat dacă vreau să mă călugăresc sau să fiu hirotonit preot celib. I-am răspuns că, în primul rând, nu mă simt vrednic, nici pregătit, pentru a deveni preot, indiferent dacă aș fi căsătorit sau nu, iar Înaltpreasfințitul mi-a spus că niciodată nu voi avea acest sentiment, pentru că omul nu este vrednic să Îi slujească lui Dumnezeu, dar Acesta „ne-a chemat cu chemare sfântă, nu după faptele noastre, ci potrivit planu-

lui Său și harului dat nouă întru Hristos Iisus mai înainte de începutul veacurilor” (II Timotei 1,9). În al doilea rând, i-am zis că mă bate gândul de a-mi întemeia o familie, dar și cel de a-mi dedica întreaga viață lui Dumnezeu și nu știu pe care să îl aleg, de aceea nu consider că este momentul potrivit pentru a purta această discuție și l-am rugat să nici nu mai abordăm acest subiect până după Sfintele Paști.

În perioada care a urmat îl întâlneam adeseori pe Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, luam în discuție diverse subiecte și, fără să vorbim despre hirotonia mea, eu eram foarte frământat de calea pe care o voi urma.

Într-o seară m-am rugat mai mult lui Dumnezeu și m-am așezat în pat foarte liniștit. În puterea nopții, parcă m-a trezit cineva din somn și o forță mai presus de mine, căreia nu mă puteam opune, îmi transmitea imboldul nestăvilit de a-mi închina întreaga viață lui Dumnezeu, renunțând la ideea de a-mi întemeia o familie. Atunci mi-a venit în minte momentul în care David a fost uns rege de către Samuel cu untdelemn, iar „Duhul Domnului a venit năprasnic peste David” (I Regi 16,13) și am înțeles că procesul pentru a lua decizia de a mă hirotoni preot necăsătorit a durat foarte mult, dar hotărârea pentru aceasta trebuia luată foarte rapid.

Dimineață m-am dus în audiență la Înaltpreasfințitul Părinte Andrei și i-am spus că am venit pentru a purta discuția pe care o amânasem până după Sfintele Paști, dar momentul a sosit mai devreme și i-am comunicat faptul că sunt foarte hotărât să fiu hirotonit preot celib, urmând ca tunderea în monahism să fie oficiată la o dată ulterioară. După ce i-am împărtășit Înaltpreasfințitului această decizie, m-am liniștit, asemenea unei corăbii care a rătăcit îndelung pe valurile mării, bătută de multe vânturi, dar în cele din urmă a ajuns la liman.

L-am rugat pe Înaltpreasfințitul Părinte să mă hirotonească la o Sfântă Liturghie când va fi cât mai puțină lume de față și mi-a răspuns că știe când să o facă. După vreo două săptămâni, ierarhul m-a informat că mă va hirotoni diacon în Sâmbăta Mare, la schitul „Sfântul Ioan Botezătorul” din Alba Iulia, iar preot, la Liturghia din noaptea Sfintelor Paști, în Catedrala Reîntregirii din Alba Iulia.

În 10 aprilie 1999, am fost hirotont diacon, iar în 11 aprilie preot, pe seama Catedralei Reîntregirii din Alba Iulia.

Cum am ajuns episcop¹

În viața aceasta am primit foarte multe daruri din partea lui Dumnezeu, dar cel mai nesperat și neașteptat a fost arhieria, care a venit foarte ușor, fără niciun efort din partea mea, într-o perioadă în care aveam cu totul alte preocupări și nu mă gândeam că aș putea ajunge Arhiereu al Dumnezeului Celui Preaînalt.

Eu m-am născut în Târgu Mureș, în 30 noiembrie 1965, în ziua în care îl prăznuim pe Sfântul Apostol Andrei, încât am dobândit prin naștere un ocrotitor înaintea lui Dumnezeu.

Părinții mei mi-au dat la botez numele de Petru, care este fratele Sfântului Apostol Andrei, iar prin aceasta am câștigat încă un mijlocitor înaintea lui Dumnezeu.

Biserica parohiei mele, în care am crescut, îl are ca și ocrotitor pe Sfântul Ierarh Nicolae, pe care l-am simțit întotdeauna aproape în momentele cele mai importante ale vieții mele.

În 11 aprilie 1999, în noaptea Sfintelor Paști, am fost hirotonit preot în Catedrala Reîntregirii din Alba Iulia, pe seama acestui lăcaș de cult și atunci am dobândit încă un ocrotitor puternic înaintea lui Dumnezeu, pentru că în ziua respectivă îl prăznuim pe Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica, Episcopul Râmnicului.

În primăvara anului 2000 eram de un an preot la Alba Iulia, unde predam și la Facultatea de Teologie, când am aflat că părintele Nicolae Streza, parohul bisericii din Târgu Mureș în care am crescut urma să se pensioneze, de aceea l-am rugat pe Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei să

¹ Articol publicat în volumul: „Credință și viață în Hristos - Anuarul Episcopiei Sălajului”, Editura Episcopiei Sălajului, Zalău, 2021, pp. 49-59.

îmi aprobe transferul la biserica „Sfântul Nicolae” din orașul natal, iar după mai multe ezitări și discuții, Înaltpreasfinția Sa mi-a aprobat cererea, urmând ca eu să ocup postul respectiv începând cu 1 iulie 2000.

Nu pot exprima în cuvinte bucuria pe care am avut-o, din moment ce din anul 1983, de când am plecat la studii la Seminarul Teologic din Cluj-Napoca, orașul Târgu Mureș a reprezentat pentru mine centrul Universului, iar cea mai mare dorință a mea era aceea de a ajunge preot în orașul în care am văzut pentru prima dată lumina zilei sau într-o localitate din apropierea acestuia.

În perioada care a urmat mi-am continuat activitatea la Alba Iulia, trimițând la Târgu Mureș biblioteca personală, precum și obiectele care îmi erau de prisos.

În data de 4 iunie 2000 Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop Andrei m-a hirotesit iconom stavrofor.

În seara zilei de 14 iunie 2000, după Vecernie, părintele Samuel Cristea, eclesiarhul Catedralei Reîntregirii, m-a rugat să încerc un veșmânt arhieresc nou, croit pentru Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, fiindcă nu i se potrivea prea bine, iar eu aveam cea mai apropiată măsură de cea a Înaltpreasfinției Sale dintre toți slujitorii catedralei. Când am auzit m-am opus pe loc, spunând că eu nu pot îmbrăca un veșmânt arhieresc, însă părintele Samuel mi-a răspuns că este vorba de un veșmânt nesfințit, pe care îl pot proba fără grijă, ceea ce am și făcut.

A doua zi, în 15 iunie, m-am dus la catedrală pentru a săvârși slujba Vecerniei, dar înainte de a intra în Sfântul Altar, un student de la Teologie care cânta la strună m-a oprit și mi-a spus că Preasfințitul Părinte Ioan Mihălțan al Oradiei a telefonat la Arhiepiscopie și a transmis că dorește să vorbească ceva cu mine. I-am răspuns că imediat ce voi termina slujba voi suna la Oradea.

Preasfințitul Părinte Ioan mi-a fost profesor la facultate și am corespondat în timpul anilor mei de doctorat, Preasfinția Sa făcându-mi chiar o vizită în Grecia, în toamna anului 1998, prilej cu care l-am însoțit până la Atena, Meteora și Sfântul Munte Athos.

După ce am început Vecernia, secretarul Arhiepiscopiei a venit în Sfântul Altar al catedralei și mi-a spus că Preasfințitul Ioan a sunat din nou, cerând să vorbească cu mine cât mai urgent. Întrucât în acel moment părintele eclesiarh se afla în catedrală, l-am rugat să îmi țină locul câteva minute, iar eu am plecat la secretariatul Arhiepiscopiei.

Am sunat la Oradea, iar Preasfințitul Ioan a trecut direct la subiect, spunându-mi că are probleme cu picioarele și se deplasează foarte greu, încât familia l-a sfătuit să-și ia un Arhiereu Vicar, iar Preasfinția Sa s-a gândit că eu aș fi persoana potrivită. I-am răspuns că eu sunt preot de doar paisprezece luni și nu am nimic comun cu Oradea, îndemnându-l să aleagă o persoană din partea locului. Sincer să fiu, după șaptesprezece ani petrecuți departe de casă eu abia așteptam să mă întorc la Târgu Mureș și tocmai obținusem transferul în acest sens, încât Oradea nu intra în calculele mele. Ascultându-mi argumentele, Preasfințitul Ioan a spus că ne vedem în trei-patru ore la Alba Iulia.

Preasfințitul Ioan Mihălțan era de loc din județul Alba, iar părintele Niculiță Pascu, nepotul dânsului, era protopop de Alba Iulia și preot în acest oraș.

După Vecernie am plecat acasă, iar într-o vreme Preasfințitul Ioan m-a sunat și mi-a spus că mă așteaptă la nepotul dânsului.

M-am urcat în autoturismul personal și m-am deplasat la casa parohială din Maieri I, unde am continuat discuția cu Preasfințitul Părinte Ioan, fără a accepta ceea ce îmi propunea. În această situație Preasfinția Sa mi-a propus să așteptăm până

vine și Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, care se găsea atunci la mănăstirea Oașa.

După un timp și-a făcut apariția Înaltpreasfințitul Andrei și am servit cu toții cina, împreună cu familia părintelui protopop, fiind o seară de vară foarte călduroasă.

Când cina s-a încheiat, m-am retras împreună cu cei doi ierarhi într-o cameră a casei parohiale și am continuat discuția legată de propunerea Preasfințitului Ioan de a-i fi Arhiereu Vicar, însă eu nu am găsit niciun motiv de a o accepta, repetându-i din nou că nu sunt legat de Oradea și i-am recomandat încă o dată să-și ia un colaborator din partea locului.

L-am dus apoi pe Înaltpreasfințitul Părinte Andrei cu autoturismul la Arhiepiscopie, iar acesta mi-a spus că în urmă cu ceva timp avusese loc o ședință a Sfântului Sinod la care a remarcat că Preasfințitul Ioan se deplasa foarte greu și ar fi vrut să-i recomande să-și ia un ajutor, însă i-a fost jenă. Apoi a adăugat: „Este evident faptul că Preasfințitul Părinte Ioan are nevoie de un ajutor și, dacă s-a gândit la tine, eu îți sugerez ca, în interesul Bisericii, să renunți la alte planuri și să accepți să te duci Arhiereu Vicar la Oradea. Pe de altă parte îți fac și o mărturisire, cu un ochi râd și cu unul plâng. Râd pentru că vei fi promovat în rândul ierarhiei Bisericii și plâng pentru că te pierd, fiindcă dacă Preasfințitul Ioan nu te propunea de Arhiereu Vicar, urma să o fac eu într-un viitor nu foarte îndepărtat”.

Am cugetat la cuvintele Înaltpreasfințitului, mi-am călcat pe inimă, conștientizând faptul că familia mea și enoriașii din Târgu Mureș, care fuseseră înștiințați de transferul meu, se vor mâhni, dar am pus interesul Bisericii mai presus de al meu și am spus că accept să fiu propus Arhiereu Vicar al Episcopiei Oradiei.

Era aproape ora 23 când am încheiat această discuție, încât în afară de Dumnezeu, de Înaltpreasfințitul Părinte Andrei și

de mine nu știa nimeni ce am hotărât, nici măcar Preasfințitul Părinte Ioan.

A doua zi, după Sfânta Liturghie, i-am telefonat Preasfințitului Părinte Ioan și i-am comunicat hotărârea mea. Acesta mi-a mulțumit și mi-a mărturisit că se întoarce liniștit la Oradea, urmând ca în perioada următoare să înainteze Sfântului Sinod dosarul cu propunerea ca eu să fiu ales Arhiepiscop Vicar al Episcopiei Oradei.

La vremea respectivă eu eram preot celib, de aceea în zilele care au urmat am stabilit cu Înaltpreasfințitul Părinte Andrei să fiu tuns în monahism. Înaltpreasfinția Sa voia să îmi pună numele de Paisie, eu însă doream să mă numesc Petroniu, după starețul Petroniu Tănase, de la schitul Prodromu din Sfântul Munte Athos, un om cu viață sfântă, pe care îl cunoșteam și îl prețuiam foarte mult, iar Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a fost de acord.

În dimineața zilei de 27 iunie 2000, înainte de Sfânta Liturghie, în Catedrala Reîntregirii din Alba Iulia, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei m-a tuns în monahism, avându-l ca naș de călugărie pe Preacuviosul Părinte Samuel Cristea, eclesiarhul catedralei din Alba Iulia și exarhul mănăstirilor din eparhie.

Astfel, în ziua de 27 iunie 2000, în Postul Sfinților Apostoli Petru și Pavel, am încetat să mă mai numesc Petru, dobândind încă un ocrotitor înaintea lui Dumnezeu, pe Sfântul Mucenic Petroniu, ucenicul Sfântului Ioan Evanghelistul, care la rândul lui era ucenicul iubit al Domnului Hristos.

După Sfânta Liturghie din aceeași zi, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei m-a hirotesit protosinghel.

Nu cunoșteam procedura alegerii unui Episcop, fiindcă nu luasem parte la niciuna, însă în vara anului 2000 am visat că

umblam prin holurile Patriarhiei, pe unde am și ajuns să pășesc câteva luni mai târziu.

La finalul lunii august mi s-a comunicat că a fost convocat Sfântul Sinod pentru zilele de 12 și 13 septembrie.

În 11 septembrie 2000 am plecat împreună cu Înalt-preasfințitul Părinte Andrei la București. Pe drum ne-am întâlnit și am servit masa împreună cu Preasfințiii Iustinian și Iustin de la Maramureș, pe care îi cunoșteam de multă vreme, iar înainte de a intra în capitală ne-a observat Preasfințitul Părinte Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului, care se îndrepta și el spre București și ne-a făcut semn să oprim, ocazie cu care i-am fost prezentat și am schimbat câteva cuvinte.

A doua zi am luat parte la Sfânta Liturghie și la slujba de Te Deum din catedrala patriarhală. Atunci am aflat că mai era propus părintele Irineu Duvlea de Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, precum și părintele Lucian Mic pentru postul de Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei.

După ce membrii Sfântului Sinod au intrat în ședință, iar ulterior au început să lucreze pe comisii, noi, candidații, am fost invitați, pe rând, la comisia canonică-juridică și pentru disciplină, pentru ispitirea canonică, aceasta constând în diverse întrebări puse de fiecare membru al comisiei.

Președinte al comisiei canonic-juridice și pentru disciplină a Sfântului Sinod era de multă vreme Înaltpreasfințitul Părinte Nestor, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei, însă acesta trecuse la Domnul în ziua de 17 mai 2000, de aceea lucrările comisiei trebuiau să fie conduse de următorul ierarh în ordinea dipticelor, care s-a nimerit să fie Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei.

Dintre membrii comisiei canonic-juridice și pentru disciplină mai făceau parte, printre alții, și Preasfințitul Părinte Iustinian, Episcopul Maramureșului și Sătmăruului,

precum și Preasfințitul Părinte Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului, care mi-a zis: „Te rog să-mi promiți ceva”. Eu i-am răspuns: „După ce voi afla ce doriți să vă promit, vă voi spune dacă o pot face sau nu”. Atunci Preasfințitul a afirmat: „Promite-mi că după ce vei ajunge Episcop titular la Oradea vei înființa o Episcopie în Sălaj”. I-am răspuns că eu sunt propus de Arhiepiscop Vicar la Oradea, iar nu de titular, încât nu pot să fac o astfel de promisiune.

Spre seară au avut loc alegerile celor trei candidați propuși. Întrucât am fost invitați în sala sinodală doar părintele Lucian Mic și cu mine am înțeles că propunerea ca părintele Irineu Duvlea să fie ales Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului a picat la vot.

Atunci ni s-a comunicat că am fost aleși în funcțiile pentru care am fost propuși. Rețin că din treizeci și trei de voturi ale sinodalilor prezenți treizeci și unu au fost în favoarea mea, la care s-au adăugat o abținere și un vot împotrivă.

În continuare, părintele Lucian Mic și cu mine am fost invitați să adresăm câteva cuvinte membrilor Sfântului Sinod.

Eu am rostit următoarea cuvântare:

Prefericite Părinte Patriarh, Înaltpreasfințiile Voastre, Preasfințiile Voastre,

Omul a fost creat de Dumnezeu pentru a trăi în comuniune cu Acesta și a fi fericit. Neascultarea însă l-a îndepărtat de Dumnezeu și l-a făcut să piardă raiul, de aceea pentru a-l redobândi, omul are nevoie de ascultare.

Mântuirea neamului omenesc se realizează numai în ascultare de Dumnezeu.

Profeții Vechiului Testament au stat în ascultare de Dumnezeu și au pregătit poporul ales pentru venirea

Mântuitorului. Mulți dintre ei au plătit cu viața pentru aceasta. Din numeroasele exemple de proroci care au ascultat de Dumnezeu voi prezenta numai cazul profetului Samuel, care atunci când Dumnezeu i-a cerut-o, și-a predat fără împotrivire voia Acestuia, zicându-i lui Dumnezeu: „*Grăiește, Doamne, robul tău ascultă!*” (I Regi 3,10). Ascultarea aici nu înseamnă simpla auzire, ci împlinirea cuvintelor lui Dumnezeu.

În psalmi găsim, sub forma unei prorocii, un îndemn al lui Dumnezeu adresat Sfintei Fecioare Maria de a sta în ascultare de El: „*Ascultă fiică și vezi și pleacă urechea ta*” (Psalmul 44,12). Sfânta Fecioară a ascultat de Dumnezeu și când Sfântul Arhanghel Gavriil i-a vestit voia Lui, Preacurata i-a zis îngerului: „*Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău!*” (Luca 1,38).

Ascultarea de Dumnezeu Tatăl ne-a învățat și Fiul lui Dumnezeu, care prin întruparea pentru a noastră mântuire „*s-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om, s-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte de cruce*” (Filipeni 2,7-8).

Dacă Însuși Fiul lui Dumnezeu și Maica Domnului au făcut ascultare pentru mântuirea noastră, atunci și noi suntem datori să ascultăm. De cine trebuie să facem ascultare ne învață Însuși Dumnezeu Tatăl, care pe Muntele Tabor le-a spus Sfinților Apostoli Petru, Iacov și Ioan, dar și nouă, tuturor: „*Acesta este Fiul Meu Cel iubit, întru Care am binevoit; pe Acesta să-L ascultați!*” (Matei 17,5).

Cine însă împlinește ascultarea de Dumnezeu și de Fiul Său în această lume căzută, în care aproape fiecare om dorește să-și împlinească voia proprie și să o impună de multe ori și altora?

Cel care trăiește în ascultare este monahul. Prin ascultare, acesta dovedește că nu-și împlinește voia lui, ci voia Bisericii,

el nu mai este al lui, ci al Bisericii. Prin feciorie arată că nu-și împlinește nicio plăcere, ci prin viața lui curată el îi place lui Dumnezeu. Monahul nu mai este al lui, ci al lui Dumnezeu. Prin sărăcia materială de bunăvoie denotă că el nu mai aparține lumii materiale, pentru care este mort, ci lumii spirituale, în care trebuie să se îmbogățească. El nu mai este al lumii acesteia, ci trebuie să devină înger în trup.

Monahul este cel care rează viața omului în hotarele ei paradisiace. În rai omul trăia în ascultare de Dumnezeu, în feciorie și nu poseda bogății materiale, pentru că nu avea nimic al lui, nici măcar haine pentru a-și acoperi goliciunea.

Cea mai înaltă ascultare la care poate ajunge monahul este arhieria. Deși aparent ierarhul este cel mai mare într-o eparhie, el este cel mai mic, pentru că este slujitorul tuturor, el stă la dispoziția fiecăruia, după cum le-a spus Mântuitorul Sfinților Săi Apostoli: *„Cel ce este mai mare între voi să fie slujitorul vostru”* (Matei 23,11).

Arhieria este ascultare la care se ajunge prin chemare de sus, pentru că *„nimeni nu-și ia singur cinstea aceasta, ci dacă este chemat de Dumnezeu, după cum și Aaron”* (Evrei 5,4).

Sunt conștient de înălțimea chemării arhieresti și de greutățile ei. Nu am fost chemat la Oradea pentru a duce o viață comodă, ci am fost solicitat la ascultare și muncă în ogrorul Domnului, pentru că *„secerișul este mult, dar lucrătorii sunt puțini”* (Matei 9,37).

Îl rog pe Bunul Dumnezeu să mă întărească în slujirea la care m-a chemat.

Țin să mulțumesc Preafericitului Părinte Patriarh Teoctist și tuturor membrilor Sfântului Sinod care au fost de acord cu alegerea mea în funcția de Arhiepiscop Vicar al Episcopiei Oradiei.

Îi mulțumesc în mod deosebit Preasfințitului Părinte Ioan Mihălțan, care mi-a acordat o mare încredere, propunându-mă ca Arhiereu Vicar al eparhiei pe care o conduce.

Sfântul Petroniu, al cărui nume îl port, a fost ucenic al Sfântului Apostol Ioan. Ca ucenic al Preasfințitului Părinte Ioan mă voi strădui să nu-i înșel niciodată încrederea sau așteptările. Voi încerca din toate puterile mele să fiu de folos Bisericii și voi căuta să mă arăt un sprijin al Preasfințitului Părinte Ioan.

Acum este momentul promisiunilor, care însă va fi urmat de vremea faptelor. Îmi sunt vii în memorie cuvintele de la tundera în monahism, care mi-au atras atenția că voi da socoteală înaintea Dreptului Judecător nu după cum am făgăduit, ci după cum voi împlini cele ce am făgăduit. Promisiunile de la călugărie repetă practic ceea ce s-a scris în psalmi: *„Faceți făgăduințe și le împliniți Domnului”* (Psalmul 75,11).

Am fost chemat la o ascultare grea. Cu ajutorul Bunului Dumnezeu mă voi strădui să mă ridic la înălțimea chemării încredințate mie.

Așa să-mi ajute Dumnezeu!

În 13 septembrie 2000 m-am întors cu Înaltpreasfințitul Părinte Andrei la Alba Iulia, iar de acolo ne-am deplasat la mănăstirea „Înălțarea Sfintei Cruci” de la Lupșa, unde am luat parte la slujba privegherii.

A doua zi, după Sfânta Liturghie, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei m-a hirotesit arhimandrit.

În zilele care au urmat am continuat să slujesc la Catedrala Reîntregirii din Alba Iulia.

În 25 septembrie am plecat la Oradea pentru a mă pregăti de importantul eveniment care mă aștepta.

În seara zilei de 30 septembrie, în Biserica cu Lună din Oradea, a avut loc slujba ipopsifierii sau a mărturisirii credinței mele, în calitate de candidat la arhierie.

La 1 octombrie 2000, în cadrul Sfintei Liturghii care a fost oficiată de un sobor de Arhieri (Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, Preasfințitul Părinte Ioan, Episcopul Oradiei, Preasfințitul Părinte Iustinian, Episcopul Maramureșului și Sătmăruului, Preasfințitul Părinte Vasile Someșanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului și Preasfințitul Părinte Iustin Sigheteanul, Arhieru Vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmăruului), preoți și diaconi în Biserica cu Lună din Oradea, a avut loc hirotonia mea întru episcop.

După ce Sfânta Liturghie s-a încheiat, am rostit următorul cuvânt de învățătură:

**Înaltpreasfinția Voastră, Preasfințiile Voastre,
Preacucernici și Preacuvioși Părinți, distinse oficialități,
frați creștini,**

„Pentru orice lucru este o clipă prielnică și vreme pentru orice îndeletnicire de sub cer. Vreme este să te naști și vreme să mori; vreme este să sădești și vreme să culegi ceea ce ai sădit. Vreme este să plângi și vreme să râzi; vreme este să jalești și vreme să dănțuiești” (Ecclesiast 3,1-4).

Din vrerea Bunului și Atotmilostivului Dumnezeu ne-am adunat astăzi în această catedrală la vreme de bucurie.

Preasfințitul Părinte Ioan al Oradiei a trudit destul singur ca episcop în ogorul Domnului și văzând că *„secerișul este mult, dar lucrătorii puțini”* (Matei 9,37), s-a gândit să-și ia un ajutor, pentru că așa cum a observat românul: „Unde-s doi, puterea crește”. Iar Domnul Hristos a afirmat: *„Unde sunt doi sau*

trei, adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor” (Matei 18,20).

Prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, la propunerea Preasfințitului Părinte Ioan și cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române am ajuns să fiu hirotonit Arhiereu.

Mântuitorul le-a spus Sfinților Săi Apostoli: „*Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi*” (Ioan 15,16), iar Sfântul Apostol Pavel a scris despre vocația sacerdotală că „*nimeni nu-și ia singur cinstea aceasta, ci dacă este chemat de Dumnezeu, precum și Aaron*” (Evrei 5,4). După ce am fost propus ca Arhiereu Vicar al Episcopiei Oradiei mi-am spus: dacă este de la Dumnezeu, Sfântul Sinod va confirma alegerea făcută de Preasfințitul Părinte Ioan, dacă nu este de la Dumnezeu, membrii Sfântului Sinod nu vor fi de acord cu alegerea mea. De vreme ce Sfântul Sinod a aprobat propunerea Preasfințitului Ioan, cred cu tărie că această chemare este de la Dumnezeu și mă voi strădui din toate puterile să mă ridic la înălțimea chemării lui Dumnezeu încredințate mie.

Pentru a se ajunge la treapta arhieriei, pe lângă vocația preoțească este nevoie și de chemare monahală. Am chibzuit îndelung înainte de a păși pe drumul fără de întoarcere al călugăriei, pentru că mă gândeam că Dumnezeu a zis: „*Nu este bine să fie omul singur; să-i facem ajutor potrivit lui*” (Facere 2,18)”. În consecință, monahul duce aparent o viață nefirească. Însă nu este așa. Călugărul se jertfește pentru Dumnezeu și existența lui este o pregustare a vieții viitoare, în care oamenii „*nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii din ceruri*” (Marcu 12,25). Monahul este și el om, dar tinde prin întreaga sa viață să se ridice mai presus de fire, să fie asemenea îngerilor sau înger în trup.

Domnul Hristos vorbește despre o mare răsplată oferită călugărilor: „*Adevărat grăiesc vouă: Nu este niciunul care a*

lăsat casă, sau femeie, sau frați, sau părinți, sau copii, pentru împărăția lui Dumnezeu, și să nu ia cu mult mai mult în vremea aceasta, iar în veacul ce va să vină, viață veșnică” (Luca 18,29-30). Mie Bunul Dumnezeu mi-a oferit deja răsplată pe pământ. Nu sunt nici pe departe vrednic de câte mi-a dat Dumnezeu în această viață. Dar mai important este că monahilor li se promite viața veșnică, iar făgăduința făcută de Dumnezeu este adevărată, pentru că *„Domnul Dumnezeu este credincios și păzește legământul Său până la al miilea neam către cei ce-L iubesc și păzesc poruncile Lui”* (Deuteronom 7,9).

Îi mulțumesc Bunului Dumnezeu pentru că a rânduit să mă nasc într-o țară ortodoxă și la chemarea Lui am ajuns ierarh al Bisericii, urmaș al Sfinților Apostoli. Pe cât este de înaltă această chemare, pe atât de mari sunt și responsabilitățile. Dacă m-a învrednicit să ajung aici, să-L rugăm pe Atotputernicul Dumnezeu să mă întărească în slujirea încredințată mie.

Le mulțumesc părinților mei, aici de față, care mi-au dat viață și m-au crescut în frica lui Dumnezeu și într-o permanentă legătură cu Biserica și cu slujbele ei.

Țin să le mulțumesc dascălilor mei din Târgu Mureș, unde am absolvit zece clase, corpului profesoral de la Seminarul Teologic Ortodox din Cluj-Napoca, unde am fost elev, precum și profesorilor de la Facultățile de Teologie Ortodoxă din Sibiu și Cluj-Napoca, unde mi-am făcut studiile universitare.

Doresc să îmi exprim alesele mele mulțumiri Preafericitului Părinte Hristodoulos, Arhiepiscopul Atenei și al întregii Grecii, care cunoscându-mă personal mi-a oferit o bursă de studii postuniversitare în Grecia, iar pe perioada studiilor mi-a fost un adevărat părinte.

Le mulțumesc profesorilor de la Facultatea de Teologie din Tesalonic, sub îndrumarea cărora mi-am alcătuit și susținut teza de doctorat în teologie.

Le mulțumesc tuturor membrilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Preafericitul Părinte Patriarh Teoctist, care au fost de acord cu alegerea mea în înalta funcție de ierarh al Bisericii lui Hristos.

Îi adresez cuvânt de mulțumire Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei, care m-a hirotonit diacon și preot și care m-a tuns în monahism. Am avut multe de învățat de la Înaltpreasfinția Sa, pentru care îi sunt profund recunoscător.

Îi mulțumesc în mod deosebit Preasfințitului Părinte Ioan al Oradiei, care mi-a fost dascăl și îndrumător iscusit în problemele duhovnicești ale vieții. Încrederea Preasfinției Sale de a mă propune Arhiereu Vicar al Episcopiei Oradiei m-a onorat și m-a coplesit în același timp. Îi mulțumesc din inimă.

Aduc mulțumirile mele Preasfințiților Părinți Episcopi prezenți, care și-au lăsat deoparte nenumăratele îndeletniciri, pentru a fi la Oradea, cu prilejul hirotoniei de astăzi.

Le mulțumesc membrilor Permanenței Consiliului Eparhial al Episcopiei Oradiei, Preacucernicilor Părinți Protopopi, tuturor clericilor, monahilor și credincioșilor din Episcopia Oradiei, care mi-au arătat multă căldură și dragoste de la venirea mea aici.

Îmi exprim mulțumirea față de impresionantul sobor de preoți și diaconi care a slujit astăzi în Biserica cu Lună din Oradea.

Întrucât sunt de față numeroase oficialități, precum și oaspeți din străinătate, doresc să le mulțumesc pentru prezență.

Țin să vă mulțumesc dumneavoastră tuturor, iubiți credincioși, care de aproape sau de departe v-ați rupt din timpul atât de prețios astăzi, pentru a fi alături de noi la acest eveniment festiv.

Nu ne aflăm în campanie electorală, de aceea nu este vremea promisiunilor sau a angajamentelor. Suntem împreună și

este vremea faptelor, pe care cu ajutorul Bunului Dumnezeu suntem datori să ne străduim a le împlini.

Sfântul Apostol Pavel a afirmat: *„Nu avem aici cetate stătătoare, ci o căutăm pe cea care va să fie”* (Evrei 13,14). Să nu pregetăm deci să ne apropiem prin fapte de Dumnezeu, pentru că numai așa vom moșteni raiul, unde *„cele ce ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a pregătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El”* (I Corinteni 2,9).

Amin

Prin hirotonia mea întru Arhiereu, în ziua de 1 octombrie, în care prăznuim Acoperământul Maicii Domnului, am mai dobândit încă un ocrotitor puternic în împărăția lui Dumnezeu, de aceea, până astăzi, pe peretele de la căpătâiul meu, deasupra capului meu, se găsește icoana Acoperământului Maicii Domnului.

În ziua în care am fost hirotonit arhiereu eu nu știam că slujirea mea la Oradea va fi de doar șapte ani și jumătate, după care, conform dorinței exprimate de Preasfințitul Părinte Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului în fața comisiei canonic-juridice și de disciplină a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române va lua ființă Episcopia Sălajului, iar eu însumi urma să fiu cel dintâi titular al acesteia.

Dacă în adolescența și tinerețea mea orașul Târgu Mureș reprezenta pentru mine centrul Universului, în urma alegerii mele ca Episcop al Sălajului și a stabilirii mele în Zalău, pentru prima dată în viața mea, dorul față de localitatea natală a dispărut, ceea ce m-a făcut să înțeleg că locul meu este printre sălăjeni, iar acum, după aproape treisprezece ani petrecuți pe aceste meleaguri, pot să afirm cu tărie faptul că cei mai frumoși ani ai vieții mele i-am trăit cu multă bucurie între minunații mei frați din Sălaj.

„M-a certat Domnul, dar morții nu m-a dat”

La sfârșitul anului 2020 am fost infectat cu covid 19, iar întrucât timp de câteva zile afecțiunea a fost severă și starea mea de sănătate se deteriora din ce în ce mai mult, medicii care mă tratau erau foarte rezervați în privința recuperării mele, iar eu am simțit în câteva nopți la rând că eram foarte aproape de „*valea umbrei morții*” (Psalmul 22,4), iar atunci mi-a venit în minte un episod din Vechiul Testament, care mi-a dat mult curaj. Astfel, în cartea lui Iov citim că „*în ziua când îngerii lui Dumnezeu au venit la înfățișare înaintea Domnului, a venit și diavolul în mijlocul lor să I se înfățișeze Domnului. Și Domnul i-a zis diavolului: «De unde vii?»». Iar diavolul i-a răspuns Domnului și i-a zis: «Străbătând prin cele de sub cer și hoinărind de-a lungul și de-a latul, iată c-am venit». Și Domnul i-a zis diavolului: «Ai luat tu seama la robul Meu Iov? Că dintre pământeni nu-i niciun om ca el, neprihănit, drept, cinstitor de Dumnezeu, ferindu-se de tot răul. Și măcar că prin zisele tale ai făcut ca pe nedrept să-și piardă averile, el încă se ține statornic în neprihana lui!»». Și răspunzând diavolul, a zis către Domnul: «Cojoc pentru kojoc! Că dacă-i vorba de viața lui, dă omul tot ce are. Dar ia întinde-Ți mâna și atinge-Te de osul și de carnea lui, și vezi dacă nu te va blestema în față!»». Domnul i-a zis diavolului: «Iată, Ți-l dau Ție pe mână; numai de viața lui să nu te atingi!»». Atunci diavolul a plecat de dinaintea Domnului și l-a lovit pe Iov cu lepră din tălpile picioarelor până în creștetul capului” (Iov 2,1-7).*

Orice rău din această lume este lucrarea vrăjmașului ori a omului stăpânit de acesta, însă faptul că diavolul nu se poate atinge de viața omului fără îngăduința lui Dumnezeu mi-a dat

curaj și m-a făcut să mă încredințez în voia Celui care a avut un plan cu mine atunci când m-a chemat la arhierie, în speranța că slujirea mea în această lume nu s-a încheiat, din moment ce am încă atâtea proiecte în derulare și numeroase planuri de viitor.

Boala prin care am trecut, care a reprezentat cea mai grea încercare a vieții mele, a debutat la sfârșitul lunii octombrie, fără să-mi dau seama la început de ce sufeream, pentru că mă simțeam lipsit de energie, îmi pierdusem pofta de mâncare și îmi era mereu sete.

După ce mi-am făcut testul PCR, care a ieșit pozitiv, am stat câteva zile acasă, în izolare, luând medicamentele care mi-au fost prescrise, însă starea mea de sănătate se înrăutățea de la o zi la alta. Respiram tot mai greu, au apărut durerile musculare și de cap, caracteristice celor suferinzi de covid 19, iar după câteva zile aveam senzația de sufocare, motiv pentru care am fost internat la spitalul de boli infecțioase din Zalău.

Întrucât boala devenea tot mai gravă, mi s-a recomandat să mă transfer la un spital din Cluj-Napoca, unde am fost internat direct la secția de terapie intensivă, în care am petrecut 24 de zile, care au reprezentat pentru mine un fel de iad pe pământ. Acolo nu am fost intubat, ceea ce mi-ar fi scăzut considerabil șansele de a scăpa cu viață, însă am simțit „pe viu” duritatea tratamentului pentru covid 19 și a complicațiilor date de acesta.

Medicii, asistentele și toți angajații de acolo erau de un înalt profesionalism și își făceau cu dedicație meseria, într-un mediu extrem de periculos, riscându-și în fiecare zi propria sănătate sau chiar viața, fapt pentru care îi admir sincer, le mulțumesc și Îl rog pe Bunul Dumnezeu să-i ocrotească și să-i răsplătească, însă condițiile și realitățile de acolo, precum și tratamentul în sine, au constituit pentru mine un adevărat calvar.

Datorită activității intense și neîntrerupte zi și noapte de la secția de terapie intensivă, dormeam cam o oră sau două pe noapte, fiind în permanență extenuat.

Plămânii mei, care au fost afectați în proporție de 80%, nu pompau suficient oxigen pentru a-mi satura toate organele trupului, de aceea, cât timp am fost internat la terapie intensivă, am folosit pe rând, 24 de ore pe zi, trei aparate diferite care îmi furnizau oxigenul necesar funcționării normale a organismului.

La început am utilizat un fel de cască, numită helmet sau cort. Pentru a o folosi trebuia să mă întind în pat pe spate. Helmetul semăna cu masca unui apicultor și era trasă din creștetul capului în jos, până la gât, unde era strânsă, pentru a nu permite oxigenului să iasă afară. Casca avea în fața gurii două orificii închise, care se puteau deschide pentru a bea apă dintr-un pahar, cu paiul. În zona obrazului drept helmetul avea un fel de ușiță, pe unde primeam mâncarea cu lingurița.

Al doilea aparat de oxigen se numea cpap și era folosit uneori ziua, dar în special noaptea. Acesta se aplica pe fața pacientului, din partea de sus a frunții, de unde cobora pe obraji până la bărbie. În general cpapul era mai mic decât capul bolnavului și pentru ca oxigenul să nu iasă afară, aparatul era strâns în spatele capului cu niște curele elastice, care după o perioadă de timp provocau durere.

Cea mai recomandată poziție de somn pentru oamenii care au probleme cu plămânii este pe burtă sau eventual pe o parte sau pe alta, de aceea noaptea se dormea pe burtă, cu cpapul pe față. În cazul în care pacientului îi era sete, cpapul trebuia scos de pe față pentru a putea bea apă.

„Ochelarii” constituiau cel mai comod aparat de oxigen. Acesta consta dintr-un tub care avea două canule sau tubulețe găurite la capăt, care se introduceau în nările pacientului. Acesta

era foarte confortabil pentru că nu încurca cu nimic la vorbit, la servitul mâncării sau la băutul apei.

Întrucât am fost internat cu o oarecare întârziere de la declanșarea bolii, în speranța că mă voi vindeca acasă, la fel ca mulți semeni de-ai noștri infectați cu covid 19, lipsa oxigenului a început să îmi afecteze anumite organe, inclusiv creierul, motiv pentru care primele 3-4 zile petrecute în spital le rețin foarte vag. Ce s-a întâmplat însă după aceea îmi este foarte viu în memorie, de aceea voi descrie foarte pe scurt 24 de ore petrecute de mine la terapie intensivă.

Voi porni de la faptul că aveam în permanență nevoie de oxigen, îmi erau administrate foarte multe medicamente și vitamine și eram monitorizat zi și noapte, ceea ce crea dimineața și seara anumite probleme.

Cauzele problemelor erau următoarele: printr-un tub legat la rețeaua de oxigen a spitalului, atașat de un aparat, primeam oxigen. În fiecare mână aveam câte o branulă, iar prin niște tuburi, curgeau, aproape în permanență, perfuzii, care erau prinse de două stative. Pe piept aveam lipiți mai mulți senzori, care comunicau, prin niște fire, cu un monitor, iar pe unul din degete aveam în permanență un pulsoximetru, care, la rândul lui, era atașat de monitor, pentru a-mi arăta saturația de oxigen.

O problemă era seara, când trebuia să fiu așezat în pat și aveam nevoie de două sau trei asistente ca să mă ajute. Dacă ziua stăteam în șezut pe marginea patului (aceasta fiind o poziție bună pentru plămâni), cu fața spre geam, tubul cu oxigenul, precum și perfuziile erau prinse de stativul din partea respectivă a patului, însă firele senzorilor și a pulsoximetrului erau atașate de monitor, care se găsea în cealaltă parte a patului. Pentru a mă pregăti de culcare mi se puneă pe față aparatul cpap, cu care eu trebuia să dorm pe burtă. Aceasta însemna că perfuzia pentru mâna stângă rămânea pe stativul din partea stângă a patului, în

timp ce perfuzia pentru mâna dreaptă trebuia mutată pe stativul din dreapta patului, lângă monitor, iar de fiecare dată tuburile și firele se încurcau. După ce erau descurcate eu mă întindeam pe burtă, ținând antebrățelele destul de aproape de cap și nu le puteam mișca decât câțiva centimetri, pentru că altfel riscam să îmi smulg branulele. După o noapte petrecută în această poziție ambele mâini îmi erau amorțite, iar de câteva ori, din neatenție, mi-am desprins branulele, pierzând sânge.

Cât timp am stat la terapie intensivă nu am dormit în nicio noapte mai mult de o oră sau două. Au fost nopți în care nu m-am odihnit absolut deloc. Aceasta nu se datora doar poziției incomode în care stăteam și a asistentelor care aveau în permanență ceva de făcut (acolo fiind cartierul lor general), dar mereu erau aduși pacienți noi, dintre care cei în stare foarte gravă erau intubați, încât veneau echipe de 3-4 medici și tot atâtea asistente, care se ocupau până la trei ore de intubarea unui bolnav.

De pe la 3-4 noaptea abia așteptam să se facă ziua. În jur de 8 dimineața veneau infirmierele și începea programul de zi. Eu fiind întins pe burtă trebuia să fiu întors pe spate, ceea ce însemna că perfuziile, cu tuburile lor, trebuiau mutate de pe un stativ pe celălalt. Unii senzori se desprindeau peste noapte și firele lor se încurcau cu tuburile perfuziilor și al pulsoximetrului, iar infirmierele care încercau să le descurce reușeau, dar alteori îmi smulgeau din greșeală câte o branulă.

La terapie intensivă pacientul nu poate părăsi patul. În cazul meu eram legat de el prin tubul și aparatul de oxigen, prin perfuzii, prin senzori și prin pulsoximetru.

Din acest motiv la terapie intensivă nu există baie, nici măcar chiuvetă. Pacienții care nu sunt intubați și trebuie să urineze, o fac la marginea patului, într-o ploscă, de multe ori cu martori de față. Dacă au nevoie la toaletă, li se aduce lângă pat un fel de scaun scobit, cu un vas dedesubt, în care își fac nevoile,

de asemenea, de multe ori, cu alte persoane de față. Pacienții mai neputincioși folosesc pempers.

La terapie intensivă nu există baie, însă igiena corporală nu poate lipsi, de aceea în fiecare dimineață infirmierele spală fiecare pacient, pe pielea goală, din cap până în picioare, cu un fel de burete muat într-o soluție, după care îl șterg și îi schimbă așternuturile.

Toate aceste realități m-au făcut să înțeleg că în caz de boală și suferință nu există demnitate.

Peste zi, pacienții erau întinși în pat, jumătate dintre ei fiind în comă indusă.

După 3-4 zile, când am început să mă simt mai bine, eu stăteam de dimineața până noaptea la marginea patului, unde serveam cele trei mese și mi se administrau tratamentele necesare, suflând mereu cu paiul într-o mănușă de protecție improvizată într-un spirometru, pentru a-mi întări plămâni.

Faptul că ședeam toată ziua pe marginea patului era foarte benefic, ca poziție, pentru plămâni, însă după câteva ore șezutul și picioarele îmi amorțeau foarte tare, motiv pentru care mă ridicam, din când în când, în picioare, însă odată cu trecerea vremii puterile îmi slăbeau tot mai mult și mobilitatea mea era tot mai redusă.

Din cauza bolii, am slăbit în spital 17 kilograme, însă în timp ce masa musculară s-a topit văzând cu ochii, grăsimea din organism nu a dispărut.

Întrucât eram în permanență ținut la pat, fără a face niciun pic de mișcare, am simțit că începeam să mă anchilozez, încât îmi era aproape imposibil să mă întorc de pe o parte pe alta în pat fără ajutor.

Pentru a scăpa de boală și de complicațiile ei, pe lângă nenumăratele perfuzii cu medicamente și vitamine, am primit peste 100 de injecții și mi s-au recoltat probe de sânge de zeci

de ori, iar întrucât venele mele sunt subțiri, nu era prea ușor pentru angajații spitalului să-mi pună branule, care din nefericire se desprindeau prea des și trebuiau înlocuite cu altele, încât, la propriu, mâinile mi-au fost ciuruite în timpul internării, ceea ce mi-a produs foarte multă durere fizică. Spre finalul internării în spital, o asistentă a recunoscut că găsește cu greu un loc în care să introducă seringă, iar venele mele au devenit tari ca sârma.

Activitatea continuă de la secția de terapie intensivă era extenuantă pentru bolnavi, dar și atmosfera era foarte sumbră, în sensul că pe lângă durerea fizică suportată, mereu decedau pacienți. Rețin că într-o singură zi, din cei șase bolnavi câți eram internați în salon, trei au fost scoși afară în saci negri, semn că au pierdut lupta cu boala, iar cei rămași în viață ne întrebam când ne va veni și nouă rândul să îi urmăm.

În perioada petrecută la terapie intensivă telefonul mobil mi-a fost încuiat într-un seif, încât era cu neputință să fiu contactat sau să iau legătura cu cineva, fiind rupt total de lumea exterioară. Am putut fi sunat doar de trei persoane pe telefonul secției, de Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei al Clujului, Maramureșului și Sălajului, de fratele meu Mircea și de părintele Ionuț Pop, vicarul eparhial al Episcopiei Sălajului.

După 24 de zile petrecute la terapie intensivă am fost transferat, pe rând, în alte două secții ale spitalului, unde am rămas încă 13 zile, însă condițiile de acolo erau mult mai prielnice pentru un om bolnav, în sensul că noaptea nu se desfășurau activități în salon, iar pacienții se puteau odihni și reface mai bine. De asemenea, pe parcursul zilei, am început să fac mișcare, întâi niște exerciții în pat, apoi umblam în jurul acestuia, cât îmi permitea lungimea tubului de oxigen, care la un capăt era atașat de un barbotor prins de perete, iar la celălalt avea canula pe care o țineam eu în nas pentru a putea respira.

O mare ușurare a faptului că am fost transferat de la terapie intensivă într-o altă secție a constat în aceea că am avut voie să îmi folosesc telefonul mobil, comunicând cu cine voiam, fie telefonic, fie prin email, fie prin alte aplicații, fiind din nou reconectat cu lumea. Printre alte vești, atunci am aflat că în 20 noiembrie 2020 patriarhul Irineu al Serbiei a fost răpus de covid, iar 5 zile mai târziu s-a stins din viață marele fotbalist Diego Armando Maradona.

În toate cele 37 de zile petrecute de mine în Spitalul Municipal din Cluj-Napoca am fost alimentat cu oxigen 24 de ore pe zi, însă în ultimele zile doza necesară era mereu redusă, eu fiind, pe de o parte, mai sănătos, iar pe de altă parte, eram pregătit pentru externare.

În timpul petrecut de mine în spital mi-am dat seama cât de fragilă este ființa umană și cât de importantă este sănătatea, de care noi, de prea multe ori, nu avem grijă.

De asemenea, având foarte mult timp la dispoziție, mi-am făcut mai multe examene amănunțite de conștiință, regretând mai profund ca oricând deciziile din viață pe care socotesc că le-am luat greșit și, implicit, consecințele lor.

Întreaga perioadă petrecută de mine în spital a fost grea. Cu toate acestea, prima săptămână de la terapie intensivă, în care medicii nu îmi dădeau vești bune legate de starea mea de sănătate, iar eu simțeam acest lucru pe propria mea piele, temându-mă de câteva ori pentru viața mea, a fost cea mai dificilă. Doar credința în Dumnezeu, nădejdea și rugăciunea continuă mi-au dat puterea de a depăși momentele respective.

Ultimele zile petrecute în spital au fost, de asemenea, foarte grele, pentru că răbdarea mi-a fost pusă prea mult la încercare și de abia mai găseam resurse să rezist unui tratament îndelungat, cu care eu, un om sănătos până atunci, nu eram obișnuit. Tot credința în Dumnezeu, nădejdea și rugăciunea neîncetată, la care

s-au adăugat între timp planurile de viitor (din moment ce viața nu îmi mai era pusă în pericol), mi-au dat putere să depășesc acele momente dificile, însă faptul că nu știam când voi fi externat mă măcina foarte tare și simțeam de la o zi la alta că din punct de vedere psihic sunt tot mai slab.

Cât timp am fost internat la terapie intensivă, pe lângă lupta mea cu o boală nouă și necunoscută, am fost încurajat în permanență de personalul medical și de cele trei persoane din afara spitalului, mai sus menționate, cărora li se permitea să ia legătura telefonic cu mine. După ce am fost transferat în alt salon și mi-am putut folosi telefonul celular am primit nenumărate mesaje de încurajare de la ierarhi din țară și din străinătate, de la preoți din România și din numeroase alte țări, de la cunoștințe și, bineînțeles, de la familie. Abia atunci am aflat că pentru mine se rugau persoane particulare, obști întregi monahale din România și din Sfântul Munte Athos, precum și comunități parohiale, cărora li s-au adăugat numeroși preoți care au săvârșit în repetate rânduri Taina Sfântului Maslu. Bunul Dumnezeu să le răsplătească tuturor și să-i ferească de rău.

Înainte de a fi externat din spital mi s-a comunicat faptul că plămânii nu mi s-au vindecat în proporție de 100% și timp de cel puțin două luni va trebui să utilizez un concentrator de oxigen pentru a-mi asigura saturația necesară organismului meu, iar recuperarea totală se va realiza cam într-o jumătate de an.

La momentul în care scriu aceste rânduri am aproape două luni de când am fost externat din spital, iar pe parcursul nopții sunt încă dependent de concentratorul de oxigen. Dacă ziua am un program prea încărcat sau depun efort fizic mai mult și saturația de oxigen din sânge îmi scade sub 90%, apelez din nou la concentratorul de oxigen.

Cu ajutorul lui Dumnezeu m-am recuperat destul de bine, din moment ce îmi pot îndeplini orice atribuție care cade în

sarcina mea. Cu toate acestea, două curențe nu am reușit să le depășesc. Deși fac zilnic mișcare, deocamdată nu pot parcurge dintr-o bucată o distanță prea mare, ci numai în etape, cu scurte pauze între ele.

Piatra de încercare însă o constituie scările, pe care le urc ceva mai încet decât până acum, în timp ce saturația îmi scade cu fiecare etaj adăugat, ceea ce înseamnă că trebuie să am încă răbdare și să continui cu multă seriozitate eforturile de recuperare, care, după cum mi-au spus specialiștii, pot dura până la 6 luni.

Atitudinea noastră față de cei bolnavi de covid 19 trebuie să fie una de compasiune și înțelegere, fiindcă ei sunt, la urma urmei, victimele inocente ale unui virus ucigaș răspândit foarte rapid pe suprafața întregului pământ. Cei mai mulți dintre ei nu s-au îmbolnăvit fiindcă nu au respectat măsurile de igienă impuse de autorități, ci pentru că au o imunitate mai scăzută. Alții au contactat această boală din diverse alte motive, fără a purta vreo vină. Chiar cei neglijenți trebuie acceptați așa cum sunt, pentru că pe omul bolnav nu îl cerți, ci îl sfătuiești, îi porți de grijă și îl ajuți.

Cum poate fi ajutată o persoană infectată cu noul coronavirus? În primul rând cu sfatul, fiindu-i prezentate riscurile la care se supune pe sine, dar la care sunt expuse și alte persoane cu care intră în contact, îndemnând-o să meargă de urgență la spital.

Pe lângă rugăciunile înălțate lui Dumnezeu și sfinților pentru cei bolnavi de covid 19, dacă aceștia nu au posibilități materiale, iar noi ne permitem, este bine să le cumpărăm medicamentele recomandate de medic. Dacă sunt internați în spital și nu are cine se îngriji de familia acestora, să o facem noi. De asemenea, după ce au fost externați din spital și se află în perioada de recuperare, este bine să-i cercetăm acasă și să le procurăm cele necesare dacă sunt în lipsuri sau în imposibilitatea de a-și părăsi locuința din cauza urmărilor bolii de care au suferit.

Fără a expune eventualele motive care au dus la apariția pandemiei care bântuie pe întreg mapamondul, acest virus necruțător ne-a învățat cât de fragili și de vulnerabili suntem noi, oamenii, în timp ce flora și fauna planetei nu au nimic de suferit. De asemenea, acest coronavirus, ca și oricare alt necaz, ne face să ne sporim credința în Dumnezeu și să ne punem nădejdea în ajutorul Lui, fără a ne teme de nimic, conform celor afirmate de psalmistul David: *„Domnul este luminarea mea și mântuirea mea; de cine mă voi teme? Domnul este apărătorul vieții mele; de cine mă voi înfricoșa?”* (Psalmul 26,1-2).

**Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei,
Cetățean de Onoare al județului Bistrița-Năsăud¹**

**Înaltpreasfinția Voastră,
distinse domnule președinte al Academiei Române,
domnule prefect, domnule președinte al Consiliului Județean,
domnilor generali, Preacucernici Părinți,
distinse oficialități, stimați invitați,**

Îmi voi începe alocuțiunea cu un citat preluat din Leonardo da Vinci, care a afirmat că „Oamenii geniali încep opere mari. Oamenii harnici le finalizează”.

Astăzi îmi revine o sarcină onorantă, aceea de a omagia o personalitate de prim rang a Bisericii Ortodoxe Române, un harnic „slujitor al lui Hristos și iconom al tainelor lui Dumnezeu” (I Corinteni 4,1), om al rugăciunii de aleasă cultură, dascăl de vocație, ctitor de lăcașuri de cult, dar și de instituții școlare. Este vorba despre Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului.

Activitatea Înaltpreasfințitului Părinte Andrei este extrem de bogată și complexă, încât este imposibil de rezumat în câteva cuvinte. Cu toate acestea, voi încerca să prezint în sinteză realizările Înaltpreasfinției Sale.

¹ Cuvânt rostit în ziua de 20 decembrie 2018 în sala de conferințe a Hotelului Metropolis din municipiul Bistrița, cu prilejul acordării titlului de „Cetățean de Onoare al județului Bistrița-Năsăud” Înaltpreasfințitului Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului.

Înaltpreasfințitul Părinte Andrei s-a născut în 24 ianuarie 1949 în satul Oarța de Sus, județul Maramureș, din părinții Andrei și Elena Andreicuț, primind la botez numele de Ioan.

În adolescență a fost elev la Grupul Școlar „Gheorghe Pop de Băsești” din Cehu Silvaniei, județul Sălaj, iar între anii 1967-1972 a studiat la Facultatea de Construcții Căi Ferate din București, după care a fost repartizat inginer la Intreprinderea de Construcții Căi Ferate din Cluj-Napoca.

În 1976 a început cursurile Institutului Teologic de Grad Universitar din Sibiu, pe care le-a absolvit doi ani mai târziu, datorită faptului că deținea deja o licență.

În anul 1978 a fost hirotonit preot pe seama unei parohii din orașul Turda de către arhiepiscopul Teofil Herineanu al Vadului, Feleacului și Clujului.

În anul 1985, la solicitarea episcopului Emilian Birdaș al Alba Iuliei, a fost transferat preot la parohia Maieri I din Alba Iulia și numit vicar administrativ al Eparhiei.

În același an a început cursurile de doctorat ale Institutului Teologic de Grad Universitar din București, obținând titlul de doctor în Teologie în 1998.

În februarie 1990 a fost ales, de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în demnitatea de arhiereu vicar al Episcopiei Alba Iuliei, iar patru luni mai târziu a devenit episcop titular în orașul Marii Uniri.

În anul 1998 Episcopia Alba Iuliei a fost ridicată la rangul de Arhiepiscopie iar chiriarhul acesteia a devenit arhiepiscop.

În 2011 Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a ales pe Înaltpreasfințitul Părinte Andrei Arhiepiscop și Mitropolit al Clujului.

La 1 Decembrie 2002, Președinția României i-a conferit Înaltpreasfinției Sale Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de „Mare Ofițer”.

Din februarie 2007 Înaltpreasfințitul Părinte Andrei este membru al Academiei de Științe și Arte din Salzburg (Austria).

În 24 ianuarie 2012 a primit titlul de Doctor Honoris Causa al Universității Tehnice din Cluj-Napoca, în 7 mai 2015 titlul de Doctor Honoris Causa al Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, iar în 11 noiembrie 2015 titlul de Doctor Honoris Causa al Universității Tehnice de Construcții din București.

În 2014, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, i-a oferit Ordinul „Sfinții Martiri Brâncoveni”, în 2016 Ordinul „Sfântul Ierarh Martir Antim Ivireanul”, iar în 2018 Ordinul „Sfântul Apostol Andrei”.

Înaltpreasfințitul Părinte Andrei este cetățean de onoare al mai multor localități din România. A primit numeroase diplome de recunoaștere și prețuire din partea a nenumărate societăți, asociații, instituții, fundații din țară și străinătate, toate având preocupări culturale, social-filantropice, religioase, ecumenice sau ingineresti, și i-au fost acordate zeci de insigne, decorații și plachete cu prilejul participării la congrese, simpozioane, adunări ecumenice naționale și internaționale.

Înaltpreasfinția Sa are o vocație aparte de ctitor și perioada în care și-a desfășurat activitatea ca ierarh la Alba Iulia și Cluj-Napoca i-au oferit ocazia de a-și dovedi din plin această înaltă și dificilă misiune încredințată de Dumnezeu.

În Eparhia de Alba Iulia a ctitorit 120 de biserici. În cei 21 de ani petrecuți în orașul Marii Uniri au fost pictate (sau au beneficiat de o restaurare a picturii) 160 de lăcașuri de cult (inclusiv Catedrala Reîntregirii din Alba Iulia) și au fost construite 70 de noi case parohiale. De asemenea, Înaltpreasfinția Sa a ctitorit în Eparhia de Alba Iulia peste 40 de mănăstiri și schituri, numeroase orfelinate, case de copii de tip familial, cămine de bătrâni, cantine sociale, cabinete medicale etc., creând și coordonând cea mai

bogată și diversificată activitate social-filantropică din Biserica Ortodoxă Română.

Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a fost unul dintre fondatorii Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, a înființat Seminarul Teologic „Mitropolitul Simeon Ștefan” din Orașul Reîntregirii și Facultatea de Teologie Ortodoxă din localitate, ridicându-le sediile, a întemeiat două școli postliceale teologico-sanitare ortodoxe (la Târgu Mureș și la Aiud), a înființat Institutul de Cercetare în Pedagogie Pastorală și Psihoterapie Ortodoxă din cadrul Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Centrul de Studii „Saint-Serge”, Paris - Alba Iulia, precum și Centrul de Studii Inter - Religioase și de Psiho - Pedagogie Creștină din Cetatea Reîntregirii.

La Alba Iulia, Înaltpreasfinția Sa a pus bazele tipografiei eparhiale, a revistei „Credința Străbună”, a înființat postul de radio „Reîntregirea” și a organizat zece simpozioane științifice internaționale, în urma cărora a editat zece volume în domeniile Teologia Culturii, Spiritualitate Ortodoxă și Teologie Fundamentală.

După ce, prin voia lui Dumnezeu, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a fost ales Arhiepiscop și Mitropolit al Clujului și-a continuat cu aceeași perseverență bogata activitate de ierarh începută la Alba Iulia.

În capitala Ardealului exista deja o prestigioasă Facultate de Teologie Ortodoxă în momentul în care Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a ajuns arhipăstor acolo, însă vocația de ctitor de la Alba Iulia nu l-a părăsit, încât a ridicat, în timp foarte scurt, cel mai modern sediu al unei Facultăți de Teologie din România (depășindu-și propriul record realizat în Cetatea Marii Uniri), facultate în care a fost amenajat un paraclis cât o biserică, iar în apropierea acesteia a construit și două cămine studențești.

La Cluj, Înaltpreasfinția Sa a înființat parohii noi, mănăstiri și schituri, centre pentru cateheză și a reactivat mănăstirea „Sfânta Elisabeta” din Cluj-Napoca, cu un scop misionar bine definit, prin însărcinarea monahiilor cu rolul de surori de caritate care să slujească în așezămintele filantropice ale Bisericii.

Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a pus bazele Centrelor de Tineret din Sângeorz-Băi, Câmpenești și Săcuieu și a căminelor de bătrâni de la Baci-Popești, Făget, Mănăstirea Dobric, Livada și Gledin, a înființat în Cluj-Napoca un Colegiu Ortodox, un Gimnaziu Ortodox și o grădiniță, a deschis Muzeul de Artă Religioasă din subsolul catedralei mitropolitane, a întemeiat centrul de pelerinaje „Renașterea”, a demarat proiectul catehetic: „O seară cu Domnul Hristos și cu Preasfânta Sa Maică”, a înființat Asociația Ortodoxă Social-Misionar-Culturală pentru Rromi „Sfântul Moise Arapul”, în anul 2015 a organizat la Cluj-Napoca „Întâlnirea Tinerilor Ortodocși din Europa”, la care au participat peste 6.100 de tineri etc.

Pe lângă activitatea prezentată până acum, Înaltpreasfinția Sa a finalizat Centrul de Îngrijiri Paleative „Sfântul Nectarie” din Cluj-Napoca, a implementat proiectul cu caracter filantropic: „O șansă, o reușită în viitor pentru persoane vulnerabile”, a susținut proiectele de asistență socială din cadrul Asociației Filantropice Medical Creștine „Christiana” filiala Cluj și a nou înființatei Asociații „Filantropia”, a continuat pictarea catedralei mitropolitane din Cluj-Napoca în tehnica mozaic, a dinamizat activitatea postului de radio și a editurii Renașterea etc.

Pe când era ierarh la Alba Iulia, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a fost profesor la Facultatea de Teologie din localitate și decan timp de două mandate (2000-2008), iar după ce a ajuns la Cluj-Napoca a început să predea la Facultatea de Teologie din capitala Ardealului la nivel de licență, masterat și doctorat.

De asemenea, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei este autor a aproape 20 de cărți și monografii de specialitate și a peste o sută de studii și articole. La începutul activității didactice a realizat, din interes didactic-pastoral, două traduceri: Ignatie Briancianinov, „Fărămiturile ospățului” (din limba franceză); Dionysos Tatsis, „Cuvintele bătrânilor” (din limba franceză), la care se adaugă „Săptămâna Patimilor” (tot din limba franceză).

A editat trei recunoscute colecții de carte („Izvoare duhovnicești”, „Logos și Symbol” și „Pastorală Misionară - Misiologie Pastorală”) la Editura „Reîntregirea”, din care au apărut câte 20 de volume.

Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a fost redactorul-realizator permanent al emisiunii „Cuvântul Ierarhului” de la Radioul creștin-ortodox „Reîntregirea” din Alba Iulia (2000-2011), emisiune pe care o continuă și la Radioul „Renașterea” din Cluj-Napoca (din 2011).

Înaltpreasfinția Sa este întemeietor (și președinte al Colectivului de Cercetători) al câtorva centre de cercetare în Teologie: al Institutului de Cercetare în Pedagogie Pastorală și Psihoterapie Ortodoxă din cadrul Universității „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, al Centrului de Studii „Saint-Serge” Paris-Alba Iulia și al Centrului de Studii Inter-Religioase și de Psiho-Pedagogie Creștină Alba Iulia.

Este editor-șef al Revistei „Tabor” a Mitropoliei Clujului, Maramureșului și Sălajului, și a fost editor-șef, timp de 20 de ani, al Revistei „Altarul Reîntregirii” (catalogată de către Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior - CNCSIS, la categoria B+) și editor-șef al Revistei „Credința străbună” din Alba Iulia și al Revistei „Renașterea” din Cluj-Napoca.

Este, alături de rectorul Universității Babeș-Bolyai, membru al Comitetului Director al Fundației „Mitropolitul Bartolomeu”,

care oferă anual burse elevilor și studenților cu o situație financiară precară.

Pe lângă activitatea deosebit de prodigioasă și diversificată a Înaltpreasfințitului Părinte Andrei, i-am admirat întotdeauna calitățile sufletești care îl caracterizează, precum: omenia, căldura sufletească, blândețea, calmul, răbdarea, discreția, smerenia, iubirea față de semenii, care nu sunt altceva decât roadele Sfântului Duh.

Ar mai fi multe de spus despre Înaltpreasfinția Sa, însă cu îngăduința dumneavoastră mă voi opri aici.

Vă mulțumesc.

Preasfințitul Părinte Vasile, un ierarh rugător și un slujitor devotat al lui Dumnezeu¹

Psalmistul David I se adresează admirativ lui Dumnezeu: *„Ce este omul, că-Ți amintești de el? Sau fiul omului, că-l cercetezi pe el? Micșoratu-l-ai cu puțin față de îngeri, cu mărire și cu cinste l-ai încununat. Pusu-l-ai peste lucrul mâinilor Tale, toate le-ai supus sub picioarele lui”* (Psalmul 8,4-6). Adus în existență din nimic, la fel ca și restul creației, prin suflarea de viață primită de la Dumnezeu, omul devine preotul creației văzute, având o misiune foarte importantă în planul lui Dumnezeu cu lumea.

Sfântul Apostol Petru le spune tuturor creștinilor: *„Voi sunteți seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestiți în lume bunătățile Celui ce v-a chemat din întuneric, la lumina Sa cea minunată”* (I Petru 2,9), arătând că toți membrii Bisericii sunt purtători ai preoției universale.

Dintre creștini, Dumnezeu îi alege pe unii să-I slujească prin preoția harică sau sacramentală.

Cei mai râvnitori creștini își închină întreaga viață lui Dumnezeu, devenind monahi, iar cei mai buni dintre ei ajung să slujească la Sfântul Altar. Dintre aceștia, cei care se evidențiază în mod cu totul deosebit sunt chemați la înalta treaptă a arhieriei, despre care Sfântul Apostol Pavel a afirmat că *„nimeni nu-și ia*

¹ Cuvânt publicat în volumul: „Bucuria credinței: Părintele Episcop Vasile Fluraș la 70 de ani”, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2018, pp. 78-81.

singur cinstea aceasta, dacă nu este chemat de Dumnezeu, precum și Aaron” (Evrei 5,4).

Un astfel de om este Preasfințitul Părinte Vasile Someșanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, care a împlinit frumoasa vârstă de șaptezeci de ani.

În anul 1983 am fost admis la Seminarul Teologic din Cluj-Napoca, iar în cursul primei săptămâni duhovnicești, de la începutul Postului Nașterii Domnului, l-am văzut pentru prima dată pe părintele Vasile Flueraș, preot slujitor la parohia „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din cartierul clujean Mănăștur, care a venit în catedrala din Cluj-Napoca pentru a-i spovedi pe cei peste o sută de elevi seminariști, alături de părintele Nicolae Buda, duhovnicul Seminarului și de alți preoți.

Am fost cucerit pe loc de blândețea și de trăirea lăuntrică profundă a părintelui Vasile Flueraș, care avea pe atunci 35 de ani și mi l-am ales de duhovnic. Cu toate că mă spovedisem de mai multe ori până atunci, la preotul din parohia în care am crescut, pot afirma pe bună dreptate că primul meu duhovnic adevărat a fost părintele Vasile, care își asculta cu multă răbdare penitenții și în loc de canoane le dădea sfaturi ca leac și balsam duhovnicesc.

Cu timpul l-am cunoscut mai bine pe duhovnicul meu, despre care am constatat că era un preot de vocație, bun la suflet, blând, înțelept, smerit, milostiv, iertător, care avea foarte mulți fii duhovnicești.

În timpul anilor de Seminar am citit două cărți scrise de părintele Grigorie Petrov. Una se intitula: „Viața de Seminar”, iar cealaltă: „Un păstor model”. După ce am terminat de citit a doua carte, m-am întrebat în sinea mea: „Oare care dintre preoții pe care îi cunosc eu duce o viață pilduitoare, asemenea celui din carte?”. Mi-au venit mai multe nume în gând, dintre care s-a

evidențiat cel al părintelui Vasile, despre care m-am bucurat și mai mult că îmi era duhovnic.

După ce am absolvit cursurile Seminarului mi-am satisfăcut stagiul militar și am studiat un an de zile la Institutul Teologic de Grad Universitar din Sibiu. În anul 1990, când s-a reînființat Institutul Teologic de Grad Universitar din Cluj-Napoca (în prezent Facultate de Teologie), m-am transferat de la Sibiu la Cluj-Napoca, fiind legat de acest oraș și de oamenii din el, între care se număra și duhovnicul meu.

M-am bucurat foarte mult să îl reîntâlnesc pe părintele Vasile, care ocupa atunci funcția de duhovnic-asistent la Institutul Teologic din Cluj-Napoca, pentru că urma să ne vedem zilnic, iar eu aveam mult de câștigat din punct de vedere spiritual din aceasta, asemenea celorlalți studenți teologi.

În anul 1991 părintele Vasile s-a călugărit, păstrându-și numele de botez, după care a fost numit stareț la renumita Mănăstire Nicula, unde, datorită activității sale frumoase și a vieții pilduitoare, l-au urmat mai mulți ucenici, în special tineri, pe care i-a tuns în monahism, iar în acest fel obștea mănăstirii a crescut și s-a revigorat în mod considerabil.

De când a intrat în monahism, viața părintelui Vasile Flueraș a devenit un post continuu, pentru că Preacuvioșia Sa a hotărât să nu mai mănânce niciodată carne, refuzându-și una dintre plăcerile îngăduite oamenilor de rând.

În anul 1993 am absolvit cursurile Facultății de Teologie din Cluj-Napoca și am plecat la studii în Grecia. În 1998, pe când mă pregăteam să-mi susțin teza de doctorat, am aflat cu bucurie că părintele Vasile Flueraș a fost ales episcop vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, fiind hirotonit arhieru chiar la Mănăstirea Nicula, pe care o condusese o perioadă de timp.

Doi ani mai târziu, Dumnezeu m-a chemat și pe mine la treapta arhieriei, iar la hirotonia mea, care a fost oficiată în

„Biserica cu lună” din Oradea, în ziua de 1 octombrie 2000, a slujit și Preasfințitul Părinte Vasile Someșanul, duhovnicul tinereților mele, fapt care m-a bucurat foarte mult.

În calitate de ierarh am avut ocazia să mă întâlnesc destul de des cu Preasfințitul Părinte Vasile, la diverse slujbe sau evenimente bisericești în Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului ori în alte zone ale țării, dar și la ședințele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române de la București, precum și la cele ale Sinodului Mitropolitan.

De câte ori ne-am văzut, am remarcat cu satisfacție că Preasfințitul Părinte Vasile a rămas același om pe care l-am cunoscut, prețuit și admirat dintotdeauna.

La ședințele Sfântului Sinod din capitală am locuit ani la rând în același apartament cu Preasfințitul Părinte Vasile, iar întrucât ușa camerei Preasfinției Sale avea o mare parte din sticlă mată, în tot timpul dintre ședințe îl vedeam că se roagă.

Știam prea bine că Preasfințitul Părinte Vasile nu s-a cruțat niciodată, pentru că alerga, slujea și predica în toată eparhia, cu timp și fără timp, avea program de birou la Arhiepiscopie, spovedea nenumărați fii duhovnicești și multe altele, dar după ce i-am cunoscut o parte a programului de rugăciune particulară am înțeles de unde avea atâta energie și râvnă, pe care numai un slujitor devotat al lui Dumnezeu le dobândește, în urma convorbirii tainice și îndelungate cu Creatorul cerului și al pământului.

Preasfințitului Părinte Vasile, care pășește de multă vreme, în mod constant și statornic, pe calea sfințeniei, cu prilejul împlinirii a 70 de ani de viață și 20 de ani de arhierie, îi doresc din toată inima să aibă parte de zile îndelungate, binecuvântate cu sănătate și să se bucure de roadele duhovnicești ale căror semințe le-a semănat și cultivat întreaga viață cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste.

Preasfințitul Părinte Episcop Iustin, un stâlp al Ortodoxiei la brazda de Nord-Vest a țării¹

Între 1983-1988 am fost elev al Seminarului Teologic din Cluj-Napoca, perioadă în care am ajuns, de câteva ori, la mănăstirea Sfânta Ana din Rohia, Maramureș, împreună cu câțiva colegi de clasă.

Cu prilejul acelor vizite l-am întâlnit acolo pe Preacuviosul Părinte Ieromonah Iustin Hodea, care îndeplinea pe atunci funcția de secretar al mănăstirii.

De mai multe ori l-am văzut pe tânărul călugăr Iustin alături de renumitul și venerabilul cărturar Nicolae Steinhardt, monah de Rohia, căruia îi era ucenic și cugetam în sinea mea ce satisfacție uriașă poate avea cineva să stea, în permanență, în preajma unei personalități de talia monahului Nicolae Delarohia.

De când l-am cunoscut pe ieromonahul Iustin i-am admirat modul solemn al slujirii liturgice, vocea frumoasă și puternică, precum și vorba apăsată.

În vara anului 1988 am absolvit cursurile Seminarului Teologic din Cluj-Napoca și am dat admitere la Institutul Teologic de Grad Universitar din Sibiu. La proba de muzică rețin că am fost în aceeași grupă cu părintele Iustin și datorită repartizării noastre în ordine alfabetică am stat unul lângă al-

¹ Cuvânt publicat în volumul: „Preasfințitul Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmărlui, un sfert de secol de slujire, jertfă, dăruire și mărturisire”, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmărlui, Baia Mare, 2019, pp. 26-27.

tul, eu purtând numele de familie Florea, iar ieromonahul de la Rohia pe cel de Hodea.

După ce am fost admis la Institutul Teologic din Sibiu am plecat în armată, iar după un an, când am început cursurile Institutului, părintele Iustin era deja student în anul II, fiindcă în 1988 dăduse examen pe locurile neincorporabile.

În anul 1990, când s-a reînființat Institutul Teologic de Grad Universitar din Cluj-Napoca (în prezent Facultate de Teologie), m-am transferat de la Sibiu la Cluj-Napoca, fiind legat de acest oraș și de oamenii din el, iar în perioada care a urmat m-am întâlnit mai rar cu părintele Iustin.

În 1993 am absolvit cursurile Facultății de Teologie din Cluj-Napoca și am plecat la studii în Grecia.

Un an mai târziu, am primit vestea îmbucurătoare că părintele Iustin Hodea a fost ales și hirotonit Arhiepiscop Vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmăruului la vârsta de doar 32 de ani, fiind, la vremea respectivă, cel mai tânăr ierarh din România.

În februarie 1998, Preasfințitul Părinte Iustin și câțiva monahi de la Rohia au efectuat un pelerinaj în Grecia și Sfântul Munte Athos, iar eu am însoțit grupul, în calitate de ghid și translator, la Atena și la Meteora, al doilea centru monastic al Greciei, după Sfântul Munte. Rețin și acum că în capitala Greciei, pe o vreme senină și frumoasă ca în luna mai, am urcat pe Areopag, locul în care a predicat Sfântul Apostol Pavel.

În anul 2000 Dumnezeu m-a chemat și pe mine la treapta arhieriei, iar la hirotonia mea într-un episcop, care a fost oficiată în „Biserica cu lună” din Oradea, în ziua de 1 octombrie 2000, a slujit și Preasfințitul Părinte Iustin, fapt care m-a bucurat foarte mult.

Începând de atunci, m-am întâlnit foarte des cu Preasfințitul Iustin, la ședințele Sfântului Sinod de la București,

la sinoadele mitropolitane, la diverse slujbe prin țară, precum și la Oradea, unde Preasfinția Sa lua parte, cu regularitate, la serile duhovnicești din cele două posturi mari.

Dintre numeroasele evenimente bisericești la care am slujit împreună cu Preasfinția Sa îmi rămân mereu proaspete în minte târnosirea demisolului catedralei din Baia Mare, Sfânta Liturghie și proclamarea solemnă a canonizării Sfântului Ierarh Iosif Mărturisitorul, ocrotitorul Episcopiei Maramureșului și Sătmăruului, care au avut loc în dimineața zilei de 9 septembrie 2003, fiind săvârșite de un sobor impresionant de ierarhi, cu participarea patriarhilor Teoctist al României și Petros al VII-lea al Alexandriei și a Toată Africa.

Ar fi mult prea multe de spus despre Preasfințitul Părinte Iustin, de aceea voi menționa, foarte pe scurt, doar trei momente importante care ne leagă.

Deși foarte multă lume consideră că Mitropolia Clujului, Maramureșului și Sălajului a fost înființată la dorința Înaltpreasfințitului Părinte Bartolomeu, în realitate a fost o muncă de echipă, iar unul dintre inițiatori a fost Preasfințitul Părinte Iustin, Arhiepiscopul Bartolomeu al Vadului, Feleacului și Clujului fiind cooptat pentru această idee pe parcurs.

În anul 2008, după ce am fost ales Episcop al Sălajului, Preasfințitul Părinte Iustin a luat parte la întronizarea mea, la Zalău, iar în 2016, când Preasfinția Sa a fost ales Episcop al Maramureșului și Sătmăruului, am participat și eu, după cum era firesc, la ceremonia sa de întronizare de la Baia Mare.

Preasfințitul Părinte Iustin este un om hotărât, dintr-o bucată, dar chibzuit, rânduit de Dumnezeu la cârma Episcopiei Maramureșului și Sătmăruului, unde își desfășoară activitatea și veghează neîncetat, cu multă dăruire, pentru bunul mers al vieții bisericești de la brazda de Nord-Vest a țării.

La acest popas aniversar, prilejuit de împlinirea unui sfert de veac de când Bunul Dumnezeu l-a chemat la înalta slujire arhierească, îl felicit pe Preasfințitului Părinte Iustin pentru bogata activitate desfășurată până acum în Biserica lui Hristos și îi urez să aibă parte de o misiune cât mai îndelungată și rodnică în via Domnului.

Întru mulți ani Preasfințite Părinte Episcop!

Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscop și Mitropolit la Cluj de zece ani¹

În Sfânta Scriptură citim că „*o singură zi înaintea Domnului este ca o mie de ani, și o mie de ani ca o singură zi*” (II Petru 3,8). Cugetând la aceste cuvinte realizez profundul adevăr pe care îl exprimă și relativitatea aparentă a timpului chiar și pentru noi, oamenii, care suntem „călători” pe acest pământ, pentru că anul acesta se împlinește un deceniu de când Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a fost ales și întronizat ca Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolit al Clujului, Maramureșului și Sălajului, însă privind în urmă, toți acești ani „*sunt ca ziua de ieri care a trecut și cât o strajă în noapte*” (Psalmul 89,4).

Chiar dacă timpul este trecător și nu cruță pe nimeni, faptele oricărui om se înscriu pe răbojul vieții sale și nu pot fi șterse de nimeni, iar realizările personalităților marcante lasă brazde adânci, pe care istoria este datoare să le consemneze cu obiectivitate.

La acest popas aniversar îmi revine și mie sarcina onorantă de a omagia personalitatea Înaltpreasfințitului Părinte Andrei, pe care îl cunosc foarte bine, din moment ce o perioadă de timp i-am fost colaborator apropiat la Alba Iulia, iar de douăzeci de ani facem parte din Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, precum și din același Sinod Mitropolitan, pe care Înaltpreasfinția Sa îl conduce de zece ani.

Întrucât eu m-am născut în Târgu Mureș, iar județul Mureș aparține din punct de vedere canonic de Arhiepiscopia

¹ Cuvânt publicat în volumul: „Mitropolitul Andrei, un deceniu de slujire la Cluj”, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2021, pp. 27-39.

de Alba Iulia, unde Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a fost Întâistătător timp de douzeci și unu de ani, este firesc ca realitățile vieții să-mi fi purtat pașii în Cetatea Marii Uniri pentru a mă întâlni cu ierarhul meu.

Pe lângă înrăurirea pe care Înaltpreasfinția Sa a avut-o în devenirea și formarea mea, a fost cel care m-a hirotontit diacon și preot, pe seama Catedralei Reîntregirii din Alba Iulia, m-a hirotosit iconom stavrofor, m-a tuns în monahism, m-a hirotosit protosinghel și arhimandrit, a luat parte la hirotonia mea întru arhieru la Oradea și la întronizarea mea ca episcop al Sălajului, încât nu a existat niciun moment important din cariera mea ecleziastică la care să fi lipsit.

După cum, prin locul nașterii mele, eu am fost legat de Alba Iulia, tot așa Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a avut conexiuni cu Sălajul, pentru că în perioada interbelică Oarța de Jos, comuna natală a Înaltpreasfinției Sale, a aparținut de județul Sălaj, iar mai târziu elevul Ioan Andreicuț a studiat la Grupul Școlar „Gheorghe Pop de Băsești” din Cehu Silvaniei.

De când îl cunosc pe Înaltpreasfințitul Părinte Andrei i-am admirat întotdeauna omenia, blândețea, calmul, răbdarea și discreția, precum și căldura sufletească pe care o degajă în permanență. Smerenia, iubirea și respectul față de semenii sunt alte calități ale Înaltpreasfinției Sale, care ne fac pe noi, ierarhii din Mitropolia Clujului, Maramureșului și Sălajului să îl simțim ca pe un adevărat părinte.

Activitatea Înaltpreasfințitului Părinte Andrei este extrem de bogată și complexă, încât este imposibil de rezumat în câteva pagini, cu toate acestea, voi încerca să prezint în sinteză realizările acestui vrednic slujitor al lui Dumnezeu.

În ceea ce îl privește pe Înaltpreasfințitul Părinte Andrei am remarcat patru calități, care se constituie în tot atâtea direcții majore ale activității sale.

1) **Omul rugăciunii:** ctitor de biserici și mănăstiri.

Înaltpreasfințitul Părinte Andrei are o vocație aparte de ctitor și perioada în care și-a desfășurat activitatea ca ierarh la Alba Iulia și Cluj-Napoca i-au oferit ocazia de a-și dovedi din plin această înaltă și dificilă misiune încredințată de Dumnezeu.

În Eparhia de Alba Iulia Înaltpreasfinția Sa a ctitorit 120 de biserici. În cei 21 de ani petrecuți în orașul Marii Uniri au fost pictate (sau au beneficiat de o restaurare a picturii) 160 de lăcașuri de cult (inclusiv Catedrala Reîntregirii din Alba Iulia) și au fost construite 70 de noi case parohiale. De asemenea, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a ctitorit în Eparhia de Alba Iulia 45 de mănăstiri și schituri.

De când a fost ales și întronizat Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolit al Clujului, Maramureșului și Sălajului, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a înființat 15 parohii și 5 mănăstiri, a ctitorit noi biserici și case parohiale, în timp ce alte lăcașuri de cult mai vechi au fost renovate și pictate, iar în catedrala mitropolitană din Cluj-Napoca au continuat lucrările de pictură în tehnica mozaic.

2) **Omul de cultură:** ctitor de instituții de învățământ și reviste teologice, inițiator de simpozioane, dascăl de vocație, autor și traducător de cărți.

Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a fost unul dintre fondatorii Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, a înființat Seminarul Teologic „Mitropolitul Simeon Ștefan” din Orașul Reîntregirii și Facultatea de Teologie Ortodoxă din localitate, ridicându-le sediile, a pus bazele a două școli postliceale teologico-sanitare ortodoxe (la Târgu Mureș și la Aiud), a înființat Institutul de Cercetare în Pedagogie Pastorală și Psihoterapie Ortodoxă din cadrul Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Centrul de Studii „Saint-Serge”, Paris - Alba Iulia, Centrul

de Studii Inter - Religioase și de Psiho - Pedagogie Creștină din Cetatea Reîntregirii, iar la Cluj-Napoca a înființat un Colegiu Ortodox și un Gimnaziu Ortodox și a deschis Muzeul de Artă Religioasă din subsolul catedralei mitropolitane.

La Alba Iulia, Înaltpreasfinția Sa a înființat Editura „Reîntregirea”, a pus bazele tipografiei eparhiale (care a tipărit câteva mii de titluri până în prezent), a revistei „Credința Străbună” (organul cultural și de presă al Arhiepiscopiei de Alba Iulia), a înființat postul de radio „Reîntregirea” și a organizat zece simpozioane științifice internaționale, în urma cărora a editat zece volume în domeniile Teologia Culturii, Spiritualitate Ortodoxă și Teologie Fundamentală.

La inițiativa și sub coordonarea Înaltpreasfinției Sale a fost reeditată „Psaltirea de la Alba Iulia din 1651” (la 350 de ani de la prima apariție, în ediție critică), a fost retipărit Noul Testament de la Bălgrad din 1648 (tot în ediție critică) și a fost reeditat Molitvălnicul din 1689 de la Bălgrad, trei monumente ale literaturii vechi religioase.

Pe când era ierarh la Alba Iulia, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a fost profesor la Facultatea de Teologie din localitate și decan timp de două mandate (2000-2008), iar după ce a ajuns la Cluj-Napoca a început să predea la Facultatea de Teologie din capitala Ardealului la nivel de licență, masterat și doctorat.

La Alba Iulia și Cluj-Napoca a ridicat în timp record cele mai moderne sedii ale unor facultăți de teologie din România, dovedindu-și pe deplin calitățile de inginer constructor.

Înaltpreasfințitul Părinte Andrei este autor a 24 de cărți și monografii de specialitate, a peste o sută de studii și articole, precum și a zeci de prefete la diferite cărți cu conținut religios și cultural. La începutul activității didactice a realizat, din interes didactic-pastoral, două traduceri: Ignatie Briancianinov, „Fărămiturile ospățului” (din limba franceză); Dionysos Tatsis,

„Cuvintele bătrânilor” (din limba franceză), la care se adaugă „Săptămâna Patimilor” (tot din limba franceză).

Înaltpreasfinția Sa a editat trei recunoscute colecții de carte („Isvoare duhovnicești”, „Logos și Symbol” și „Pastorală Misionară - Misiologie Pastorală”) la Editura „Reîntregirea”, din care au apărut câte 20 de volume.

Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a fost redactorul-realizator permanent al emisiunii „Cuvântul Ierarhului” de la Radioul creștin-ortodox „Reîntregirea” din Alba Iulia (2000-2011), emisiune pe care o continuă și la Radioul „Renașterea” din Cluj-Napoca (din 2011).

A fost editor-șef, timp de 20 de ani, al Revistelor „Altarul Reîntregirii” și „Credința străbună” din Alba Iulia, iar în prezent este editor-șef al Revistei „Tabor” a Mitropoliei Clujului, Maramureșului și Sălajului, precum și al Revistei „Renașterea” a Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

Înaltpreasfinția Sa a susținut numeroase conferințe pe teme culturale și duhovnicești (în București, Sibiu, Târgu Mureș, Cluj-Napoca, Timișoara, Arad, Iași, Oradea, Alba Iulia, Baia Mare etc.) și a participat la numeroase emisiuni televizate (la Televiziunea Națională, la Televiziunea Trinitas a Patriarhiei Române și la posturile locale de televiziune).

Înaltpreasfințitul Părinte Andrei este, alături de rectorul Universității Babeș-Bolyai, membru al Comitetului Director al Fundației „Mitropolitul Bartolomeu”, care oferă anual burse elevilor și studenților cu o situație financiară precară.

3) Omul iubitor de semenii

În Predica de pe Munte, Domnul Hristos a spus: „*Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui*” (Matei 5,7). Ascultând de îndemnul Domnului Hristos, numeroși creștini fac fapte de milostenie cu semenii lor aflați în lipsuri și sunt răsplătiți de

Dumnezeu pentru aceasta, însă puțini sunt cei care pun bazele unor instituții de binefacere, a căror activitate se desfășoară zeci și poate chiar sute de ani, iar astfel de ctitori primesc răsplată îmbelșugată, pentru că Mântuitorul le-a spus: *„Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri”* (Matei 5,12).

Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a creat la Alba Iulia prima structură de asistență socială a Bisericii Ortodoxe Române („Filantropia Ortodoxă”), ulterior aceasta devenind cea mai ramificată rețea eparhială din România, cuprinzând astăzi aproape 70 de unități de asistență socială, toate sub patronajul Bisericii (orfelinate, case de copii de tip familial, cămine de bătrâni, cantine sociale, cabinete medicale etc.).

După ce a ajuns ierarh la Cluj-Napoca, Înaltpreasfinția Sa a finalizat Centrul de Îngrijiri Paliative „Sfântul Nectarie” din Cluj-Napoca, a ridicat căminele de bătrâni de la Baciul-Popești, Făget, Mănăstirea Dobric, Livada și Gledin, a reactivat mănăstirea „Sfânta Elisabeta” din Cluj-Napoca, cu un scop misionar bine definit, monahiile de aici urmând să își desfășoare activitatea de surori de caritate în așezămintele filantropice ale Bisericii. De asemenea, a implementat proiectul cu caracter filantropic: „O șansă, o reușită în viitor pentru persoane vulnerabile”, a susținut proiectele de asistență socială din cadrul Asociației Filantropice Medical Creștine „Christiana” filiala Cluj și a nou înființatei Asociații „Filantropia”.

4) Misionarul

Pe lângă numeroasele slujbe săvârșite și vizite pastorale efectuate în eparhie, cu timp și fără timp, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a demarat la Cluj-Napoca proiectul catehetic: „O seară cu Domnul Hristos și cu Preasfânta Sa Maică”, a înființat 3 centre pentru cateheză, o grădiniță, o școală primară și o școală gimnazială confesională, precum și o școală gimnazială pentru

recuperarea copiilor în abandon școlar, a pus bazele Centrelor de Tineret din Sângeorz Băi, Câmpenești și Săcuieu, a întemeiat centrul de pelerinaje „Renașterea”, a înființat Asociația Ortodoxă Social-Misionar-Culturală pentru Rromi „Sfântul Moise Arapul”, iar în anul 2015 a organizat, la Cluj-Napoca, „Întâlnirea Tinerilor Ortodocși din Europa”, la care au participat peste 6.100 de tineri.

Distincții primite de Înaltpreasfințitul Părinte Andrei

La 1 Decembrie 2002, Președinția României i-a conferit Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de „Mare Ofițer”.

Din februarie 2007 Înaltpreasfințitul Părinte Andrei este membru al Academiei de Științe și Arte din Salzburg (Austria).

În 24 ianuarie 2012 a primit titlul de Doctor Honoris Causa al Universității Tehnice din Cluj-Napoca, în 7 mai 2015 titlul de Doctor Honoris Causa al Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, iar în 11 noiembrie 2015 titlul de Doctor Honoris Causa al Universității Tehnice de Construcții din București.

În 2014, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, i-a oferit Ordinul „Sfinții Martiri Brâncoveni”, în 2016 Ordinul „Sfântul Ierarh Martir Antim Ivireanul”, iar în 2018 Ordinul „Sfântul Apostol Andrei”.

Înaltpreasfințitul Părinte Andrei este cetățean de onoare al mai multor localități din România. A primit numeroase diplome de recunoaștere și prețuire din partea a nenumărate societăți, asociații, instituții, fundații din țară și străinătate, toate având preocupări culturale, social-filantropice, religioase, ecumenice sau ingineresti, și i-au fost acordate zeci de insigne, decorații și plachete cu prilejul participării la congrese, simpozioane, adunări ecumenice naționale și internaționale.

Înaltpreasfințitul Părinte Andrei și Episcopia Sălajului

De la întronizarea sa ca Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolit al Clujului, Maramureșului și Sălajului, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a efectuat 21 de vizite canonice în Episcopia Sălajului. Cu aceste prilejuri a târnosit șapte biserici, a resfințit un lăcaș de cult, a săvârșit 12 Sfinte Liturghii și a luat parte la diverse evenimente bisericești.

De asemenea, Înaltpreasfinția Sa le-a acordat la opt preoți sălăjeni „Crucea Transilvană” și altor trei preoți ordinul „Mihai Vodă” pentru clerici.

Cu prilejul împlinirii a zece ani de la alegerea și întronizarea Înaltpreasfințitului Părinte Andrei ca Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolit al Clujului, Maramureșului și Sălajului, mă rog Bunului Dumnezeu și Îi zic: „Întâi pomenește, Doamne, pe Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, pe care-l dăruiește sfintelor Tale biserici în pace, întreg, cinstit, sănătos, îndelungat în zile, drept învățând cuvântul adevărului Tău”.

**Sfântul Ioan Botezătorul, precursor
al monahismului creștin¹**

**Preacucernice Părinte Vicar, Preacucernici
Părinți Consilieri, Preacuvioase Părinte Exarh,
Preacucernici Părinți Protopopi, Preacuvioși
Părinți Stareți, Preacuvioși și Preacucernici Părinți,
Preacuvioasă Maică Stareță, Preacuvioase
Maici și iubiți credincioși,**

Ne întâlnim din nou la sărbătoarea Tăierii Capului Sfântului Ioan Botezătorul, hramul Mănăstirii Bic de lângă Șimleu Silvaniei, un praznic prin care se încheie anul bisericesc, fiindcă dacă anul civil începe la 1 ianuarie, cel bisericesc debutează la 1 septembrie, încât prima sărbătoare din decursul anului bisericesc este Nașterea Maicii Domnului, iar ultima este Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul.

Parcă aceste două praznice ar avea un tâlc ascuns, în sensul că anul, ca și viața, începe cu nașterea și se încheie cu moartea. Însă pentru sfinți nu este așa, căci prin moarte ei se mută la viață, se nasc în Împărăția lui Dumnezeu, de vreme ce Domnul Hristos a spus: *„Eu sunt învierea și viața; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi”* (Ioan 11,25).

Din acest motiv noi întotdeauna îi pomenim pe sfinți în ziua morții lor, fiindcă ei atunci și-au încheiat lupta cu ispitele și au dobândit cunună veșnică în Împărăția lui Dumnezeu.

Avem însă și trei excepții de la această regulă, este vorba despre Domnul Hristos, despre Maica Domnului și despre Sfântul

¹ Cuvânt rostit în ziua de 29 august 2018 la Mănăstirea Bic.

Ioan Botezătorul, pe care îi prăznuim atât în ziua nașterii lor, cât și în cea a mutării lor din această viață, pentru că toți trei au jucat un rol aparte în istoria mântuirii lumii.

Domnul nostru Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu făcut Om, „*fîindcă într-atît a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, pentru ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Că Dumnezeu nu L-a trimis pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci pentru ca lumea să se mântuiască prin El*” (Ioan 3,16-17). Astfel, Iisus Hristos este Mântuitorul lumii „*și întru nimeni altul nu este mântuirea, căci sub cer nu este dat între oameni niciun alt nume întru care noi trebuie să ne mântuim, fiindcă prin sângele Său avem răscumpărarea, iertarea păcatelor*” (Faptele Apostolilor 4,12 și Coloseni 1,14).

Maica Domnului este cea mai curată femeie care a viețuit vreodată pe fața pământului, de aceea s-a învrednicit să dea naștere Fiului lui Dumnezeu. Ea este primul om care s-a îndumnezeit, pentru că după ce a adormit a fost înălțată de Fiul ei cu trupul la cer.

Sfântul Ioan a fost proroc, dar și Botezătorul și Înaintemergătorul Domnului Hristos, un om cu o asemenea autoritate între evrei, încât „*toți se întrebau în inimile lor: «Nu cumva el este Hristosul?»*” (Luca 3,15).

Domnul Hristos și Maica Domnului nu erau niște străini pentru Sfântul Ioan Botezătorul, ci ei erau rude. Acest fapt îl citim în Sfânta Evanghelie după Luca, la Bunavestire, când Sfântul Arhanghel Gavriil i-a zis Sfintei Fecioare Maria: „*Iată, Elisabeta, rudenia ta, a zămislit și ea fiu la bătrânețea ei, și aceasta este a șasea lună pentru ea, cea numită stearpă. Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință*” (Luca 1,36-37).

După ce a primit această veste, „*Maria s-a dus în grabă într-un ținut muntos, într-o cetate a lui Iuda, și a intrat în*

casa lui Zaharia și i s-a închinat Elisabetei. Iar când a auzit Elisabeta închinarea Mariei, a săltat pruncul în pântecele ei și s-a umplut Elisabeta de Duh Sfânt, și a strigat cu glas mare și a zis: «Binecuvântată ești tu între femei și binecuvântat este rodul pântecelui tău. Și de unde mie aceasta, să vină la mine maica Domnului meu? Că iată, de cum a ajuns glasul închinării tale la urechile mele, a săltat pruncul de bucurie în pântecele meu». Și a rămas Maria împreună cu Elisabeta ca la trei luni. Și după ce s-a împlinit vremea ca Elisabeta să nască, ea a născut un fiu. Și au auzit vecinii și rudele ei că Domnul Și-a mărit mila Sa față de ea și se bucurau împreună cu ea. Iar când a fost în ziua a opta, au venit să-l taie împrejur pe prunc și voiau să-l numească Zaharia, cu numele tatălui său. Și răspunzând, mama lui a zis: «Nu! Ci Ioan se va chema». Și au zis către ea: «În rudenia ta nu este nimeni care să se cheme cu numele acesta». Și i-au făcut semn tatălui său, cum ar vrea el să fie numit. Și cerând o tăbliță, el a scris: «Numele lui este Ioan». Și toți s-au mirat. Și îndată gura și limba i s-au deschis și vorbea, binecuvântând pe Dumnezeu” (Luca 1,39-44 și 1,56-64).

După nașterea Sfântului Ioan Botezătorul, Sfânta Fecioară Maria le-a purtat câteva zile de grijă Elisabetei și pruncului, apoi „s-a întors la casa ei” (Luca 1,56) din Nazaret, fiindcă ea însăși era însărcinată în trei luni și aștepta să vină în lume Fiul lui Dumnezeu, după cum o anunțase Sfântul Arhanghel Gavriil la Bunavestire.

Pe când Sfântul Ioan avea trei ani i-au murit ambii părinți, care erau înaintați în vârstă, dar prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu „copilul creștea și se întărea cu duhul și a fost în pustie până în ziua arătării lui către Israel” (Luca 1,80).

„Iar în al cincisprezecelea an de domnie a cezarului Tiberiu, pe când Ponțiu Pilat era procurator al Iudeii, Irod, tetrarh al Galileii, și Filip, fratele său, tetrarh al Itureii și al

ținutului Trahonitidei, și Lisaniias, tetrarh al Abilenei, în vremea arhieriei Anna și Caiafa, a fost cuvântul lui Dumnezeu către Ioan, fiul lui Zaharia, în pustie. Și a venit el în tot ținutul dimprejurul Iordanului, propovăduind botezul pocăinței, spre iertarea păcatelor, așa cum s-a scris în cartea cuvintelor lui Isaia profetul: Glasul celui ce strigă în pustie: Gătiți calea Domnului, drepte faceți-I cărările. Orice vale se va umple și orice munte și deal se va micșora; cele strâmbe se vor face drepte și căile colțuroase vor fi netede. Și orice trup va vedea mântuirea lui Dumnezeu. În zilele acelea a venit Ioan Botezătorul propovăduind în pustia Iudeii și zicând: «Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor!». Și Ioan era îmbrăcat în haină de păr de cămilă, cu cingătoare de piele împrejurul mijlocului și se hrănea cu lăcuste și miere sălbatică” (Luca 3,1-6; Matei 3,1-2 și Marcu 1,6).

„Atunci au ieșit la el Ierusalimul și toată Iudeea și toată împrejurimea Iordanului. Și se botezau de către el în râul Iordan, mărturisindu-și păcatele. Ioan le spunea mulțimilor care veneau să se boteze de către el: «Pui de vipere, cine v-a învățat să fugiți de mânia ce va să fie? Așadar, faceți-i pocăinței roade vrednice de ea și nu începeți a zice în sinea voastră: Părinte îl avem pe Avraam, căci vă spun eu vouă că și din pietrele acestea poate Dumnezeu să-i ridice fii lui Avraam. Iată că securea stă la rădăcina pomilor; deci, tot pomul care nu face roadă bună se taie și se aruncă în foc». Și mulțimile îl întrebau, zicând: «Așadar, ce să facem?». Iar el, răspunzând, le zicea: «Cel ce are două haine să dea celui ce nu are, și cel ce are bucate să facă la fel». Și au venit și vameșii să se boteze și i-au zis: «Învățătorule, noi ce să facem?». Iar el le-a spus: «Să nu faceți nimic mai mult decât vă este rânduit». Îl întrebau însă și ostașii, zicând: «Dar noi ce să facem?». Și le-a zis: «Să nu asupriți pe nimeni, să nu învinuiți pe nimeni pe nedrept și să vă mulțumiți cu lefurile voastre»” (Matei 3,5-6 și Luca 3,7-14).

„Iudeii din Ierusalim au trimis la Ioan preoți și leviți să-l întrebe: «Tu cine ești?». Și el n-a tăgăduit și a mărturisit: «Nu eu sunt Hristosul». Și ei l-au întrebat: «Dar cine ești? Ești Ilie?». Zis-a el: «Nu sunt». «Ești Profetul?». Și a răspuns: «Nu». Deci i-au zis: «Cine ești, ca să dăm răspuns celor ce ne-au trimis; ce spui tu despre tine însuși?». El a zis: «Eu sunt glasul celui ce strigă în pustie: Îndreptați calea Domnului, precum a spus profetul Isaia». Și trimișii erau dintre farisei. Și l-au întrebat și i-au zis: «Dacă nu ești tu Hristosul, nici Ilie, nici Profetul, atunci de ce botezi?». Ioan le-a răspuns, zicând: «Eu vă botez cu apă spre pocăință, dar Cel ce vine după mine este mai puternic decât mine, Căruia eu nu sunt vrednic să-I duc încălțăminte; Acesta vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc; a Cărui lopată este în mâna Lui, și El Își va curăți aria și-Și va aduna grâul în hambarul Său, iar pleava o va arde în foc nestins»” (Ioan 1,19-26 și Matei 3,11-12).

„A doua zi L-a văzut Ioan pe Iisus venind către el și a zis: «Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii! Și pentru ca El să-i fie arătat lui Israel, de aceea am venit eu botezând cu apă». Iar Iisus a venit la Ioan, ca să fie botezat de către acesta. Ioan însă Îl oprea, zicând: «Eu sunt cel ce are trebuință să fie botezat de Tine, și Tu vii la mine?». Și răspunzând Iisus, i-a zis: «Lasă acum, că astfel se cuvine ca noi să împlinim toată dreptatea». Atunci L-a lăsat. Și după ce a fost botezat, Iisus a ieșit îndată din apă, și iată cerurile I s-au deschis; și Ioan a văzut Duhul lui Dumnezeu pogorându-Se ca un porumbel și venind peste El. Și iată, glas din ceruri grăind: «Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Care am binevoit!»” (Ioan 1,29-31 și Matei 3,13-17).

În timp ce Sfântul Ioan Botezătorul își desfășura activitatea pe malul Iordanului, Irod, tetrarhul Galileii, s-a căsătorit cu Irodiada, fosta soție a fratelui său, Filip, care era tetrarh al Itureii

și al Trahonitidei. Întrucât Înaintemergătorul Domnului l-a mutat pe rege pentru aceasta, „*Irod l-a închis pe Ioan în temniță. Și, ascultându-l, rămânea îndelung pe gânduri și bucuros îl asculta*” (Luca 3,20 și Marcu 6,20).

Din acest exemplu vedem cât de puternic este păcatul în această lume, fiindcă Irod, în loc să se căiască, l-a aruncat pe Sfântul Ioan în temniță, și, cu toate că mergea din când în când în închisoare ca să-l asculte și cădea îndelung pe gânduri, nu și-a schimbat cu nimic viața, nu a renunțat la păcatul de care era înlănțuit.

Din nefericire așa este și astăzi, după aproape două mii de ani. Preotul poate vorbi oricât în biserică pentru oamenii pătimiși, fiindcă aceștia au urechile închise și preferă să asculte ce-i învață alții, care nu sunt decât prorocii antihristului și vor să-i ducă pe calea pierzării.

Vedem astăzi la televiziune, pe internet și în presă atâtea exemple negative, care sunt o adevărată rușine, însă ne sunt prezentate drept modele pozitive, de oameni emancipați, care au scăpat de „ignoranța credinței” și nu mai trebuie să respecte poruncile lui Dumnezeu, care sunt depășite de omul modern, de parcă Dumnezeu ar fi Moș Crăciun în care crezi doar până la o anumită vârstă. Dumnezeu, Creatorul cerului și al pământului, a afirmat însă răspicat: „*Eu sunt Alfa și Omega, Cel Dintâi și Cel de pe Urmă, Începutul și Sfârșitul. Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece*” (Apocalipsa 22,13 și Luca 21,33).

Credeți-mă, dragii mei, că pe lângă unii dintre păcătoșii de astăzi, în ceea ce privește legătura regelui Irod cu fosta sa cumnată, acesta apare drept un om normal.

Mai rea decât Irod era „*Irodiada, care îl ura pe Ioan și voia să-l omoare, dar nu putea, fiindcă Irod se temea de Ioan, știindu-l bărbat drept și sfânt, și-l ocrotea*” (Marcu 6,19-20).

„Și întâmplându-se o zi cu bun prilej, când Irod la ziua sa de naștere le-a făcut ospăț dregătorilor săi și căpeteniilor oștirii și frunțașilor din Galileea, și intrând fiica Irodiadei și jucând, a plăcut lui Irod și celor ce ședeau la masă cu el. Iar regele i-a zis fetei: «Cere de la mine orice vei vrea și-ți voi da». Și s-a jurat: «Orice vei cere de la mine îți voi da, până la jumătate din regatul meu». Și ea a ieșit și a întrebat-o pe maică-sa: «Ce să cer?». Iar aceea i-a răspuns: «Capul lui Ioan Botezătorul». Și îndată intrând cu grabă la rege, i-a cerut, zicând: «Vreau să-mi dai chiar acum, pe tipsie, capul lui Ioan Botezătorul». Și regele s-a întristat mult, dar din pricina jurămintelor sale și a celor ce ședeau la masă cu el, n-a vrut să spună nu. Și regele a trimis numaidecât un temnicer cu porunca de a-i aduce capul lui Ioan Botezătorul. Și ducându-se acela, i-a tăiat capul în temniță, l-a adus pe tipsie și l-a dat fetei, iar fata i l-a dat mamei sale. Și auzind ucenicii lui, au venit, au ridicat trupul lui Ioan și l-au pus în mormânt și s-au dus să-I dea de știre lui Iisus. Și auzind Iisus, a plecat de acolo cu corabia la loc singuratic” (Marcu 6,21-29 și Matei 14,12-13).

Sfântul Apostol Pavel le-a scris evreilor: *„În lupta voastră cu păcatul nu v-ați împotrivit până la sânge”* (Evrei 12,4), însă din înțemnițarea și uciderea Sfântului Ioan Botezătorul remarcăm faptul că acesta a luptat împotriva păcatului până când a suferit o moarte sângeroasă, dar pentru aceasta a primit răsplată îmbelșugată de la Dumnezeu, fiindcă *„scumpă este înaintea Domnului moartea cuvioșilor Lui”* (Psalmul 115,6).

Dacă Sfântul Ioan Botezătorul nu i se putea împotrivi regelui, care avea drept de viață și moarte asupra supușilor săi, după cum constatăm din ceea ce s-a întâmplat cu Înaintemergătorul Domnului, care a fost ucis fără a fi judecat, Domnul nostru Iisus Hristos S-a jertfit de bunăvoie pentru întreg neamul omenesc. Aceasta o remarcăm la arestarea Mântuitorului din grădina

Ghetsimani. După Cina cea de Taină, „Iisus a ieșit cu ucenicii Săi dincolo de pâraul Cedrilor, unde era o grădină, în care au intrat El și ucenicii Săi. Dar și Iuda, cel care-L vânduse, știa acest loc, pentru că adesea Iisus și ucenicii Săi se adunau acolo. Deci Iuda, luând o trupă de ostași, precum și slujitori de la arhieriei și de la farisei, a venit acolo cu felinare și cu făclii și cu arme. Iar Iisus, știind toate cele ce aveau să vină asupra-I, a ieșit și le-a zis: «Pe cine căutați?». I-au răspuns: «Pe Iisus Nazarineanul». El a zis: «Eu sunt». Dar împreună cu ei stătea și Iuda, cel care-L vânduse. Deci, după ce le-a zis: «Eu sunt», ei s-au dat înapoi și au căzut la pământ. Și iarăși i-a întrebat: «Pe cine căutați?». Iar ei au zis: «Pe Iisus Nazarineanul». Iisus le-a răspuns: «V-am spus că Eu sunt; deci, dacă pe Mine Mă căutați, pe aceștia lăsați-i să se ducă» - spre a se plini cuvântul pe care El l-a spus: «Dintre cei pe care Mi i-ai dat, pe niciunul nu l-am pierdut». Iar Simon Petru, având sabie, a scos-o și a lovit pe sluga arhierelui și i-a tăiat urechea dreaptă; iar numele slugii era Malhus. Atunci Iisus i-a zis lui Petru: «Întoarce sabia ta la locul ei, că toți cei ce scot sabia, de sabie vor pieri. Sau crezi cumva că nu pot să-L rog pe Tatăl Meu și să-Mi trimită acum mai mult de douăsprezece legiuni de îngeri? Dar cum se vor plini Scripturile, că așa trebuie să fie?»” (Ioan 18,1-10 și Matei 26,52-54). Din cele relatate de Sfinții Evangheliști înțelegem că Mântuitorul ar fi putut scăpa de moarte, dar din iubire față de oameni S-a jertfit pentru noi, fiindcă afirmase anterior: „Mai mare iubire decât aceasta nimeni nu are, ca viața să și-o pună pentru prietenii săi” (Ioan 15,13).

După ce a fost răstignit și a înviat din morți, Domnul Hristos le-a spus Sfinților Săi Apostoli: „Datu-Mi-s-a toată puterea în cer și pe pământ. Drept aceea, mergeți și învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit

Eu vouă. Cel ce va crede și se va boteza, se va mântui; dar cel ce nu va crede, se va osândi” (Matei 28,18-20 și Marcu 16,16).

Dacă în Vechiul Testament existau păgânii și evreii, poporul ales al lui Dumnezeu, după venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu toți oamenii sunt chemați să îmbrățișeze credința cea adevărată, pentru că *„Dumnezeu voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină”* (I Timotei 2,4). Astfel, dacă în Vechiul Testament Dumnezeu Își alesese un singur popor cu care să conlucreze pentru mântuirea lumii, în urma activității publice a Domnului Hristos toți oamenii au fost chemați să accepte învățătura cea mântuitoare, dar numai unii dintre ei L-au ales pe Dumnezeu și I-au urmat. În istoria de două mii de ani a creștinismului există popoare care au îmbrățișat învățătura Domnului Hristos și s-au botezat, dar și altele care au respins-o, însă de vreme ce Mântuitorul a spus: *„Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine”* (Ioan 14,6), este clar că cei care nu L-au acceptat se vor încuia afară de Împărăția lui Dumnezeu. Acest lucru se va întâmpla și cu evreii care nu L-au primit pe Domnul Hristos, pentru că *„întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit”* (Ioan 1,11). La un moment dat, Mântuitorul a făcut o afirmație în acest sens în fața iudeilor: *„Vă spun Eu vouă că mulți de la răsărit și de la apus vor veni și vor șede la masă cu Avraam, cu Isaac și cu Iacob în împărăția cerurilor, iar fiii împărăției vor fi aruncați în întunericul cel mai din afară; acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților”* (Matei 8,11-12).

Dacă Dumnezeu ne-a chemat pe toți oamenii la credința cea adevărată prin Domnul nostru Iisus Hristos, prin Sfinții Săi Apostoli și prin succesorii acestora, noi suntem datori să răspundem chemării Lui, fiindcă *„mulți sunt chemați, dar puțini aleși”* (Matei 22,14).

În lume există popoare care au hotărât să ignore învățătura cea mântuitoare a Fiului lui Dumnezeu întrupat, dar și altele

care au acceptat-o. Noi, românii, avem satisfacția de a fi primit Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu prin Sfântul Apostol Andrei, în Scythia Minor, Dobrogea de astăzi, de unde aceasta s-a răspândit în toate provinciile locuite de români, de la om la om, pentru că noi nu am fost încreștinați printr-un decret venit de la un conducător, cum s-a întâmplat cu popoarele din jurul nostru.

Spre deosebire de alte popoare vecine, în istoria cărora este consemnată o dată precisă a creștinării lor (moravii și cehii în 863, bulgarii în 864, sârbii în 868, rușii în 988, ungurii în 1000), noi am primit creștinismul pe parcursul unei perioade de timp, însumând primele secole ale erei creștine, proces ce a avut loc atât prin convertiri individuale, cât și prin lucrare misionară, săvârșindu-se paralel cu procesul etnogenezei poporului român.

Întrucât Sfântul Ioan Botezătorul a trăit în pustie aproape întreaga lui viață, fiind un precursor al monahismului, în special al celui eremitic, în cuvântul meu de astăzi voi vorbi și despre monahism și despre răspândirea acestuia la noi.

Monahismul este o formă de viață religioasă, trăită în singurătate - departe de comunitățile civile, laice, organizate pe plan rural sau urban - dar încadrată în sânul Bisericii lui Hristos sau în cadrul unei comunități religioase (cum sunt călugăriile aparținând și altor religii decât cea creștină).

Monahismul creștin este un mod de viață evanghelică, dedicată rugăciunii, contemplației și ascezei, în totală retragere de lume și în deplină ascultare față de un părinte duhovnicesc. Viața monahală este consacrată unei experiențe personale a Duhului Sfânt, prin ascultare, sărăcie de bunăvoie și feciorie, cele trei voturi caracteristice monahismului creștin.

Monahismul a luat ființă în secolele III - IV, în Egipt. La început, monahii s-au retras la marginea cetăților, apoi în izolarea pustiului, iar ulterior s-au organizat în comunități sau obști frățești.

Cuviosul Pavel din Teba (227-341), care era un om bogat și erudit, este considerat începătorul monahismului. Acesta s-a retras în pustie în timpul persecuției împăratului Decius, unde a rămas apoi până la moarte. Dintre cei 114 ani de viață cu care l-a binecuvântat Dumnezeu, 91 i-a petrecut în pustie.

Ucenicul acestuia, Sfântul Antonie cel Mare, care a trăit între anii 251-356, este fondatorul monahismului eremitic, adică de viețuire în pustie. Sfântul Antonie cel Mare este unul dintre cei mai renumiți asceți, care a adunat în jurul său peste 6.000 de călugări. Monahismul eremitic aduna grupuri mici de călugări în jurul unui părinte duhovnicesc, numit „avva”. Cel dintâi stareț din pustia Nitriei a fost avva Ammun, iar în deșertul Sketic avva Macarie.

Un rol important în răspândirea monahismului l-a avut cartea „Viața Sfântului Antonie cel Mare” scrisă de Sfântul Atanasie, arhiepiscopul Alexandriei Egiptului.

Întemeietorul monahismului chinovial sau de viață trăită în comun este Sfântul Pahomie cel Mare (292-346), care în jurul anului 325 a fondat mănăstirea de la Tabena Egiptului, pe Nilul superior. Sfântului Pahomie i-a apărut un înger îmbrăcat în haină monahală, care i-a descoperit regula vieții călugărești de obște.

Sfântului Vasile cel Mare (330-379), arhiepiscopul Cezareii Capadociei, îi revine meritul de a fi desăvârșit monahismul chinovial, prin alcătuirea „Regulilor mici și mari”, care stabilesc principiile după care se conduce viața monahală de obște.

Regulile monahale ale Sfântului Vasile cel Mare sunt în uz în Biserica Ortodoxă până în zilele noastre. Ele l-au inspirat în secolul al IX-lea, la Constantinopol, pe Sfântul Teodor în organizarea celebrei mănăstiri Studion. De acolo, ele au trecut în Sfântul Munte Athos, apoi în toate țările ortodoxe. Aceste reguli au avut o influență remarcabilă asupra regulii Sfântului Benedict din Apus.

Sfântul Ioan Scărarul (579-649) este socotit întemeietorul isihasmului, în care monahii rostesc fără încetare rugăciunea: „*Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul*”. Un rol important în dezvoltarea isihasmului l-au avut Sfinții Simeon Noul Teolog (949-1022) și Grigorie Palama (1296-1359), arhiepiscopul Tesalonicului.

Din Egipt, monahismul s-a răspândit în Orientul Mijlociu, în Europa, iar ulterior în întreaga lume cunoscută.

Primii călugări cunoscuți de pe teritoriul actual al țării noastre au fost: Sfântul Ioan Casian (circa 360-435), Sfântul Gherman din Dobrogea (368-405), Sfântul Dionisie Exiguul (circa 470-545) și călugării sciți (secolul VI), dintre care s-au evidențiat Leontie și Ioan Maxențiu.

În teritoriile intracarpătice, curând după anul 1000, voievodul Ohtum a ridicat o mănăstire cu hramul Sfântul Ioan Botezătorul, în cetatea Morisena (județul Timiș).

După 1028-1030, Cianadinus, biruitorul lui Ohtun, a ridicat o nouă mănăstire ortodoxă, cu hramul Sfântul Gheorghe, la Oroszlamos (în Banat).

În secolul al XIV-lea exista în Maramureș renumita mănăstire din Peri.

În hotarul comunei Jac, din județul Sălaj, s-au descoperit chilii și bisericiuțe rupestre din secolele V-VIII. De asemenea, viața bisericească din arealul sălăjan este atestată de vestigii arheologice incontestabile, precum chiliile și bisericiuțele rupestre de la Brebi și Buciumi, de mănăstirile de la Sângeorzu de Meseș, Bălan, Strâmba, Chechiș, Ciocmani, Dolheni, Cutiș, Popteleac, Stoboru, Șimișna și Treznea.

În bătălia de la Mohacs, din 29 august 1526, armata ungară a fost zdrobită de cea otomană, iar Ludovic al II-lea Iagello, regele Ungariei și al Boemiei, a căzut pe câmpul de luptă. În 11 septembrie același an, capitala Ungariei, Buda, a

căzut în mâinile lui Soliman Magnificul. În 29 august 1541, turcii au transformat Ungaria în pașalâc, iar Transilvania a devenit principat autonom sub suzeranitate otomană, fiind obligată să plătească un tribut anual de 10.000 de ducați, însă ardelenii își puteau manifesta liber credința, chiar și românii ortodocși, cu toate că erau numai tolerați de cele trei națiuni stăpânitoare: unguri, sași și secui și de cele patru religii recepte: catolică, luterană (recunoscută în 1550), calvină (recunoscută în 1564) și unitariană (recunoscută în 1568).

În 12 august 1687, austriecii i-au biruit pe turci, la Mohacs. În toamna aceluiași an, trupele habsburgice au ocupat Clujul, iar principele Mihai Appafy I și dieta s-au refugiat la Sibiu. În 27 septembrie 1687, s-a semnat un tratat, prin care principele Transilvaniei accepta intrarea trupelor habsburgice în Transilvania, predându-le 12 fortărețe, se angaja să le aprovizioneze și promitea să verse în vistieria imperială 700.000 de florini. În schimb, era garantată libertatea religioasă și siguranța principelui. În 9 mai 1688, s-a semnat tratatul de la Sibiu, care a transformat Transilvania în protectorat austriac. Prin aceasta, Ardealul a trecut de sub dominația turcească sub stăpânirea Imperiului Habsburgic, schimbând jugul de lemn de până atunci, cu altul de fier.

Pe la 1700, calvinii dețineau, în principatul transilvan, o situație privilegiată de aproximativ un veac și jumătate, catolicii fiind înlăturați aproape cu desăvârșire din viața politică. Odată cu trecerea Transilvaniei în stăpânirea habsburgilor catolici, puterea calvinilor trebuia slăbită, în vederea întăririi confesiunii catolice, care - între cele patru religii recepte - era cea mai slabă. Cu alte cuvinte, trebuia schimbat raportul de forțe în favoarea catolicismului. În acest scop, au fost inițiate o serie de acțiuni în favoarea Bisericii Catolice, precum: restituiri de moșii pierdute și de biserici, danii noi, refacerea Episcopiei din Oradea (1692) și Alba Iulia (1715) etc.

Dar recâștigarea pozițiilor economice, politice și religioase pierdute în favoarea calvinilor sub principii Transilvaniei - majoritatea de confesiune calvină - nu se putea face decât prin sporirea numărului catolicilor. Întrucât recatolicizarea luteranilor, calvinilor și a unitarienilor era, practic, imposibilă, întrucât religiile acestora erau garantate de legile principatului, care au rămas în vigoare și după cucerirea Transilvaniei de către austrieci, misionarii iezuiți și-au îndreptat atenția asupra românilor ortodocși, care erau mai numeroși decât toate cele trei națiuni recepte laolaltă, iar religia lor era numai tolerată. Prin atragerea românilor ortodocși la unirea cu Biserica Romei se urmărea, pe de o parte, creșterea numărului catolicilor și - implicit - creșterea rolului politic al reprezentanților catolicilor în dieta transilvană, iar, pe de altă parte, ruperea legăturilor, de orice natură, cu românii ortodocși din Țara Românească și Moldova.

În 4 decembrie 1691, împăratul Leopold I a dat o diplomă (numită leopoldină, după numele său), în 18 puncte, care a fost o adevărată constituție a Transilvaniei. Prin această diplomă se confirmau privilegiile celor trei națiuni: unguri, sași și secui, precum și drepturile celor patru religii recepte: catolică, luterană, calvină și unitariană. Deci poporul român - și credința sa ortodoxă - era exclus și pe mai departe de la viața politică și socială a țării, fiind socotit tolerat.

În 23 august 1692, Leopold I a înaintat guvernului maghiar un edict, în virtutea căruia toți preoții ortodocși care se unesc cu Biserica Romano-Catolică vor beneficia de aceleași privilegii ca și clerul catolic. Bazându-se pe acest decret imperial, în septembrie 1697, iezuitul Paul Ladislau Baranyi, din Alba Iulia, a plecat la Viena, spre a prezenta Curții un memoriu al „statului catolic” transilvan (reprezentanții catolicilor din dietă), în vederea unirii românilor ortodocși cu Biserica Romei. Împăratul a dat o rezoluție în 14 aprilie 1698, potrivit căreia se lăsa românilor

posibilitatea de a se uni cu oricare dintre cele patru religii recepte sau de a rămâne în vechea lor credință. Preoții care acceptau să se unească cu vreuna dintre religiile recepte, urmau să beneficieze de privilegiile confesiunii respective. În același timp însă, Leopold I a trimis în secret instrucțiuni generalului Rabutin, guvernatorul militar al Transilvaniei, prin care îi cerea să le îngăduie preoților români să se unească numai cu Biserica Romano Catolică.

Un fapt extrem de important îl constituie cel legat de beneficiarii ofertei, pentru că invitația era adresată doar clerului, nu și maselor largi de credincioși. Aici trebuie menționat faptul că preoții ortodocși din Ardeal erau siliți să presteze robotă, în rând cu păstoriții lor iobagi, de multe ori să plătească chiar și dijmă preoților luterani și calvini. În cursul războiului turco-austriac, din 1683-1699, preoților români ortodocși le-au fost impuse felurite dări extraordinare de război, în timp ce preoții catolici, luterani, calvini și unitarieni erau scutiți, pe motiv că aparțineau unor confesiuni recepte.

În 2 iunie 1698, cardinalul Kollonich, arhiepiscop de Esztergom și primat al Ungariei, adresa un „manifest” preoților ortodocși români transilvăneni, prin care preciza că urmau să beneficieze de privilegiile Bisericii și ale preoților catolici numai aceia care vor crede și vor mărturisi tot ceea ce învață această Biserică, în special cele patru puncte deosebitoare dintre ortodocși și catolici: primatul papal, împărtășania cu azimă, filioque și purgatoriul.

În toamna anului 1698, Atanasie Anghel, mitropolitul ortodox al Transilvaniei, asupra căruia se exercitaseră numeroase presiuni, și 38 de protopopi, tentați de privilegiile materiale ale clerului catolic din Ardeal, au acceptat unirea cu Biserica Romei.

Cu toate că majoritatea covârșitoare a preoților și a credincioșilor ortodocși români din Transilvania au rămas fideli credinței lor, în 16 februarie 1699, împăratul Leopold I a

dat o diplomă, în care își exprima satisfacția pentru convertirea românilor, grecilor și rutenilor, declarând validă și efectivă unirea lor cu Biserica Romei, prin acceptarea tuturor învățăturilor ei, îndeosebi a celor patru puncte deosebitoare. Prin această diplomă se acordau preoților români uniți toate scutirile și privilegiile de care se bucurau preoții catolici.

Diploma emisă de împăratul Leopold I, în 16 februarie 1699, este considerată decretul de înființare a Bisericii Române Unite.

O anchetă desfășurată de autoritățile din Transilvania a dovedit însă că cei mai mulți dintre românii ortodocși nu și-au părăsit credința.

La câteva zeci de ani după unirea lui Atanasie Anghel și a celor 38 de protopopi trădători cu Biserica Romei, cei mai mulți români din Ardeal își păstrasera credința ortodoxă, iar cei care erau greco-catolici, au constatat că unirea s-a făcut în zadar, întrucât situația politică și materială a românilor din Transilvania nu se îmbunătățise cu nimic. Preoții uniți erau în aceeași situație ca și cei neuniți, ba s-au ivit și conflicte pretutindeni, purtându-se o luptă înverșunată între preoții greco-catolici și cei ortodocși.

În anul 1744, ieromonahul Visarion Sarai a trezit conștiința românilor ardeleni despre pericolul uniatismului. Poporul, care percepea religia în manifestările sale exterioare, nu a înțeles prăpastia care i se pregătea, rămânând pe mai departe cu convingerea și cu conștiința că el aparținea unei religii, celei ortodoxe. Unii credincioși ortodocși au aflat abia acum de faptul că preoții lor acceptaseră unirea și că ei înșiși erau considerați uniți, declarând că ei nu își vor părăsi niciodată credința strămoșească.

După ce oamenii au cunoscut adevărul, în comitatele Mureș și Târnava Mică, precum aproape pretutindeni, poporul îi alunga pe preoții uniți, nu numai din biserici, ci chiar și din casele lor. Se înțelege că aceasta a provocat intervențiile armatei imperiale,

urmate de arestări și represalii, iar românii ortodocși mureau în toate părțile ca martiri pentru credința lor, fie împușcați sau spânzurați, fie în băți și în temnițe.

În iarna anilor 1745-1746, a fost trimis în Transilvania episcopul rutean unit Manuil Olszavsky de la Muncaci, ca să cerceteze starea de spirit a românilor transilvăneni și situația uniției. În sudul Transilvaniei, episcopul a găsit unirea cu desăvârșire înlăturată, iar poporul îi alunga pe preoții uniți, pe care îi osândeau mai rău decât pe niște șerpi.

În urma acestor constatări, episcopul rutean a recomandat ca preoții ortodocși care agitau spiritele să fie închiși, călugării din câteva mănăstiri din părțile Sibiului să fie expulzați, iar patriarhul din Constantinopol să fie rugat să-i oprească pe ierarhii din Muntenia și Dobrogea de a mai sfinți preoți din Ardeal.

Ascultând de recomandările episcopului Manuil Olszavsky, în 15 aprilie 1746, împărăteasa Maria Tereza a semnat către guvernul Transilvaniei trei decrete în acest sens. Acestea au fost urmate de o perioadă de persecuții, în care unii ortodocși români ardeleni au suferit moarte martirică, iar alții au fost întemnițați. De asemenea, numeroase biserici ortodoxe au fost atribuite uniților.

În primăvara anului 1761, a fost trimis în Transilvania, în calitate de comandant al trupelor de aici, generalul Adolf von Bukow, având misiunea de a înăbuși orice mișcare îndreptată împotriva uniției.

În 5 aprilie 1761, generalul a intrat în Sibiu, iar în 7 aprilie, o delegație formată din patruzeci de români, condusă de protopopul Ioan din Săliște, Irimie Stoica, Opre Mosan și Miclăuș Popa, care spuneau că reprezintă pe toți românii din Ardeal, s-a prezentat cu un memoriu în fața lui. Aceștia au declarat că se supun necondiționat împărătesei, dar că singura lor dorință este de a-și păstra credința ortodoxă.

Membrii delegației au cerut să li se lase bisericile, locurile și pământurile bisericești. Aceștia au spus: Cu multă sudoare ne-am zidit bisericile, iar locurile și pământurile le-am cumpărat cu banii noștri. Până și bisericile nu demult zidite, nu le-au făcut preoții uniți cu banii lor, ci noi le-am ridicat, din sărăcia noastră. Bisericile mai vechi au fost clădite de strămoșii noștri, de fiii și nepoții lor, când nu se știa încă în Transilvania nimic despre unire. Dar firește, unde preoții uniți pot dovedi că ei au clădit măcar o singură biserică sau mai multe, să le rămână lor.

Generalul însă a refuzat să le atribuie ortodocșilor bisericile și proprietățile ecleziastice, pe motiv că românii sunt, ca națiune și religie, numai tolerați și de aceea nu li se pot aplica legile țării, potrivit cărora majoritatea credincioșilor obține biserica, Bukow urmând să facă împărțirea după bunul său plac.

Când, în Ocna Sibiului, ortodocșii au refuzat să le predea biserica uniților, generalul a ieșit cu șase companii de soldați, cu o trupă de husari și cu câteva tunuri. Poporul înspăimântat a fugit aproape tot în pădure, iar în sat au rămas numai bătrânii, care au fost nevoiți să predea cheile. Episcopul unit, Petru Pavel Aron, care era de față, le-a răpit și sfințit din nou biserica, în timp ce soldații o împresurau.

Întrucât ortodocșii din Făgăraș au refuzat să le predea uniților biserica pe care o ridicase Constantin Brâncoveanu, generalul i-a pedepsit pe unii cu temniță, pe alții cu bătăi, cu amendă în bani sau cu expulzarea. De asemenea, le-a interzis ortodocșilor să-și ridice altă biserică, să slujească în vreo capelă sau casă particulară, retrăgându-le dreptul de a practica liber credința ortodoxă, de a avea preoți sau de a se înscrie în breasla meșteșugarilor uniți. La fel s-a procedat în numeroase alte localități.

La porunca lui Bukow, s-a făcut un recensământ, care a dovedit că ortodocșii din Transilvania erau cu mult mai numeroși

decât uniții. Aici este interesant de menționat faptul că în 1.172 de sate pur ortodoxe, cu 622 de preoți, existau alți 472 de preoți uniți, fără credincioși.

Un alt amănunt demn de menționat al recensământului efectuat din ordinul generalului austriac, este acela că toți creștinii ortodocși aveau dreptul să treacă la unire, dar nu și invers, pentru că prin aceasta s-ar fi tulburat liniștea publică.

În privința conscrierii credincioșilor în timpul recensământului, s-au făcut numeroase abuzuri, încât numărul uniților a crescut în mod simțitor. De pildă, 47 de sate ortodoxe din părțile Năsăudului au fost declarate unite în mod arbitrar (acestea reprezentând a cincea parte din totalul uniților din Transilvania). Au fost trecute ca unite satele ortodoxe care s-au prezentat în fața comisiei după expirarea termenului, iar altele fără nicio explicație. Așa s-a întâmplat cu 55 de parohii din Țara Hațegului, cu 13.267 de familii, care reprezentau aproape jumătate din totalul uniților.

În acest context, numeroase biserici ortodoxe au fost oferite, în mod abuziv, uniților.

În 13 iunie 1761, cancelarul Transilvaniei, Nicolae Bethlen, a dat următorul ordin: Mănăstirile de lemn ortodoxe să fie arse pretutindeni, cele de piatră să fie dărâmate și să fie alcătuit un raport generalului, atât despre cedarea bisericilor ortodocșilor către uniți, cât și despre demolarea mănăstirilor. Iar dacă cineva se va opune acestei preaînalte porunci împărătești, dată de mărita comisie, să fie negreșit pedepsit cu moartea prin spânzurare sau prin tăierea capului, ca unul care disprețuiește poruncile împărătești și tulbură pacea și ordinea publică.

Generalului Bukow i se datorează marea barbarie de distrugere a două sute de mănăstiri și schituri din toată Transilvania, cele din lemn fiind arse, iar cele din piatră și cărămidă distruse cu tunurile, ele fiind considerate centre puternice de rezistență

ortodoxă. În urma comiterii acestei barbarii, practic, n-a mai rămas urmă de viață monahală ortodoxă în Transilvania, iar Sălajul nu a făcut excepție, de aceea tinerii din Ardeal care simțeau chemarea lui Dumnezeu de a deveni monahi se duceau dincolo de munți pentru a se călugări.

Din comportamentul generalului Bukow și a împărătesei Maria Tereza, care l-a trimis în Transilvania, reiese că acești stăpânitori parcă nu ar fi știut că aici existau creștini cărora le-a fost vestită Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu începând cu Sfântul Andrei, ucenicul Sfântului Ioan Botezătorul, apoi cel dintâi Apostol al Domnului Hristos, care a răspândit la noi învățătura cea mântuitoare în primul veac creștin. Mai era oare nevoie ca după 1700 de ani să ne fie adus alt Hristos, cu tunurile? Mântuitorul în care credeam noi de la Sfântul Apostol Andrei nu era bun? Ce fel de creștini sunt aceia care omoară alți creștini în numele Domnului Hristos și distrug biserici și mănăstiri în numele Lui?

Sfântul Ioan Botezătorul a murit pentru credința lui. Domnul Hristos Însuși S-a jertfit pe cruce pentru noi. Sfântul Apostol Andrei a fost și el răstignit pentru credința în Mântuitorul. De aici înțelegem că un creștin adevărat moare, se jertfește pentru credința în Domnul Hristos, nu îi omoară pe alții în numele Mântuitorului. Așa ceva este inadmisibil.

Dintre cei care au fost martirizați de habsburgi în Transilvania, pentru a fi impusă unirea creștinilor ortodocși de aici cu Roma, îi voi menționa pe: Sfântul Cuvios Mărturisitor Visarion, Sfântul Mucenic Oprea, Sfântul Preot Mărturisitor Ioan din Galeș, precum și pe Sfinții Martiri și Mărturisitori Năsăudeni: Atanasie Todoran din Bichigiu, Vasile din Mocod, Grigorie din Zagra și Vasile din Telciu.

Austriecii nu ne-au adus alt Hristos, dar ne-au trimis în cer, la Domnul Hristos, mucenici rugători pentru neamul nostru,

fiindcă Mântuitorul a afirmat: „*Pe cel ce Mă va mărturisi pe Mine în fața oamenilor, îl voi mărturisi și Eu în fața Tatălui Meu Care este în ceruri; dar de cel ce se va lepăda de Mine în fața oamenilor, de acela Mă voi lepăda și Eu în fața Tatălui Meu Care este în ceruri*” (Matei 10,32-33). Omorând alți creștini în numele Domnului Hristos, habsburgii s-au lepădat de Mântuitorul și cu siguranță suportă, în veșnicie, consecințele faptelor lor, iar în această lume oprobriul semenilor lor.

Deși toate mănăstirile și schiturile din județul Sălaj au fost rase de pe suprafața pământului de către austrieci, după anul 1989, când au venit vremuri mai bune pentru români, sălăjenii și-au redeschis mănăstirile vechi, precum Strâmba și Bălan, și au ctitorit altele noi, cum ar fi: Bic, Voivodeni, Rus, Bobota și schiturile Marca și Stârciu.

Deși dezaprob întru totul faptele habsburgilor, le admir zelul, care este asemenea celui al sectarilor din zilele noastre. Cu toate că ei sunt rătăciți, deci obiectul credinței lor este greșit, râvna lor este demnă de luat ca exemplu. Noi, românii ortodocși, nu avem preșeverența lor probabil din două motive.

În primul rând pentru că suntem majoritari și dacă se pierde o oaie din turma cuvântătoare ne consolăm cu gândul că mai sunt destule. Acest raționament este greșit, fiindcă noi nu avem voie să pierdem niciun suflet, după cum ne-a atras luarea aminte Sfântul Apostol Pavel: „Luați aminte la voi înșivă și la toată turma în care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi, ca să păstoriți Biserica lui Dumnezeu, pe care El a câștigat-o cu însuși sângele Său” (Faptele Apostolilor 20,28). De asemenea, Domnul Hristos a afirmat în acest sens: „*Ce părere aveți? Dacă un om are o sută de oi și una dintre ele se rătăcește, nu le lasă el oare în munți pe cele nouăzeci și nouă și, ducându-se, o caută pe cea rătăcită? Și dacă se întâmplă s-o găsească, adevăr vă grăiesc că se bucură de ea mai mult decât de cele nouăzeci și nouă care nu s-au rătăcit.*”

*Tot astfel, nu este vrerea Tatălui vostru Celui din ceruri să piară vreunul din aceștia mici” (Matei 18,12-14). Drept aceea, noi suntem datori să ne străduim din răputeri să nu pierdem pe nici-
menii (din familie, parohie etc.) de la credința cea adevărată, iar dacă s-a întâmplat că cineva a rătăcit calea, trebuie să facem tot ce putem pentru a-l readuce la adevăr, fiindcă „largă este poarta și lat este drumul ce duce la pieire și mulți sunt cei ce îl află. Și strâmtă este poarta și îngust este drumul ce duce la viață și puțini sunt cei ce îl află” (Matei 7,13-14).*

În al doilea rând noi nu avem zelul sectarilor pentru că suntem foarte dezbinați. Acest lucru l-am constatat, în special, în străinătate, unde grecii, sârbii, rușii și alți imigranți sunt uniți, pe când conaționalii noștri sunt învrăjbiți și se vând unii pe alții pentru niște interese materiale mărunte, de parcă am avea o genă denaturată, care în loc să ne unească ne dezbină. Din nefericire însă nu este vorba despre așa ceva. Nu avem nicio carență a firii, ci prea ușor cedăm în fața celor de alt neam și a tentațiilor de tot felul, uitând că diavolul, dar și unii oameni, se ghidează de mii de ani după dictonul: „Divide et impera” (Dezbină și stăpânește).

Dovada clară în acest sens o avem în numeroasele trădări din istoria poporului nostru, dintre care voi prezenta doar câteva.

În noaptea de 15 octombrie 1451, domnitorul Moldovei Bogdan al II-lea, tatăl lui Ștefan cel Mare, a fost asasinat în satul Reuseni, de lângă Suceava, de către fratele său, Petru Aron, care i-a urmat la tron.

În 1462, Vlad Țepeș, domnitorul Țării Românești, a fost vândut sultanului Mahomed al II-lea de către fratele său, Radu cel Frumos, care i-a succedat la tron.

În primăvara anului 1474, Ștefan cel Mare l-a instalat ca domn al Țării Românești pe Laiotă Basarab cel Bătrân, fiul fos-

tului domnitor muntean Dan al II-lea, însă în scurt timp acesta a trecut de partea turcilor.

În noiembrie 1477, domnitorul Ștefan cel Mare a năvălit cu armata în Muntenia, și după ce i-a alungat de acolo pe turci, a adus toată țara sub stăpânirea lui și l-a așezat la București pe Basarab cel Tânăr Țepeluș, fiul lui Basarab al II-lea, ca prefect al său, a numit pârcălabi moldoveni în cetăți și a dat toate dispozițiile ca Țepeluș să rămână în sfera politicii sale. Din nefericire însă, Țepeluș n-a întârziat să treacă de partea otomanilor.

Prin mai-iunie 1481, Țepeluș, ajutat de o oaste turcească, a năvălit în Moldova și a prădat regiunea Siretului, până sub Lunca cea Mare. Ștefan cel Mare a pornit imediat la contraatac și i-a împins pe inamici în Muntenia, până la Râmnic, unde s-a dat bătălia cea mare, în ziua de 8 iulie 1481. Țepeluș și turcii au suferit un dezastru complet. În urma victoriei sale, domnitorul Moldovei l-a instalat în tronul Munteniei pe Vlad Călugărul, fiul lui Vlad Dracul. În noiembrie 1481, Țepeluș, ajutat de oamenii sultanului Baiazid al II-lea, a revenit din nou pe tronul de la București. Odată cu topirea zăpezii din anul următor, Ștefan cel Mare a întreprins o nouă expediție în Muntenia. Cu această ocazie, în 10 martie 1482, acesta a cucerit cetatea Crăciuna, din care domnitorii Țării Românești își făcuseră o bază de operații contra Moldovei. Cu prilejul acestei expediții, Vlad Călugărul, sprijinit de oamenii lui Ștefan cel Mare, a pornit împotriva lui Țepeluș, care s-a refugiat peste Olt, unde a fost omorât de boieri, în satul Glogova. Asemenea predecesorilor săi, Vlad Călugărul a trecut imediat de partea turcilor, uitând de ajutorul primit de la Ștefan cel Mare.

În ianuarie 1529, Radu de la Afumați, voievodul Țării Românești, a căzut victima unui complot al boierilor, care l-au ucis, împreună cu fiul său, Vlad, în biserica de pe dealul Cetățuii din Râmnicu Vâlcea.

În dimineața zilei de 19 august 1601, Mihai Viteazul, „domnul Țării Românești, al Ardealului și a toată Țara Moldovei” a fost asasinat, lângă Turda, din ordinul generalului italian Giorgio Basta, comandantul trupelor habsburgice. Asasinatul a fost pus la cale și executat de străini, dar românilor și, domnitorului însuși, li se poate reproșa faptul că primul făuritor al României Mari nu a avut asigurată protecția într-un teritoriu ocupat, unde se afla alături de aliați care nu inspirau încredere, ceea ce reprezenta un risc și o greșeală impardonabilă, plătită cu sângele bravului conducător de oști.

În primăvara anului 1714, domnitorul Constantin Brâncoveanu al Țării Românești a fost vândut turcilor de către unchiul său, stolnicul Constantin Cantacuzino (care îl crescuse de la vârsta de un an, după ce rămăsese orfan de tată) și de către verișorul său, Ștefan Cantacuzino, cel care îi va urma la tron. Prin trădarea Cantacuzinilor s-au împlinit întocmai cuvintele rostite de Constantin Brâncoveanu: „Când vine războiul și urgia peste țară, boierii se unesc și fac scut în jurul domnitorului. Când este pace și huzur, o ia care încotro, se vând unii pe alții și toți pe domn, de parcă nu ar fi unsul lui Dumnezeu”.

Românilor ortodocși din Ardeal care s-au unit cu Roma în urmă cu trei sute de ani li se poate reproșa, în primul rând, că și-au trădat credința. Unor astfel de oameni, Sfântul Apostol Pavel li s-a adresat în chip mustrător: *„Sunt uimit că de la Cel ce v-a chemat prin harul lui Hristos, voi treceți atât de repede la altă Evanghelie; nu că este alta, ci numai că sunt unii care vă tulbură și voiesc să strice Evanghelia lui Hristos. Dar chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o noi, să fie anatema!”* (Galateni 1,6-8), deci greco-catolicii au căzut sub anatema Apostolului neamurilor.

În al doilea rând, greco-catolicii și-au trădat neamul, preferând să fie uniți cu Roma, nu una cu frații lor ortodocși

din Transilvania și cu cei de peste munți, împlinind prin aceasta dorința de dezbinare a habsburgilor.

Ce fel de creștini sunt greco-catolicii? Aceștia sunt uniți cu Roma și nu cu Hristos, despre care Sfântul Apostol Pavel a spus că Dumnezeu Tatăl „*toate I le-a supus sub picioare și peste toate L-a dat pe El Cap Bisericii, care este trupul Său, plinătatea Celui ce pe toate întru toți le plinește*” (Efeseni 1,22-23).

Ce fel de patrioți sunt greco-catolicii care s-au rupt de Ortodoxie, liantul de veacuri al românilor de pretutindeni, pentru niște avantaje materiale, pe care nici măcar nu le-au primit?

Ce sunt de fapt greco-catolicii? Nu sunt catolici, pentru că preoții lor se căsătoresc, poartă veșminte ortodoxe, săvârșesc Liturgia bizantină și țin calendarul ortodox, dar nu sunt nici ortodocși, pentru că acceptă primatul papal, Filioque, purgatoriul și săvârșesc Sfânta Liturghie cu azimă.

Ce este atunci Biserica Unită cu Roma, Greco-Catolică? În pofida numelui ei, această Biserică hibrid nu a luat ființă pentru a-i uni pe români, ci pentru a-i dezbină, ceea ce continuă să facă cu mult succes și după trei sute de ani de la apariția ei.

Să revenim acum la Sfântul Ioan Botezătorul, a cărui Tăiere a Capului o prăznuim noi astăzi.

Irod și Irodiada, în loc să asculte mustrarea Sfântului Ioan Botezătorul și să-și schimbe viața, au preferat să omoare un om nevinovat, despre care Domnul Hristos a afirmat: „*Adevăr vă grăiesc: Între cei născuți din femei nu s-a ridicat unul mai mare decât Ioan Botezătorul*” (Matei 11,11).

Să nu ne asemănăm celor doi, iar dacă s-a întâmplat să fim înșelați de diavol și am păcătuțit, să ne căim și să ne spovedim, pentru că „*dacă ne mărturisim păcatele, Dumnezeu este credincios și drept ca să ne ierte păcatele și să ne curățească de toată nedreptatea*” (I Ioan 1,9).

Mă bucur că ne-am rugat împreună și anul acesta la hramul mănăstirii Bic, a cărei biserică am sfințit-o anul trecut, în ziua de 15 august, împreună cu Înaltpreasfințitul Părinte Athenagoras, Mitropolitul Mexicului.

Maicii starețe Marina îi urez să-i dea Dumnezeu sănătate și putere pentru a desfășura o misiune cât mai frumoasă aici, împreună cu obștea pe care o conduce, fiindcă numeroși oameni aleargă la mănăstiri cu problemele pe care le au și își găsesc alinare. Să fiți convinși că între mănăstiri și parohii nu există o competiție, ci acestea se completează reciproc, lucrând împreună pentru mântuirea credincioșilor Bisericii lui Hristos.

Tuturor vă doresc să aveți parte de un hram binecuvântat. Bunul Dumnezeu, Maica Domnului și Sfântul Ioan Botezătorul să ne poarte de grijă pe cărările vieții, să ne ferească de rău și să ne ajute să călătorim pe valurile cele înspumate ale acestei vieți către limanul cel neînviforat al mântuirii din Împărăția lui Dumnezeu.

Amin

„Tu ești preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec”¹

**Preacucernici Părinți, distinse domnule Primar,
iubiți credincioși,**

Ne aflăm într-un moment important din viața acestei parohii, când are loc o predare de ștafetă, de la părintele Petru Lucăcel, care v-a păstorit timp de 14 ani, la noul dumneavoastră paroh, care este părintele Ioan-Cristian Oancea.

Pentru că ne aflăm la slujba Vecerniei, iar aceasta începe cu un psalm al creației, în care ne este prezentată cu lux de amănunte crearea, dar mai ales purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de lume, în ansamblul ei, de aici îmi voi începe și eu cuvântul meu de astăzi, menționând faptul că Dumnezeu a creat din iubire tot ceea ce există, iar în cea de-a șasea zi a creației l-a adus în existență pe om.

Deosebirea esențială dintre om și celelalte creaturi este aceea că toate au fost aduse de Dumnezeu în existență prin cuvânt, pe când omul a fost plămădit de Dumnezeu cu mâinile Sale.

Astfel, în cartea Facerii citim că „Dumnezeu a zis: *«Să fie lumină!»*. *Și a fost lumină*” (Facere 1,3). „Și a zis Dumnezeu: *«Să fie o tărie prin mijlocul apelor și să despartă apele de ape!»*. *Și a fost așa*” (Facere 1,6). „Și a zis Dumnezeu: *«Apele de sub cer să se adune într-o singură adunare și să se arate uscatul!»*. *Și a fost așa*” (Facere 1,9). „Și a zis Dumnezeu: *«Pământul să odrăslească verdeață: iarbă purtătoare de sămânță, după felul și asemănarea ei, și pomi roditori care după felul lor să dea rod*

¹ Cuvânt rostit în ziua de 7 iulie 2019 în biserica din Gâlgău Almașului.

cu sămânță în sine pe pământ!». Și a fost așa” (Facere 1,11). „Și a zis Dumnezeu: «Să fie întru tăria cerului luminători care să lumineze pământul, să despartă ziua de noapte și să fie ei spre semne și spre anotimpuri și spre zile și spre ani, și să fie ei întru tăria cerului luminători să lumineze pământul!». Și a fost așa” (Facere 1,14-15). „Și a zis Dumnezeu: «Să mișune apele de ființe vii; și păsări să zboare peste pământ în largul tăriei cerului!». Și a fost așa” (Facere 1,20). „Și a zis Dumnezeu: «Să scoată pământul ființe vii după felul lor: dobitoace, târătoare și fiare sălbatice după felul lor». Și a fost așa” (Facere 1,24).

În ceea ce îl privește pe om, Sfânta Scriptură consemnează faptul că „Dumnezeu a zis: «Să facem om după chipul și asemănarea Noastră, ca să stăpânească peste peștii mării și peste păsările cerului și peste dobitoace și peste tot pământul și peste toate vietățile ce se târăsc pe pământ!». Și l-a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; bărbat și femeie i-a făcut” (Facere 1,26-27).

Fiind creat după chipul lui Dumnezeu, omul a fost înzestrat cu capacitatea de a stăpâni asupra pământului și a tuturor viețuitoarelor, dar și cu abilitatea de a se cunoaște pe sine, de a-L cunoaște pe Dumnezeu și mare parte din creația lui Dumnezeu.

Omul dobândește această cunoaștere prin intermediul rațiunii, cu ajutorul căreia creează științe de la pământ până la cer, de la pământul din care a fost alcătuit și pe care pășește până la Dumnezeu, cum ar fi: Cosmologia (care se ocupă cu studiul istoriei universului, mai ales a originilor și a destinului său), Geologia (știința pământului), Mineralogia (știința mineralelor), Botanica (știința plantelor), Zoologia (știința care se ocupă cu studiul animalelor), Antropologia (știința care se ocupă cu studiul tipurilor omenești, din punct de vedere anatomic și psihologic și cu originile civilizației omenești), Arheologia, Istoria, Geografia, Fizica, Chimia, Filologia, Psihologia, Filosofia, Matematica,

Astronomia (care se ocupă cu observarea astrilor, căutând să explice originea, evoluția, mișcarea, precum și proprietățile lor fizice și chimice), Aeronautica (știința navigației aeriene) și, fără a epuiza enumerarea științelor, vom trece la cea mai înaltă dintre ele, la Teologie (știința despre Dumnezeu), care la rândul ei cuprinde mai multe ramuri.

Ajungând la Teologie suntem datori să menționăm faptul că dacă științele naturale, cele exacte sau alte discipline au fost create de om în baza descoperirilor făcute de acesta, Teologia este știința alcătuită în baza revelației lui Dumnezeu făcută omului.

Revenind la aducerea în existență a omului, în cea de-a șasea zi a creației, în Sfânta Scriptură citim că „*Domnul Dumnezeu l-a zidit pe om din țărână luată din pământ, și a suflat asupra lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie*” (Facere 2,7).

Din acest referat biblic constatăm că omul este format din trup material și suflet spiritual. Trupul este luat din pământ, iar sufletul este primit de la Dumnezeu.

Suflarea lui Dumnezeu sădește în om nu atât viața biologică, căci aceasta o au și animalele, care nu primesc o în-suflare de la Dumnezeu, ci viața înțelegerii și a comuniunii cu Sine, adică viața spirituală. Harul necreat este implicat în actul creator însuși și sufletul primește în același timp viața și harul, căci harul este suflarea lui Dumnezeu. Harul Duhului Sfânt este principiul adevărat al existenței noastre, iar sufletul este darul lui Dumnezeu făcut omului.

Sufletul uman este creat de Dumnezeu într-un mod special, întrucât este înzestrat cu însușiri înrudite cu cele ale lui Dumnezeu: Conștiința, rațiunea cognitivă, libertatea. Sufletul este baza persoanei umane. El este baza tuturor puterilor și a calităților omului și chiar baza trupului.

Harul Sfântului Duh trece prin mijlocirea sufletului la trup. Din această cauză, ca receptacol al unui har special, trupul lui

Adam se deosebește de celelalte făpturi. Dar omul, deși este din două părți, este totuși unul. În om se realizează unirea între cele două lumi, spirituală și materială.

Legătura strânsă și indestructibilă dintre om și creație se vede din aceea că întreaga creație era pregătită pentru om, care este creat în cea de a șasea zi, dar el este luat din țărână, deci din creație. Astfel omul aparține ființial creației, al cărei fiu este, dar al cărei preot devine, prin suflarea de viață primită de la Dumnezeu.

Dacă omul este preotul creației, având misiunea de a o umaniza și de a o spiritualiza, cu scopul de a fi îndumnezeit împreună cu ea, prin harul lui Dumnezeu, anumiți oameni au o chemare specială față de ceilalți, fiind purtători ai preoției harice sau „*iconomi ai tainelor lui Dumnezeu*” (I Corinteni 4,1).

În zorii istoriei, în general, rolul de preot într-o familie îi revenea capului acesteia. Astfel, în epoca patriarhală, capul familiei zidea altare lui Dumnezeu și tot el săvârșea jertfele și actele de cult. În acest sens citim în Vechiul Testament că Avraam, părintele poporului ales, „*I-a zidit un jertfelnic Domnului în Sichem, la stejarul Mamvri. De acolo s-a strămutat în munte, la răsărit de Betel, și și-a întins cortul, având Betelul la apus, iar Hai la răsărit. Și acolo I-a zidit Domnului un jertfelnic și a chemat numele Domnului*” (Facere 12,6-8). „*Iacov a junghiat jertfă pe munte și i-a chemat pe casnicii săi și au mâncat și au băut și au dormit în munte*” (Facere 31,54). „*Israel a pornit la drum cu tot ce avea și sosind la Beer-Șeba, a adus jertfă lui Dumnezeu*” (Facere 46,1).

Primul preot întâlnit în paginile Sfintei Scripturi este Melchisedec, regele Salemului. Cu toată că nu știm cărei religii aparținea, autorul biblic menționează faptul că acesta „*era preot al Dumnezeului-Celui-Preaînalt*” (Facere 14,18). Când patriarhul Avraam s-a întors biruitor din lupta cu cei patru regi: „*Amrafel*

al Senaarului, Arioc al Elasarului, Kedarlaomer al Elamului și Tidal al Goimilor” (Facere 14,1), „Melchisedec, regele Salemului, i-a adus pâine și vin. Și l-a binecuvântat Melchisedec pe Avram și a zis: «Binecuvântat să fie Avraam de către Dumnezeu-Cel-Preaînalt, Ziditorul cerului și al pământului! Și binecuvântat să fie Dumnezeu-Cel-Preaînalt, Cel ce i-a dat pe vrăjmașii tăi în mâinile tale!». Și Avraam i-a dat lui Melchisedec zeciuală din toate” (Facere 14,18-20).

Melchisedec nu a fost un preot oarecare, ci prototipul preoției celei adevărate, din moment ce psalmistul David, inspirat de Dumnezeu, a scris că preoția lui Mesia avea să fie „*după rânduiala lui Melchisedec*” (Psalmul 109,4), afirmație preluată, confirmată și explicată de Sfântul Apostol Pavel (Evrei 5,5-6; 5,10; 6,20 și 7,1-17).

În antichitate existau unele orașe state, cum ar fi cele sumeriene: Eridu, Kiș, Lagaș, Larsa, Nippur, Umma, Ur și Uruk, care erau conduse de un rege și de un mare preot. Uneori însă ambele funcții erau deținute de o singură persoană, cum este și cazul lui Melchisedec, regele Salemului.

Prima mare preoteasă cunoscută din istoria lumii a fost Enheduana, fiica lui Sargon cel Mare (2334-2279 î.Hr.), întemeietorul Imperiului Akkadian, cel dintâi imperiu din istoria lumii. Enheduana a fost preoteasă a zeului Nanna și a zeiței Inanna din cetatea Ur. Aceasta a compus poezii închinat zeitei căreia îi slujea, fiind cel mai vechi poet cunoscut din lume.

Primul mare preot instituit de Dumnezeu a fost Aaron, fratele lui Moise, după ce poporul ales s-a maturizat și a primit Legea Vechiului Testament în Muntele Sinai. Pentru a ajunge preot îți trebuie chemare din partea lui Dumnezeu, de aceea Sfântul Apostol Pavel a scris că „*nimeni nu-și ia singur cinstea aceasta, ci numai cel chemat de Dumnezeu, precum Aaron*” (Evrei 5,4).

Conform poruncii lui Dumnezeu, primul băiat născut al lui Aaron urma să fie mare preot sau arhiereu, iar ceilalți copii de parte bărbătească deveneau preoți, dacă nu aveau vreo infirmitate. În Vechiul Testament preoția s-a perpetuat după această rânduială, toți slujitorii lui Dumnezeu (arhierei, preoți sau leviți) făcând parte numai din seminția lui Levi.

A doua zi după ce a înmulțit cinci pâini și doi pești, cu care a săturat *„ca la cinci mii de bărbați, afară de femei și de copii”* (Matei 14,21), Domnul Hristos se găsea în Capernaum, iar numeroși ascultători care fuseseră hrăniți de El *„au intrat în corăbii și au venit la Capernaum, căutându-L. Și găsindu-L, I-au zis: «Învățătorule, când ai venit aici?». Iisus le-a răspuns, zicând: «Adevăr, adevăr vă spun: Nu pentru că ați văzut minuni Mă căutați, ci pentru că ați mâncat din pâini și v-ați săturat. Lucrați nu pentru mâncarea cea pieritoare, ci pentru mâncarea ce rămâne întru viața veșnică pe care v-o va da Fiul Omului, căci pe El Și-a pus pecetea Dumnezeu-Tatăl». Deci au zis către El: «Ce să facem, ca să săvârșim lucrurile lui Dumnezeu?». Iisus le-a răspuns, zicând: «Lucrul lui Dumnezeu acesta este, să credeți în Cel pe Care El L-a trimis». Deci I-au zis: «Dar ce minune faci Tu, ca să vedem și să credem în Tine? Ce lucrezi? Părinții noștri au mâncat mană în pustie, după cum este scris: Pâine din cer le-a dat lor să mănânce». Deci Iisus le-a zis: «Adevăr, adevăr vă spun: Nu Moise v-a dat pâinea din cer, ci Tatăl Meu vă dă din cer pâinea cea adevărată. Că pâinea lui Dumnezeu este aceea care se pogoară din cer și dă viață lumii». Deci au zis către El: «Doamne, dă-ne nouă întotdeauna pâinea aceasta». Și Iisus le-a zis: «Eu sunt Pâinea vieții; cel ce vine la Mine nu va flămânzi și cel ce crede în Mine niciodată nu va înseta. Dar Eu v-am spus că M-ați și văzut, și nu credeți. Tot ce-Mi dă mie Tatăl, va veni la Mine; și pe cel ce vine la Mine nu-l voi scoate afară, pentru că M-am pogorât din cer ca să fac nu voia Mea, ci*

voia Celui ce M-a trimis. Iar voia Celui ce M-a trimis, aceasta este: să nu-l pierd pe niciunul din cei pe care Mi i-a dat, ci să-l înviez în ziua de apoi. Că aceasta este voia Tatălui Meu, ca tot cel care-L vede pe Fiul și crede în El să aibă viață veșnică, și Eu îl voi învia în ziua de apoi». Deci iudeii murmurau împotriva-I fiindcă spusese: «Eu sunt Pâinea Care S-a pogorât din cer», și ziceau: «Oare nu este acesta Iisus, fiul lui Iosif, pe ai cărui tată și mamă noi îi știm? Cum de spune el acum: M-am pogorât din cer?». Iisus, răspunzând, le-a zis: «Nu murmurați între voi. Nimeni nu poate veni la Mine dacă nu-l va atrage Tatăl, Cel ce M-a trimis, și Eu îl voi învia în ziua de apoi. Scris este în profeți: Și toți vor fi învățați ai lui Dumnezeu. Așadar, tot cel care a auzit și a învățat de la Tatăl, vine la Mine. Nu că L-a văzut pe Tatăl cineva în afară de Cel ce este de la Dumnezeu; Acela L-a văzut pe Tatăl. Adevăr, adevăr vă spun: Cel ce crede în Mine are viață veșnică. Eu sunt Pâinea vieții. Părinții voștri au mâncat mană în pustie, dar au murit; aceasta este Pâinea care Se pogoară din cer, pentru ca tot cel ce mănâncă din Ea să nu moară. Eu sunt Pâinea cea vie, Care S-a pogorât din cer. De va mânca cineva din Pâinea aceasta, viu va fi în veci. Iar Pâinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este Trupul Meu». Deci se certau iudeii între ei, zicând: «Cum poate acesta să ne dea trupul Lui să-l mâncăm?». Și le-a zis Iisus: «Adevăr, adevăr vă spun: Dacă nu veți mânca Trupul Fiului Omului și nu veți bea Sângele Lui, nu veți avea viață întru voi. Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu are viață veșnică, și Eu îl voi învia în ziua de apoi. Căci Trupul Meu este adevărată mâncare și Sângele Meu adevărată băutură. Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el. Așa cum Tatăl Cel-Viu M-a trimis pe Mine și Eu viez prin Tatăl, tot astfel cel ce Mă mănâncă pe Mine va via prin Mine. Aceasta este Pâinea Care S-a pogorât din cer; nu ca a părinților voștri care au mâncat

mană și au murit: cel ce va mânca Pâinea aceasta, viu va fi în veac” (Ioan 6,24-58).

Dacă în Capernaum Mântuitorul a afirmat înaintea mulțimilor că cei ce nu-I mănâncă Trupul și nu-I beau Sângele nu vor avea parte de viața veșnică, la Cina cea de Taină, pe când era împreună cu Sfinții Săi Apostoli și „*mâncau, Iisus, luând pâine și binecuvântând, a frânt și le-a dat ucenicilor, zicând: «Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu». Și luând paharul și mulțumind, le-a dat, zicând: «Beți dintru acesta toți, că acesta este sângele Meu, al Legii celei Noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor»*” (Matei 26,26-28).

Prin instituirea Tainei Sfintei Euharistii, Domnul Hristos a anunțat schimbarea Legii Vechi, dar în același timp, El le-a arătat Sfinților Apostoli că pâinea și vinul euharistic sunt Trupul și Sângele Lui despre care le vorbise în Capernaum.

După ce a suferit pe cruce timp de șase ore, Mântuitorul, „*strigând cu glas mare, Și-a dat duhul. Și iată, catapeteasma templului s-a sfâșiat în două, de sus până jos*” (Matei 27,50-51), atătând în chip văzut că Legea Veche s-a încheiat.

Dacă la Cina cea de Taină Domnul Hristos le-a vestit Sfinților Săi Apostoli că sângele Lui, al Legii celei Noi, se varsă spre iertarea păcatelor oamenilor, prin jertfa de pe cruce chiar și-a vărsat sângele pentru întreg neamul omenesc, care a fost răscumpărat din robia diavolului și a morții, căci „*Iisus s-a făcut Mijlocitor al unui nou testament, iar prin moartea pe care a suferit-o pentru a răscumpăra greșelile de sub întâiul testament, cei chemați au primit fâgăduința moștenirii veșnice și cu aceasta, Iisus a devenit chezașul unui testament mai bun*” (Evrei 9,15 și 7,22).

Din jertfa Mântuitorului pe cruce și din cuvintele Sale de instituire a Tainei Sfintei Euharistii constatăm că trupul Lui a murit în mod real și sângele chiar I s-a vărsat pe cruce, însă cei ce cred în El se împărtășesc cu trupul și sângele Lui euharistic,

adică a lui Hristos cel mort și înviat, iar pâinea și vinul se prefac în trupul și sângele Mântuitorului la rugăciunile preotului, prin lucrarea Sfântului Duh, fiind trup și sânge real, însă mai presus de fire, iar cei ce se cuminecă o fac spre trezirea sufletului, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci.

Astfel, la prefacerea cinstitelor daruri de pâine și vin în trupul și sângele euharistic al Mântuitorului vedem lucrarea lui Dumnezeu, dar și rolul important al preotului, la care se adaugă cel al credincioșilor, pentru că ei aduc ca ofrandă pâinea și vinul, care la rugăciunile preotului vor fi prefăcute în trupul și sângele Domnului Hristos.

Când vorbim despre jertfa Mântuitorului pe cruce, prin care s-a schimbat Legea Veche, trebuie să fim conștienți că aceasta a atras după sine și schimbarea preoției, însă prototip al preotului rămâne tot Melchisedec din Vechiul Testament, despre care Sfântul Apostol Pavel a scris că fiind „fără tată, fără mamă, fără spiță de neam, neavând nici început al zilelor, nici sfârșit al vieții, este asemănat cu Fiul lui Dumnezeu, el rămânând preot de-a pururi” (Evrei 7,3).

Apostolul neamurilor scrie în continuare: „*Melchisedec, regele Salemului, preot al Dumnezeului-Celui-Preaînalt, l-a întâmpinat pe Avraam când acesta se întorcea din luptă și l-a binecuvântat, iar Avraam i-a plătit zeciuală din toate*” (Evrei 7,1-2). Sfântul Apostol Pavel repetă apoi, pentru a accentua: „*Vedeți dar cât de mare este acesta, căruia chiar și Avraam i-a dat zeciuală din prada de război, el, patriarhul! Cei dintre fiii lui Levi care primesc preoția au poruncă, după lege, să ia zeciuală de la popor, adică de la frații lor, cu toate că și aceștia au ieșit din coapsele lui Avraam; dar Melchisedec, care nu-și trage neamul din ei, a primit el zeciuală de la Avraam, și l-a binecuvântat pe cel ce avea făgăduințele! Or, nu-i nici o îndoială că cel mai mic ia binecuvântare de la cel mai mare. Și,*

ca să spun așa, prin Avraam a dat zeciuală și Levi, cel ce ia zeciuală, căci el era încă în coapsele lui Avraam când pe acesta l-a întâmpinat Melchisedec. Dacă deci desăvârșirea ar fi fost prin preoția leviților - căci sub ea i s-a dat poporului legea -, ce nevoie mai era ca un alt preot să se ridice după rânduiala lui Melchisedec, și să nu se zică «după rânduiala lui Aaron»? Căci unei schimbări a preoției îi urmează neapărat și o schimbare a legii. Fiindcă Acela despre Care se spun aceste lucruri face parte dintr-o altă seminție, din care nimeni n-a slujit altarului; deoarece este învederat că Domnul nostru Iisus Hristos a odrăslit din Iuda, seminție despre care Moise n-a spus nimic cu privire la preoți. Acesta e un lucru și mai învederat dacă, după asemănarea lui Melchisedec, se ridică un alt preot care S-a făcut nu după legea unei porunci trupesti, ci după puterea unei Vieți nepieritoare; căci se mărturisește despre El: Tu ești preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec” (Evrei 7,4-7 și 7,9-17).

Chiar dacă Melchisedec este prototipul preotului, adică al slujitorului lui Dumnezeu, Domnul Hristos este Fiul lui Dumnezeu întrupat și mare Arhiereu, Care S-a jertfit pentru noi și a noastră mântuire, de aceea Apostolul neamurilor a scris despre El că „un Arhiereu ca Acesta ne și trebuia nouă: sfânt, lipsit de răutate, fără pată, osebit de cei păcătoși și devenit mai înalt decât cerurile, Care nu are nevoie, precum arhieriei, ca în fiecare zi să aducă jertfe, întâi pentru propriile lui păcate și apoi pentru ale poporului, căci El a făcut aceasta o singură dată, aducându-Se jertfă pe Sine Însuși. Căci legea așază arhieriei oameni supuși slăbiciunii, dar cuvântul jurământului, care a venit mai târziu decât legea, a așezat un Fiu desăvârșit în veac” (Evrei 7,26-28).

Dacă Melchisedec a fost chemat de Dumnezeu să-i fie preot, preoțimea Noii Legi a fost și ea chemată de Dumnezeu la această slujire, dar a și fost trimisă de Fiul lui Dumnezeu întru-

pat să vestească Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu în toată lumea, căci după învierea Sa din morți, Domnul Hristos le-a spus Sfinților Săi Apostoli: *„Datu-Mi-s-a toată puterea în cer și pe pământ. Drept aceea, mergeți și învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă. Și iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului. Amin”* (Matei 28,18-20).

Pornind de la aceste cuvinte ale Mântuitorului, Sfântul Apostol Pavel a scris despre preoțimea din Vechiul Testament: *„Aceia mai-mulți au devenit preoți, fiindcă moartea îi împiedica să dăinuiască, dar Iisus are o preoție netrecătoare prin aceea că El rămâne în veac. De aceea și poate să-i mântuiască în chip desăvârșit pe cei ce prin El se apropie de Dumnezeu, fiind El pururea viu ca să mijlocească pentru ei”* (Evrei 7,23-25).

Înainte de a se înălța cu trupul la cer, Domnul Hristos le-a spus Sfinților Săi Apostoli: *„Voi rămâneți în cetatea Ierusalimului până ce vă veți îmbrăca cu putere de sus, iar putere veți primi prin venirea peste voi a Sfântului Duh și-Mi veți fi Mie martori în Ierusalim și-n toată Iudeea și-n Samaria și până la marginea pământului”* (Luca 24,49 și Faptele Apostolilor 1,8).

Aceste cuvinte ale Mântuitorului s-au împlinit în ziua Cincizecimii, când *„toți Apostolii erau împreună la un loc. Și fără de veste s-a făcut din cer un vuiet ca de suflare de vânt ce vine repede și a umplut toată casa unde ședeau. Și limbi ca de foc li s-au arătat, împărțite, și au șezut pe fiecare din ei. Și s-au umplut toți de Duh Sfânt și au început să grăiască în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi”* (Faptele Apostolilor 2,1-4).

Sfinții Apostoli au tras la sorți, pentru a ști fiecare unde îl trimite Dumnezeu la propovăduire, iar prin locurile prin care treceau își puneau mâinile, adică hirotoneau episcopi, preoți și diaconi.

Episcopii sunt succesorii Sfinților Apostoli, având deplî-nătatea harului, preoții sunt urmașii celor șaptezeci (și doi) de ucenici ai Domnului Hristos, iar diaconii sunt succesorii celor șapte diaconi.

Chiar dacă preoții sunt considerați drept continuatori ai misiunii ucenicilor Mântuitorului, unii dintre cei șaptezeci (și doi) de ucenici au ajuns episcopi, cum este cazul lui Amplie (Ampliat) de Odessos (Varna), Filologos de Sinope, Stahie de Arghiropolis și Urban al Macedoniei, toți patru fiind hirotoniți de către Sfântul Apostol Andrei, iar Narcis al Atenei a primit darul arhieriei prin punerea mâinilor Sfântului Apostol Filip.

De asemenea, Matia a fost ales Apostol, fiindcă după înălțarea Domnului Hristos cu trupul la cer, „*sculându-se Petru în mijlocul fraților (iar numărul lor era ca la o sută douăzeci), a zis: «Bărbați frați, trebuia să se plinească Scriptura aceasta pe care Duhul Sfânt, prin gura lui David, mai dinainte a spus-o despre Iuda, care s-a făcut călăuză celor ce L-au prins pe Iisus. Că numărat era cu noi și luase sorțul acestei slujiri. Însă când arhieriei și bătrânii poporului au ținut sfat împotriva lui Iisus, ca să-L omoare, și, legându-L, L-au dus și L-au predat guvernatorului Ponțiu Pilat, atunci Iuda, cel care-L vânduse, văzând că a fost osândit la moarte și cuprins fiind de căință, le-a înapoiat arhieriei și bătrânilor cei treizeci de arginți, zicând: «Am greșit vânzând sânge nevinovat». Iar ei i-au zis: «Ce ne privește pe noi? De-acum este treaba ta!». Și el, aruncând arginții în templu, a plecat de acolo; și ducându-se, s-a spânzurat; și căzând, a plesnit pe la mijloc și toate măruntaiele i s-au vărsat. Deci trebuie ca din acești bărbați care s-au adunat cu noi în timpul cât Domnul Iisus a fost cu noi - începând de la botezul lui Ioan până în ziua în care S-a înălțat de la noi -, unul dintre ei să fie împreună cu noi martor al învierii Lui. Și au pus înainte pe doi: pe Iosif, numit Barsaba, zis și Iustus, și pe Matia. Și, rugându-se, au zis: «Tu,*

Doamne, Care cunoști inimile tuturor, arată pe care din aceștia doi l-ai ales să ia locul acestei slujiri și al apostoliei din care a căzut Iuda, ca să meargă în locul lui». Și au tras la sorți; și sorțul a căzut pe Matia; și el s-a rânduit împreună cu cei unsprezece Apostoli” (Faptele Apostolilor 1,15-17; Matei 27,1-5; Faptele Apostolilor 1,18 și 1,21-26).

Din moment ce Domnul Hristos s-a înălțat cu trupul la cer, cum poate fi El împreună cu slujitorii Lui de pe pământ până la sfârșitul veacului?

Biserica este trupul tainic al lui Hristos, căci Dumnezeu Tatăl „pe El L-a dat cap Bisericii, care este trupul Său, plinătatea Celui ce pe toate întru toți le plinește” (Efeseni 1,22-23).

În Biserică, credincioșii formează un singur trup, conform celor afirmate de Sfântul Apostol Pavel: „Voi sunteți trupul lui Hristos și mădulare fiecare în parte. Că după cum trupul este unul și are multe mădulare, dar toate mădularele trupului, deși multe, sunt un trup, așa-i și cu Hristos. Pentru că noi toți într-un Duh ne-am botezat, pentru ca să fim un singur trup - fie iudei, fie elini, fie robi, fie liberi - și toți la un Duh ne-am adăpat. Că nici trupul nu este un singur mădular, ci multe, iar mădularele trebuie să se îngrijească deopotrivă unele de altele” (I Corinteni 12,27; 12,12-14 și 12,25).

Domnul nostru Iisus Hristos este capul Bisericii, noi, creștinii, formăm trupul Lui tainic, însă Biserica a luat ființă prin pogorârea Sfântului Duh, iar toate cele trei persoane ale Sfintei Treimi lucrează în viața Bisericii, pentru că Mântuitorul le-a spus Sfinților Săi Apostoli încă din decursul activității Sale pământești: „Dar când va veni Acela, Duhul Adevărului, El vă va călăuzi întru tot adevărul; că nu de la Sine va grăi, ci cele ce va auzi va grăi și pe cele viitoare vi le va vesti. Acela Mă va slăvi, pentru că dintru al Meu va lua și vă va vesti. Toate câte le are

Tatăl, ale Mele sunt; de aceea am zis că dintru al Meu va lua și vă va vesti” (Ioan 16,13-15).

Prezența și lucrarea harică permanentă a lui Dumnezeu în viața Bisericii pot fi văzute, printre altele, în succesiunea apostolică, în sensul că Sfinții Apostoli i-au hirotonit pe episcopii, preoții și diaconii primului veac creștin, iar ierarhii Bisericii au transmis, la rândul lor, din generație în generație, în mod neîntrerupt, harul preoției succesorilor lor și vor continua să o facă până la sfârșitul veacurilor, iar în acest fel ajungem de la Sfântul Apostol Andrei, cel care a răspândit pentru prima dată cuvântul Evangheliei pe teritoriul actual al țării noastre, la arhieriei, preoții și diaconii de astăzi, care au obligația de a se afla în comuniune dogmatică (de învățătură), canonică (a canoanelor sau legilor bisericești) și cultică (de slujire) cu întreaga Biserică Ortodoxă.

Așadar, prin intermediul succesiunii apostolice despre care v-am vorbit, ajungem de la Sfântul Apostol Petru la părintele Petru Lucăcel, fostul dumneavoastră paroh și de la Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan la părintele Ioan-Cristian Oancea, păstorul dumneavoastră de suflete, începând de astăzi.

Pe părintele Petru îl felicit pentru frumoasa activitate desfășurată până acum în această parohie și îi urez să aibă parte de sănătate și viață îndelungată pentru a se bucura de faptul că a ajuns la pensie, o perioadă binecuvântată, fiindcă din nefericire, în zilele noastre, foarte mulți nu mai apucă pensia. Părintele Petru pleacă cu fruntea sus din Gâlgău Almașului, după o activitate rodnică și frumoasă de 14 ani, lăsând o impresie frumoasă în sufletele tuturor credincioșilor, care cu siguranță că îl vor mai invita să ia parte la evenimentele importante și la sfintele slujbe care vor fi săvârșite în această parohie.

Despre părintele Ioan-Cristian, noul dumneavoastră paroh, pot să vă spun că este preot de 12 ani, dar pe lângă slujirea

preoțească ocupă și funcția de inspector financiar al Centrului Eparhial al Episcopiei noastre.

Pe părintele Ioan-Cristian îl felicit pentru frumoasa activitate desfășurată până acum, îi doresc să aibă parte de sănătate, putere de muncă și mult spor în noua misiune care îi stă în față, iar pe dumneavoastră, iubiți credincioși, vă rog să îi fiți alături.

Ca din întâmplare, astăzi este ziua de naștere a părintelui Ioan-Cristian, ocazie cu care îi urez un sincer: „La mulți ani”. Deși nouă ni se pare că este o simplă coincidență faptul că instalarea Sfinției Sale ca preot paroh în Gâlgău Almașului are loc chiar de ziua sa de naștere, să fim convinși că Dumnezeu pregătește astfel de evenimente din timp.

Bunul Dumnezeu să ne binecuvinteze pe toți.

Amin

„Hristos în mijlocul nostru”¹

**Distinse domnule rector Matthias Hartmann,
Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit Serafim,
Preacucernici Părinți, Preacuvioase Maici,
doamnelor și domnilor pastori, dragi invitați,**

În cadrul Sfintei Liturghii există un scurt dialog ritual pe care îl poartă toți clericii (episcopi, preoți și diaconi), înainte de rostirea Crezului. Primul sacerdot îi spune celui de după el: „Hristos în mijlocul nostru”, iar acesta îi răspunde: „Este și va fi”, după care cei doi se sărută pe ambii umeri, cel dintâi cleric încheind cu cuvintele: „Totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin”.

Mi-am început cuvântul meu de astăzi prin acest dialog pentru că noi, ortodocșii și luteranii, ne aflăm acum la masa dialogului în Neuendettelsau, delegații Episcopiei Sălajului suntem cazați la hotelul Dialog al fundației filantropice Diakoneo și pe toți ne-a adunat aici Domnul Hristos, Care a spus că *„unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor”* (Matei 18,20).

De aceea vă adresez tuturor salutul: „Hristos în mijlocul nostru”.

Din cele învățate în școală și din propria mea experiență pot afirma că de prea multe ori reprezentanții diferitelor culte creștine se limitează la argumente teoretice divergente sau

¹ Cuvânt rostit în 8 octombrie 2019 la Neuendettelsau, Germania, în cadrul conferinței pastorale comune dintre reprezentanții Episcopiei Sălajului și cei ai fundației Diakoneo din această localitate.

chiar contradictorii între denumi niunile cărora le apar in, în detrimentul celor care ne sunt comune  i încearcă prea puțin să caute o apropiere  i colaborare pe t r m practic, care ar fi benefică tuturor.  n loc să ne unim for ele împotriva adversarilor din afara Bisericii, care ne sunt comuni tuturor, noi consumăm foarte multă energie polemiz nd între noi, în timp ce „*v rjma ul nostru, diavolul, umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită*” (I Petru 5,8).

De 11 ani, de c nd am contacte cu Biserica Luterană, dar mai ales de cînd cunosc lucrarea de excep ie de la Diakonia din Neuendettelsau, iar mai nou a funda iei Diakoneo, pot spune că mi-am schimbat radical optica despre lumea reformată.

Ne aflăm acum la cea de-a patra conferin  teologică între reprezentanții Episcopiei Sălajului  i cei ai Diakoneo. Cu to ii suntem con tien i de faptul că nu suntem aici pentru a ne schimba credința, în sensul că noi, ortodoc ii, nu ne vom converti la luteranism, iar luteranii nu vor  mbr  a credința ortodoxă. Aceste  nt lniri au rolul de a ne cunoaște mai bine, nu doar din cărțile pe care le-am studiat la școală unii despre al ii, de a ne respecta valorile, de a învăța unii de la alții, în mod special pe t r m practic, unde modelul luteran german este unul de succes care trebuie copiat  i de către noi.

Domnul Hristos le-a purtat de grijă persoanelor de toate v rstele, pentru că evreii „*aduceau la El  i pruncii, ca să Se atingă de ei*” (Luca 18,15), El a înviat-o pe fiica lui Iair „*care era ca de doisprezece ani*” (Luca 8,42), a tămăduit-o pe fiica femeii cananeence, care era doar o copil  (Matei 15,22-28) a vindecat-o de friguri pe soacra Sfântului Apostol Petru (Matei 8,14-15), care trebuie să fi fost o femeie în vârstă, din moment ce Sfântul Petru era cel mai v rstnic dintre toții Apostolii Mântuitorului, iar atunci c nd a  nmul it cinci pâini  i doi pe ti, din care a săturat „*ca la*

cinci mii de bărbați, afară de femei și de copii” (Matei 14,21), de față erau oameni de toate vârstele.

Grija Bisericii față de persoanele de orice vârstă este ilustrată în îndemnul Sfântului Apostol Pavel către ucenicul său Timotei: *„Pe cel bătrân să nu-l înfrunți, ci să-l îndemni ca pe un părinte; pe cei mai tineri, ca pe frați; pe femeile bătrâne, ca pe mame; pe cele tinere, ca pe surori, în toată curăția” (I Timotei 5,1-2).*

Biserica a avut întotdeauna grijă de toți membrii ei, de la cei nou botezați, până la cei aflați pe patul de moarte și chiar după mutarea lor din această viață, prin slujbele de pomenire, însă trebuie să recunoaștem faptul că persoanele vârstnice sunt tot mai vulnerabile în ziua de astăzi, când extrem de rar mai trăiesc sub același acoperiș trei generații (copiii, părinții lor, precum și bunicii acestora) pentru a se sprijini reciproc.

Am vizitat mai multe azile de bătrâni din Germania, inclusiv pentru oameni cu probleme de sănătate, chiar cu demență și trebuie să mărturisesc că am rămas impresionat.

Felicit conducerea și toți angajații Diakoneo pentru eforturile depuse în acest sens și mă bucur că la întâlnirea noastră de astăzi vom discuta despre pastorația persoanelor vârstnice, un subiect actual, cunoscând prea bine faptul că avem multe de învățat de la dumneavoastră.

Sunt bucuros să mă aflu din nou la Neuendettelsau cu o delegație numeroasă din Episcopia Sălajului și le mulțumesc partenerilor noștri germani pentru faptul că au făcut posibil ca această întâlnire să aibă loc în cele mai bune condiții, ca întotdeauna.

Vă mulțumesc.

**„Eu sunt învierea și viața; cel ce crede în Mine,
chiar dacă va muri, va trăi”¹**

**Preacucernici Părinți Consilieri, Preacucernice
Părinte Protopop, Preacucernici Părinți,
îndurerată familie, întristată adunare,**

Ne-am întâlnit astăzi la Bădăcin într-o zi cu o vreme frumoasă, ca și sufletul roabei lui Dumnezeu Maria Vălcăuan, pentru a o petrece pe ultimul drum. În mesajul pe care l-a trimis cu acest prilej, Înaltpreasfințitul Părinte Serafim, Mitropolitul Ortodox Român al Germaniei, Europei Centrale și de Nord, care a cunoscut-o foarte bine pe răposata, a mărturisit că aceasta a fost o femeie plină de fapte bune, în special de rugăciune (încât viața ei a ajuns să fie o rugăciune curată către Dumnezeu), dar și de iubire față de semeni, ceea ce ne face să tragem concluzia că aceasta se duce într-un loc bun, mai bun decât cel de aici.

Am întâlnit-o și eu de câteva ori pe roaba lui Dumnezeu, Maria, și îl cunosc bine pe domnul Valentin Vălcăuan, fiul acesteia, care recent mi-a mărturisit că mama i-a fost întotdeauna un model de credință, pe care s-a străduit să o semene în sufletele tuturor copiilor, a nepoților și a strănepoților cu care a binecuvântat-o Dumnezeu.

În cartea Psalmilor citim că *„anii noștri s-au socotit ca pâanza unui păianjen. Zilele anilor noștri, în durata lor, sunt șaptezeci de ani; iar de vor fi în putere, optzeci de ani, iar ce este*

¹ Cuvânt rostit în ziua de 21 octombrie 2019, la înmormântarea credincioasei Maria Vălcăuan din Bădăcin, care s-a mutat din această viață la vârsta de 97 de ani.

mai mult decât aceștia osteneală și durere; că trece viața noastră și ne vom duce” (Psalmul 89,10-12). Iată că roaba lui Dumnezeu Maria a trăit aproape o sută de ani, depășind vârstele pomenite de psalmist, ceea ce arată că, din punct de vedere scripturistic, a dus o viață îndelungată și bineplăcută lui Dumnezeu, fiindcă așa cum a afirmat înțeleptul Solomon, *„frica de Dumnezeu lungeste zilele omului, iar anii celor fără de lege sunt puțini”* (Proverbele lui Solomon 10,27). Cu toate acestea, când cineva drag nouă, precum un părinte sau o rudă apropiată încetează din viață, oricât ar fi de în vârstă, ni se pare că prea repede s-a dus la Dumnezeu. În Sfânta Scriptură citim *„că o mie de ani în ochii Tăi, Doamne, sunt ca ziua de ieri care a trecut și cât o strajă în noapte”* (Psalmul 89,4), iar Sfântul Apostol Petru a scris: *«Pe aceasta una să n-o uitați, iubiților: O singură zi înaintea Domnului este ca o mie de ani, și o mie de ani ca o singură zi»* (II Petru 3,8), texte din care înțelegem că timpul este foarte relativ, în sensul că mult poate să însemne puțin și puțin poate fi considerat mult, în mod special pentru cei care au o suferință în această viață.

Omul a fost creat pentru nemurire. Nu a fost creat nemuritor, fiindcă atunci nu putea să cadă în păcat, nu avea posibilitatea de a se îndepărta de la fața lui Dumnezeu, însă a fost creat cu posibilitatea de a nu muri, fiindcă Dumnezeu i-a zis omului în Vechiul Testament: *„Eu ți-am pus în față viața și moartea, binecuvântarea și blestemul. Alege viața, ca să trăiești tu, și urmașii tăi!”* (Deuteronom 30,19). Iar Isus, fiul lui Sirah, a scris și el în acest sens că *„înaintea oamenilor este viața și moartea și oricare le va plăcea li se va da”* (Isus Sirah 15,17).

După ce a fost creat și așezat în grădina din Eden, Adam a primit o poruncă din partea lui Dumnezeu, Care i-a zis: *„Din toți pomii raiului poți să mănânci, dar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mănânci, căci în ziua în care vei mânca din el, vei*

muri negreșit!” (Facere 2,16-17), ceea ce arată că neascultarea de Dumnezeu duce la moarte.

În pofida avertismentului lui Dumnezeu, la îndemnul diavolului, protopărinții Adam și Eva au mâncat din rodul pomului oprit, după cum citim în Sfânta Scriptură: „Șarpele însă era cel mai viclean dintre toate fiarele de pe pământ, pe care le făcuse Domnul Dumnezeu. Și a zis șarpele către femeie: «Dumnezeu, a zis El oare: Să nu mâncați roade din tot pomul care este în rai?». Iar femeia a zis către șarpe: «Noi putem mânca din roada pomilor raiului, dar din roada pomului care este în mijlocul raiului, ne-a zis Dumnezeu: «Din el să nu mâncați și nici să vă atingeți de el, ca să nu muriți!». Atunci șarpele a zis către femeie: «Nu, nu veți muri; dar Dumnezeu știe că în ziua în care veți mânca din el vi se vor deschide ochii și veți fi ca și Dumnezeu, cunoscând binele și răul». Și femeia socotind că rodul pomului este bun de mâncat și că le este plăcut ochilor la vedere și că este de dorit spre câștigarea priceperii a luat din roada lui și a mâncat; și i-a dat și bărbatului său, care era cu ea, și a mâncat și el. Atunci li s-au deschis ochii la amândoi și au cunoscut că erau goi; și au cusut frunze de smochin și și-au făcut șorturi. Iar când au auzit glasul Domnului Dumnezeu, Care umbla prin rai, în răcoarea serii, s-au ascuns Adam și femeia lui de fața Domnului Dumnezeu printre pomii raiului. Și Domnul Dumnezeu l-a strigat pe Adam și i-a zis: «Adame, unde ești?». Acesta i-a răspuns: «Glasul Tău l-am auzit în rai și m-am temut, pentru că sunt gol, și m-am ascuns». Și i-a zis Dumnezeu: «Cine ți-a spus ție că ești gol? Nu cumva ai mâncat din pomul din care Eu ți-am poruncit să nu mănânci?». Adam a zis: «Femeia pe care mi-ai dat-o să fie cu mine, ea mi-a dat din pom, și eu am mâncat». Și a zis Domnul Dumnezeu către femeie: «Cum de-ai făcut una ca asta?». Iar femeia a zis: «Șarpele m-a amăgit, iar eu am mâncat». Și a zis Domnul Dumnezeu către șarpe: «Pentru că ai făcut aceasta, ble-

stemat să fii între toate animalele și între toate fiarele pământului; pe pânțelele tău să te târăști și pământ să mănânci în toate zilele vieții tale! Dușmănie voi pune între tine și femeie, între sămânța ta și sămânța ei; aceasta îți va zdrobi ție capul, iar tu îi vei înțepa călcâiul». Iar femeii i-a zis: «Îți voi înmulți mereu necazurile tale, mai ales în vremea sarcinii tale; în dureri vei naște copii; atrasă vei fi către bărbatul tău și el te va stăpâni». Iar lui Adam i-a zis: «Pentru că ai ascultat de vorba femeii tale și ai mâncat din pomul din care ți-am poruncit: Să nu mănânci!, blestemat va fi pământul din pricina ta. Cu osteneală să te hrănești din el în toate zilele vieții tale! Spini și pălămidă îți va rodi, și tu te vei hrăni cu iarba câmpului. Întru sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea, până te vei întoarce în pământul din care ești luat; căci pământ ești și în pământ te vei întoarce!». Și Domnul Dumnezeu le-a făcut lui Adam și femeii sale îmbrăcăminte de piele și i-a îmbrăcat. Și a zis Domnul Dumnezeu: «Iată, Adam s-a făcut ca unul dintre Noi, cunoscând binele și răul. Și acum, ca nu cumva să-și întindă el mâna și să ia roade din pomul vieții, să mănânce și să trăiască în veci», Domnul Dumnezeu l-a scos din grădina Edenului, ca să lucreze pământul din care fusese luat. Și l-a izgonit pe Adam și l-a așezat în fața grădinii Edenului” (Facere 3,1-19 și 21-24).

La o primă lectură, acest referat biblic lasă impresia că Dumnezeu nu și-a împlinit avertismentul făcut protopărinților noștri, pentru că după ce I-au nesocotit porunca, primii oameni nu au murit, ci au fost doar alungați din grădina Edenului, iar Adam a ajuns să se stingă din viață la o vârstă foarte înaintată, pentru că, „*de toate, zilele vieții lui au fost nouă sute treizeci de ani*” (Facere 5,5).

Omul însă este alcătuit din suflet și trup. Despărțirea sufletului de trup înseamnă moartea trupului, iar despărțirea sufletului de Dumnezeu, prin păcat, înseamnă moartea acestuia, deci

protopărinții, în urma călcării poruncii dumnezeiești, au căzut întâi în moarte sufletească și abia după o viață întreagă trăită în afara grădinii raiului au murit și cu trupul.

În primă instanță, cu Adam și Eva s-a întâmplat același lucru ca și cu diavoli, care sunt ființe lipsite de trupuri. Aceștia au fost la început îngeri de lumină, dar pentru că s-au umplut de invidie împotriva lui Dumnezeu și au vrut să fie asemenea Lui sau chiar mai presus decât El, răzvrătindu-se, au căzut în moarte spirituală și au fost alungați de la fața lui Dumnezeu.

Despre omul mort din punct de vedere duhovnicesc citim în cartea Apocalipsei, unde Dumnezeu îi spune unei astfel de persoane: „*Îți știu faptele, că-ți merge numele că trăiești, dar ești mort*” (Apocalipsa 3,1).

Abia după alungarea din rai Adam a conștientizat ce a pierdut, de aceea o legendă pioasă afirmă că acesta a plâns timp de o sută de ani în fața porții încuiate a grădinii Edenului, unde „*Dumnezeu a pus heruvimi și sabie de flacără vâlvăitoare să păzească drumul către pomul vieții*” (Facere 3,24).

Cu toate că în urma săvârșirii păcatului strămoșesc protopărinții erau morți din punct de vedere spiritual, conform celor afirmate de Dumnezeu, totuși nici Adam, cel întâi zidit, nici Eva, cea luată din coasta lui, nu au fost primii care au gustat moartea trupească, ci de aceasta a avut parte Abel, cel de-al doilea lor fiu, care nici măcar nu a fost răpus de moarte naturală, ci a fost ucis mișelește, din invidie, de fratele său Cain, primul om născut pe acest pământ.

Ce păcat catastrofal este pizma, din moment ce diavolul din invidie s-a sinucis din punct de vedere spiritual, transformându-se din înger de lumină și slujitor al lui Dumnezeu în stăpân al tenebrelor, iar din același motiv Cain a săvârșit prima crimă din istoria omenirii.

Abia după ce Abel a fost omorât, Adam și Eva au simțit din plin durerea pe care moartea trupească a cuiva drag o provoacă celor rămași în viață, suferință iremediabilă, fiindcă cel răposat nu se mai întoarce niciodată din lăcașul morților printre cei vii.

Sfinții Părinți ai Bisericii ne învață că după crearea lumii și a protopărinților noștri omul comunica cu Dumnezeu direct și descoperea în fiecare creatură amprenta Creatorului. Totul ducea către Dumnezeu. Lumea era transparentă sau diafană, pentru a se vedea în ea rațiunile existenței așezate de Dumnezeu. Materia nu era opacă, nu era o piedică între om și Dumnezeu, ci era un mediu de manifestare a spiritului și de revelare a prezenței lui Dumnezeu. De aceea după crearea lumii, cartea Facerii ne spune că „*Dumnezeu a privit toate câte a făcut și iată erau bune foarte*” (Facere 1,31). Materia a devenit opacă în momentul în care Cain l-a omorât pe Abel și l-a îngropat. Orbit de invidie, Cain a săvârșit primul omor de pe pământ, un fratricid înfiorător, și țărâna din transparentă s-a întunecat, pentru a ascunde trupul ucis al lui Abel.

Multă lume se întreabă: „Din moment ce *«Dumnezeu este iubire»* (I Ioan 4,8) de ce a făcut moartea? De vreme ce El l-a adus în existență pe om, de ce îl lasă să piară?”. Răspunsul la aceste întrebări îl găsim în Sfânta Scriptură, unde citim că „*Dumnezeu nu a făcut moartea și nu se bucură de pieirea celor vii*” (Înțelepciunea lui Solomon 1,13).

Atunci cine este creatorul morții? Sfântul Apostol Pavel a scris că: „*Printr-un om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea*” (Romani 5,12). Iar cum sfătuitoarul la păcat al lui Adam a fost diavolul, atunci moartea este de la el, căci «*el de la început - spune Domnul Hristos - a fost ucigător de oameni*» (Ioan 8,44)”.

Sfântul Iacov a scris că „*păcatul, odată săvârșit, aduce moarte*” (Iacov 1,15), iar Apostolul neamurilor a afirmat și el că „*plata păcatului este moartea*” (Romani 6,23), de aceea, în

grădina raiului, ca un Părinte iubitor, Dumnezeu l-a prevenit pe Adam să nu mănânce din rodul pomului oprit pentru că va muri. Cu toate acestea, protopărinții au ascultat de diavol și nu de Dumnezeu, iar drept consecință au păcătuit și au trebuit să moară. Astfel, moartea a intrat în lume prin lucrarea satanei și prin împreună-lucrarea omului, care a consimțit la sfatul diavolului de a mânca din rodul pomului oprit.

Cu toate că moartea este o pedeapsă suferită de om pentru păcatele sale, prin lucrarea lui Dumnezeu sfârșitul vieții pământești pune capăt păcatului, conform celor afirmate de Sfântul Maxim Mărturisitorul: De vreme ce omul este compus din suflet și trup, prin păcatul strămoșesc legea păcatului s-a furișat în trup, iar pentru ca păcatul, care într-un anume chip ne-a devenit co-natural, să nu se eternizeze, pentru aceasta s-a hotărât moartea trupului, rânduită spre desființarea legii păcatului, pentru că omul păcătuiește cât timp trăiește, dar după moarte nu mai poate păcătui. De aceea trupul omului se destramă în moarte, pentru ca după ce păcatul va fi îndepărtat, natura umană să fie reconstruită în viața restaurată de la început, fără să mai fie amestecată cu păcatul, după cum a scris Sfântul Apostol Pavel: *„Așa este cu învierea morților: Se seamănă trupul întru stricăciune, învie întru nestricăciune; se seamănă întru necinste, învie întru slavă; se seamănă întru slăbiciune, învie întru putere; se seamănă trup firesc, învie trup duhovnicesc”* (I Corinteni 15,42-44). Astfel, moartea are o legătură strânsă cu păcatul. Ea este plata păcatului, și, în același timp, desființarea lui în planul văzut”.

De vreme ce trupul omului moare, dar va învia la cea de-a doua venire în lume a Fiului lui Dumnezeu întrupat, înseamnă că nu omul, ci moartea este trecătoare.

Pentru cei ce trăiesc în sfințenie, după învierea Domnului Hristos nu mai există moarte, ci somn, de aceea „cimitir” (κοιμητήριο) în limba greacă înseamnă „dormitor”, fiindcă trupul

omului se odihnește în mormânt până la învierea cea de obște, iar sufletul se duce la Dumnezeu care l-a dat. Moartea este de fapt o călătorie a sufletului la Dumnezeu. Să o luăm ca atare. Cel răposat a plecat într-o lungă călătorie. Îl vom revedea când vom pleca și noi în această călătorie.

Cunoscând-o pe roaba lui Dumnezeu Maria, care și-a dedicat întreaga viață, de aproape o sută de ani, lui Dumnezeu, Bisericii, familiei și comunității în care s-a născut și a trăit, suntem convinși că aceasta s-a mutat la Domnul, unde nu este durere, nici întristare, nici suspin, ci viață fără de sfârșit.

Cu toții îi jelim pe cei apropiați nouă care încetează din viață și suferim din cauză că ne despărțim de ei, însă nimeni nu este ocolit de moarte, conform celor afirmate de psalmistul: „*Cine este omul ca să trăiască și să nu vadă moartea?*” (Psalmul 88,47).

Lacrimile ne astâmpără durerea pentru pierderea cuiva drag, ele fiind un fel de balsam pentru cei rămași în viață, însă celui răposat nu-i sunt de niciun folos. Dacă vrem să facem ceva cu adevărat folositor pentru cei mutați de la noi, atunci să ne rugăm pentru ei, să facem parastase și fapte de milostenie în numele lor, „pentru ca să li se ierte lor toată greșeala cea de voie și cea fără de voie, pentru ca neosândiți să stea la înfricoșătorul scaun al slavei lui Hristos, pentru mângâierea lor cea de la Dumnezeu, pentru ca Dumnezeu să îndepărteze de la ei toată durerea, întristarea și suspinul și să-i sălășluiască unde strălucește lumina feței Lui, ca Domnul Dumnezeu să așeze sufletele lor în loc luminat, în loc de verdeață, în loc de odihnă, unde toți dreptii sălășluiesc”.

Importanța faptelor de milostenie făcute pentru cei mutați de la noi ne-o descoperă „Rugăciunea de la împărțirea hainelor și a altor lucruri pentru cei răposați”: „Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, Cel ce stăpânești peste cei morți și peste cei vii, Care dai hrană celor flămânzi și îmbrăcăminte celor lipsiți,

binecuvintează hainele acestea și toate cele ce se vor împărți întru pomenirea adormitului tău rob (N), ca să-i fie spre iertarea păcatelor. Dăruiește, Doamne, sănătate celor ce vor purta aceste daruri de haine, iar pe robul tău (N), mutat de la noi, îmbracă-l în veșmântul nestricăciunii, cel înfrumusețat cu lumină, și-l așează în locașul Tău, ca să se bucure în veci întru desfătarea bunătăților Tale și întru odihnă; dezleagă-l de păcatele ce a săvârșit cu fapta, cu cuvântul sau cu gândul, și dăruiește-i răspuns bun la înfricoșătoarea Ta judecată. Că tu singur ești fără de păcat, Hristoase, Dumnezeuul nostru, și Ție slavă înălțăm, împreună și Părintelui Tău Celui fără de început și Preasfântului și bunului și de viață făcătorului Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin”.

Dacă pentru cei răposați lupta cu viața s-a încheiat, noi, cei vii, mai avem încă de luptat, iar întrucât atunci când conducem pe cineva pe ultimul drum conștientizăm mai bine faptul că suntem trecători pe acest pământ, să ne gândim la modul cel mai serios să ne ferim de ispitele vrăjmașului și să ne sporim faptele bune și pocăința pentru păcate, pentru ca atunci când va veni momentul să ne dăm obștescul sfârșit să fim încredințați că, prin mila lui Dumnezeu, ne vom adăuga la înaintașii noștri în Împărăția cerurilor.

Bunul Dumnezeu s-o ierte pe roaba Lui, Maria, s-o odihnească în sălașurile dreptilor, iar familia îndurerată s-o mângâie.

Amin

De la Eva la „Noua Evă”¹

Preacucernice Părinte Protopop, Preacucernici Părinți, distinge domnule primar, iubiți credincioși,

Astăzi este o zi importantă pentru biserica și parohia dumneavoastră, fiindcă de praznicul „Intrării în biserică a Maicii Domnului” este hramul acestui lăcaș de cult.

După cum bine știm cu toții, Ioachim și Ana erau oameni în vârstă și drepti înaintea lui Dumnezeu, dar cu toate acestea nu puteau avea copii. Cei doi s-au rugat îndelung lui Dumnezeu pentru a-i binecuvânta cu un urmaș, însă acest lucru se tot lăsa așteptat. Ce învățăm de aici? Să avem răbdare în rugăciune.

Oamenii dintotdeauna, dar în special cei din zilele noastre, nu au răbdare în rugăciune. Dacă se roagă lui Dumnezeu ei așteaptă imediat răspuns sau rezolvare la problemele lor, parcă s-ar afla la un magazin unde achită marfa dorită și o ridică pe loc. Dar și în acest caz, ei plătesc ceea ce cumpără, nu primesc nimic gratuit. Lui Dumnezeu în schimb, ce Îi oferă atunci când Îi cer ceva?

Dacă nouă ni se pare că Dumnezeu nu ne ascultă rugăciunea atunci când nu o împlinește ne înșelăm. Un părinte al Bisericii a scris: „Să nu credem că Dumnezeu nu aude rugăciunea noastră atunci când îi cerem ceva și nu ne împlinește. Nouă ni se pare că El nu ne aude, când de fapt noi nu-L auzim pe El, căci ne închinăm față de voia Lui, sau față de ceea ce vrea El de la noi. El ne

¹ Cuvânt rostit în ziua de 21 noiembrie 2019 în biserica „Intrarea în biserică a Maicii Domnului” din Șimleu Silvaniei.

aude întotdeauna, căci nu este departe de noi, dar noi socotim că nu ne aude, pentru că noi nu vrem să-L auzim pe El”.

Unii oameni se roagă lui Dumnezeu cu multă credință și cu căldură, cerându-i un anumit lucru ani de zile, dar Dumnezeu nu le împlinește rugăciunea, pentru că ceea ce cer ei nu le-ar fi de folos. În acest sens vom da două exemple din literatura duhovnicească: Evagrie Ponticul a scris: „De multe ori, rugându-mă, am cerut să mi se împlinească ceea ce am socotit eu că este bine, și am stăruit în cerere, silind fără discernământ voia lui Dumnezeu; nu i-am lăsat Lui ca să rânduiască mai bine ceea ce știe că îmi este de folos. Iar primind, m-am scârbit pe urmă foarte mult, că n-am cerut mai bine să se facă voia lui Dumnezeu. Căci lucrul nu mi-a folosit așa cum credeam”. În Pateric citim că un călugăr s-a rugat timp de șapte ani de zile ca Dumnezeu să-i dea o harismă. Când în sfârșit a dobândit-o, s-a dus să-i spună acest lucru unui părinte înțelept. Mișcându-și capul, acela i-a zis: „Mare osteneală. Du-te și fă alți șapte ani de rugăciune ca Dumnezeu să ți-o ia înapoi, căci nu-ți este de folos”. Monahul l-a ascultat și s-a rugat până când Dumnezeu i-a luat harisma, pe care cu atâta perseverență o ceruse.

Dacă nu primim răspuns la rugăciunile noastre să nu cădem cumva în mreaja vrăjmașului, care vrea să ne facă să credem că am pierdut vremea, pentru că în rugăciune noi ne aflăm în convorbire cu Dumnezeu, iar acesta este timp câștigat, nicidecum pierdut. Rugăciunea este liantul spiritual care leagă lumea. În aceasta suntem parteneri egali de dialog cu Dumnezeu și suntem asemenea îngerilor, care fără glas se roagă neîncetat lui Dumnezeu.

Ioachim și Ana, asemenea oricăror soți, doreau să aibă copii. Aceasta este legea firii, în conformitate cu voia lui Dumnezeu, care le-a poruncit lui Adam și Evei în rai: „*Creșteți și înmulțiți-vă și umpleți pământul*” (Facere 1,28).

O casă plină de copii este semnul binecuvântării lui Dumnezeu, după cum a scris psalmistul: *„Fiii sunt moștenirea Domnului, răsplata rodului pântecelui. Fericit este omul care-și va umple casa de copii. Fericiti sunt toți cei ce se tem de Domnul, cei ce umblă în căile Lui. Tu vei mânca rodul muncii tale; fericit ești, și bine-ți va fi. Femeia ta va fi ca o vie roditoare în laturile casei tale; fiii tăi, ca niște tinere odrasle de măslin împrejurul mesei tale. Iată, așa se va binecuvânta omul care se teme de Domnul. Domnul te va binecuvânta din Sion și vei vedea bunătățile Ierusalimului în toate zilele vieții tale; și-i vei vedea pe fiii fiilor tăi”* (Psalmul 126,3; 126,5 și 127,1-6).

Pe lângă porunca lui Dumnezeu adresată oamenilor de a se înmulți și binecuvântarea Lui vădită asupra caselor cu mulți copii, orice evreu cunoștea din profețiile Vechiului Testament că Mesia cel făgăduit de Dumnezeu urma să se nască în sânul poporului ales, de aceea fiecare cuplu de urmași ai lui Avraam dorea să aibă cât mai mulți copii, în speranța că unul dintre ei sau dintre succesorii lor va fi Răscumpărătorul neamului omenesc. Din această cauză, o familie evreiască fără copii era socotită uitată de Dumnezeu, din moment ce nu putea face parte din planul Lui de mântuire a lumii.

Pe lângă aceste considerente, Sfântul Apostol Pavel ne-a mai descoperit un motiv esențial pentru care este bine ca femeia creștină să aibă copii, atunci când a scris că *„ea se va mântui prin naștere de prunci, dacă cu simplitate rămâne în credință, în iubire și în sfințenie”* (I Timotei 2,15).

Ioachim și Ana s-au rugat îndelung lui Dumnezeu să-i binecuvinteze cu un urmaș și, pe când probabil se așteptau cel mai puțin, rugăciunea lor a fost ascultată și Ana a luat în pânțe. De bucurie, cei doi soți au făgăduit că pruncul care se va naște din femeia până atunci stearpă va fi închinat lui Dumnezeu, ceea ce s-a și întâmplat, fiindcă Sfânta Fecioară Maria a fost crescută

de părinții ei până la vârsta de trei ani, după care a fost dusă la templul din Ierusalim și închinată lui Dumnezeu.

Asemenea patriarhului Avraam (căruia Dumnezeu i-a încercat credința, cerându-i să-l jertfească pe Isaac, fiul său), Ioachim și Ana au înțeles că fiica lor era darul lui Dumnezeu și ei L-au iubit mai mult pe Creator decât creatura și pe Dătătorul darului, decât darul însuși. Dacă din Avraam și Sara s-a născut Isaac și poporul ales, din Ioachim și Ana s-a născut Sfânta Fecioară Maria, care va realiza scopul poporului ales, acela de a da din sânul său pe Mântuitorul lumii. Prin aceasta s-a realizat prorocia făcută de Dumnezeu lui Avraam: *„Eu voi face din tine un neam mare; și te voi binecuvânta și-ți voi mări numele și tu vei fi izvor de binecuvântare. Voi binecuvânta pe cei ce te vor binecuvânta, iar pe cei ce te vor blestema îi voi blestema; și întru tine se vor binecuvânta toate neamurile pământului”* (Facere 12,2-3).

Sfânta Fecioară Maria nu era singură la templul din Ierusalim, pentru că acolo exista o instituție a fecioarelor închinete lui Dumnezeu. Cu toate acestea, ea s-a remarcat cu totul între celelalte fete, fiind, conform Sfintei Tradiții, singura din istoria templului care a avut acces în Sfânta Sfintelor.

În cele ce urmează vom prezenta istoria și structura templului din Ierusalim.

După ce evreii au primit Legea Veche în Muntele Sinai, la porunca lui Dumnezeu au alcătuit Cortul Mărturie, care era format din două încăperi: Sfânta și Sfânta Sfintelor. Cât timp iudeii au fost nomazi, transportau pretutindeni cu ei Cortul Mărturie.

David, cel de-al doilea rege al evreilor (1010-970 î.Hr.), după ce a capturat Ierusalimul de la tribul iebuseilor în anul 1003, și-a mutat capitala regatului de la Hebron aici, a desemnat locul în care să fie ridicat templul și a adunat mare parte a materialelor din care acesta urma să fie zidit, însă templul a fost construit de

către fiul său, înțeleptul Solomon (970-930 î.Hr.), în decurs de șapte ani, fiind terminat și sfințit în anul 955.

Când a fost gata, acesta se putea număra printre minunile lumii. Era zidit din marmură albă și acoperit din același material. Pe acoperiș erau înfipite cuie de aur, cu partea ascuțită în sus, pentru a nu se așeza păsările să-l murdărească. Văzut din depărtare semăna cu un munte de zăpadă, care strălucește în soare.

Templul era așezat pe una dintre colinele Ierusalimului, așa că pentru a se ajunge la acesta trebuiau urcate cincisprezece trepte. Ritualul cerea ca iudeii să se oprească pe fiecare treaptă, pentru a rosti câte un psalm. Cei cincisprezece psalmi (119-133) erau numiți „Psalmii treptelor”.

Templul din Ierusalim era centrul spiritual al întregii vieți din Israel. Orice copil iudeu de parte bărbătească era închinat lui Dumnezeu în acest templu. De asemenea, fiecare familie de evrei trebuia să se închine la templul din Ierusalim cel puțin o dată în viață.

În 586 î.Hr., regele Nabucodonosor al II-lea al Babilonului a jefuit și incendiat templul din Ierusalim, a luat ca pradă de război sfintele vase și podoabe, iar pe evreii din Israel i-a dus în robie.

După ce regele persan Cyrus al II-lea (559-530 î.Hr.) a cucerit Babilonul, evreii, sub conducerea lui Zorobabel, s-au întors acasă în anul 538. Cu sprijin financiar din partea vistieriei regale a lui Cyrus, evreii au reconstruit templul din Ierusalim, care a fost sfințit în 515, reprimind și odoarele confiscate de Nabucodonosor.

Când templul a fost gata, era mai mare decât cel al lui Solomon, dar nu se ridica la măreția celui dintâi. Bătrânii care apucaseră și templul lui Solomon, când priveau la modestia celui nou și își aduceau aminte de grandoarea și strălucirea celui alt, izbucneau în plâns. Prorocul Agheu însă îi mângâia și le zicea

că „slava acestui templu de pe urmă va fi mai mare decât a celui dintâi” (Agheu 2,9), pentru că în el va intra Mesia cel așteptat.

În anul 169 î.Hr., regele seleucid Antioh al IV-lea Epifanes a prădat templul din Ierusalim. Doi ani mai târziu, același rege a interzis cultul iudaic și a așezat în acest templu statuia lui Zeus, impunând cultul acestuia.

Evreii, sub conducerea fraților Macabei, s-au răsculat și au înlăturat jugul seleucid, iar în anul 164 î.Hr., Iuda Macabeul a reparat templul din Ierusalim.

În anul 37 î.Hr., regele Irod cel Mare s-a apucat de renovarea și extinderea templului. Lucrările au fost foarte amănunțite, încât s-a socotit că templul a fost rezidit. Pereții au fost confecționați din marmură albă, iar acoperișul a fost aurit, încât templul a fost adus la strălucirea vechiului templu al lui Solomon.

Asemenea Cortului Mărturie, templul din Ierusalim avea două încăperi: Sfânta și Sfânta Sfintelor.

În Sfânta, prima încăpere, cum ar fi la noi în biserică pro-naosul și naosul, se găseau masa și pâinile punerii înaintea, precum și un sfeșnic cu mai multe brațe. Aici tămâia zilnic câte un preot, prin tragere la sorți.

În Sfânta Sfintelor, cum ar fi la noi Sfântul Altar, se găseau altarul tămâierii, care era tot de aur și chivotul legământului, ferecat peste tot cu aur. În chivot se păstra urna de aur, în care era un vas cu mană, toiagul lui Aaron care odrăslise și tablele legii. Deasupra chivotului erau doi heruvimi ai măririi, care umbreau altarul împăcării. Aici intra numai arhiereul, o dată pe an, cu sânge de animale, adus ca jertfă pentru popor.

Mana din urna de aur se păstra pentru aducere aminte evreilor că au fost hrăniți de Dumnezeu cu ea în pustie timp de patruzeci de ani. Dumnezeu i-a poruncit lui Moise: „*Umple cu mană un omer; ca să se păstreze în viitor urmașilor voștri, ca să*

vădă pâinea cu care v-am hrănit Eu în pustie, după ce v-am scos din țara Egiptului. Iar către Aaron a zis Moise: «Ia un vas de aur și toarnă în el un omer plin cu mană și pune-l înaintea Domnului, ca să se păstreze în viitor pentru urmașii voștri!» Și l-a pus Aaron înaintea chivotului mărturiei, ca să se păstreze, așa cum Domnul îi poruncise lui Moise” (Ieșire 16,32-34).

Toiagul lui Aaron care odrăslise era păstrat în Sfânta Sfințelor pentru că prin el Dumnezeu a adeverit că îl alesese drept preot pe Aaron și pe urmașii lui, atunci când și alți evrei au vrut să devină preoți. Această minune este relatată în Sfânta Scriptură: „A grăit Domnul lui Moise și a zis: «Spune fiilor lui Israel și ia de la ei, de la toate căpeteniile lor, după seminții, douăsprezece toiage, câte un toiag de fiecare seminție, și numele fiecărei căpetenii scrie-l pe toiagul său; iar numele lui Aaron să-l scrii pe toiagul lui Levi, căci un toiag vor da de fiecare căpetenie de seminție. Toiegele acelea să le pui în cortul adunării înaintea chivotului legii, acolo unde Mă arăt Eu ție. Și va fi că toiagul omului pe care-l voi alege va odrăsli; și așa voi potoli cârtirea fiilor lui Israel, cu care cârtesc ei împotriva voastră». Și Moise a spus acestea fiilor lui Israel și toate căpeteniile lor i-au dat toiegele, câte un toiag de fiecare căpetenie, adică douăsprezece toiege, după cele douăsprezece seminții ale lor; și toiagul lui Aaron era între toiegele lor. Apoi Moise a pus toiegele înaintea Domnului, în cortul adunării. Iar a doua zi au intrat Moise și Aaron în cortul adunării și iată toiagul lui Aaron, din casa lui Levi, odrăslise, înmugurise, înflorise și făcuse migdale. Și atunci a scos Moise toate toiegele de dinaintea Domnului înaintea tuturor fiilor lui Israel; și au văzut și și-au luat fiecare toiagul său. Apoi a zis Domnul către Moise: «Pune iar toiagul lui Aaron înaintea chivotului legii spre păstrare, ca semn pentru fiii neascultători, ca să înceteze de a mai cârți împotriva Mea, ca să nu moară!» Și a

făcut Moise așa; cum îi poruncise Domnul întocmai a făcut” (Numerii 17,1-11).

Tablele Legii primite de Moise de la Dumnezeu pe Muntele Sinai erau păstrate în Sfânta Sfintelor, pentru că acestea reprezentau Legea după care erau conduși evreii. Întrucât au existat două rânduri de table ale Legii, vom prezenta istoria lor din Sfânta Scriptură. *„După ce a încetat Dumnezeu de a grăi cu Moise, pe Muntele Sinai, i-a dat cele două table ale Legii, table de piatră, scrise cu degetul lui Dumnezeu. Iar Moise, întorcându-se, s-a pogorât din munte, cu cele două table ale Legii în mână, scrise pe amândouă părțile lor - pe o parte și pe alta erau scrise. Tablele acestea erau lucrul lui Dumnezeu și scrierea era scrierea lui Dumnezeu, săpată pe table. Atunci, auzind Iosua zarva poporului răsunând, a zis către Moise: «În tabără se aud strigăte de război». Iar Moise a zis: «Acesta nu este strigăt de biruitori, nici strigăt de biruiți puși pe fugă, ci eu aud strigăte de oameni beți». Iar după ce s-a apropiat de tabără, el a văzut vițelul de aur și jocurile și, aprinzându-se de mânie, a aruncat din mâinile sale cele două table și le-a sfărâmat la poala muntelui. Atunci a zis Domnul către Moise: «Cioplește două table de piatră, ca cele dintâi, și suie-te la Mine în munte și voi scrie pe aceste table cuvintele care au fost scrise pe tablele cele dintâi, pe care le-ai sfărâmat. Să fii gata dis-de-dimineață să te sui în Muntele Sinai și să stai înaintea Mea acolo pe vârful muntelui. Dar nimeni să nu se suie cu tine, nici să se arate în tot muntele: nici oi, nici vite mari să nu pască împrejurul acestui munte». Deci a cioplit Moise două table de piatră, asemenea cu cele dintâi, și, pornindu-se dis-de-dimineață, a luat Moise în mâini cele două table de piatră și s-a suit în Muntele Sinai, cum îi poruncise Domnul. Atunci S-a pogorât Domnul în nor, iar Moise a stat acolo la Domnul patruzeci de zile și patruzeci de nopți; și nici pâine n-a mâncat, nici apă n-a băut. Și a scris Moise pe table cuvintele legământului:*

cele zece porunci. Iar când s-a coborât Moise din munte, având în mâini cele două table ale Legii, el nu știa că fața sa strălucea, pentru că grăise Dumnezeu cu el” (Ieșire 31,18; 32,15-19; 34,1-5 și 34,28-29).

Putem face o paralelă între obiectele sacre păstrate de evrei în Sfânta Sfințelor și de creștini pe masa Sfântului Altar, cele din urmă preluându-le și depășindu-le pe cele dintâi.

În locul manei care „*ploua din cer*” (Ieșire 16,4), noi avem Sfânta Împărtășanie, trupul și sângele euharistic al Domnului Hristos, Care și El S-a coborât din cer (Ioan 3,13).

În locul toiagului lui Aaron care a odrăslit avem Sfânta Cruce. Dacă prin acel toiag s-a adeverit preoția Vechiului Testament, care era din seminția lui Levi, prin moartea Domnului Hristos pe cruce și prin „*sfășierea catapetesmei templului în două, de sus până jos*” (Matei 27,51), a fost vădit că Legea Vechiului Testament s-a încheiat, în consecință și preoția Noului Testament s-a schimbat, după cum a scris Sfântul Apostol Pavel: „*Acela despre Care se spun aceste lucruri face parte dintr-o altă seminție, din care nimeni n-a slujit altarului; deoarece învederat este că Domnul nostru a odrăslit din Iuda, seminție despre care Moise n-a spus nimic cu privire la preoți. Acesta este un lucru și mai învederat dacă, după asemănarea lui Melchisedec, se ridică un alt preot care S-a făcut nu după legea unei porunci trupesti, ci după puterea unei Vieți nepieritoare; căci se mărturisește despre El: Tu ești preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec*” (Evrei 7,13-17).

În locul tablelor Legii Vechi, pe Sfânta Masă avem Sfânta Evanghelie, unde sunt relatate faptele și învățătura Domnului Hristos, „*căci legea prin Moise s-a dat, dar harul și adevărul au venit prin Iisus Hristos*” (Ioan 1,17), de aceea Apostolul neamurilor a afirmat că „*dacă Testamentul cel dintâi ar fi fost fără cusur, nu s-ar mai fi căutat loc pentru al doilea*” (Evrei 8,7).

Templul din Ierusalim era înconjurat de un pridvor și de mai multe curți. Prima, imediat lângă templu, era a preoților, unde se găseau altarul de jertfă (pe care se aduceau jertfele poporului) și baia de aramă pentru spălările rituale. În cea de-a doua curte, a israeliților de rând, stăteau doar bărbații, iar la răsărit de aceasta se găsea curtea femeilor, care puteau privi de la distanță ceremonialul care se oficia la templu.

În Sfânta Sfintelor a acestui templu s-a nevoit Sfânta Fecioară Maria până la vârsta de 15 ani, cât îngăduia legea iudaică.

Tot aici a fost închinat și Pruncul Iisus, căci pe „când s-au împlinit zilele curățirii lor după legea lui Moise, L-au dus la Ierusalim ca să-L pună înaintea Domnului, așa cum este scris în legea Domnului, că tot întâi-născutul de parte bărbătească va fi închinat Domnului; și ca să dea jertfă, așa cum s-a zis în legea Domnului, o pereche de turturele sau doi pui de porumbel. Și iată, era în Ierusalim un om cu numele Simeon; și omul acesta era drept și temător de Dumnezeu, așteptând mângâierea lui Israel; și Duhul Sfânt era peste el. Și i se vestise de către Duhul Sfânt că nu va vedea moartea până ce nu-L va vedea pe Hristosul Domnului. Și din îndemnul Duhului a venit la templu; și când părinții L-au adus înlăuntru pe Pruncul Iisus, ca să facă pentru El după obiceiul legii, el L-a primit în brațele sale și a binecuvântat pe Dumnezeu și a zis: «Acum slobozește în pace pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău, că văzură ochii mei mântuirea Ta pe care ai gătit-o înaintea feței tuturor popoarelor; Lumină spre descoperire neamurilor și slavă poporului Tău Israel». Iar tatăl și mama Sa se mirau de cele ce se grăiau despre El. Și i-a binecuvântat Simeon și i-a zis Mariei, mama Sa: «Iată, Acesta este pus spre căderea și spre ridicarea multora din Israel și spre semn de împotrivire - și chiar prin sufletul tău va trece sabie - pentru ca gândurile

din multe inimi să se descopere». Și era și Ana prorocița, fiica lui Fanuel, din seminția lui Așer, ajunsă la adânci bătrânețe și care trăise cu bărbatul ei șapte ani de la fecioria sa. Și ea era văduvă, în vârstă de optzeci și patru de ani, și nu se depărta de templu, noaptea și ziua slujind în post și rugăciuni. Și venind și ea în chiar ceasul acela, Îi mulțumea lui Dumnezeu și le grăia despre El tuturor celor ce așteptau mântuire în Ierusalim. Și când au săvârșit toate cele după legea Domnului, s-au întors în Galileea, în cetatea lor Nazaret” (Luca 2,22-39).

În același templu a ajuns Copilul Iisus la vârsta de doisprezece ani, căci „părinții Lui mergeau în fiecare an la Ierusalim de sărbătoarea Paștilor. Iar când era El de doisprezece ani, s-au suit la Ierusalim după obiceiul sărbătorii. Și dacă s-au sfârșit zilele, în timp ce ei se întorceau, Copilul Iisus a rămas în Ierusalim; și părinții Lui nu știau. Dar ei, socotind că El este printre călători, au mers cale de o zi; și L-au căutat printre rude și cunoscuți. Și, negăsindu-L, s-au întors la Ierusalim căutându-L. Și a fost că după trei zile L-au aflat în templu, stând în mijlocul învățătorilor, ascultându-i și întrebându-i. Și toți cei ce-L auzeau se minunau de priceperea și de răspunsurile Lui. Și, văzându-L, au rămas uimiți, iar mama Sa I-a zis: «Fiule, de ce ne-ai făcut una ca asta? Iată, tatăl Tău și eu Te-am căutat îngrijorați». Și El le-a zis: «De ce era să Mă căutați? Oare nu știți că întru cele ale Tatălui Meu trebuie să fiu?». Și ei n-au înțeles cuvântul pe care l-a grăit către ei. Și a coborât cu ei și a venit în Nazaret și le era supus. Iar mama Sa păstra toate lucrurile acestea întru inima ei” (Luca 2,41-51).

În timpul activității Sale publice, când se afla la Ierusalim, Domnul Hristos „era în fiecare zi în templu și învăța” (Luca 19,47).

Într-o zi, pe când Mântuitorul ieșea din templu, „s-au apropiat de El ucenicii Lui, ca să-I arate clădirile templului.

Iar El, răspunzând, le-a zis: «Vedeți toate acestea? Adevărat grăiesc vouă: Nu va rămâne aici piatră pe piatră, care să nu se risipească»” (Matei 24,1-2). Aceste cuvinte s-au împlinit în anul 70, când în urma unei revolte iudaice romanii au distrus în întregime templul din Ierusalim iar acesta nu a mai fost refăcut niciodată.

Tot ce a mai rămas în picioare din acest templu este un zid lung de 488 de metri, ridicat de regele Irod cel Mare, din care mare parte se află sub pământ. Zidul de astăzi are o înălțime de 32 de metri, din care doar 19 sunt la vedere, și cuprinde un număr de 45 de rânduri de piatră, dintre care 28 la suprafața solului, iar 17 dedesubt. Doar primele șapte straturi de piatră sunt din vremea lui Irod cel Mare, celelalte fiind adăugate ulterior.

Zidul plângerii este cel mai sfânt loc al evreilor, fiind tot ce a mai rămas din templul lor de altă dată. Pelerinii iudei din toate colțurile lumii vin să se roage aici și să plângă pierderea templului.

Sfântul Apostol Pavel și unii Sfinți Părinți au făcut o paralelă între Adam și Domnul Hristos, pe care L-au numit „Adam cel Nou” sau „Adam cel de pe urmă” (I Corinteni 15,45).

Pornind de la afirmația Sfântului Irineu de Lyon, pentru care Maica Domnului este „Noua Evă”, voi face o paralelă și între Eva și „Noua Evă”, pentru că există atât asemănări, cât și deosebiri între prima femeie din lume și Sfânta Fecioară Maria.

După ce Dumnezeu a creat femeia din coasta lui Adam, protopărintele „*i-a pus femeii sale numele Eva, adică viață, pentru că ea este mama tuturor celor vii*” (Facere 3,20).

Dacă prima femeie din lume este „mama tuturor celor vii”, Sfânta Fecioară Maria este „Maica vieții”, pentru că ea L-a născut pe Domnul Hristos, care a afirmat despre Sine Însuși: „*Eu sunt Calea, Adevărul și Viața*” (Ioan 14,6).

În Sfânta Scriptură avem prezentată crearea Evei din coasta lui Adam, însă despre sfârșitul primei femei din lume nu avem nicio informație, nici măcar la ce vârstă s-a stins din viață.

În ceea ce o privește pe Maica Domnului, Sfânta Scriptură nu menționează nici nașterea, nici mutarea ei din această viață.

Într-o zi, pe când Eva era singură în grădina Edenului, diavolul a venit la ea sub chipul șarpelui pentru a o ispiti.

În Noul Testament citim că pe când Sfânta Fecioară Maria era logodită cu dreptul Iosif și se găsea singură în casa ei din Nazaret, unde se ruga, Sfântul Arhanghel Gavriil a venit la ea cu un mesaj din partea lui Dumnezeu.

Deci, singură era Eva, singură și Sfânta Fecioară Maria. Un duh a venit să vorbească cu prima femeie din lume, un duh a venit și la cea care avea să devină Maica Domnului.

Îngerul căzut care a ispitit-o pe Eva nu și-a făcut cunoscut numele, ci din contră, s-a ascuns sub chipul unui șarpe, pentru a nu fi recunoscut, pe când cel de-al doilea înger, care i s-a arătat și preotului Zaharia în templul din Ierusalim i-a zis: *„Eu sunt Gavriil, cel ce stă în fața lui Dumnezeu. Și sunt trimis să grăiesc către tine și să-ți binevestesc acestea”* (Luca 1,19).

Cel dintâi duh a întrebat-o pe Eva: *„Dumnezeu, a zis El oare: Să nu mâncați roade din tot pomul care este în rai?”* (Facere 3,1).

Din primele cuvinte ale demonului se evidențiază faptul că cel care vorbește este un dușman al lui Dumnezeu, care Îi pune la îndoială iubirea și bunătatea, din moment ce Acesta îi îngrădește omului libertatea, neîngăduindu-i să mănânce din toți pomii raiului.

Cu toate că diavolul cunoaște bine porunca dată de Dumnezeu, el se preface că este dezinformat și apelează la ajutorul femeii pentru a-i confirma porunca lui Dumnezeu, care, sugerează el, este prea strictă. Vrajmașul vrea de fapt să semene

îndoială în cuvintele rostite de Dumnezeu, care, în interpretarea lui, ar fi vrut să spună altceva decât ceea ce a înțeles omul.

Femeia i-a răspuns demonului: *„Noi putem mânca din roada pomilor raiului, dar din roada pomului care este în mijlocul raiului, ne-a zis Dumnezeu: «Din el să nu mâncați și nici să vă atingeți de el, ca să nu muriți!»”* (Facere 3,2-3).

Eva nu fusese încă creată când Dumnezeu i-a zis lui Adam: *„Din toți pomii raiului poți să mănânci, dar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mănânci, căci în ziua în care vei mânca din el vei muri negreșit!”* (Facere 2,16-17). Femeia auzise această poruncă din gura soțului ei, de aceea i-a vorbit diavolului despre „pomul care este în mijlocul raiului”, iar nu despre „pomul cunoștinței binelui și răului”, și a adăugat de la ea că nici nu aveau voie să se atingă de acest pom, ceea ce Dumnezeu nu menționase în porunca Lui.

De aceea a și ispitit-o vrăjmașul pe Eva, pentru că nu ea primise porunca de la Dumnezeu, ci Adam.

Auzind răspunsul femeii, diavolul i-a spus: *„Nu, nu veți muri; dar Dumnezeu știe că în ziua în care veți mânca din el vi se vor deschide ochii și veți fi ca și Dumnezeu, cunoscând binele și răul”* (Facere 3,4-5). Vrăjmașul Îl aduce a doua oară în discuție pe Dumnezeu, negând cu îndrăzneală adevărul celor afirmate de Acesta. Cu alte cuvinte, el Îl contrazice pe Dumnezeu, insinuând că ar fi mincinos.

Spre deosebire de Satana, care a pus la îndoială cuvintele lui Dumnezeu, Sfântul Arhanghel Gavriil a venit la Sfânta Fecioară Maria trimis de Dumnezeu.

Diavolul vorbea în numele lui, cu scopul de a-l îndepărta pe om de Dumnezeu. Sfântul Arhanghel Gavriil vorbea în numele lui Dumnezeu, având o misiune precisă, aceea de a-l uni pe om cu Dumnezeu, prin intermediul Sfintei Fecioare Maria, căreia i-a spus: *„Duhul Sfânt Se va pogori peste tine și puterea Celui-*

Preaînalt te va umbri; pentru aceea și Sfântul Care Se va naște din tine Fiul lui Dumnezeu Se va chema” (Luca 1,35).

Aici se impune o paranteză, pentru care voi sări de la Bunavestire la sfârșitul activității publice a Domnului Hristos. Sectarii, care sunt rătăciți de la credința cea adevărată și nu o cinstesc pe Maica Domnului spun că pe când Mântuitorul era pe cruce și a încredințat-o pe Fecioara Maria ucenicului iubit, zicându-i: *„Femeie, iată, fiul tău!”* (Ioan 19,26), i-a vorbit într-un mod disprețuitor.

La Bunavestire, Sfântul Arhanghel Gavriil i-a spus Sfintei Fecioare Maria: *„Binecuvântată ești tu între femei”* (Luca 1,28). A îndrăznit cineva vreodată să pretindă că i s-a adresat într-un mod înjositor din moment ce ea era doar o fecioară? Din contră, cu toții au apreciat faptul că îngerul i-a spus că este binecuvântată. Chiar dacă își păstrase fecioria, cea care avea să devină Maica Domnului era femeie, aparținând din punct de vedere anatomic genului feminin. Deci nici arhanghelul Gavriil, nici Fiul ei nu i-au vorbit într-un mod disprețuitor atunci când au numit-o femeie.

Voi mai aduce un exemplu în acest sens. În Evanghelia după Luca citim că *„Iisus învăța sâmbăta în una din sinagogi. Și iată, o femeie care de optsprezece ani avea un duh de neputință și era gârbovă și nu putea nicidecum să se ridice. Iar Iisus, văzând-o, a chemat-o și i-a zis: «Femeie, ești dezlegată de neputința ta!». Și Și-a pus mâinile pe ea, și ea îndată s-a îndreptat și-L slăvea pe Dumnezeu”* (Luca 13,10-13). A spus cineva vreodată că Domnul Hristos i s-a adresat într-un mod dezonorant acestei femei? Atunci cu siguranță că nu a făcut-o nici cu preaiubita Lui Maică, pe care a încredințat-o pe cruce Apostolului iubit ca să-i poarte de grijă.

Să revenim acum la Eva și la „Noua Evă”.

După ce prima femeie de pe pământ și-a încheiat discuția cu diavolul, acesta a plecat, iar Eva, *„socotind că rodul pomului este bun de mâncat și că le este plăcut ochilor la vedere și că*

este de dorit spre câștigarea priceperii a luat din roada lui și a mâncat” (Facere 3,6).

În ceea ce o privește pe Sfânta Fecioară Maria, după ce aceasta i-a spus Sfântului Arhanghel Gavriil: „*Iată, roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău!*” (Luca 1,38), îngerul a plecat de la ea, însă Fecioara avea atunci în pânțece pe Fiul lui Dumnezeu.

Să vedem acum care sunt consecințele întâlnirii dintre Eva și Satana, precum și dintre Sfânta Fecioară Maria și Sfântul Arhanghel Gavriil pentru întreaga omenire.

După ce Eva a mâncat din rodul pomului cunoștinței binelui și răului diavolul a pus stăpânire pe ea, aceasta i-a dat să mănânce din rodul pomului oprit și lui Adam, cei doi au căzut în moarte sufletească, au fost izgoniți din grădina Edenului și pământul a fost blestemat.

În schimb, după ce Sfânta Fecioară Maria a luat în pânțece, la vremea rânduită L-a născut pe Fiul lui Dumnezeu întrupat și a început opera de restaurare a omului și de răscumpărare a lumii, adică opusul a ceea ce s-a petrecut în urma discuției dintre Eva și diavol în grădina Edenului. Omul a fost creat pentru a fi îndumnezeit, însă calea paradisiacă a îndumnezeirii fiind pierdută prin neascultarea protopărinților, pentru a răspunde chemării dintâi, calea omului va fi de acum calea dureroasă, și pentru el și pentru Dumnezeu, a mântuirii.

Cu Adam și Eva a început Vechiul Testament, cu Sfânta Fecioară Maria și cu Fiul ei Cel Unul-Născut (Matei 1,25) a debutat Noul Testament.

Dacă prin Eva și Adam au intrat în lume păcatul și moartea, prin Sfânta Fecioară Maria și prin Fiul lui Dumnezeu întrupat au venit biruirea păcatului și a morții.

Dacă Eva este primul om care a păcătuit pe acest pământ, Sfânta Fecioară Maria este primul om îndumnezeit.

Maica Domnului este un model demn de urmat pentru oamenii de orice vârstă. Pentru prunci și copii, fiindcă de la vârsta de trei ani s-a nevoit în templul din Ierusalim, petrecându-și tot timpul în rugăciune. Ea este un exemplu pentru fetele și femeile tinere, fiindcă de la vârsta de cincisprezece ani, când a plecat de la templu, și-a închinat întreaga viață lui Dumnezeu, ea fiind logodită cu dreptul Iosif doar de ochii lumii, pentru că la evrei nu exista monahism. Ea este un model pentru oamenii în vârstă, fiindcă a trăit o viață exemplară până la adormirea ei.

Astăzi este o zi deosebită pentru preoții și credincioșii acestei parohii, din moment ce vă serbați hramul bisericii.

Să aveți parte de har îmbelșugat, sănătate sufletească și trupească și binecuvântare din partea lui Dumnezeu.

Întrucât de o săptămână ne aflăm în Postul Crăciunului, să ne sporim nevoințele și să nu uităm că există post de bucate și post de păcate. Să ne spovedim, să ne împărtășim cu Trupul și Sângele euharistic al Domnului Hristos și să ne îndepărtăm de păcat, păstrând curată haina sufletelor noastre, pentru ca de Crăciun, Pruncul Iisus să se poată naște și în sufletele noastre.

Amin

Izvorul Tămăduirii în timp de pandemie¹

**Preacucernici Părinți, iubiți
credincioși din mediul virtual,
Hristos a înviat!**

După ce am prăznuit biruirea morții de către Domnul Hristos, prin învierea Sa, astăzi avem o sărbătoare dedicată Maicii Domnului, datorită numeroaselor tămăduiri săvârșite de aceasta prin apa unui izvor de lângă Constantinopol.

Întrucât în această perioadă lumea întreagă este greu încercată de pandemia care se răspândește, deocamdată fără oprire, amenințând tot mai mulți oameni cu îmbolnăvirea sau chiar cu riscul pierderii vieții, în cuvântul meu nu voi prezenta semnificația sărbătorii de astăzi, ci voi vorbi despre boală, în general, și despre cum o putem evita sau cum putem scăpa de ea dacă ne-am îmbolnăvit.

„*Dumnezeu este iubire*” (I Ioan 4,8) și de aceea a hotărât crearea lumii și a omului, pentru a avea mai mulți fii pe care să îi iubească și de care să fie iubit.

După ce a adus în existență toate, în cea de-a șasea zi a creației, „*Dumnezeu a privit toate câte a făcut: și iată că erau foarte bune*” (Facere 1,31).

Cum se poate explica atunci faptul că într-o lume atât de perfectă au intrat răul, boala, suferința și chiar moartea?

Toate acestea au pătruns în lume prin alegerea liberă a unor îngeri care s-au pervertit lăuntric și au devenit demoni.

¹ Cuvânt rostit în ziua de 24 aprilie 2020 în biserica „Sfântul Arhidiacon Ștefan” din Zalău.

Întrucât aceștia sunt ființe spirituale, ei nu puteau influența lumea materială, însă l-au atras în păcat pe om, care a fost creat de Dumnezeu drept stăpân al lumii văzute, de aceea Sfântul Apostol Pavel a scris că „*precum printr-un om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea, tot astfel moartea a trecut la toți oamenii prin aceea că toți au păcătuit în el*” (Romani 5,12). Astfel, consecințele păcatului strămoșesc s-au răsfrânt asupra întregului neam omenesc.

Din cele prezentate până acum am văzut că întâi a fost păcatul spiritual, apoi cel trupesc, care au atras după ele suferințele și bolile sufletești și trupești, de aceea, în cele ce urmează, voi vorbi despre boală, bacterii, microbi, viruși etc., pentru a conștientiza că păcatul duce la dezordine în lumea creată de Dumnezeu bună.

Conform Dicționarului Explicativ al limbii române boala este o tulburare a activității normale a organismului sub influența unor agenți din mediul interior sau exterior; o tulburare a sănătății.

Bacteriile sunt microorganisme unicelulare microscopice, iar unele dintre ele provoacă boli infecțioase.

Prin microbi înțelegem acele ființe vii unicelulare, microscopice, care trăiesc în sol, în apă, în aer, în corpul plantelor sau al animalelor și care sunt agenți ai bolilor infecțioase, ai fermentațiilor, ai putrefacțiilor etc.

Virusul, în schimb, este un agent patogen, invizibil la microscopul obișnuit, care se reproduce numai în interiorul celulei vii și care provoacă boli infecțioase la oameni, animale și plante.

Atunci când un virus se răspândește pe o arie mai întinsă apare epidemia, care este o extindere, prin contaminare, cu o frecvență neobișnuită, a unei boli infecțioase, la un număr mare de persoane dintr-o anumită localitate, regiune.

„Δήμιος” (dimios) în limba greacă înseamnă „călău”, iar „επιδημία” (epidemia) s-ar traduce prin „călău local” sau regional, pentru că răpește foarte multe vieți.

Epidemii au fost numeroase în istorie, în special în ultima vreme, de când lumea se globalizează.

Voi da doar două exemple de la noi din țară. „Ciuma lui Caragea”, care s-a declanșat în anul 1813 și a secerat aproximativ 60.000 de vieți și epidemia de tifos exantematic, din 1916-1919, care a lăsat în urmă, doar în România, 300.000 de morți.

„Πανδημία” (pandemia) în schimb este o epidemie care se extinde pe un teritoriu foarte mare, cuprinzând mai multe țări, continente sau chiar lumea întreagă. Prin traducere din limba greacă, pandemia ar fi un „călău planetar”.

Pandemiile au fost mai rare în istorie decât epidemiile, dar mult mai fatale.

Dintre acestea voi aminti „Ciuma lui Iustinian”, care s-a declanșat în anul 541 d.Hr. în Imperiul Bizantin și a provocat în jur de 100 de milioane de victime.

De departe, cea mai gravă pandemie din istoria omenirii a fost „Moartea neagră”, care între 1331 și 1353 a secerat până la 200 de milioane de vieți.

Cea mai mare pandemie a secolului trecut a fost „Gripa Spaniolă”, care s-a declanșat în 1918 și a curmat în doi ani aproximativ 50 de milioane de vieți.

Ce facem noi, creștinii, pentru a nu ne îmbolnăvi?

Din moment ce știm că păcatul aduce boala sufletească și trupească, trebuie să avem credință în Dumnezeu și să-I împlinim poruncile, iar El ne va feri de rău.

Vă voi da și un exemplu din literatura duhovnicească în acest sens. Avva Macarie relatează: Am plecat în pustiu și am găsit un lac, iar în mijlocul lui o insulă. Când fiarele pustiei au venit să se adape, am văzut în mijlocul lor doi oameni goi și

am început să tremur din tot trupul, crezând că sunt duhuri. Dar ei m-au văzut că tremur și mi-au zis: Nu te teme, și noi suntem oameni. Eu i-am întrebat: De unde sunteți și cum ați ajuns în pustiul acesta? Ei au răspuns: Suntem de la chinovie, unul egiptean și celălalt libian, și acum patruzeci de ani ne-am înțeles și am venit împreună aici. Și i-am întrebat din nou: Când vine iarna, nu înghețați de frig? Când este arșiță, nu vă arde soarele? Ei au zis: Dumnezeu a rânduit în așa fel cu noi încât iarna nu ne este frig, iar vara arșița nu ne vatămă.

Fiți convinși că dacă acestor monahi adevărați nu le era frig iarna, nici cald vara, cu siguranță că nu se îmbolnăveau.

Pe cei cu o credință puternică, Dumnezeu nu-i lasă să fie vătămați nici în caz de ispită. Despre aceștia, Domnul Hristos a spus: *„Celor ce vor crede, le vor urma aceste semne: șerpi vor lua în mână și chiar ceva dătător de moarte de vor bea nu-i va vătăma”* (Marcu 16,17-18).

Ce facem pentru a ne vindeca, dacă suntem bolnavi?

Să avem credință în Dumnezeu, să ne căim pentru păcatele săvârșite, adică să le spovedim și să nu le mai repetăm, după cum i-a zis Mântuitorul slăbănogului de la scăldătoarea Vitezda: *„Iată că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie ceva mai rău”* (Ioan 5,14). După ce am luat tămăduire, să împlinim poruncile lui Dumnezeu.

Dacă nu ne vindecăm pentru că nu avem suficientă credință sau suntem încărcăți de păcate prea grele, să ascultăm cuvintele Sfântului Apostol Iacov: *„Este cineva bolnav între voi? Să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn, în numele Domnului. Și rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav și Domnul îl va ridica, și de va fi făcut păcate se vor ierta lui. Mărturisiți-vă deci unul altuia păcatele și vă rugați unul pentru altul, ca să vă vindecați, că mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului”* (Iacov 5,14-16).

O vindecare socotită adevărată minune s-a petrecut cu părintele Dumitru Stăniloae. În perioada comunistă, pe când acesta se afla în închisoare, a fost operat de hernie fără anestezie, de către un alt deținut medic chirurg, cu un cuțit de bucătărie, pe o masă de bucătărie și pentru că a avut credință, s-a vindecat și a trăit până la vârsta de aproape 90 de ani.

Aceste sfaturi sunt pentru creștinii cu adevărat tari în credință, dar ele nu exclud consultul medical, tratamentele și medicamentele, pentru că tot Dumnezeu a creat plantele cu calități curative și le-a dat oamenilor inteligență pentru a-și trata semenii de diverse afecțiuni.

Să revenim acum la ceea ce se întâmplă astăzi în lume.

În vremurile pe care le trăim sunt prea multe păcate, unele mai grele decât altele, și ce este scandalos, că sunt afișate public, pentru a servi de model și altora.

Păcatele nu numai că se răspândesc cu mare repeziciune, dar păcatul personal al fiecăruia se răsfrânge asupra tuturor oamenilor. Să vedem ce a scris în acest sens Sfântul Siluan Athonitul: „Ce este păcatul în înțelegerea creștinului? Păcatul, mai înainte de toate, este un fenomen duhovnicesc, metafizic. Rădăcinile acestuia se află în tainicele adâncuri ale ființei umane. Esența păcatului nu constă în încălcarea unor norme etice, ci în înstrăinarea de la veșnica viață dumnezeiască, pentru care omul a fost creat și către care este chemat în chip firesc sau, altfel spus, prin însăși firea lui. Păcatul se săvârșește, mai întâi de toate, în adâncul tainic al duhului omului, însă urmările lui lovesc întreaga omenire. Păcatul, odată săvârșit, se răsfrânge asupra stării sufletești a omului, precum și a celei trupești, se răsfrânge asupra exteriorului său, asupra sorții celui ce l-a săvârșit, el negreșit va ieși în afara hotarelor vieții sale individuale și va împovăra cu răul său viața întregii omeniri și, prin urmare, se va răsfrânge asupra sorții întregii lumi. Nu numai păcatul strămoșesc a avut consecințe

de însemnătate universală, ci orice păcat, fie vădit, fie tănuit, al fiecăruia dintre noi, se răsfrânge asupra destinului întregii lumi. Omul trupesc, săvârșind păcatul, nu simte în sine urmările lui precum le simte cel duhovnicesc. Omul trupesc nu vede în sine schimbările stării după săvârșirea păcatului, căci își petrece toată vremea în moarte duhovnicească, fiindcă nu a cunoscut veșnica viață a duhului. Omul duhovnicesc, dimpotrivă, cu fiecare înclinare a voii sale spre păcat vede în sine o schimbare a stării, din pricina împuținării harului”.

Dumnezeu ne iubește pe toți și de aceea, când vede că ne înstrăinăm de El prin păcat, folosește mijloace dureroase pentru noi, prin care ne face să ne îndepărtăm de păcat și să regăsim calea spre El, de aceea Sfântul Apostol Pavel a scris *„că Domnul îl ceartă pe cel pe care-l iubește și-l bate pe fiul căruia îi poartă de grijă”* (Evrei 12,6).

În Vechiul Testament citim că *„a nu le lăsa celor păcătoși timp să tot păcătuiască, ci a le trimite pe loc o pedeapsă, este un semn de mare bunăvoință”* (II Macabei 6,13), de aceea Dumnezeu a zis: *„Eu pe câți îi iubesc îi mustru și îi pedepsesc; fii râvnitor așadar și pocăiește-te”* (Apocalipsa 3,19).

De câteva luni de zile a izbucnit o pandemie de coronavirus care ne sperie pe toți. Nu știm exact cum s-a produs la început, însă trebuie să fim convinși că Dumnezeu o îngăduie.

Oficial, sunt deja peste 2.700.000 de persoane infectate la nivel mondial și s-au înregistrat mai mult de 190.000 de decese.

Cu toate că pământul este locuit de peste șapte miliarde și jumătate de oameni, Dumnezeu nu i-a descoperit niciunui dintre noi ce urmează să se întâmple. Acesta este semnul că toți avem păcate, deci și parte de vină în ceea ce se petrece.

Pe lângă oamenii cu păcate de tot felul, există unii revoltați pe Dumnezeu și pe Biserică, trupul tainic al lui Hristos, care sunt foarte zgomotoși în manifestările lor.

În acest sens voi menționa că după accidentul nefericit din clubul Colectiv din București, din 30 octombrie 2015, unele grupuri de manifestanți din capitală, în care s-au infiltrat anarhiști și antihriști, au scandat lozinca: „Vrem spitale, nu catedrale”. În aceste ultime săptămâni, Dumnezeu a împlinit dorința acelor protestatari, pentru că bisericile sunt goale, iar spitalele pline. Acei manifestanți, manipulați de alții, sunt oare fericiți că ceea ce și-au dorit s-a realizat?

Nu cunoaștem în profunzime motivul pentru care Dumnezeu a îngăduit tocmai acum această pandemie. Este însă foarte important ca fiecare dintre noi să ne asumăm responsabilitatea duhovnicească, să ne cercetăm pe noi înșine și să căutăm răspuns pentru a înțelege, dacă este cu putință, care este contribuția noastră personală la starea lucrurilor pe care le trăim, să ne smerim și să ne căim de greșeli, chemând mila și ajutorul lui Dumnezeu peste lumea în care trăim.

Astăzi este sărbătoarea Izvorului tămăduirii, deci momentul cel mai potrivit pentru a întoarce spatele păcatului și a pune început bun în relația noastră cu Dumnezeu și cu semenii, iar dacă o vom face și vom fi statornici pe calea noastră, să avem convingerea că vom lua tămăduire sufletească și trupească de la Dumnezeu.

Dacă vrem să schimbăm ceva în bine în viața noastră și în lumea greu încercată în această perioadă, să ne sporim rugăciunea pentru noi și pentru semenii noștri, să fim solidari, prin fapte de milostenie, cu cei aflați în nevoi, pentru că doar în acest fel putem împlânzi mânia Stăpânului cea cu dreptate pornită asupra noastră și să revenim la o viață normală, care înseamnă să trăim în conformitate cu poruncile lui Dumnezeu.

Având în minte cuvintele Domnului Hristos: „*În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea*” (Ioan 16,33) să nu ne lăsăm copleșiți de încercarea dificilă prin care

trecem cu toții. Dacă vrem ca aceasta să înceteze cât mai curând, să ne ferim de păcat, să ne sporim credința, rugăciunea și celelalte fapte bune, având nădejde neclintită că Dumnezeu nu va uita de noi și după încercarea pe care o îngăduie, pentru a ne îndepărta de păcat și a ne apropia de El, apreciind răbdarea și îndreptarea noastră, Își va trimite binecuvântările Lui asupra noastră, pentru că *„toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de sus este, pogorându-se de la Părintele luminilor, la Care nu este schimbare sau umbră de mutare”* (Iacov 1,17).

Amin

Înălțarea Domnului Hristos cu trupul la cer și sfinții îngeri¹

Preacucernici Părinți, iubiți credincioși, Hristos S-a înălțat!

Citându-l pe prorocul Zaharia, Domnul Hristos a spus: *„Bate-voi păstorul și se vor risipi oile turmei”* (Matei 26,31). În perioada în care credincioșii nu au putut veni la biserică din cauza măsurilor luate împotriva răspândirii coronavirusului, în oarecare măsură am simțit că aceste cuvinte se adevăresc, cu toate că de această dată nici păstorul nu a fost bătut, nici oile nu s-au risipit, însă am fost separați și ne-a lipsit tuturor comuniunea.

Dacă tot vorbim de bătaie, aceasta este prezentă, din nefericire, în toată lumea, pentru că diavolul își bate joc de noi prin acest virus ucigaș, iar Dumnezeu îi îngăduie, din cauza păcatelor noastre. Pe cel care stă în ascultare de El, Dumnezeu îl ocrotește, însă prea mult s-au înmulțit fărâdelegile în ultima vreme și păcatele, înfățișate ca normalitate, sunt prezentate ca titlu de glorie și date drept exemplu pozitiv prin canalele de social media pentru a fi copiate de cât mai mulți. Dumnezeu însă a spus prin gura prorocului Isaia: *„Vai celor ce numesc răul bine și binele, rău, celor ce fac întunericul lumină și lumina, întuneric, celor ce fac amarul dulce și dulcele, amar!”* (Isaia 5,20). Pentru un astfel de om, Mântuitorul Însuși a afirmat *„bine-i era aceluia de nu s-ar fi născut”* (Matei 26,24).

¹ Cuvânt rostit în ziua de 28 mai 2020 în catedrala episcopală din Zalău.

Este adevărat că în această perioadă, pe lângă posturile de radio și de televiziune Trinitas, unii preoți au transmis slujbele săvârșite în biserici prin intermediul mijloacelor moderne de comunicare, încât creștinii le-au putut urmări de acasă, însă nu este totuna. O Sfântă Liturghie pe care o privești la televizor este asemenea unei scene dintr-un film în care actorii servesc o masă îmbelșugată. Oricât de mult ar dura secvența respectivă și oricât s-ar ghiftui protagoniștii, telespectatorul nu ia parte la masa respectivă, el rămâne un simplu privitor, poate chiar cu burta goală.

De aceea mă bucur nespus de faptul că păstorii de suflete și turma duhovnicească suntem din nou împreună, fiindcă Domnul Hristos a spus că *„unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor”* (Matei 18,20). Deci acum Hristos este în mijlocul nostru.

Din cauza pandemiei de covid 19 care bântuie în întreaga lume credincioșii nu se pot împărtăși la Sfânta Liturghie, iar unii se simt frustrați, însă nu trebuie să vă necăjiți, pentru că preoții îi pot cumineca la casele lor pe toți cei care doresc Trupul și Sângele euharistic al Domnului Hristos.

Astăzi este praznic împărătesc, în care sărbătorim și hrumul catedralei noastre, deci este o zi deosebit de însemnată pentru preoții de aici și pentru credincioșii care frecventează sfintele slujbe din acest măreț lăcaș de cult.

În ultima vreme am citit foarte mult despre sfinții îngeri și astăzi vă voi prezenta rolul acestora la înălțarea Domnului Hristos cu trupul la cer.

În Cartea Faptele Apostolilor citim că *„privind Apostolii, pe când Domnul se înălța la cer, iată că lângă ei au stat doi bărbați în haine albe, care au și zis: Bărbați galileeni, de ce stați privind la cer? Acest Iisus, Care S-a înălțat de la voi la cer,*

așa va și veni, precum L-ați văzut voi mergând la cer” (Faptele Apostolilor 1,10-11).

Cei doi îngeri care li s-au arătat Sfinților Apostoli pe când Domnul Hristos se înălța cu trupul la cer le-au vestit acestora a doua venire a Fiului lui Dumnezeu întrupat, care va avea loc la sfârșitul lumii, când Acesta va veni *„întru slava Sa, cu toți sfinții îngeri și va ședea pe tronul slavei Sale”* (Matei 25,31).

În continuare vă voi vorbi despre ceilalți îngeri prezenți la înălțarea Domnului Hristos cu trupul la cer, pe care Sfinții Apostoli nu i-au văzut.

Autorii Sfintei Scripturi arată în mod clar faptul că cetele cele mai de jos ale puterilor cerești sunt introduse în cunoștința lucrărilor dumnezeiești de către cele mai înalte, iar cetele cele mai înalte dintre toate sunt luminate, pe cât este cu putință, cu învățături tainice, chiar de către Dumnezeu.

Cu toate acestea, îngerii din cetele superioare nu au fost în stare să înțeleagă taina întrupării Fiului lui Dumnezeu, căci la înălțarea Domnului Hristos cu trupul la cer, când îngerii de jos le-au spus celor din cetele superioare: *„Ridicați, căpetenii, porțile voastre și vă ridicați voi, porți veșnice, ca să intre Împăratul slavei”* (Psalmul 23,9), aceștia au întrebat: *„Cine este Acesta, Împăratul slavei?”* (Psalmul 23,10), ceea ce arată neștiința, pentru că modul întrupării nu-i este cunoscut nici celui mai înalt dintre îngeri. Și au auzit aceștia: *„Domnul puterilor, Acesta este Împăratul slavei”* (Psalmul 23,10). Astfel, triada cea mai înaltă a puterilor cerești a aflat că Iisus Hristos este Dumnezeu de la îngerii mai de jos, pentru că aceștia sunt mai aproape de oameni. Și cu toate că este Domnul puterilor, Iisus Hristos este om adevărat, ceea ce uimește primele puteri.

Acest text din psalmi mai lasă loc la o interpretare. După ce protopărinții Adam și Eva au încălcat porunca lui Dumnezeu de a nu mânca din roadele pomului oprit, *„Domnul Dumnezeu*

le-a făcut lui Adam și femeii sale îmbrăcăminte de piele și i-a îmbrăcat. Și a zis Domnul Dumnezeu: «Iată, Adam s-a făcut ca unul dintre Noi, cunoscând binele și răul. Și acum, ca nu cumva să-și întindă el mâna și să ia roade din pomul vieții, să mănânce și să trăiască în veci», Domnul Dumnezeu l-a scos din grădina Edenului, ca să lucreze pământul din care fusese luat. Și l-a izgonit pe Adam și l-a așezat în fața grădinii Edenului; și a pus heruvimi și sabie de flacără vâlvâitoare să păzească drumul către pomul vieții” (Facere 3,1-24).

Din moment ce heruvimii fac parte din prima triadă îngerească și au primit de la Dumnezeu misiunea de a nu lăsa niciun om să se apropie de pomul vieții, aceștia nu au vrut să ridice porțile cele veșnice și să-L lase nici pe Domnul Hristos ca om să intre în rai, până când nu au auzit de la cele îngerești inferioare că „Acesta este Domnul puterilor și Împăratul slavei”.

Până atunci, îngerii nu știau la ce slavă va fi ridicat Fiul lui Dumnezeu întrupat, de aceea, înălțându-Se cu trupul la cer, pe îngerii din ceata inferioară i-a făcut luminători și desăvârșitori ai cetii superioare. Astfel li s-a dat putința să poruncească celor ce le sunt superiori să ridice porțile veșnice și i-au învățat că Cel ce S-a îmbrăcat în trup pentru negrăita iubire de oameni va intra și Se va urca și va ședea „*mai presus decât toată începătoria și stăpânia și puterea și domnia*” (Efeseni 1,21). Întrucât Iisus Hristos este Domnul puterilor și Împăratul slavei le poate pe toate, putând face când voiește și pe cei din urmă mai mari decât pe cei dintâi.

Dacă nașterea Pruncului Iisus este, în viziunea multor Sfinți Părinți, momentul jubilației angelice - Fiul lui Dumnezeu venind într-ajutor și îngerilor neamurilor, care nu mai reușeau în vremea din urmă să-i îndrume pe oameni spre Dumnezeu -, înălțarea cu trupul la cer este momentul stuporii angelice: deși

aud vestea biruinței, adusă cu glas mare de îngerii din cetele mai de jos, mai aproape de pământ, îngerii din cetele superioare nu-L recunosc pe Fiul lui Dumnezeu care se înalță cu trupul omenesc purtător al semnelor pătimirii Sale. Și nu doar aceasta îi umple de uimire, ci mai ales înălțarea naturii umane, asumate de Fiul lui Dumnezeu, pe tronul slavei Sfintei Treimi.

Dacă taina nașterii Pruncului Iisus inaugurează lucrarea Domnului Hristos, cea a înălțării o desăvârșește. După cum îngerilor le-a fost încredințată taina celei dintâi, ei devin martorii plini de cucernicie ai celei de-a doua, după ce au fost alături de Domnul Hristos în intervalul de timp dintre aceste două momente, de la ispitirea din Carantania, până la învierea cu trupul din morți. Sfântul Grigorie Teologul Îl înfățișează pe Domnul Hristos înălțându-Se la cer după ce a găsit drahma cea pierdută și a invitat puterile cerești pentru a le împărtăși această bucurie a Sa, în același mod în care le-a inițiat în taina întrupării Sale. Sfântul Ioan Gură de Aur, vorbind despre înălțare, compară modul de participare al îngerilor la cele două taine: Când Domnul nostru Iisus Hristos S-a născut cu trup în Betleemul Iudeii, îngerii, văzându-L și înțelegând că astfel S-a împăcat cu umanitatea, au cântat: „*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoie!*” (Luca 2,14). Vreți să știți în ce chip s-au bucurat ei la înălțare? Ascultați relatările din Sfânta Scriptură, care ne învață că ei pururea urcă și coboară între cer și pământ: „*Iacov, ieșind din Beer-Șeba, s-a dus la Haran. Ajungând însă într-un oarecare loc, a rămas acolo pentru noapte, căci asfințise soarele. Și luând una din pietrele locului și punându-și-o căpătâi, s-a culcat în locul acela. Și a avut un vis. Iată, o scară era sprijinită pe pământ, al cărei vârf atingea cerul; iar îngerii lui Dumnezeu se suiau și se pogorau pe ea*” (Facere 28,10-12). După scurta Sa convorbire cu Natanael, Domnul Hristos le-a spus Sfinților

Săi Apostoli: „*Adevăr, adevăr vă spun: De acum veți vedea cerul deschizându-se și pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se și pogorându-se peste Fiul Omului!*” (Ioan 1,51). La înălțare puterile cerești au atitudinea celor ce doresc să contemple o priveliște neobișnuită vederii. Doresc să vadă nemaipomenitul chip al Omului care se înalță la cer. Din acest motiv îngerii sunt prezenți la nașterea Pruncului Iisus și la înălțarea Lui cu trupul la cer.

Rățiunea prezenței îngerilor la înălțare are un sens mult mai adânc. Acest sens este legat de esența tainei. Înălțarea nu este doar o urcare a Domnului Hristos cu trupul înconjurat de îngeri. Pentru a fi mai preciși din punct de vedere teologic vom vorbi despre proslăvirea firii umane, pe care Fiul lui Dumnezeu a unit-o cu Sine, ridicând-o deasupra tuturor cetelor îngerești care îi sunt superioare acesteia. Aceasta este o inversare totală a ierarhiei obișnuite și acest fapt le dezvăluie îngerilor o priveliște nemaîntâlnită vreodată în întreaga creație.

Dacă taina nașterii este în egală măsură și aceea a iluminării de către îngerii de sus a celor mai de jos, atunci taina înălțării este aceea a iluminării făcute de către îngerii de rang inferior celor de deasupra lor. După cum la naștere Îl vedem pe Fiul lui Dumnezeu coborând, înconjurat de îngeri din împărăția cerurilor și întâlnindu-i pe îngerii păzitori de pe pământ, tot astfel, Îl vedem acum înălțându-Se, înconjurat de îngerii din cetele inferioare și întâlnindu-i pe îngerii păzitori ai porților raiului, care însă nu Îl recunosc, fiindcă El li se înfățișează unit cu natura umană pe care Și-a asumat-o și purtând semnele pătimirii Sale. Astfel, ei îi întreabă pe îngerii care Îl însoțesc pentru a afla cine este El. Această învățătură se sprijină pe textul din psalmi, pe care l-am redat deja: „*Ridicați, căpetenii, porțile voastre și vă ridicați voi, porți veșnice, ca să intre Împăratul slavei. Cine este Acesta, Împăratul slavei? Domnul puterilor,*

Acesta este Împăratul slavei” (Psalmul 23,9-10) și pe cuvântul prorocului Isaia: „*Cine este Acesta care vine din Edom, cu veșminte roșii din Bosor, atât de frumos în veșmântul Său și strigând cu glas mare: Eu vorbesc de dreptate și de judecată mântuitoare!?*” (Isaia 63,1).

Domnul puterilor nu este nimeni altul decât Domnul nostru Iisus Hristos Cel înviat din morți și aflat pe calea spre împărăția cerurilor. Păzitorii desemnați de Dumnezeu să vegheze asupra porților cerești sunt chemați să le deschidă pentru a intra Împăratul slavei ca să-Și ocupe locul de-a dreapta Tatălui, „*până ce-i va pune pe vrăjmașii Săi așternut picioarelor Sale*” (Psalmul 109,1). Însă când mai-marii puterilor îngerești L-au văzut fără chip și frumusețe și dezbrăcat de slavă, nu L-au recunoscut și au întrebat: „*Cine este Acesta, Împăratul slavei?*”, neînțelegând că Împăratul slavei ieșise biruitor în lupta cu puterile întunericului. Înălțarea la cer a Fiului lui Dumnezeu întrupat apare în cel mai evident mod ca o revelație nebănuită pentru puterile cerești.

În consecință, taina înălțării a surprins cu desăvârșire puterile cerești. Aceasta s-a datorat faptului că ceea ce li s-a revelat acestora, fiind mai înainte ascunsă, a fost o realitate complet nouă și, la prima vedere, tulburătoare.

Dar, mai presus de toate, înălțarea Domnului cu trupul la cer ne apare ca fiind o compensare a căderii omului în păcat. Invidia îngerilor căzuți a determinat izgonirea omului din rai, în timp ce bucuria îngerilor luminii a întâmpinat restaurarea omului în rai. Căderea a frânt unitatea creației spirituale, răpindu-l pe om din compania îngerilor. Din acel moment, îngerii au fost mereu în expectativă, nădăjduind că unitatea Liturghiei cerești va fi cândva refăcută. Astfel au dat ei mărturie prin bucuria de a-L vedea pe Domnul Hristos reșezând umanitatea în mijlocul lor, iar firea omenească a

fost reunită cu începătoriile, cu stăpâniile, cu puterile și cu tronurile, într-o mare sărbătoare a tuturor.

Sfântul Apostol Petru a scris că Mântuitorul, *„după ce S-a înălțat cu trupul la cer, este de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl, și I se supun Lui îngerii și stăpâniile și puterile”* (I Petru 3,22), care au sporit în slavă, pentru că au devenit părtașe și privitoare nu numai ale unicei slave treimice, ci și ale arătării luminoase a lui Iisus Hristos, Care S-a descoperit ucenicilor Petru, Iacov și Ioan pe Muntele Tabor, la Schimbarea Sa la față.

Domnul Hristos, întorcându-Se în cer cu oaia cea pierdută pe umerii Săi, este Fiul lui Dumnezeu Care Și-a asumat firea omenească pe care, la înălțare, o conduce înapoi în împărăția cerurilor. El ridică oaia întreagă pe umerii Săi. Iar oaia purtată pe umerii Păstorului devine una cu El, prin firea dumnezeiască a Acestuia, fiind astfel înălțată la cer. Concluzia parabolei Mântuitorului despre oaia cea pierdută este că *„mai mare bucurie va fi în cer pentru un păcătos care se pocăiește decât pentru nouăzeci și nouă de drepti, care n-au nevoie de pocăință”* (Luca 15,7). Aceasta este bucuria îngerilor, pentru că Sfinții Părinți au spus că ei sunt cele nouăzeci și nouă de oi pe care Păstorul le-a lăsat în urmă, pentru a pleca pe urmele celei rătăcite și care acum Îl întâmpină cu bucurie în momentul revenirii cu ea.

Această bucurie a îngerilor pentru întoarcerea oii celei rătăcite începe odată cu înălțarea Domnului Hristos cu trupul la cer, însă nu va atinge plinătatea decât la a doua Sa venire, către care toate se mișcă neîncetat, în așteptarea noastră, până când și ultima dintre oi li se va alătura, pentru a întregi turma. Noi toți, întreg neamul omenesc, suntem oaia cea pierdută, pe care Păstorul cel Bun a mântuit-o devenind Primul-Născut dintre noi. Însă acum, mai presus de toate, într-o stare de adâncă recunoștință pentru ceea ce s-a făcut cu noi, îngerii Îl proslăvesc pe Fiul lui Dumnezeu, Care s-a îndepărtat de sânul Tatălui.

Îngerii n-au cunoscut cât de mare este iubirea de oameni a lui Dumnezeu, până la întruparea Fiului Său, nici valoarea omului ca și creatură a lui Dumnezeu, până la învierea și înălțarea la cer ca om a Domnului Hristos, fiindcă până atunci nu știau la ce slavă va fi ridicat Cuvântul întrupat.

După Judecata de Apoi, când și ultimul dușman al oamenilor, moartea, va fi învins, iar Fiul lui Dumnezeu va fi pregătit să întoarcă întreaga creație Tatălui, îngerii care Îl vor însoți atunci în plinătatea înălțării Sale supreme, vor face să răsunе cerurile cu strigarea lor: „*Ridicați porțile voastre cele veșnice ca să intre Împăratul Slavei!*”. Când Fiul lui Dumnezeu va veni cu slavă și cu putere multă și va nimici stăpânirea cea rea și trufașă a fiului pierzării, făcându-Și simțită prezența prin suflarea gurii Sale, când ființele cerești și puterile îngerești slujitoare ale lui Dumnezeu Îl vor însoți pe Fiul lui Dumnezeu și se vor înfățișa împreună cu El, atunci puterile cerurilor se vor clătina și aceste cuvinte ale prorocului David se vor împlini: „*Ridicați-vă, porți veșnice, și va intra Împăratul Slavei!*”. Unde să intre Acesta dacă nu într-o lume nouă, într-un nou univers? Până și puterile netrupești nevăzute, prin care sunt orânduite cerurile, vor fi zguduite din starea lor neschimbabilă. Soarele, luna și stelele vor pieri, cerurile se vor deschide, iar porțile închise de la începutul veacurilor se vor da la o parte pentru a fi văzute realitățile cele mai presus de ceruri.

Din cele prezentate până acum am înțeles cât de importantă a fost întruparea Fiului lui Dumnezeu, dar mai ales înălțarea Sa cu trupul la cer pentru sfinții îngeri.

Dumnezeu ne iubește, de aceea ne-a adus în existență, ne-a răscumpărat din robia diavolului în care singuri am intrat și ne-a deschis împărăția cerurilor. Ca să nu fim singuri pe calea ce duce spre rai, Dumnezeu ne-a rânduit fiecăruia dintre noi câte un înger păzitor, care ne iubește mai mult decât orice om

din jurul nostru, de aceea să împlinim poruncile lui Dumnezeu, pentru că avem numai de câștigat din aceasta, iar pe deasupra, Îl vom avea veșnic Ocrotitor pe Dumnezeu în cer și pe îngerul păzitor lângă noi.

Bunul Dumnezeu să-i odihnească pe eroii neamului, iar noi să nu-i uităm niciodată, fiindcă datorită jertfei lor trăim într-o țară liberă, comunicăm fără teamă în dulcele grai românesc, aparținem Bisericii strămoșești, pe care a întemeiat-o Sfântul Apostol Andrei, avem o cultură proprie, într-o regiune predominant slavă și multe altele.

Vă doresc tuturor să aveți parte de un praznic fericit.
Mărire Tatălui și Fiului și Sfântului Duh.

Amin

Îndumnezeirea¹

Preacucernici Părinți, iubiți credincioși,

Întrucât astăzi este praznicul Sfintei Treimi, Dumnezeuul nostru, m-am gândit să vă vorbesc despre cel mai mare dar pe care Dumnezeu îl face creaturilor Sale și care este, totodată, cea mai înaltă stare la care acestea pot ajunge. Este vorba despre îndumnezeire.

Am adunat texte de la Sfinții Părinți și de la mari teologi ai Bisericii la această temă, pe care le-am aranjat într-o formă logică și curgătoare, urmând să le prezint în fața dumneavoastră.

Pentru Sfântul Apostol Petru îndumnezeirea constă în „*a deveni cineva părtaș al firii celei dumnezeiești*” (II Petru 1,4).

Sfântul Atanasie cel Mare a scris că îndumnezeirea este devenirea prin har ceea ce Dumnezeu este prin natură.

Biserica noastră învață că îndumnezeirea este procesul prin care un credincios se eliberează din starea de păcat, unindu-se cu Dumnezeu.

Sfinții Părinți, vorbind despre apropierea omului de Dumnezeu, compară legătura omului cu Dumnezeu cu fierul încălzit în foc. Și spun că așa cum fierul încălzit în foc primește însușirile focului, are și el ceva din ceea ce este focul, tot așa și omul care are o legătură cu Dumnezeu intră în legătură cu Dumnezeu în așa fel încât Dumnezeu Se înfățișează pe Sine în om, îl îndumnezeiește. Dacă știm ce înseamnă un lucru încălzit, știm ce înseamnă și un om îndumnezeit. Adică ceva

¹ Cuvânt rostit în 8 iunie 2020 în biserica „Sfânta Treime” din Zalău.

ce intră în legătură cu Dumnezeu, un om în care Dumnezeu Se manifestă.

Destinul și scopul, devenirea și împlinirea omului se realizează în îndumnezeirea lui.

Oamenii bineplăcuți lui Dumnezeu și îngerii se îndumnezeiesc, după cuvântul spus de Dumnezeu prin gura psalmistului: „*Eu am zis, dumnezei sunteți și toți fii ai Celui Preaînalt*” (Psalmul 81,6). Oamenii și îngerii nu au nici după ființă nici după relație puterea de a fi sau a se numi dumnezei, ci se fac sau se numesc așa după lucrarea lui Dumnezeu sau după har.

Dumnezeu este virtute vie și desăvârșită prin Sine și fără nevoie de ceva, pentru că are ființa mai presus de ființă și din iubire iese din Sine transmițându-Se prin purtarea de grijă celor care și-au primit existența de la El. Astfel Dumnezeu fiind izvor viu al virtuții, îndumnezeiește pe cât este posibil pe cei ce se împărtășesc de El. Precum soarele luminează cele văzute și cele ce nu se împărtășesc de lumina lui o fac din nepăsarea lor, așa este și cu Dumnezeu, care îi sfințește numai pe cei ce vor.

Dumnezeu Se dăruiește pe Sine și îndumnezeiește cu adevărat, însă, fiind El însuși darul îndumnezeitor, transcende totodată toate relațiile în care intră, Își dăruiește lucrările sau puterile, dar nu ființa Sa. Astfel, oamenii devin fii dumnezeiești după har, dar în același timp, fii omenești prin ființă.

Îndumnezeirea este darul primit de la Dumnezeu prin care devenim dumnezei, dar nu devenim Însuși Dumnezeu, pentru că Acesta este ființă mai presus de ființă și este mai presus de îndumnezeirea noastră.

Deosebirea între Dumnezeu în Sine și Dumnezeu în îngeri și în sfinți, este numai aceea că în ultimii Dumnezeu este prin împărtășirea celor din urmă de El; ei nu sunt sfinți și dumnezei prin ei, ci sfinți și îndumnezeiți prin împărtășirea de Dumnezeu. Dumnezeu n-are nevoie de comuniunea cu ei, ca să

fie Dumnezeu; ei au nevoie de comuniunea cu El pentru a avea viața dumnezeiască în ei.

Dacă Adam și Eva ar fi respectat porunca primită de la Dumnezeu și s-ar fi comportat potrivit conștiinței lor, nu ar fi căzut în păcat, iar oamenii, ajutați de harul lui Dumnezeu, ar fi înaintat de la chipul lui Dumnezeu la asemănarea cu El, ajungând la îndumnezeire.

Omul a fost făcut din iubire de către Dumnezeu cu trup și suflet pentru ca sufletul dat lui, fiind după chipul Celui ce l-a făcut pe el, prin dorință și iubire să tindă cu tărie și din toată puterea spre Dumnezeu și spre cunoașterea Lui și să se îndumnezeiască prin asemănare. Iar prin împlinirea poruncii care cere omului să iubească pe aproapele ca pe sine însuși și prin practicarea virtuților să-și susțină trupul în cumpănare pentru a-l face rațional și propriu lui Dumnezeu, ca pe un împreună-slujitor cu sufletul.

Omul a fost făcut după chipul lui Dumnezeu ca să se nască cu voința din Duh și să primească asemănarea adăugată lui prin păzirea poruncii lui Dumnezeu, ca să fie același om făptură a lui Dumnezeu după fire și fiu al lui Dumnezeu și dumnezeu prin Duh, după har. Căci nu era cu puțință ca omul creat să se arate altfel fiu al lui Dumnezeu și dumnezeu prin îndumnezeirea din har, dacă nu se naștea mai întâi cu voința din Duh, datorită puterii de sine mișcătoare și liberă aflată în el prin fire.

Această naștere imaterială, îndumnezeitoare și dumnezeiască părăsind-o primul om prin aceea că a ales în locul bunătăților gândite și nearătate pe cele plăcute și arătate simțirii, Dumnezeu l-a osândit după cuviință să aibă o naștere involuntară, materială și pieritoare. Căci a socotit că este drept ca cel ce a ales de bunăvoie în locul celor mai bune pe cele mai rele să schimbe nașterea liberă, nepătimitoare, voită și curată cu cea pătimasă, roabă și silită, după asemănarea dobitoacelor

necuvântătoare și fără minte și să primească în locul cinstei celei împreună cu Dumnezeu, dumnezeiești și negrăite, necinstita alipire de materie, împreună cu animalele cele fără de minte.

Diavolul, pizmuindu-L pe Dumnezeu și pe noi, și convingându-l cu viclenie pe om că este pizmuț de Dumnezeu, l-a făcut să calce porunca. Pe Dumnezeu L-a pizmuț ca să nu se arate în fapt puterea Lui prealăudată, care-l îndumnezeiește pe om; iar pe om, ca să nu ajungă părtaș al slavei dumnezeiești prin virtute.

Omul a fost creat pentru a fi îndumnezeit, însă după cum a remarcat un părinte al Bisericii, „calea paradisiacă a îndumnezeirii fiind pierdută prin neascultarea protopărinților Adam și Eva, pentru a răspunde chemării celei dintâi, calea omului va fi de acum cea dureroasă, și pentru el și pentru Dumnezeu, a mântuirii”, pentru că Fiul lui Dumnezeu s-a făcut om ca să ne îndumnezeiască. Deci îndumnezeirea este, în general, efectul întrupării.

Ceea ce a părăsit Adam de bunăvoie (nașterea din Duh spre îndumnezeire), fiind osândit să se nască trupește spre stricăciune, a restabilit Fiul lui Dumnezeu, făcându-Se de bunăvoie om, ca un bun și de oameni iubitor, căci s-a așezat sub greșeala noastră, osândindu-Se cu voia pe Sine Însuși împreună cu noi, El, Cel singur liber și fără de păcat. Și primind să suporte nașterea noastră din trupuri, în care stătea puterea osândei noastre, a restabilit tainic nașterea noastră în Duh. Și dezlegând în Sine pentru noi legăturile nașterii trupești, ne-a dat nouă, celor ce credem în numele Lui, putere prin nașterea cu voia în Duh, să ne facem fii ai lui Dumnezeu în loc de fii ai trupului și ai sângelui.

Fiul lui Dumnezeu, făcându-se om, a umplut iar de cunoștință firea golită de cunoștința dată ei. Și întărind-o până la neschimbare, a îndumnezeit-o, nu prin fire, ci prin calitatea ce

i-a dat-o, pecetluind-o cu Duhul Său, ca să nu-i lipsească nimic, precum a dat în Cana Galileii apei tărie prin calitatea vinului. Căci pentru aceasta s-a făcut om adevărat, ca să ne facă pe noi dumnezei după har.

Astfel, prin Iisus Hristos ne împlinim destinul nostru, ne îndumnezeim.

Venirea lui Hristos în fiecare suflet este nu numai o repetare a întrupării Sale istorice și a patimilor și a învierii Sale, ci și o anticipare a venirii celei de-a doua, transformând pe cei ce vor din trup în duh, prin virtuți, adică începând de aici îndumnezeirea lor.

Domnul Hristos și-a îndumnezeit propria fire omenească, pentru a-i putea îndumnezei pe oameni.

Ce înseamnă de fapt îndumnezeirea firii umane a Mântuitorului?

Îndumnezeirea firii omenești în Hristos constă în înălțarea acesteia, prin har, și pătrunderea ei de către energiile dumnezeiești necreate, ori în faptul că Duhul Sfânt, Care Se odihnește din veci asupra Fiului lui Dumnezeu, Se odihnește de acum și asupra omenității Sale.

Domnul Hristos le-a împărtășit Sfinților Apostoli pe Duhul Sfânt abia după ce El Îl dobândise ca om, în urma îndumnezeirii depline a firii umane, realizată prin învierea Sa din morți.

Învierea este manifestarea îndumnezeirii deplin realizate a firii omenești a Mântuitorului. Înălțarea cu trupul la cer nu adaugă nimic în planul transfigurării ei existențiale, ci doar îi adaugă slavă peste slavă și cinste peste cinste, ridicând-o mai presus de îngeri și fixând-o în sânul Sfintei Treimi, izvorul ultim al îndumnezeirii definitive, care este iubirea veșnică dintre Persoanele Sfintei Treimi.

Restaurarea omului în Hristos se prelungește în tot neamul omenesc, prin legătura nemijlocită a firii Sale umane cu restul

omenirii, iar prelungirea operei de răscumpărare a lumii se face din firea umană îndumnezeită a Cuvântului, întrucât viața lui Hristos se prelungește haric în toți cei care pătrund în lumea re-creată în El și prin El, în cei renăscuți pentru noul eon.

Prin întrupare, viața de ascultare, răstignire, înviere și înălțarea cu trupul la cer, Domnul Hristos pune temelia Bisericii în trupul Său. Prin acestea Biserica ia ființă virtual. Dar Fiul lui Dumnezeu nu S-a făcut om pentru Sine, ci pentru ca din trupul Său să extindă mântuirea ca viață dumnezeiască în noi. Viața dumnezeiască, extinsă din trupul Mântuitorului în credincioși, este Biserica. Această viață iradiază din trupul Domnului Hristos ridicat la deplina stare de pnevmatizare prin înălțarea și așezarea lui de-a dreapta Tatălui, în suprema intimitate a înfinității vieții și iubirii lui Dumnezeu îndreptată spre oameni. Coborârea Sfântului Duh este cea care dă existență reală Bisericii, punând început sălășluirii trupului îndumnezeit al Mântuitorului în celelalte ființe umane și cu aceasta, începutul Bisericii. Pogorârea Sfântului Duh este astfel actul de trecere de la lucrarea mântuitoare a Domnului Hristos în umanitatea Sa personală, la extinderea acestei lucrări în celelalte ființe umane.

Întrucât a căzut în păcat, Adam nu și-a îndeplinit chemarea, neajungând la unirea cu Dumnezeu și, prin urmare, nu a permis îndumnezeirea lumii create. Începând de la căderea protopărinților și până în ziua Cincizecimii, energia dumnezeiască, har necreat și îndumnezeitor, a rămas străină naturii omenești și nu a lucrat asupra ei decât din exterior, producând în suflet efecte create. Vocația primului Adam a fost însă realizată de Hristos, al doilea Adam. Dumnezeu S-a făcut Om pentru ca omul să poată deveni dumnezeu. Această lucrare împlinită de Fiul lui Dumnezeu întrupat s-a văzut, în primul rând, în restaurarea comuniunii omului cu Dumnezeu.

Mântuitorul ne-a deschis din nou calea îndumnezeirii, desființând stăpânirea păcatului.

Omul a fost creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu.

Chipul este un dat ontologic, primit de la Dumnezeu, pe care îl poartă toți oamenii, indiferent de starea lor morală. Asemănarea cu Dumnezeu este tot un dat de sus, care implică însă efortul nostru. Îndumnezeirea este asemănarea cu Dumnezeu, care nu se dobândește numai prin imitarea naturală a lui Dumnezeu, ci și din puterea Duhului. A fost nevoie de o singură voință, cea dumnezeiască pentru creație, dar este nevoie de două pentru îndumnezeire. O singură voință, pentru a aduce la existență chipul, dar două, pentru a face chipul asemănare. „După chipul” îl are orice om, căci Dumnezeu nu se căiește de darurile Sale, dar „după asemănarea” o au foarte puțini și numai cei virtuoși, sfinții și cei ce imită pe Dumnezeu în bunătate, pe cât este cu putință oamenilor. Nu este vorba însă de o imitație exterioară a lui Dumnezeu, pentru că asemănarea se menține prin participare la Dumnezeu, nu prin simpla imitație. A fi asemenea cu Dumnezeu cel infinit, înseamnă a fi unit cu El, a-L avea întipărit real în sinea indefinită, care să și-o păstreze și dezvolte astfel. Chipul lui Dumnezeu nu este purtat numai printr-o imitare de la distanță a Lui, ci prin prezența Lui lucrătoare în om, pentru că chipul cere relația cu modelul.

Destinația omului este aceea de a deveni dumnezeu prin asemănare și prin participare. Sfântul Simeon Noul Teolog zice: „Eu sunt om prin natură și dumnezeu prin har”. Prin îndumnezeire, omul devine tot mai asemenea cu Dumnezeu, fără să se identifice cu El. Omul va înainta în veci în „asemănarea” cu Dumnezeu, în unirea tot mai deplină cu El, dar niciodată nu va ajunge până la identificarea cu El. Aceasta distinge asemănarea

de identitate, sau calitatea de dumnezeu prin har, de Dumnezeu prin natură.

Prezența chipului lui Dumnezeu în el, îl face pe om să caute fără încetare absolutul, dar asemănarea, în afara lui Hristos, rămâne nelucrătoare, pentru că păcatul pervertește intenționalitatea sufletului și acesta va merge să caute absolutul în idoli, va ajunge să-și stingă setea în miraje, fără puterea de a se înălța la Dumnezeu. Astfel conceptul de chip sau imagine a lui Dumnezeu are o accepțiune general omenească, iar cel de asemănare una specific creștină. Gradul culminant al chipului lui Dumnezeu în om este geniul, care poate să fie sau nu creștin; gradul culminant al asemănării este sfântul, care nu poate fi decât creștin.

Îndumnezeirea credinciosului se datorează străduințelor sale întărite de puterea harică pe care preoția bisericească o mijlocește prin propovăduirea Cuvântului și prin Sfintele Taine, iar procesul de îndumnezeire începe prin botez.

Îndumnezeirea este, în primul rând, lucrarea esențială a lui Dumnezeu și doar în al doilea rând este starea supremă a creaturii.

Viețuirea după Dumnezeu este ca un lanț și ca o linie felurit aurită, având o virtute atârnată în chip bine orânduit de alta și pe toate bine închegate între ele. Fiind multe, împlinesc un singur lucru, anume îndumnezeirea omului care viețuiește cu curăție potrivit cu ele.

Toate virtuțile sunt ca treptele unei scări spre cer, spre îndumnezeire.

Cel ce vrea să ajungă la Dumnezeu Tatăl, unde este Hristos, trebuie să treacă prin ascultare, smerenie, blândețe, moarte (adică jertfă), înviere și înălțare împreună cu El. Numai așa se poate ajunge la treapta supremă a îndumnezeirii și a slavei.

Omul se îndumnezeiește prin schimbarea la față a lui Hristos în el, adică prin îndumnezeirea firii omenești a lui Hristos, unită cu firea lui și întipărită în ea. Atunci oglindește pe fața lui descoperită strălucirea umanității transfigurate a lui Hristos, devenită strălucire a lui. Atunci omul s-a făcut transparent pentru Hristos cel schimbat la față, sau îndumnezeit în umanitatea lui.

Numai sfinții, deveniți îndumnezeiți și în chipul lui Dumnezeu, se împărtășesc în sens propriu de Dumnezeu. Și nu numai se împărtășesc de El, ci Îl și transmit.

Dumnezeu a reînnoit firea noastră, sau ca să spunem mai adevărat, a înnoit-o și a readus-o la străvechea frumusețe a nestrăciunii prin Sfântul Lui trup însuflețit rațional, pe care l-a luat din noi. Ba mai mult, i-a procurat firii cu generozitate îndumnezeirea, din care nu mai poate nicidecum cădea, fiind întrepătrunsă cu Însuși Dumnezeu cel întrupat, ca sufletul cu trupul, printr-o unire neamestecată.

În afară de Domnul Hristos, Care este Dumnezeu și om, Maica Domnului este primul om care a atins, prin totala transfigurare a ființei sale, scopul rezervat oricărei creaturi: îndumnezeirea.

Creația întregă este adusă în existență pentru a înainta în Dumnezeu și prin aceasta a se îndumnezei sau sfinți, înaintând în unirea cu Dumnezeu și între părțile ei, fără a se contopi. Valoarea și sensul lumii nu se află decât în întâlnirea cu Dumnezeu.

Omul a fost creat de Dumnezeu și așezat drept stăpân al lumii văzute pentru a o conduce spre scopul ei suprem, îndumnezeirea.

Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om pentru că numai prin natura Sa umană putea aduna în Sine și îndumnezei toată creația.

Tot cosmosul este chemat să fie îndumnezeit, dar prin mijlocirea ființei umane constituite din suflet și trup. Rolul sufletului apare în toată măreția lui, tocmai întrucât este unit cu trupul, căci prin trup este unit cu cosmosul, iar Dumnezeu îndumnezeiește cosmosul prin sufletul uman. Sufletul are față de trup și prin el față de cosmosul întreg rolul pe care-l are Dumnezeu față de suflet.

Îndumnezeirea nu este rezervată doar sufletului, ci vizează și trupul, așa după cum a dovedit strălucirea trupească a lui Hristos pe Tabor. Astfel, firea umană îndumnezeită este pământ sfânt, căci trupul nostru făcut din pământ a devenit sfânt prin îndumnezeire. Prin trupul îndumnezeit al omului pământul devine îndumnezeit.

Cea de-a doua venire a Domnului Hristos și prefacerea lumii care va avea loc atunci înseamnă o ridicare a lumii într-o stare transfigurată de Duhul care este în Hristos, sau o extensivitate deplină a Duhului, de Care este plin El, asupra lumii. Duhul nu va mai lucra atunci în mod ascuns în lume, ca acum, ci Își va arăta efectul lucrării și la vedere. Strălucirea de pe Tabor se va extinde asupra lumii întregi. Lumea va fi atunci Taborul generalizat. Viața dumnezeiască din trupul lui Hristos va umple lumea întreagă. Dar aceasta nu va fi ființa divină, ci lumina și slava ce pornește din ea ca plinătate a energiilor necreate. Prin aceasta zidirea întreagă devine pneumatică, incoruptibilă, îndumnezeită, transparentă, deși pentru a se face capabilă de o astfel de înnoire trebuie să moară forma actuală a lumii, cum trebuie să se strice forma actuală a trupului pentru a învia într-o formă capabilă de a fi vas deplin al Duhului lui Dumnezeu. Aceasta va da o frumusețe neînchipuită lumii.

Câtă vreme ne aflăm în viața de aici, lucrăm la împlinirea virtuților, după viața aceasta însă, vom înceta de a mai lucra

virtuțile, dar nu vom înceta să primim îndumnezeirea după har, ca o răsplată pentru ele.

La înviere sufletul moștenește împreună cu trupul slava din rai, precum a participat la mizeriile trupului din pricina conaturalității, așa îl face părtaș pe acesta la desfătările sale, făcându-se împreună cu el una și duh și minte și Dumnezeu, fiind înghițit de viață ceea ce este muritor și trecător.

Precum trupul a fost înghițit de stricăciune din pricina păcatului, iar sufletul a fost înghițit de trup și astfel sufletul în desăvârșita lui neștiință a înghițit cunoștința de Dumnezeu, încât nu se mai știa nici măcar de există Dumnezeu, tot așa în vremea învierii, printr-o răsturnare frumoasă ce va avea loc în Duhul Sfânt pentru harul lui Dumnezeu cel întrupat, trupul va fi înghițit duhovnicește de suflet, iar sufletul de Dumnezeu, care este viața adevărată. Și invers ca în viața aceasta unde moartea întărită din pricina păcatului a înghițit trupul nostru, în vremea învierii moartea fiind slăbită din pricina harului, va fi înghițită cu dreptate de către viață.

După aceea Dumnezeu Se împărtășește întreg tuturor și vine în suflet ca sufletul în trup, iar prin mijlocirea sufletului, în trup, cum numai El știe. Prin aceasta sufletul primește neschimbabilitatea, iar trupul nemurirea, și întregul om se îndumnezeiește prin lucrarea îndumnezeitoare a harului Celui ce s-a întrupat, rămânând întreg om după suflet și trup, din cauza firii, și făcându-se întreg Dumnezeu după suflet și trup, din pricina harului și a strălucirii dumnezeiești a fericitei slave ce o are de pe urma Lui, strălucire decât care nu se poate cugeta alta mai mare și mai înaltă. Căci ce poate fi mai drag și mai scump celor vrednici, decât îndumnezeirea prin care Dumnezeu, unindu-se cu cei deveniți dumnezei, le dă tot ce este al Său pentru bunătatea Sa?

Prefacerea în dumnezeu după har prin îndumnezeire este mai de cinste decât învierea trupului și nestricăciunea. Atunci sfinții vor dobândi o stare asemănătoare Domnului Hristos și vor străluci mai puternic decât soarele, ca și Mântuitorul când s-a schimbat la față în Muntele Taborului.

Fiul lui Dumnezeu îi va îndumnezei pe cei din rai, pentru că bogat fiind nu va înceta niciodată să împartă celor ce-L iubesc darurile Sale cele dumnezeiești. Sfântul Maxim Mărturisitorul afirmă în acest sens: „Fiul lui Dumnezeu, Cel ce a străbătut cerurile și a ajuns mai presus de toate cerurile, pururea va trece și va muta pe cei ce-i urmează Lui, prin făptuire și contemplație, de la cele mai mici la cele mai mari și, iarăși, de la acestea la cele încă mai presus de ele și, simplu grăind, nu-mi va ajunge timpul să spun urcușurile și descoperirile sfinților pe drumul prefacerii din slavă în slavă, până ce fiecare va primi, în ceata proprie, îndumnezeirea cuvenită lui”.

Cei îndumnezeiți de Hristos vor purta în forma cea mai luminoasă pecetea și asemănarea Lui, nesăturându-se de contemplarea sensurilor fără sfârșit în El și de comuniunea iubitoare, căci vor participa prin El la iubirea Sfintei Treimi, bucurându-se fără saturare de iubirea nemărginită a lui Dumnezeu.

Sfinții se fac dumnezei prin lucrarea cu voia și va fi Dumnezeu în mijlocul dumnezeilor, Cel prin fire Dumnezeu, în mijlocul celor prin lucrare.

Lumea nouă și trupurile înviate ale sfinților vor atinge un grad maxim de imaterialitate și de spiritualitate prin îndumnezeirea după har, păstrând totuși materialitatea și sensibilitatea după natură și făcându-se toate acestea medii de maximă transparență a sufletului pnevmatizat, a dumnezeirii. Prin Sfântul Duh extins în trupurile înviate ale sfinților vor fi și ele după chipul trupului lui Hristos, dar nu se vor confunda nici cu El, nici între ele.

Îndumnezeirea este o lumină, dar o lumină transforma-toare, și nu produsă de efortul omenesc, ci o iluminare a întregii ființe umane din ipostasul dumnezeiesc, care face și ipostasul uman iluminat și capabil să iradieze lumina ipostasului dumnezeiesc; sau este o comuniune în lumină a ambelor persoane, o lumină interpersonală și ca atare o bucurie și o lumină între ele, fără să se poată distinge frontiera între bucuria și iubirea uneia și a celeilalte. Dar ea își are originea în ipostasul dumnezeiesc, ca ultimul izvor plin de inițiativă al ei, ca ultimul izvor personal al iubirii și al existenței, care iradiază ca lumină.

Viețuirea în virtute și contemplație îl îndumnezeiește pe om prin Dumnezeu, pentru iubirea față de Dumnezeu, și înomenește pe Dumnezeu prin om, pentru iubirea Lui de oameni, făcând printr-un schimb bun pe Dumnezeu om, pentru îndumnezeirea omului, iar pe om dumnezeu, pentru înomenirea lui Dumnezeu, căci Cuvântul lui Dumnezeu și Dumnezeu vrea să lucreze pururea și în toți taina întrupării Sale. Pe măsură ce omul se sălășluiește tot mai mult în Dumnezeu, Acesta se sălășluiește tot mai mult în om, luând chip omenesc. Ceea ce face pe om dumnezeu și pe Dumnezeu om este iubirea reciprocă între ei. Prin iubirea sa față de Dumnezeu, omul este îndumnezeit de către Dumnezeu prin iubirea Sa față de om. Îndumnezeindu-se omul prin iubire, se înomenește Dumnezeu, și înomenindu-se Dumnezeu prin iubire, se îndumnezeiește omul. Cele două iubiri ajung simultane și una o provoacă pe alta. Omul arată în sine pe Dumnezeu, iar Dumnezeu ia chip de om.

Mântuirea constă în pătrunderea și sălășluirea Sfintei Treimi prin Hristos în noi, pentru a ne umple și pe noi și între noi de iubirea dintre persoanele Sfintei Treimi. Noi ajungem la ținta spre care ne duce Hristos când El devine străveziu în noi, ca Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, jertfit și înviat, ceea ce înseamnă îndumnezeirea noastră.

Hristos este capul membrelor umanității restaurate și îndumnezeite sau „sufletul sufletelor omenеști”. În omenitatea Sa transpusă în planul trinitar transcendent omul este unit în chip nedespărțit cu Dumnezeu Tatăl prin acțiunea îndumnezeitoare a Duhului Sfânt. Astfel, îndumnezeirea este o lucrare treimică; ea se realizează în Duhul Sfânt, prin Fiul, spre Tatăl.

În cuvântul meu de astăzi v-am purtat de la Adam și Eva până la învierea cea de obște și viața de veci, arătând scopul creării omului și destinația lui finală sau răsplata din împărăția cerurilor, care trebuie să ne preocupe pe toți, pentru că valoarea și sensul omului și al lumii întregi nu se află decât în întâlnirea și unirea neamestecată cu Dumnezeu. De aceea să împlinim poruncile dumnezeiești, ferindu-ne de păcat și săvârșind fapte bune, ca să ne realizăm menirea, fiindcă *„pe cele ce ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu, în rai, celor ce-L iubesc pe El”* (I Corinteni 2,9).

Amin

Din părinți sfinți se nasc copii sfinți¹

**Preacuvioase Părinte Exarh, Preacuvioase
Părinte Stareț, Preacuvioși și Preacucernici Părinți,
domnule primar, iubiți credincioși,**

Astăzi este o zi de bucurie pentru noi toți, fiindcă ne întâlnim din nou la hramul Mănăstirii Bobota și, cu toate că întreaga planetă este încercată în această perioadă, totuși lumea stă aproape de Biserică, pe care o iubește și o frecventează, bineînțeles, cu aceste limitări impuse datorită pandemiei de covid 19 care bântuie prin toată lumea, cu siguranță, pentru păcatele lumii întregi. Dumnezeu o îngăduie tocmai pentru ca să ne trezească, să ne schimbăm viața, să ne îndepărtăm de păcat și să împlinim voia Domnului exprimată prin porunci, atât în Vechiul cât și în Noul Testament.

Astăzi prăznuim Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul, de aceea mă gândesc să fac o paralelă între mai mulți oameni cu viață curată, care au dorit să aibă copii, însă nu s-au bucurat de acest privilegiu foarte devreme în viața lor, fiindcă femeile despre care voi vorbi aveau pântecele încuiat de către Dumnezeu, pentru ca după multă stăruință în rugăciune și răbdare să le ofere un copil care să schimbe istoria lumii și să aibă un rol cu totul deosebit în mântuirea oamenilor.

Mă gândesc, în primul rând, la patriarhul Avraam din Vechiul Testament, care este părintele poporului ales. Acesta era căsătorit și a ajuns foarte în vârstă, având peste nouăzeci de ani, însă Sara, soția lui, nu putea să aibă copii. În această situație,

¹ Cuvânt rostit în ziua de 24 iunie 2020 la Mănăstirea Bobota.

Sara și-a îndemnat soțul să intre la Agar, slujnica lor egipteană. Avraam a ascultat de soția lui, iar slujnica i-a născut un fiu, care a fost numit Ismael.

Înainte de nașterea lui Ismael, Dumnezeu îi spusese patriarhului: „*Eu voi face din tine un neam mare; și te voi binecuvânta și-ți voi mări numele și tu vei fi izvor de binecuvântare. Voi binecuvânta pe cei ce te vor binecuvânta, iar pe cei ce te vor blestema îi voi blestema; și întru tine se vor binecuvânta toate neamurile pământului*” (Facere 12,2-3). Cu toate acestea, Dumnezeu nu dorea să ridice din Ismael acest popor, pentru că i-a spus patriarhului: „*Cât despre Ismael, iată că te-am ascultat, iată că-l voi binecuvânta, îl voi face roditor și-l voi înmulți foarte; douăsprezece neamuri se vor naște din el și-l voi face un mare popor. Dar legământul Meu îl voi încheia cu Isaac, pe care Sara îl va naște la anul pe vremea aceasta*” (Facere 17,20-21).

Probabil că Dumnezeu a hotărât aceasta din cauză că Ismael era un fiu nelegitim al lui Avraam, ori pentru faptul că mama lui nu era evreică, ci egipteană. Acestea sunt tainele lui Dumnezeu și dacă nu a binevoit să ni le descopere, noi nu le cunoaștem.

Ismael este părintele popoarelor arabe, deci atât evreii, cât și arabii se trag din patriarhul Avraam, însă din mame diferite.

„*Domnul a cercetat-o pe Sara după cum îi spusese lui Avraam, Domnul a făcut pentru Sara după cum îi vestise lui Avraam. Sara a zămislit și i-a născut lui Avraam un fiu la bătrânețe, la vremea despre care-i vorbise Dumnezeu. Și Avraam i-a pus numele Isaac fiului ce i se născuse, pe care Sara i-l născuse. Și Avraam l-a tăiat împrejur pe Isaac, fiul său, în ziua a opta, după cum îi poruncise Dumnezeu. Iar Avraam era de o sută de ani când i s-a născut Isaac, fiul său*” (Facere 21,1-5).

Din urmașii acestui băiat se va naște poporul ales, însă asemenea mamei sale, care nu putea avea copii, istoria s-a repetat și cu Rebeca, soția lui, de aceea „*Isaac I s-a rugat Domnului*

pentru Rebeca, femeia sa, că era stearpă; și Domnul l-a ascultat, iar femeia lui, Rebeca, a zămislit” (Facere 25,21) și a născut doi fii gemeni, pe Isav și pe Iacov.

Astfel, primii patriarhi ai Vechiului Testament au fost Avraam, Isaac și Iacov, de aceea când Moise s-a apropiat, în Muntele Horeb, de rugul care ardea și nu se mistuia, Dumnezeu i-a spus din mijlocul văpăii: *„Eu sunt Dumnezeuul lui Avraam și Dumnezeuul lui Isaac și Dumnezeuul lui Iacov!”* (Ieșire 3,6).

Deși toți evreii se trag din patriarhul Avraam, care este părintele poporului ales, figura centrală a istoriei iudaice o reprezintă Moise, care, sub purtarea de grijă directă a lui Dumnezeu, i-a eliberat pe evrei din robia egipteană și căruia Dumnezeu i-a revelat Legea Veche în Muntele Sinai. Puțin mai încolo voi reveni din nou la Moise.

Experiența prin care au trecut Avraam și Sara au trăit-o și Zaharia și Elisabeta. Și ei erau oameni drepecți și bineplăcuți înaintea lui Dumnezeu și au ajuns la bătrânețe fără să poată avea copii. Zaharia era preot, iar într-o zi, când tămâia în templul din Ierusalim, i s-a arătat Sfântul Arhanghel Gavriil, care i-a vestit că soția lui va naște un fiu, iar acesta va purta numele de Ioan. Cuvintele arhanghelului s-au împlinit întocmai, iar ceea ce s-a petrecut la Ierusalim și în cetatea în care locuiau Zaharia și Elisabeta ați auzit din pericopa evanghelică citită astăzi la Sfânta Liturghie.

Voi trece acum la alt cuplu de oameni drepecți înaintea lui Dumnezeu care nu puteau avea copii. Este vorba despre Ioachim și Ana, care s-au rugat îndelung lui Dumnezeu să-i binecuvinteze cu un urmaș, dar timpul trecea, ei îmbătrâneau și copilul mult așteptat întârzia să vină, până într-o bună zi, când Ana a zămislit-o pe Sfânta Fecioară Maria.

În Sfânta Scriptură citim că Dumnezeu Însuși i-a vestit lui Avraam că soția lui va naște un băiat și i-a spus ce nume să

îi pună, iar despre preotul Zaharia citim că Sfântul Arhanghel Gavriil i-a făcut cunoscut faptul că soția îi va naște un fiu, zicându-i cum să-l numească. În schimb Ioachim și Ana nu sunt menționați în Sfânta Scriptură, iar noi știm ce s-a petrecut cu cei doi din Sfânta Tradiție.

Ioachim și Ana au crescut-o pe Sfânta Fecioară Maria până la vârsta de trei ani, după care au dus-o la templul din Ierusalim, unde aceasta a primit o educație aleasă, alături de alte fete închinete lui Dumnezeu.

Sfânta Fecioară Maria a stat la templul din Ierusalim până la vârsta de cincisprezece ani, cât îngăduia legea evreiască, apoi s-a logodit cu dreptul Iosif, un om în vârstă, pentru a-și putea închina întreaga viață lui Dumnezeu.

Este posibil ca Iosif să fi fost căsătorit și să fi avut copii din această căsătorie; de aceea Sfânta Scriptură vorbește despre frații Domnului, care erau, practic, fiii lui Iosif din acest mariaj.

De asemenea, este foarte probabil ca atunci când Sfântul Arhanghel Gavriil i-a vestit preotului Zaharia că soția lui va naște un fiu, Sfânta Fecioară Maria să fi fost încă la templul din Ierusalim, pentru că Sfântul Evanghelist Luca a scris că *„Elisabeta a zămislit; și vreme de cinci luni s-a tănuțit, zicându-și: «Că așa mi-a făcut mie Domnul în zilele în care a socotit să-mi ridice ocară de printre oameni»”* (Luca 1,24-25). Imediat după această relatare, autorul sfânt vorbește despre Bunavestire, menționând faptul că aceasta a avut loc *„în a șasea lună”* (Luca 1,26) de sarcină a Elisabetei, deci Sfânta Fecioară Maria ar fi avut timp suficient în jumătate de an să plece de la templul din Ierusalim și să se logodească cu dreptul Iosif, încât Sfântul Arhanghel Gavriil să-i aducă mesajul lui Dumnezeu în locuința lor din Nazaret.

Spre deosebire de mama ei, Sfânta Fecioară Maria nu era stearpă și nu își dorea un copil, de aceea s-a logodit cu un om în vârstă, pentru a-și putea închina întreaga viață lui Dumnezeu.

În urma mesajului lui Dumnezeu transmis prin Sfântul Arhanghel Gavriil și a dialogului purtat de Sfânta Fecioară Maria, la Bunavestire, cu îngerul, aceasta a acceptat să fie Maică a Fiului lui Dumnezeu întrupat, pe care L-a născut nouă luni mai târziu, în Betleemul Iudeii.

În pericopa evanghelică citită astăzi la Sfânta Liturghie am auzit cu toții că Elisabeta, mama Sfântului Ioan Botezătorul, *„era din ficele lui Aaron”* (Luca 1,5). Aaron era fratele lui Moise. Dacă Moise a primit legea Vechiului Testament pe Muntele Sinai și a condus poporul ales timp de patruzeci de ani, din robia egipteană până la hotarele Canaanului, tot el, la porunca lui Dumnezeu, l-a uns pe Aaron ca arhiereu sau mare preot, fiindcă odată cu primirea legii Vechiului Testament a fost înființată și preoția legiuită. Atunci s-a stabilit că toți preoții din legea veche trebuie să se tragă din casa lui Aaron, primul născut de parte bărbătească, dacă nu avea vreo infirmitate, urmând să fie întotdeauna arhiereu, ceilalți băieți sau fii ai lui devenind preoți.

Vedem de aici că, pe lângă faptul că Zaharia era preot, și soția lui, Elisabeta, se trăgea tot dintr-un neam preoțesc.

De asemenea, din cuvintele Sfântului Arhanghel Gavriil adresate Sfintei Fecioare Maria, la Bunavestire: *„Iată, Elisabeta, rudenia ta, a zămislit și ea fiu la bătrânețea ei”* (Luca 1,36) înțelegem că Domnul Hristos și Sfântul Ioan Botezătorul erau rude.

La câteva zile după ce Sfântul Arhanghel Gavriil i-a spus Sfintei Fecioare Maria că Elisabeta a zămislit, *„sculându-se Maria, s-a dus în grabă în ținutul muntos, într-o cetate a lui Iuda, și a intrat în casa lui Zaharia și i s-a închinat Elisabetei. Iar când a auzit Elisabeta închinarea Mariei, a săltat pruncul în*

pântecele ei și sa umplut Elisabeta de Duh Sfânt” (Luca 1,39-41). Din relatarea Sfântului Evanghelist Luca remarcăm faptul că Sfântul Ioan Botezătorul L-a recunoscut pe Domnul Hristos pe când amândoi se aflau în pântecele mamelor lor. Duhul Sfântului Ioan Botezătorul a recunoscut duhul Pruncului Iisus, Care încă nu era născut.

Aici avem un argument foarte puternic a faptului că embrionul primește un suflet din partea lui Dumnezeu din momentul zămislirii, fiindcă întâlnirea dintre Sfânta Fecioară Maria și Elisabeta a avut loc la doar câteva zile după Bunavestire.

În cele ce urmează voi face o paralelă între nașterea lui Moise, a Pruncului Iisus și a Sfântului Ioan Botezătorul, fiindcă viețile celor trei au fost puse în pericol imediat după naștere.

În timpul unei foamete mari, urmașii lui Avraam s-au stabilit în ținutul Goșen din Egipt, țară în care Iosif, unul dintre strănepoții lui Avraam, ajunsese al doilea om după Faraon. *„Iar fiii lui Israel s-au prăsit în număr mare și s-au tot înmulțit și-au tot crescut și au devenit foarte puternici; se umpluse țara de ei. Atunci s-a ridicat peste Egipt un alt rege care nu-l cunoscuse pe Iosif. Acesta a zis către poporul său: «Iată că neamul fiilor lui Israel e mult mai numeros și mult mai puternic decât noi. Haideți dar să luăm împotriva-le măsuri iscusite, în așa fel încât să nu se mai înmulțească; altfel, la vreme de război se vor uni și ei cu vrăjmașii noștri, ne vor birui și-apoi vor ieși din țară». Și astfel au pus peste ei vâtafi de corvoadă, pentru ca prin munci grele să le facă viața grea; și i-au zidit lui Faraon cetăți-grânare: Pitom și Ramses și On, adică Iliopolis. Dar cu cât erau mai apăsați, cu atât ei se înmulțeau și deveneau mai puternici, așa că pe egipteni i-a prins groaza de fiii lui Israel. Ca atare, egiptenii îi puneau pe fiii lui Israel la muncă silnică și le făceau viața amară prin lucrări grele: la frământatul lutului, la cărămidărie și la tot felul de munci pe câmp; așadar, prin*

orice fel de muncă la care-i sileau cu strășnicie. Apoi regele Egiptului le-a grăit moașelor evreice, dintre care una se numea Șifra și alta Pua, și le-a zis: «Când moșiți la evreice, luați seama când sunt să nască: de va fi băiat, omorâți-l; iar de va fi fată, s-o cruțați». Moașele însă s-au temut de Dumnezeu: ele n-au făcut precum le poruncise regele Egiptului, ci i-au lăsat pe băieți în viață. Atunci regele Egiptului le-a chemat pe moașe și le-a zis: «De ce-ați făcut voi lucrul acesta, de i-ați lăsat în viață pe băieți?». Moașele i-au răspuns lui Faraon: «Femeile evreice nu sunt ca egiptencele; ele nasc înainte de a le veni moașele». Iar Dumnezeu le-a făcut bine moașelor; poporul lui Israel se înmulțea și foarte se întărea. Și fiindcă moașele s-au temut de Dumnezeu, El le-a întărit casele. Atunci Faraon i-a poruncit întregului său popor: «Tot copilul de parte bărbătească ce li se va naște evreilor să-l aruncați în Nil; pe fete însă, pe toate, să le lăsați în viață» (Ieșire 1,7-22).

„Și era un oarecare din seminția lui Levi care și-a luat femeie dintre fetele lui Levi. Iar ea a zămislit și a născut un băiat; și văzându-l cât e de frumușel, l-a ascuns vreme de trei luni. Dar fiindcă nu putea să-l mai țină ascuns, mama sa a luat o lădiță de papură împletită, a uns-o cu catran și cu smoală, a pus copilul în ea și a așezat-o în păpuriș, la marginea râului. Iar sora acestuia îl pândea de departe, să vadă ce i se va întâmpla. Atunci fata lui Faraon s-a coborât la râu să se scalde, în timp ce slujnicele ei se preumblau de-a lungul râului. Și văzând ea lădița în păpuriș, și-a trimis slujnica de-a luat-o. Și dac-a deschis-o, a văzut în lădiță un copil plângând. Fetei lui Faraon i s-a făcut milă de el și a zis: «Acesta-i dintre pruncii evreilor». Dar sora sa a zis către fata lui Faraon: «Vrei să mă duc să-ți chem o doică dintre femeile evreilor ca să-ți alăpteze copilul?». Fata lui Faraon i-a zis: «Du-te!». Iar copila s-a dus și a chemat-o pe mama pruncului. Atunci fata lui Faraon i-a zis: «Ia-mi copilul acesta și alăptează-mi-l, iar eu am

să-ți dau plata cuvenită!». Femeia a luat copilul și l-a alăptat. Și dacă băiatul a crescut, ea i l-a adus fetei lui Faraon. El i-a fost acesteia ca un fiu, iar ea i-a pus numele Moise, pentru că zicea: «Din apă l-am scos» (Ieșire 2,1-10).

Să trecem acum la nașterea Pruncului Iisus. „Iar dacă în zilele regelui Irod S-a născut Iisus în Betleemul Iudeii, iată magii de la Răsărit au venit în Ierusalim, întrebând: «Unde este Cel ce S-a născut rege al iudeilor? Că în Răsărit I-am văzut steaua și am venit să I ne închinăm». Și auzind acestea, regele Irod s-a tulburat, și tot Ierusalimul împreună cu el. Și adunând pe toți arhieriei și cărturarii poporului, i-a întrebat: «Unde este să Se nască Hristos?». Iar ei i-au zis: «În Betleemul Iudeii, că așa este scris prin profetul: Și tu, Betleeme din pământul lui Iuda, nicicum nu ești mai mic între căpeteniile lui Iuda, căci din tine va ieși Cărmuitorul Care-l va păstori pe poporul Meu Israel». Atunci Irod i-a chemat în taină pe magi și a aflat limpede de la ei vremea când li se arătase steaua. Și trimițându-i la Betleem, le-a zis: «Mergeți și cercetați cu de-amănuntul despre Prunc și dacă-L veți afla, dați-mi și mie de veste, pentru ca să vin și eu și să mă închin Lui». Iar ei, ascultându-l pe rege, au plecat; și iată, steaua pe care o văzuseră în Răsărit mergea înaintea lor, până ce a venit și a stat deasupra locului unde era Pruncul. Și văzând ei steaua, s-au bucurat cu bucurie foarte mare. Și intrând în casă, L-au văzut pe Prunc împreună cu Maria, mama Sa; și căzând la pământ, I s-au închinat; și deschizându-și vistieriile, I-au adus daruri: aur, tămâie și smirnă. Dar luând prin vis înștiințare să nu se mai întoarcă la Irod, pe altă cale s-au dus în țara lor» (Matei 2,1-12).

Regele Irod își simțea în permanență amenințat tronul, de aceea și-a omorât soția, pe Mariamne, soacra și trei fii: pe Alexandru, Aristobul și Antipater, crezând că aceștia vor să îi uzurpe tronul. Auzind de la magi că s-a născut un rege al iudeilor,

Irod a înțeles că este vorba despre Mântuitorul lumii, despre care au scris prorocii, de aceea a hotărât pe loc să-i ia viața.

„Iar după ce au plecat magii, iată îngerul Domnului i se arată în vis lui Iosif, zicând: «Ridică-te, ia Pruncul și pe maica Sa și fugi în Egipt și stai acolo până când îți voi spune eu, fiindcă Irod vrea să caute Pruncul ca să-L omoare». Și ridicându-se Iosif, i-a luat în timpul nopții pe Prunc și pe maica Sa și a plecat în Egipt. Și au stat acolo până la moartea lui Irod, ca să se plinească cuvântul spus de Domnul prin profetul ce zice: Din Egipt L-am chemat pe Fiul Meu. Iar Irod, văzând că fusese amăgit de magi, s-a mâniat foarte și, trimițând, i-a ucis pe toți pruncii care erau în Betleem și-n toate hotarele lui, de doi ani și mai în jos, după timpul pe care îl aflase de la magi. Atunci s-a plinit cuvântul spus prin Ieremia profetul: Glas în Rama s-a auzit, plângere și tânguire multă, Rahela își plânge copiii și nu vrea să se mângâie, pentru că nu mai sunt. După moartea lui Irod, iată îngerul Domnului i s-a arătat în vis lui Iosif, în Egipt, zicându-i: «Ridică-te, ia Pruncul și pe maica Sa și mergi în țara lui Israel, căci au murit cei ce căutau viața Pruncului». Iar el, ridicându-se, a luat Pruncul și pe maica Sa și a venit în țara lui Israel. Și auzind că Arhelau domnește în Iudeea, în locul lui Irod, tatăl său, s-a temut să meargă acolo și, luând poruncă prin vis, s-a dus în părțile Galileii. Și a venit și a locuit în orașul numit Nazaret, ca să se plinească ceea ce s-a spus prin profeți, că Nazarinean Se va chema” (Matei 2,13-23).

Din cele relatate până acum constatăm cum se întoarce istoria, în sensul că Moise a scos poporul ales din Egipt și l-a condus până la granițele Canaanului, iar acum Pruncul Iisus se refugiază din Țara Sfântă în Egipt, împreună cu Sfânta Fecioară Maria și cu dreptul Iosif, care le-a purtat de grijă.

În Vechiul Testament evreii au ajuns în Egipt datorită lui Iosif, fiul lui Iacov (Facere 30,22-24), de această dată Pruncul

Iisus și Maica Domnului ajung în Egipt sub purtarea de grijă a lui Iosif, fiul lui Iacov (Matei 1,16).

Cum a scăpat însă Sfântul Ioan Botezătorul de furia regelui Irod, din moment ce el era doar cu șase luni mai mare decât Domnul Hristos și familia lui locuia în apropiere de Betleem?

Conform poruncii regelui Irod, ostașii umblau din casă în casă pentru a omorî pruncii și căutau mai ales acolo unde știau că sunt copii mici. Apropiindu-se de casa lui Zaharia, Elisabeta i-a văzut și știind cât de greu dobândise copilul, nu a putut suporta ideea ca fiul ei să fie ucis. L-a luat în brațe și a fugit cu el prin spatele casei. Soldații au văzut-o și au început să o urmărească. La mică depărtare de casă era un perete stâncos, la care ajungând Elisabeta, nu mai avea unde să se ducă. Soldații erau mai aproape și tot mai aproape de ea. Îngrozită, Elisabeta s-a rugat în acel moment lui Dumnezeu cum numai ea a știut și cum ar ști orice mamă care își vede unicul copil amenințat de moarte. Soldații se apropiiau, încât erau deja la numai câțiva pași, iar primul dintre ei și-a scos sabia din teacă. Elisabeta nu a mai suportat să-i vadă și s-a întors cu fața spre muntele din spatele ei. În acel moment stânca s-a deschis. Elisabeta a intrat acolo cu pruncul, iar peretele s-a închis în urma ei. Așa a scăpat Sfântul Ioan Botezătorul de mânia lui Irod. Locul în care s-a petrecut această minune există și astăzi și oricine merge la Ierusalim poate să-l vadă.

Părinții Sfântului Ioan Botezătorul s-au stins din viață pe când acesta era foarte mic dar, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, Înaintemergătorul Domnului a crescut în pustie.

Sfântul Evanghelist Marcu a consemnat faptul că „*Ioan era îmbrăcat în haină de păr de cămilă, cu cingătoare de piele împrejurul mijlocului și se hrănea cu lăcuste și miere sălbatică*” (Marcu 1,6).

După cum am explicat și cu alte ocazii, Sfântul Ioan nu se hrănea cu insectele acelea care afectează grav recoltele. În

limba greacă prin termenul „ακρίδα” (acrida) este desemnată atât lăcusta, cât și o pâstaie comestibilă a unui copac care crește în zona în care a trăit Sfântul Ioan Botezătorul. Astfel, Înaintemergătorul Domnului Hristos nu a mâncat niciodată carne, nici nu a consumat băuturi alcoolice, după cum îi spusese Sfântul Arhanghel Gavriil tatălui său când i s-a arătat în templul din Ierusalim, că *„nici vin și nici băătură tare nu va bea”* (Luca 1,15).

Sfântul Ioan Botezătorul a ieșit la propovăduire mai devreme decât Mântuitorul, având de la început o foarte mare autoritate între evrei tocmai datorită modului său pustnicesc de viață, nemaintâlnit până la el.

Inspirat de Dumnezeu, Înaintemergătorul Domnului îi boteza pe iudei, un ritual care nu exista până atunci, dar care va deveni obligatoriu pentru cei ce vor îmbrățișa credința creștină, motiv pentru care Sfântul Ioan a și afirmat: *„Eu vă botez cu apă spre pocăință, dar Cel ce vine după mine este mai puternic decât mine, Căruia eu nu sunt vrednic să-I duc încălțăminte; Acesta vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc”* (Matei 3,11).

Importanța capitală a botezului pentru mântuire a arătat-o Domnul Hristos Însuși, când a spus: *„De nu se va naște cineva de sus, nu va putea să vadă împărăția lui Dumnezeu”* (Ioan 3,3). De aceea, după învierea Sa din morți, Mântuitorul le-a spus Sfinților Săi Apostoli: *„Mergeți și învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă. Cel ce va crede și se va boteza, se va mântui; dar cel ce nu va crede, se va osândi”* (Matei 28,19-20 și Marcu 16,16).

Domnul Hristos și Sfântul Ioan Botezătorul nu s-au văzut niciodată până la vârsta de treizeci de ani, când Mântuitorul a venit la Sfântul Ioan Botezătorul, pe malul Iordanului, iar Înaintemergătorul Domnului, recunoscându-L, la fel ca și atunci

când se afla în pânțele mamei sale, a spus: „*Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii! Acesta este Cel despre Care eu spuneam: După mine vine un bărbat Care a fost înainte de mine, fiindcă mai înainte de mine era. Și eu nu-L cunoașteam; dar pentru ca El să-i fie arătat lui Israel, de aceea am venit eu botezând cu apă*” (Ioan 1,29-31).

Sfântul Ioan nu a fost numai Botezătorul, ci și Înaintemergătorul Domnului Hristos, de asemenea, el a fost singurul proroc care L-a văzut pe Domnul Hristos în viață, făcând prin aceasta legătura între Vechiul și Noul Testament.

Toate aceste cupluri de oameni sfinți despre care v-am vorbit: Avraam și Sara, Zaharia și Elisabeta, Ioachim și Ana au avut un rol cu totul aparte în istoria mântuirii, Avraam și Sara prin poporul născut din ei, Zaharia și Elisabeta prin fiul lor, despre care Domnul Hristos a afirmat că „*între cei născuți din femei nu s-a ridicat unul mai mare decât Ioan Botezătorul*” (Matei 11,11), iar Ioachim și Ana prin fiica lor, din care s-a născut ca om Fiul lui Dumnezeu.

Să îi avem ca și modele pe sfinții pomeniți până acum, să le urmăm pilda și să ne rugăm lor ca să ne ajute.

Celor care poartă numele Sfântului Ioan le spun: La mulți ani, sănătate, spor duhovnicesc și binecuvântare din partea lui Dumnezeu și a acestui Sfânt, fiindcă în țara noastră cel mai popular nume este cel de Ioan, cu siguranță de la Sfântul Ioan Botezătorul.

Să ne rugăm lui Dumnezeu și tuturor sfinților să treacă această pandemie, care bântuie în toată lumea pentru păcatele omenirii. În această viață ori facem fapte bune, ori facem fapte rele; când balanța coboară prea mult, în sensul că sunt mai multe răutăți decât fapte bune, vin încercări și pedepse. De ce? Cu scopul de a ne îndrepta, iar noi atunci trebuie să ne îndepărtăm de păcat, să ne spovedim și să facem fapte bune. De asemenea, să

ne rugăm lui Dumnezeu să le dea gând bun și celor necredincioși, precum și celor de alte credințe care păcătuiesc, ca să se îndrepte, fiindcă dacă ne afundăm tot mai mult în păcate, pedeapsa lui Dumnezeu nu încetează, ci sporește.

Deși suntem mai puțini ca în alți ani, mă bucur că suntem împreună, fiindcă timp de aproximativ o sută de zile (din 8 martie până în 21 iunie) am slujit în biserici fără credincioși.

Să ne rugăm lui Dumnezeu și să-I împlinim poruncile, pentru a putea reveni la normalitate și să fim în permanență credincioși buni, fiindcă adevărata viață este cea în Hristos, după cum a afirmat Sfântul Apostol Pavel: „*Nu eu sunt cel ce mai trăiesc, ci Hristos este Cel ce trăiește în mine*” (Galateni 2,20).

Amin

Sfințire grandioasă de biserică la Zalău¹

**Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit,
Înaltpreasfințite Părinte Arhiepiscop,
Preasfințiți Părinți Episcopi,
Preacucernice Părinte Vicar, Preacucernici Părinți
Profesori, Consilieri și Inspectori eparhiali,
Preacuvioase Părinte Exarh, Preacucernice Părinte
Secretar eparhial, Preacucernici Părinți Protopopi,
Preacuvioase Părinte Stareț, Preacucernici
Părinți, Excelența Voastră Domnule Ministru,
distinse autorități, Domnule Consilier la Secretariatul
de Stat pentru culte, iubiți credincioși,**

Îi dau slavă lui Dumnezeu pentru că am ajuns la momentul sfințirii bisericii cu hramurile „Sfântul Apostol Toma” și „Sfântul Ierarh Nicolae” din urbea noastră.

Zalăul, reședința administrativă a județului Sălaj, este locuit de oameni buni și harnici, cu frica lui Dumnezeu, care frecventează cu regularitate slujbele Bisericii.

În conformitate cu datele oficiale ale ultimului recensământ, orașul nostru are o populație de 53.308 locuitori, dintre care 73%, adică 38.915 sunt ortodocși.

Dacă luăm în considerare Ortelecul și Stâna, care aparțin de Zalău, înainte de 1989 existau în orașul nostru patru biserici ortodoxe, în timp ce astăzi sunt douăsprezece lăcașuri de cult,

¹ Cuvânt rostit în 27 septembrie 2020, cu prilejul târnosirii bisericii cu hramurile „Sfântul Apostol Toma” și „Sfântul Ierarh Nicolae” din Zalău.

la care se adaugă trei capele (la centrul eparhial, la spitalul de urgență și la liceul „Sfântul Nicolae”).

Dacă împărțim cei 38.915 credincioși la douăsprezece biserici, ar fi repartizați 3.242 de creștini la fiecare lăcaș de cult, ceea ce înseamnă că nu avem prea multe biserici în orașul nostru, după cum consideră unii.

Parohia în care ne aflăm a fost înființată în anul 2009, iar părintele Ionuț Pop, care este și vicarul eparhial al Episcopiei Sălajului, și-a început slujirea aici la 1 august același an, având sarcina de a organiza parohia, care are astăzi 370 de familii și de a ridica o biserică cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae.

Cunoscându-mi evlavia la Sfântul Ierarh Nicolae, în anul 2009 un preot vrednic din Episcopia noastră mi-a oferit în dar o părticică din moaștele acestui Sfânt, obținută cu acte în regulă de la mănăstirea din Bari unde se păstrează trupul neputrezit al Sfântului Nicolae. Sunt convins că această relicvă sfântă a ajuns la mine prin purtarea de grijă a Sfântului Ierarh Nicolae. Deși această părticică de sfinte moaște este cel mai prețios odor pe care l-am primit vreodată, am înțeles că este mai de folos să fie păstrată într-o biserică și pusă spre închinare credincioșilor, decât să stea în biroul meu, de vreme ce la vremea respectivă noi nu aveam un paraclis la Sediul Eparhial, unde să o păstrăm la loc de cinste. De aceea, după ce am hotărât înființarea acestei parohii în Zalău, a cărei biserică să fie închinată Sfântului Ierarh Nicolae, am dăruit cu multă dragoste această părticică de moaște parohiei dumneavoastră.

În perioada de început sfintele slujbe se țineau într-un depozit transformat în paraclis, în locul în care ne aflăm, iar aici am săvârșit în 4 aprilie 2010 slujba de înviere, la care a fost adusă pentru prima dată Sfânta Lumină de la Ierusalim în Episcopia noastră.

Sfințirea pietrei de temelie a noului lăcaș de cult a avut loc în ziua de 26 aprilie 2009, în Duminica Tomii, iar prima Sfântă Liturghie a fost săvârșită în această biserică în 22 aprilie 2012, tot în Duminica Tomii, motiv pentru care Sfântul Apostol Toma a fost ales ca cel de-al doilea ocrotitor al acestui lăcaș de cult.

Între anii 2014 și 2017 a fost îmbisericit aici Preacuviosul Părinte Antonie, exarhul mănăstirilor din Eparhie, care este acum starețul unei mănăstiri românești din nordul Italiei.

Din 2017 este îmbisericit aici Preacucernicul Părinte Petru Brisc, care este profesor la Liceul Ortodox Sfântul Nicolae din Zalău.

De asemenea, la această biserică au slujit câțiva ani Preacucernicii Părinți diaconi Cristian Popa și Bogdan Fluieraș, iar în acest moment ocupă acest post părintele Paul Pop.

Vă mărturisesc faptul că orice ierarh are o mare satisfacție atunci când târnosește o biserică a cărei piatră de temelie tot el a sfințit-o, așa cum este cazul lăcașului de cult de față.

Cu toate că biserica pe care am sfințit-o astăzi nu este o catedrală episcopală, nici un lăcaș de cult din cele mai mari orașe ale țării noastre, cu toate acestea aici au slujit numeroși ierahi, de pe toate continentele lumii, pe care îi voi menționa în cele ce urmează.

Înaltpreasfințitul Părinte Ambrozie, Mitropolit de Helsinki, Finlanda, în 13 octombrie 2013.

Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei al Clujului, Maramureșului și Sălajului, în 7 decembrie 2014.

Înaltpreasfințitul Părinte Ignatios, Mitropolit grec ortodox al Madagascarului, în 19 aprilie 2015.

Preasfințitul Părinte Mihail, Episcopul ortodox român al Australiei și Noii Zeelande, la 1 noiembrie 2015.

Preasfințitul Părinte Macarie, Episcopul ortodox român al Europei de Nord, în 6 decembrie 2015.

Înaltpreasfințitul Părinte Stefanos, Mitropolitul primat al Estoniei, în 8 mai 2016.

Pentru a doua oară Înaltpreasfințitul Părinte Ambrozie, Mitropolit de Helsinki, Finlanda, în 25 septembrie 2016.

Preasfințitul Părinte Qais, Episcop de Erzurum și vicar al patriarhului Antiohiei, în 4 decembrie 2016.

Înaltpreasfințitul Părinte Iosif, Mitropolitul ortodox român al Europei Occidentale și Meridionale, în 23 aprilie 2017.

Înaltpreasfințitul Părinte Athenagoras, Mitropolitul grec ortodox al Mexicului, în 13 august 2017.

Preasfințitul Părinte Makarios, Episcop de Hristopolis și vicar al mitropolitului Estoniei, care în prezent este Arhiepiscop primat al Australiei, în 3 decembrie 2017.

Preasfințitul Părinte Sebastian, Episcopul Slatinei și Romanaților, în 15 aprilie 2018.

Și Înaltpreasfințitul Părinte Elia, Mitropolit de Oulu, Finlanda, în 8 decembrie 2019.

Petru activitatea frumoasă și bogată pe toate planurile, părintele Ionuț Pop, care este Doctor în Teologie și Istorie al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, a primit numeroase distincții, cum nu am mai auzit să aibă vreun alt preot din Biserica Ortodoxă Română.

Astfel, în 14 septembrie 2013, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel i-a acordat, la Zalău, Crucea Patriarhală.

În 7 decembrie 2014, Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei al Clujului, Maramureșului și Sălajului l-a distins, la Zalău, cu Crucea Transilvană.

La 1 noiembrie 2015, Preasfințitul Părinte Mihail, Episcopul ortodox român al Australiei și Noii Zeelande, i-a conferit, la Zalău, Crucea Australiană.

În 6 decembrie 2015, Preasfințitul Părinte Macarie, Episcopul ortodox român al Europei de Nord, i-a acordat, la Zalău, Crucea Nordului.

În 28 aprilie 2016 l-am distins cu Crucea Sălăjană.

În 25 septembrie 2016, Înaltpreasfințitul Părinte Ambrozie, Mitropolit de Helsinki, i-a conferit, la Zalău, Crucea Finlandeză.

În 20 august 2017, Înaltpreasfințitul Părinte Stefanos, Mitropolitul primat al Estoniei, i-a acordat, la Tallin, Crucea Estoniană.

În 29 aprilie 2018, Înaltpreasfințitul Părinte Athenagoras, Mitropolitul grec ortodox al Mexicului, l-a distins, în Mexico City, cu Crucea Mexicului.

Iar astăzi, Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei al Clujului, Maramureșului și Sălajului i-a oferit ordinul „Mihai Vodă” pentru clerici.

Îl felicit pe părintele Ionuț Pop pentru frumoasele realizări din cei 17 ani de preoție, pentru activitatea de la Centrul Eparhial, dar în mod special pentru ctitoria sa, pe care am sfințit-o astăzi. Nu voi enumera din nou ce s-a făcut aici, din moment ce totul a fost menționat în hrisovul pe care l-a citit acum câteva minute părintele secretar eparhial.

De asemenea, îi urez părintelui vicar eparhial Ionuț Pop: „La mulți ani!”, întrucât ieri și-a serbat ziua de naștere, împlinind o vârstă frumoasă.

Îl felicit și pe părintele Petru Brisc, precum și pe toți credincioșii care au contribuit după putere și bunăvoință la zidirea, înfrumusețarea și înzestrarea acestei frumoase biserici cu toate cele necesare săvârșirii sfintelor slujbe.

Dumnezeu, cu nemărginita Sa iubire de oameni, să vă răsplătească înșutit și înmiit atât în această viață, cât și în veșnicie.

Aduc alese mulțumiri celor șapte ierarhi care, în perioadă de pandemie, au venit, unii foarte de departe, la sfințirea bisericii de astăzi. Bunul Dumnezeu să le răsplătească dragostea, bunăvoința și eforturile.

Le mulțumesc preoților și diaconilor împreună slujitori care prin participare și prin vocile lor de excepție au îmbogățit și înfrumusețat slujbele de astăzi.

Felicit corala „Armonia” din Constanța, cel mai bun cor bărbătesc din lume, care a reușit și astăzi prin minunatele cântări să ne înalțe mai presus de această lume, în sferile îngerești.

Vă mulțumesc tuturor celor de față pentru prezența la sfințirea bisericii și la Sfânta Liturghie de astăzi. Bunul Dumnezeu să își reverse darurile Sale cele îmbelșugate asupra tuturor.

Amin

Influența nefastă a duhurilor necurate asupra oamenilor¹

Preacucernici Părinți, iubiți credincioși,

La Sfânta Liturghie care a fost săvârșită astăzi s-a citit o pericopă evanghelică în care o femeie canaaneancă, deci păgână, apelează la Domnul Hristos, spunându-i: „*Miluieste-mă, Doamne, Fiul lui David! Fiica mea este rău chinuită de demon*” (Matei 15,22). La rugămintea femeii, dar și a Sfinților Apostoli, care au intervenit pentru ea, Mântuitorul i-a spus: „*O, femeie, mare este credința ta; fie ție precum voiești! Și s-a tămăduit fiica ei în ceasul acela. Iar ea, ducându-se acasă, a găsit-o pe copilă culcată pe pat; iar demonul, ieșit*” (Matei 15,28 și Marcu 7,30).

Pentru că în paginile Sfintei Scripturi citim mereu despre diavoli și despre influența lor nefastă în lume, în cele ce urmează voi vorbi despre una dintre lucrările Satanei din zilele noastre.

Întrucât dracii sunt ființe spirituale, lipsite de trup, ei nu pot influența în mod direct lumea materială, de aceea îi folosesc în acest sens pe oamenii care li se supun. Deci tot răul din lume vine de la vrăjmașul și de la oamenii care s-au lepădat de Dumnezeu și au intrat în slujba diavolului.

Pentru că „*Dumnezeu voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină*” (I Timotei 2, 4), El trimite sau îngăduie anumite încercări asupra oamenilor

¹ Cuvânt rostit în ziua de 14 februarie 2021 în biserica „Adormirea Maicii Domnului” din Zalău.

păcătoși, cu scopul de a-i îndepărta de la calea păcatului. În acest sens părintele Arsenie Boca a scris: Nouă, toate necazurile ne vin de la păcate, nu de la Dumnezeu. El numai le îngăduie și spală cu ele vinovățiile noastre. Oamenii însă tare greu pricep că îndreptarea prin necazuri dovedește nu părăsirea lui Dumnezeu, ci milostivirea Lui. Ba chiar prin aceea știm că Dumnezeu are grijă de noi, dacă vom avea necazuri, „*căci necazul nostru de acum, ușor și trecător; ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slavă veșnică covârșitoare*” (II Corinteni 4,17).

Că bolile și suferința sunt o consecință a păcatelor noastre o vedem din cuvintele Domnului Hristos adresate celui ce fusese paralizat timp de 38 de ani și spera să ia vindecare la scăldătoarea Viteзда, „*care avea cinci pridvoare, în care zăcea mulțime de bolnavi: orbi, șchiopi, uscați, așteptând mișcarea apei. Căci un înger al Domnului se pogora din când în când în scăldătoare și tulbura apa; și cel ce intra întâi după tulburarea apei se făcea sănătos de orice boală era ținut*” (Ioan 5,2-4). După ce l-a vindecat pe acest om, Mântuitorul i-a spus: „*Iată că te-ai făcut sănătos; de acum să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie ceva mai rău*” (Ioan 5,14), deci este clar că acel om fusese bolnav datorită păcatelor lui și așa se întâmplă cu fiecare dintre noi.

Dacă noi nu ascultăm de Dumnezeu și ne supunem voii Satanei, cădem sub puterea lui. Însă aici trebuie să fim conștienți de două aspecte: diavolul nu ne poate ispiti fără îngăduința lui Dumnezeu și nu ne poate ispiti peste puterile noastre, fiindcă dacă ar fi așa, ne-am putea justifica foarte ușor în fața lui Dumnezeu că nu am fost capabili să biruim ispita fiindcă a fost mai presus de puterile noastre. Pornind de la cuvintele Sfântului Apostol Petru: „*Fiți treji, privegheați. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită*” (I Petru 5,8), voi spune că așa cum un om nu poate lupta cu mâinile goale cu un leu sau cu o altă

fiară sălbatică, nu poate lupta singur nici cu diavolul, care are puterea unui înger, dar prin propria lui voință și-a pervertit lucrarea, devenind demon.

Vă voi da un exemplu în acest sens: Într-o vreme, Sfântul Antonie cel Mare s-a retras într-un cavou, foarte izolat, unde nu primea decât arareori vizita unui cunoscut, care-i aducea hrana ce consta doar din pâine și apă. Aici, imaginația a pus stăpânire pe călugăr, iar ideile, imaginile, sentimentele și pasiunile din el începură să prindă viață, încât monahul era pregătit să întâmpine pe însăși „căpetenia răutății”, ceea ce s-a și întâmplat, căci diavolul l-a vizitat în chip real, încercând să-l ducă în ispită. S-au încins chiar lupte adevărate între cei doi, de pe urma cărora pustnicul a sângerat. O dată a fost atât de epuizat în urma caznelor pe care i le-a pricinuit cel rău, încât a fost găsit aproape mort și dus în biserica celui mai apropiat sat, unde cunoscuții și rudele au început să-l jelească.

Dar pe la miezul nopții, venindu-și în sine și ridicându-se puțin, când i-a văzut pe toți că dorm și numai pe cunoscutul lui că priveghează, Antonie i-a făcut semn să vină la el și l-a rugat să-l ridice și să-l ducă înapoi la mormânt, fără să-i trezească pe ceilalți din somn. Fiind dus de bărbatul acela acolo și închizând ușa, a rămas iarăși singur înăuntru. Dar neputând să stea în picioare din pricina rănilor, s-a rugat zăcând întins. Și după ce și-a terminat rugăciunea, a început să strige: „Eu, Antonie, sunt aici! Nu fug de bătăile voastre. Căci chiar de-mi veți pricinui mai multe rele, nimic nu mă va despărți de dragostea lui Hristos” (Romani 8,35), apoi a rostit din psalmi: „*De s-ar rânduî în jurul meu tabără, nu se va înfricoșa inima mea*” (Psalmul 26,5). Mirându-se că după rănilor pricinuite a îndrăznit să vină din nou în mormânt, satana a chemat mai mulți diavoli și le-a zis plin de furie: „Pe acesta nu l-am biruit nici cu duhul desfrânării, nici prin bătaî, ci încă s-a umplut și de îndrăzneală

împotriva noastră. Să-l atacăm și altfel”. Și, atunci noaptea, au făcut mare tăraiboi, încât părea că tot locul se cutremură. Și parcă desfăcând cei patru pereți ai mormântului, diavolii intrau prin ei prefăcuți în chipuri de lighioane și șerpi. Și tot locul acela s-a umplut de năluciri de lei, urși, leoparzi, tauri, șerpi, aspide, scorpii și lupi. Și fiecare dintre acestea se comporta în felul său: leul răgea, vrând să se năpustească asupra lui; taurul părea că îl împunge cu coarnele; șarpele se târa și nu ajungea la el și lupul se repezea la el, dar era ținut în loc. Hărmălaia tuturor era înspăimântătoare și furia lor cumplită. Antonie, fiind lovit și împins de diavoli, simțea o durere grozavă în trup, dar fără să se tulbure, priveghea și mai mult cu sufletul. Gemea de durerea trupului, însă veghea cu mintea. Și bătându-și joc de draci, zicea: „Dacă voi ați fi avut vreo putere, era de ajuns să vină la mine numai unul singur, dar de vreme ce v-a slăbănogit Dumnezeu, voi încercați să mă înfricoșați prin numărul vostru. E un semn al neputinței voastre că ați luat chipuri de animale. Dacă sunteți tari și ați prins putere asupra mea, nu zăboviți, ci năvăliți, iar dacă nu puteți, de ce vă trudiți în zadar? Nouă ne este pecete și zid de apărare credința în Dumnezeu”. Dar aceia, încercând multe, scrâșneau din dinți, însă se făceau mai degrabă pe ei de râs, decât pe călugăr. Dumnezeu însă nu a uitat de pătimirea lui Antonie, ci a venit în ajutorul lui, căci privind acesta în sus, a văzut cum se deschide acoperișul și o rază de lumină coboară spre el. Atunci dracii s-au făcut dintr-o dată nevăzuți, durerea trupului monahului a încetat și mormântul întreg a fost luminat. Simțind ajutorul și răsuflând ușurat, Antonie a întrebat: „Unde ai fost Doamne? Pentru ce nu Te-ai arătat de la început, ca să-mi curmi suferința?”. Și a auzit un glas: „Antonie, eram aici, dar am așteptat să-ți văd lupta. Deci, de vreme ce ai răbdat și nu te-ai lăsat biruit, de acum îți voi sta pururea în ajutor și numele tău îl voi face cunoscut

pretutindeni”. Auzind acestea, călugărul a plecat genunchii la rugăciune și s-a întărit atât de mult, încât simțea că acum are mai multă putere în trup, decât avusese mai înainte.

De la textul Sfintei Scripturi și de la lupta Sfântului Antonie cel Mare cu diavolul voi trece acum la ceea ce se întâmplă în zilele noastre, pentru că cel mai mare necaz al lumii de astăzi este pandemia de coronavirus, care bânuie de mai bine de un an de zile pe suprafața întregului pământ, îmbolnăvind milioane de oameni, dintre care foarte mulți pierd lupta cu acest virus necruțător și trec din această viață în lumea dreptilor.

Oficial și neoficial sunt mai multe opinii legate de modul apariției acestui coronavirus în localitatea Wuhan din China. Dacă gândim duhovnicește și conștientizăm că păcatele din lume se înmulțesc tot mai mult în ultima vreme, prin mijloacele de informare în masă și prin tehnologia modernă acestea sunt prezentate ca un mod normal de viață, cu scopul de a atrage cât mai mulți adepți, iar numeroase țări adoptă legi care încalcă flagrant poruncile lui Dumnezeu, atunci să nu ne mirăm de faptul că vin astfel de încercări asupra omenirii, din moment ce Domnul Hristos a spus: *„Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece. Luați aminte la voi înșivă, să nu vi se îngreueze inimile de îmbuibare și de beție și de grijile vieții, și ziua aceea să vină peste voi fără veste, căci ca o mreață va veni peste toți cei ce locuiesc pe fața întregului pământ. Așadar, privegheați în toată vremea rugându-vă, ca să vă întăriți să scăpați de toate acestea care vor să vină și să stați înaintea Fiului Omului”* (Luca 21,33-36).

Indiferent dacă acest virus a fost produs de natură sau într-un laborator, întrucât este cunoscut faptul că în Wuhan, locul de unde a pornit această pandemie, există un Institut de Virusologie, măsurile luate pentru stoparea acestei boli

dovedesc fără echivoc faptul că cineva din umbră le folosește cu un anume scop, bine ținut și voi da mai multe exemple în acest sens.

Omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu, care este Treime, deci ființa umană este comunitară sau sociabilă prin structura ei, însă în perioada pandemiei chiar rudele și prietenii apropiați au fost nevoiți să stea în izolare, unora fiindu-le frică să se mai întâlnească, înstrăinându-se de cei dragi lor.

De la declanșarea pandemiei s-a interzis participarea credincioșilor la sfintele slujbe săvârșite în biserici, ori a fost limitat numărul de participanți, deci credința a fost lovită. Aici sunt nevoit să fac o paranteză, menționând faptul că cea mai persecutată religie din lume este cea creștină, de aceea, începând de anul trecut, ziua de 16 august, în care comemorăm martiriul Sfântului voievod Constantin Brâncoveanu, a fost declarată Ziua națională dedicată conștientizării violențelor îndreptate împotriva creștinilor în întreaga lume.

Prin interzicerea anumitor activități care furnizau locuri de muncă și produceau bani, unele familii au ajuns la sapă de lemn și economiile unor țări au fost ruinate. În cartea sa: „Covid-19: marea resetare”, economistul Klaus Schwab, președintele executiv al Forumului Economic Mondial, a asemănat pandemia de coronavirus cu un război mondial, care afectează toate țările lumii, afirmând că în urma acesteia datoria globală va crește cu 10 trilioane de dolari americani, echivalentul a 10 mii de miliarde de dolari.

Prin școlile închise și orele desfășurate online procesul de învățământ a fost mult slăbit. Prin evenimentele culturale interzise, cultura a fost anemiata. Prin limitarea liberei circulații a fost îngrădită libertatea umană.

În același timp însă, magazinele și jocurile de noroc au fost deschise, unele fiind chiar aglomerate, fără respectarea

restricțiilor impuse de autorități, și din câți oameni s-au îmbolnăvit de coronavirus, despre niciunul nu s-a afirmat că s-ar fi infectat acolo. Oare aceasta este realitatea?

Dintre persoanele pe a căror certificat de deces a fost trecut drept cauză a morții covid-19, câte au avut parte de autopsie, pentru ca familia să fie sigură că nu au încetat din viață din alte motive?

Repet ceea ce am spus mai devreme, indiferent dacă acest coronavirus a apărut în mod natural, ori a fost creat într-un laborator, de unde a scăpat din greșeală sau i s-a dat drumul în lume în mod intenționat, pandemia constituie o modalitate ideală și oferă numeroase pârgii celor care, din umbră, influențați puternic de diavolul, manipulează acum o lume întreagă.

Vreau să vorbesc în continuare despre o altă problemă stringentă, legată tot de covid-19. După cum bine știm cu toții, de ceva vreme a început campania de vaccinare împotriva acestui virus necruțător. Din moment ce numeroși credincioși îi întreabă pe episcopi sau pe preoți dacă este bine să se vaccineze ori nu, le dau următorul răspuns.

În ziua de 18 decembrie 2020, pe Basilica, site-ul oficial al Bisericii Ortodoxe Române, a fost postat un comunicat care vorbea despre campania de vaccinare împotriva covid-19. Acela reprezintă punctul de vedere oficial al Bisericii noastre și este public.

Ce pot să vă spun eu în plus este următorul fapt, dacă înainte de a te vaccina medicul te întreabă: „Dacă te lepezi de Hristos, primești vaccinul. Dacă nu o faci, eu nu te vaccinez”, în această situație îl sfătuiesc pe orice creștin să nu accepte vaccinul, din moment ce Domnul Hristos a afirmat: *„Pe cel ce Mă va mărturisi pe Mine în fața oamenilor, îl voi mărturisi și Eu în fața Tatălui Meu Care este în ceruri; dar de cel ce se*

va lepăda de Mine în fața oamenilor; de acela Mă voi lepăda și Eu în fața Tatălui Meu Care este în ceruri” (Matei 10,32-33). Pentru tot ceea ce împlinesc slujitorii Bisericii între credincioși au mandat divin, pentru că Mântuitorul le-a spus Sfinților Apostoli și urmașilor acestora: *„Cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă; și cel ce se leapădă de voi, de Mine se leapădă; iar cel ce se leapădă de Mine se leapădă de Cel ce M-a trimis pe Mine”* (Luca 10,16).

Cei care doriți iertarea păcatelor, preoții v-o pot oferi în Taina Spovedaniei. Dacă vă simțiți apăsați de un blestem, veniți la biserică și vă citim rugăciuni de dezlegare de blestem, dar dacă doriți informații legate de vaccinul anti covid-19, adresați-vă doctorilor și specialiștilor, nu preoților. Vaccinul este o problemă de sănătate trupească. Dacă un preot îi recomandă unui credincios să nu se vaccineze, iar acesta se îmbolnăvește de coronavirus și poate chiar moare, vina va fi aruncată asupra slujitorului Bisericii.

Dacă un preot îl sfătuiește pe un creștin să se vaccineze și acesta are reacții adverse, sau chiar își pierde viața, responsabilitatea cade pe umerii slujitorului lui Hristos.

Astfel, concluzia este clară, vaccinul anti covid-19 nu este problema Bisericii, nici a politicienilor, ci a specialiștilor în domeniul farmaceutic și medical.

Lumea de astăzi este plină de păcate, de aceea este atât de încercată. Să stăm în ascultare de Dumnezeu, să-I împlinim poruncile și să biruim ispitele vrăjmașului și atunci nu avem a ne teme de nimic, pentru că Domnul Hristos le-a făgăduit celor ce cred în El: *„Iată, v-am dat putere să călcați peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului, și nimic nu vă va vătăma”* (Luca 10,19).

Cea mai înaltă distincție a Episcopiei noastre este „Crucea Sălăjană”, iar cel dintâi preot care a primit-o a fost

părintele Vasile Rus, parohul dumneavoastră, la sfințirea acestei biserici, în ziua de 5 septembrie 2010. De ceva vreme încoace distincțiile eparhiale din Patriarhia Română au fost oarecum uniformizate, în sensul că toate cuprind aceleași elemente decorative, precum stema eparhială și catedrala, motiv pentru care și noi am schimbat modelul „Crucii Sălăjene”, iar cel dintâi preot care primește această distincție este tot părintele Vasile Rus, pe care îl felicit pentru activitatea îndelungată și rodnică desfășurată în ogorul Domnului.

Întrucât în urmă cu două zile părintele dumneavoastră paroh și-a serbat ziua de naștere, împlinind o vârstă frumoasă, îi urez să aibă parte de zile îndelungate, cu sănătate, slujire plină de har în continuare la altarul Bisericii lui Hristos, multe bucurii alături de cei dragi și propun să-i cântăm cu toții „La mulți ani”.

Amin

Lucrarea lui Dumnezeu și a diavolului în această lume¹

**Preacucernice Părinte Consilier, Preacucernice
Părinte Protopop, Preacucernici Părinți,
domnule primar, iubiți credincioși,**

Să Îi dăm slavă lui Dumnezeu pentru că astăzi am săvârșit cea dintâi Sfântă Liturghie din această primăvară, din moment ce ieri, la ora 11:37 dimineața, a avut loc echinocțiul de primăvară, perioadă a anului în care ziua este egală cu noaptea, iar de acum înainte ziua începe să crească și noaptea să se micșoreze.

Pentru dreptmăritorii din întreaga lume ziua de astăzi este una cu o semnificație deosebită, în care prăznuim Duminica Ortodoxiei, instituită de către Sfântul Patriarh Metodie al Constantinopolului, în urma Sinodului local de la Constantinopol, din 11 martie 843, care a consfințit oficial proclamarea definitivă a cinstirii sfintelor icoane și biruința credinței celei adevărate asupra tuturor ereziilor sau a învățăturilor greșite de până atunci.

Prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu am săvârșit Sfânta Liturghie de astăzi în Treznea, sat ai cărui locuitori, asemenea celor din împrejurimi, în pofida tuturor încercărilor stăpânitorilor vremelnici ai Transilvaniei de a-i trece la credințele lor rătăcite de la adevăr și străine de duhul poporului român nu și-au părăsit niciodată credința ortodoxă, moștenită din moși-strămoși, parohiile de aici formând un protopopiat cu sediul la Românași, care în vechime se numea Unguraș.

¹ Cuvânt rostit în ziua de 21 martie 2021 în biserica din Treznea.

Din nefericire, după cum prea bine știm cu toții, localitatea dumneavoastră a fost greu încercată în urma Dictatului de la Viena, încheiat în 30 august 1940, care stabilea ca România să cedeze aproape jumătate din teritoriul Transilvaniei (43.492 km²) în favoarea Ungariei horthyste. Acest act a fost impus țării noastre de Germania nazistă și Italia fascistă, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, sub titlul de „arbitraj”.

După ce trupele horthyste au pătruns în Transilvania, în ziua de 9 septembrie 1940 au omorât în Treznea 93 de persoane, printre care se afla și preotul Traian Costea. Cu siguranță că această zi reprezintă cea mai neagră pagină din istoria localității dumneavoastră. Bunul Dumnezeu să-i odihnească pe toți cei uciși aici, pentru simpla „vină” de a fi români în satul lor și în țara lor, dăruită temporar de către führerul german Adolf Hitler aliatului său de nădejde Miklós Horthy, regentul Ungariei.

În urma celor petrecute în Treznea după pătrunderea trupelor horthyste în Transilvania vă pun o întrebare retorică: Oare unde credeți că se află în acest moment sufletele consătenilor dumneavoastră asasinați acum 80 de ani și câteva luni și, de asemenea, unde considerați că se găsesc sufletele încărcate de păcate ale lui Adolf Hitler și Miklós Horthy? Fiți convinși că nu aștept niciun răspuns din partea dumneavoastră, pentru că îl cunosc deja.

A doua zi după evenimentele petrecute în Treznea, în 10 septembrie 1940, a fost ucis cu bestialitate de către horthyști protopopul Aurel Munteanu din Huedin. Întrucât între anii 1940-1944, perioadă în care Ardealul de Nord s-a aflat sub dominația Ungariei horthyste, niciun alt preot sau pastor al vreunui alt cult religios nu a fost omorât de către stăpânitori, eu consider, pe bună dreptate, că preotul Traian Costea din Treznea și protopopul Aurel Munteanu din Huedin sunt adevărați mucenici ai Ortodoxiei.

Din moment ce părinții și înaintașii noștri și-au păstrat credința cea adevărată în vremuri foarte grele pentru românii din Transilvania, datori suntem și noi, cei de astăzi, să le urmăm pilda, dând mărturie prin cuvânt și faptă despre credința noastră.

Pornind de la niște realități îngrijorătoare care au loc în zilele noastre, în cele ce urmează voi vorbi foarte pe scurt despre lucrarea lui Dumnezeu și a diavolului în această lume, fiindcă din nefericire, de cele mai multe ori, omul este unealta prin care vrăjmașul își realizează planurile sale malefice în creația lui Dumnezeu.

„*Dumnezeu este iubire*” (I Ioan 4,8) și de aceea a hotărât crearea lumii și a oamenilor, pentru a avea mai mulți fii pe care să îi iubească și de care să fie iubit.

Dumnezeu nu doar a creat lumea, ci o și menține în existență, pentru că „*El este Cel ce ține în mână viața a tot ce-i viu și duhul a tot omul*” (Iov 12,10), iar Sfântul Apostol Pavel a afirmat că „*noi în El trăim și ne mișcăm și suntem*” (Faptele Apostolilor 17,28).

În urma lucrării celui rău în lume Dumnezeu ne-a mântuit, pentru „*că într-atât a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, pentru ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Că Dumnezeu nu L-a trimis pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci pentru ca lumea să se mântuiască prin El*” (Ioan 3,16-17).

La sfârșitul lumii Fiul lui Dumnezeu îi va judeca pe oameni, pentru că „*Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata I-a dat-o Fiului și I-a dat putere să facă judecată, pentru că El este Fiul Omului*” (Ioan 5,22 și 5,27).

De asemenea, tot Dumnezeu îi va așeza pe cei care I-au împlinit poruncile în rai, iar „*atunci cei drepți vor străluci ca soarele în împărăția Tatălui lor*” (Matei 13,43).

Înainte de a-l aduce pe om în existență, Dumnezeu i-a creat pe îngeri. O parte dintre aceștia însă, sub conducerea lui Lucifer, au început să considere că toate calitățile cu care erau înzestrați nu proveneau de la Cel ce i-a creat, ci erau înnăscute în ei înșiși, încât au vrut să fie asemenea lui Dumnezeu sau mai presus decât El. Întrucât creatura nu poate fi niciodată egală sau mai presus de Creatorul ei, îngerii pervertiți au fost alungați de la fața Lui Dumnezeu, devenind din îngeri ai luminii stăpâni ai tenebrelor.

Când l-a creat pe om, „Dumnezeu a zis: *«Să facem om după chipul și asemănarea Noastră, ca să stăpânească peste peștii mării și peste păsările cerului și peste dobitoace și peste tot pământul și peste toate vietățile ce se târăsc pe pământ!»*. Și l-a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; bărbat și femeie i-a făcut. Și Dumnezeu i-a binecuvântat, zicând: *«Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l supuneți; și stăpâniți peste peștii mării, peste păsările cerului, peste toate animalele, peste toate vietățile ce se mișcă pe pământ și peste tot pământul!»*” (Facere 1,26-28).

Diavolul, care a avut tupeul să fie invidios pe Dumnezeu, Creatorul său, văzând că omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu, iar pe deasupra a fost rânduit și stăpân al lumii materiale, s-a umplut de pizmă, neputând accepta faptul că o ființă inferioară lui, purtătoare de trup, să fie plină de slava din care el a căzut și a hotărât să-l ispitească pe om, pentru a-l îndepărta de la fața lui Dumnezeu.

Satana, care a vrut să se pună pe sine în locul lui Dumnezeu, i-a încercat cu aceeași ispită pe protopărinți, îndemnându-i să mănânce din rodul pomului oprit, prin următoarele cuvinte amăgitoare: „*În ziua în care veți mânca din pom vi se vor deschide ochii și veți fi ca și Dumnezeu, cunoscând binele și răul*” (Facere 3,5). Din aceste cuvinte observăm că vrăjmașul

i-a ispitit pe primii oameni cu aceeași amăgire de care el însuși fusese stăpânit. El dirijează setea omului de a se îndumnezei pe aceeași cale greșită a lui, care a sfârșit în eșec.

Adam și Eva au ascultat de sfatul diavolului și au încălcat porunca lui Dumnezeu de a nu mânca din rodul pomului oprit, motiv pentru care au fost alungați din grădina Edenului.

Dacă la creare, omul a ieșit curat din mâinile lui Dumnezeu, fiind împodobit cu chipul Lui, după ce a ascultat de îndemnul vrăjmașului păcatul a intrat în ființa lui, de aceea în cartea Facerii citim că „*lui Adam i s-a născut un fiu după asemănarea sa și după chipul său și i-a pus numele Set*” (Facere 5,3).

Diavolului nu i-a fost de ajuns faptul că i-a scos pe Adam și Eva din rai, aducându-i sub stăpânirea lui, ci el îl ispitește pe fiecare om din această lume, pentru a-l duce la pierzare, de aceea Sfântul Apostol Petru ne-a atras luarea aminte: „*Fiți treji, privegheați. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită*” (I Petru 5,8).

Îngerii pervertiți și deveniți demoni, precum și oamenii păcătoși, nu sunt conștienți de gravitatea păcatului, de aceea Părinții Bisericii au afirmat în acest sens: Natura creată (îngerul și omul) este din neant și când cade în păcat tinde iarăși spre neant. Numai legătura cu Dumnezeu o menține și o promovează în viață. În ascultare de Dumnezeu omul se întărește în existență și în iubire, se apropie tot mai mult de izvorul existenței și al iubirii. În neascultare de Dumnezeu însă, deci în păcat, se îndepărtează de Acesta și se îndreaptă spre nimic, spre neantul din care Dumnezeu l-a adus în existență, pentru că omul este scos din nimic prin iubire.

Dacă Dumnezeu l-a creat pe om după chipul Său, cu scopul de a realiza asemănarea cu El și a fi transfigurat, diavolul se

străduiește să-l atragă pe om în cursele lui, pentru a-l perverti, stăpâni și schimonosi după chipul său.

În cele ce urmează voi prezenta câteva dintre cele mai frecvente ispite colective ale vrăjmașului, fără a mă opri la cele individuale, care sunt prea multe și diverse.

Înrăirea oamenilor și păgânismul

După ce protopărinții Adam și Eva au fost alungați din rai, copiii lor și urmașii acestora s-au îndepărtat tot mai mult de Dumnezeu, iar drept consecință, influența diavolului a sporit asupra lor, iar ei au devenit din ce în ce mai păcătoși. Cu toate acestea, oamenii păstrau în inima lor reminiscențe ale revelației primordiale, iar unii dintre ei trăiau o viață bineplăcută lui Dumnezeu.

În această situație, pentru a-i face pe oameni să uite de Dumnezeul cel adevărat, dar în același timp să le stingă și setea de absolut, vrăjmașul i-a inspirat să-și creeze proprii zei, care nu erau altceva decât niște închipuiri, în spatele cărora se ascundea diavolul însuși, de aceea psalmistul a scris că „*toți zeii păgânilor sunt demoni*” (Psalmul 95,5).

Întrucât omul este alcătuit din trup și suflet, din vechime a simțit nevoia să aibă o reprezentare văzută a divinității, motiv pentru care tot vrăjmașul i-a insuflat ideea de a-și face niște idoli. Dacă zeul este o divinitate în care cred și pe care o slujesc păgânii, idolul este statuia sau reprezentarea materială a unui zeu, de aceea psalmistul a scris că „*idolii neamurilor sunt argint și aur; lucruri făcute de mâini omenești: gură au și nu vor grăi, ochi au și nu vor vedea, urechi au și nu vor auzi, că nu se află suflare în gura lor*” (Psalmul 134,15-17).

Neacceptarea învățăturii Domnului Hristos de către evrei

Cu toate că oamenii erau păcătoși, Dumnezeu, care i-a creat din iubire, a hotărât să-i izbăvească din robia diavolului, de aceea și-a ales un popor din sânul căruia urma să se nască Mântuitorul lumii.

La plinirea vremii, Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat, iar la vârsta de treizeci de ani și-a început activitatea publică între evrei, însă conform afirmației Sfântului Evanghelist Ioan, *„întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit”* (Ioan 1,11). Din acest motiv, atunci când și-a trimis Sfinții Apostoli de probă la propovăduire, Domnul Hristos le-a spus: *„În calea păgânilor să nu mergeți și în cetate de samarineni să nu intrați; ci mai degrabă mergeți la oile cele pierdute ale casei lui Israel. Dacă cineva nu vă va primi, nici nu vă va asculta cuvintele, ieșind din casa sau din cetatea aceea, scuturați praful de pe picioarele voastre. Adevăr vă grăiesc, în ziua judecății mai ușor îi va fi pământului Sodomei și Gomorei decât cetății aceleia”* (Matei 10,5-6 și 14-15).

Pe lângă faptul că nu au acceptat învățătura Mântuitorului, evreii au cerut și condamnarea Lui la moarte, Acesta fiind răstignit cu trupul pe cruce.

Respingerea învățăturii Domnului Hristos de către păgâni

După învierea Sa din morți, Domnul Hristos le-a spus Sfinților Săi Apostoli: *„Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura. Cel ce va crede și se va boteza, se va mântui; dar cel ce nu va crede, se va osândi”* (Marcu 16,15-16). Păgânii nu au acceptat cu ușurință învățătura Mântuitorului și, în afară de Sfântul Evanghelist Ioan, toți ceilalți Apostoli care

au răspândit Evanghelia printre neamuri, precum și numeroși dintre ucenicii lor, au fost omorâți de către păgâni.

Chiar dacă foarte multe popoare au îmbrățișat, cu trecerea vremii, învățătura Domnului Hristos, până astăzi există numeroase neamuri care, sub influența diavolului, sunt încă păgâne, motiv pentru care Sfântul Apostol Pavel a scris că „*dumnezeul veacului aceștia a orbit mințile necredincioșilor, pentru ca ei să nu vadă lumina Evangheliei slavei lui Hristos*” (II Corinteni 4,4). Toți cei care nu primesc Evanghelia au fost prinși în cursă și au fost orbiți de Satana, „*care-i ține în prinsoare spre a-i face voia*” (II Timotei 2,26).

Persecuțiile anticeștine

Persecutarea creștinilor a fost anunțată de Mântuitorul pe când era încă în viață, când le-a spus Sfinților Săi Apostoli, succesorilor acestora, precum și tuturor celor ce vor crede în El: „*Aduceți-vă aminte de cuvântul pe care vi l-am spus: Nu este sluga mai mare decât stăpânul ei. Dacă M-au prigonit pe Mine, și pe voi vă vor prigoni; dacă au păzit cuvântul Meu, și pe al vostru îl vor păzi. Dar pe toate acestea vi le vor face din pricina numelui Meu, pentru că ei nu-L cunosc pe Cel ce M-a trimis*” (Ioan 15,20-21).

Nu doar în vechime, ci și astăzi, cea mai persecutată religie din lume este cea creștină.

Întrucât nu există un manual de martirizare a celor care au îmbrățișat credința creștină, iar prigonitorii acestora din diverse colțuri ale lumii și din epoci diferite n-au avut cum să se cunoască și să comunice între ei, dar cu toții le-au cerut creștinilor să se lepede de Domnul Hristos și să aducă jertfe zeilor pentru a scăpa cu viață, este clar că această idee le era întotdeauna insuflată de vrăjmașul, căruia i se închinău păgânii prin intermediul cultelor idolatre.

Ereziile

După ce prigonirea creștinilor în Imperiul Roman a încetat, în urma urcării pe tron a Sfântului Constantin cel Mare, iar mase largi de oameni au îmbrățișat credința creștină, vrăjmașul a vrut să-i ducă la pierzare prin răstălmăcirea învățaturii de credință celei adevărate.

Demonii cunosc foarte bine și folosesc Sfânta Scriptură. Astfel, toate uneltirile folosite la ispitirea Domnului Hristos în pustia Carantaniei s-au sprijinit pe texte din Vechiul Testament. Aceeași tactică o practică diavolul și în războiul împotriva celorlalți creștini, pentru a-i amăgi, sau cel puțin pentru a-i tulbura.

Sfântul Ioan Gură de Aur a scris că „vicienia fără seamăn a diavolului este aceea că el se străduiește să-și răspândească învățăturile pierzătoare de suflet fie adăugând ceva, fie scoțând ceva, fie denaturând, fie interpretând greșit textul Sfintei Scripturi”.

Diavolul folosește cu mult meșteșug două curse asemănătoare: mândria și minciuna. Cu mândria întunecă mintea omului și, în continuare, îl târăște repede în minciună, ale cărei expresii principale sunt erezia și rătăcirea. La început, desigur, folosește o frântură de adevăr, însă încet-încet ajunge să prezinte minciuna ca fiind adevăr. Căci adeseori minciuna se aseamănă mult cu adevărul, cu toate că este foarte diferită de acesta, precum, de pildă, banii falși față de cei adevărați sau mărgăritarul fals față de cel adevărat.

Deoarece „*diavolul este mincinos și tatăl minciunii*” (Ioan 8,44) toți ereticii care-i conduc pe semenii lor la rătăcire, deși nu recunosc, sunt „*fiii diavolului*” (I Ioan 3,10). Acestora li se adresează Domnul Hristos când spune: „*Voi sunteți din tatăl vostru diavolul și vreți să faceți poftele tatălui vostru*” (Ioan 8,44).

Umanismul

Umanismul a fost o mișcare socială și culturală apărută în apusul Europei în secolul al XIV-lea, care promova, în opoziție cu ideologia și cultura medievală, o cultură laică și milita pentru dezvoltarea multilaterală a personalității umane, apelând la tradițiile culturii clasice greco-romane. Conform acestei mișcări omul este măsura tuturor lucrurilor, încât nu mai trebuie să țină cont nici măcar de Dumnezeu și de legile Lui, cu toate că Domnul Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, a spus că „*Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece!*” (Matei 24,35).

Ateismul

Dacă cea mai mare înșelătorie a diavolului este de a-i face pe oameni să creadă că el nu există, el încearcă să-i convingă pe aceștia că nici Dumnezeu nu există. În Vechiul Testament nu existau ateii, iar dacă cineva ar fi negat existența lui Dumnezeu, ar fi fost socotit de-a dreptul smintit, după cum a afirmat psalmistul David: „*Zis-a cel nebun întru inima sa: «Nu este Dumnezeu!»*” (Psalmul 52,1).

Renumitul filosof german Friedrich Nietzsche (15 octombrie 1844 - 25 august 1900) a afirmat că „Dumnezeu a murit”, iar drept consecință, pentru adepții acestei teorii, orice este permis, din moment ce omul nu are a da seamă înaintea lui Dumnezeu pentru faptele sale.

Comuniștii au spus și ei că Dumnezeu nu există, iar omul se trage din maimuță. Susținătorilor teoriei evoluționiste le voi adresa un text scris de un Sfânt Părinte despre cei care cred în reîncarnare, dar adaptat la situația lor: „Eu, zice Sfântul Vasile cel Mare, inspirat de Dumnezeu, nu spun că unii ca aceștia au fost vreodată maimuțe, dar afirm și susțin cu tărie că atunci

când au scornit o asemenea idee au fost mai iraționali decât o maimuță”.

Cea mai mare dorință a diavolului este ca oamenii să i se închine lui în locul lui Dumnezeu

Păgânii cred în zei, li se închină și le aduc ofrande, dar nu știu că se află în rătăcire, ci au certitudinea că zeitățile lor sunt Dumnezeu Cel adevărat. Diavolul însă dorește ca oamenii să i se închine în chip conștient, nu prin înșelăciune, cum o fac acum. Satana a încercat aceasta chiar cu Domnul Hristos, după ce a fost botezat în râul Iordan și a postit în pustiu la Carantaniei timp de patruzeci de zile și patruzeci de nopți. Atunci Satana a adus asupra Mântuitorului trei ispite. În ultima dintre ele, „*diavolul L-a dus pe Iisus pe un munte foarte înalt și I-a arătat toate împărățiile lumii și slava lor și I-a zis: «Pe acestea toate Ți le voi da Ție dacă vei cădea înaintea mea și mi Te vei închina»*” (Matei 4,8-9).

Din moment ce vrăjmașul a avut neobrăzarea să-I ceară Domnului Hristos să i se închine, cu toate că știa că El este Fiul lui Dumnezeu întrupat, să nu ne mirăm că așteaptă acest lucru de la ceilalți oameni.

Înainte de sfârșitul lumii, când oamenii vor fi tot mai păcătoși, dacă nu i se vor închina de bunăvoie Satanei, vor fi obligați să o facă, iar cei care vor refuza, vor fi omorâți.

După cum am afirmat la începutul acestei cuvântări, de cele mai multe ori omul este unealta prin care vrăjmașul își realizează planurile sale malefice în creația lui Dumnezeu. Înaintea celei de a doua veniri în lume a Fiului lui Dumnezeu, printr-o lucrare elaborată și îndelungată a Satanei va stăpâni peste întreg pământul Antihrist, cel mai rău om născut vreodată în această lume, dușmanul prin excelență al Domnului Hristos, care va posedea și va folosi ca nimeni altul puterea nimicitoare a

vrăjmaşului. Atunci „*omul nelegiuirii, fiul pierzării, potrivnicul, se va înălţa mai presus de tot ce se numeşte Dumnezeu sau e făcut pentru închinare, aşa încât să se așeze el în templul lui Dumnezeu, dându-se pe sine drept dumnezeu*” (II Tesaloniceni 2,3-4), pentru că va porunci ca în toate bisericile, sinagogile, templele, moscheile, lăcaşurile de cult şi casele de adunare din lume să-i fie aşezat chipul, iar oamenii să-i aducă închinare ca lui Dumnezeu. De asemenea, va fi interzisă oficierea oricărui serviciu religios, în afara celui în cinstea lui Antihrist, încât Sfânta Liturghie şi celelalte slujbe ale Bisericii nu se vor mai putea săvârşi.

În cartea Apocalipsei citim că „*i se va insufla duh chipului fiarei, pentru ca chipul fiarei să şi grăiască şi să facă în aşa fel ca toţi cei ce nu se vor închina chipului fiarei să fie ucişi*” (Apocalipsa 13,15). Părinţii Bisericii identifică acest idol sau statuie vorbitoare a lui Antihrist cu „urâciunea pustiirii”, despre care au profeţit Domnul Hristos şi prorocul Daniel. Mântuitorul le-a atras luarea aminte oamenilor zilelor de pe urmă cu privire la această acţiune a lui Antihrist: „*Când veţi vedea ceea ce s-a spus prin profetul Daniel, urâciunea pustiirii stând în locul cel sfânt, atunci cei din Iudeea să fugă în munţi; cel ce va fi pe casă să nu se coboare ca să-şi ia lucrurile din casă; iar cel din ţarină să nu se întoarcă înapoi ca să-şi ia haina. Dar vai de cele însărcinate şi de cele ce alăptează în zilele acelea! Rugaţi-vă însă ca fuga voastră să nu fie iarna, nici sâmbăta. Că mare necaz va fi atunci, cum n-a mai fost de la începutul lumii până acum, şi nici nu va mai fi. Şi vor fi semne în soare, în lună şi în stele, iar pe pământ spaimă întru neamuri şi nedumerire din pricina vuietului mării şi-al valurilor. Şi oamenii îşi vor da duhul de frică şi de aşteptarea celor ce vor să vină peste lume; că puterile cerurilor se vor clătina*” (Matei 24,15-21 şi Luca 21,25-26).

Transformarea Bisericii lui Dumnezeu, trupul tainic al Domnului Hristos, într-un loc de închinare adusă lui Antihrist constituie o „urâciune” înaintea lui Dumnezeu, iar aceasta pustiește sufletele oamenilor, care ajung să fie lipsite de prezența Duhului Sfânt.

Noi nu trăim încă vremurile de pe urmă, însă sunt tot mai evidente semnele prevestitoare ale stăpânirii lui Antihrist în această lume, prin lucrarea Satanei și a slugilor sale fidele, care nu o mai fac pe ascuns și sporadic, ci în văzul tuturor, impunând legi care încalcă flagrant poruncile lui Dumnezeu.

Din numeroasele exemple din zilele noastre voi da unul singur, dar foarte recent și extrem de grav. În această perioadă, în Parlamentul European de la Bruxelles se lucrează la un proiect de lege care nu ne va mai permite nouă, în calitate de cetățeni ai Uniunii Europene, să-i numim pe părinții noștri mamă și tată. Aceasta se întâmplă din cauza unei minorități care nu poate avea copii, fiindcă o femeie nu poate zămisli fără bărbat și să devină mamă, nici un bărbat nu poate procrea fără femeie și să fie tată. Acești oameni fără rânduială sunt invidioși pe noi, cei normali, și vor să ne oprească să-i mai numim mamă și tată pe cei ce ne-au dat viață, dorind să ne impună să le spunem părinte 1 și părinte 2.

Acest soi de oameni să se autodefinească așa cum vor ei: părinte 1 și 2, părinte surogat etc., dar să nu ne învețe pe noi, cei care trăim după rânduiala firii, cum să ne numim. Ei să-și vadă de păcatele lor, pentru care vor răspunde în fața lui Dumnezeu, nu a noastră, dar să nu ne silească pe noi ce să facem, pentru că în acest caz s-ar ajunge la o dictatură a minorităților, cu care eu nu sunt de acord sub nicio formă.

Îndată după ce i-a creat pe Adam și Eva, Dumnezeu a zis că „*omul va lăsa pe tatăl său și pe mama sa și se va uni cu femeia sa și cei doi vor fi un trup*” (Facere 2,24). În acel moment

protopărinții noștri nu aveau încă niciun copil, dar de atunci Creatorul a anunțat că cei care dau viață în această lume se numesc tată și mamă, de aceea nu le putem spune altfel. Așadar, să nu ne învețe pe noi niște destrăbălați, după atâtea mii de ani, că tata nu e tată și mama nu e mamă.

Cât timp voi trăi pe acest pământ îmi voi numi părinții mamă și tată. La fel, lui Dumnezeu Îi voi spune Tată, după cum ne-a învățat Domnul Hristos în rugăciunea „Tatăl nostru”, iar Sfânta Fecioară Maria va fi întotdeauna pentru mine Maica Domnului.

Să nu creadă cineva că o să îmi poată închide vreodată gura în acest sens. Când m-a adus în existență Dumnezeu mi-a dat gură și tot El mi-o va închide, atunci când va socoti că misiunea mea se va încheia pe acest pământ.

Dacă această lege va trece, eu nu o voi respecta, preferând să fiu amendat sau chiar băgat la închisoare, de vreme ce și Domnul Hristos a stat în temnița din Ierusalim, înainte de a fi condamnat la moarte, însă voi fi conștient de faptul că nu voi suferi pe veci în temnițele iadului, unde vor ajunge cei care alcătuiesc și impun astfel de legi, prin care încearcă să strice rânduiala lumii, creată de Dumnezeu bună.

Lumea întreagă este încercată în această perioadă de pandemia de coronavirus, iar în loc să se căiască, unii dintre conducătorii efemeri ai popoarelor propun legi care încalcă poruncile lui Dumnezeu, dovedind prin aceasta că sunt slugile Satanei, pentru că așa cum a afirmat Domnul Hristos: *„Nimeni nu poate sluji la doi domni, căci sau pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va alipi și pe celălalt îl va disprețui; nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui Mamona”* (Matei 6,24).

Cu prilejul săvârșirii Sfintei Liturghii de astăzi, i-am acordat părintelui dumneavoastră paroh distincția de iconom stavrofor, pentru frumoasa și rodnică activitate desfășurată atât în

Bulgari, cât și la Treznea. Îl felicit pe părintele pentru lucrarea sa în ogorul Domnului, dorindu-i sănătate, putere și binecuvântare din partea lui Dumnezeu, pentru a-și putea continua cu aceeași râvnă, ca și până acum, înalta misiune pe care i-a încredințat-o Dumnezeu.

Duminica Ortodoxiei, pe care o prăznuim astăzi, este o zi deosebit de importantă pentru noi, fiindcă ne învață să ne păstrăm, chiar în vremuri de restriște, credința pe care am moștenit-o de la moșii și strămoșii noștri, adică să credem în Dumnezeu Tatăl, Fiul și Sfântul Duh și să-I împlinim poruncile, să o cinștim pe Maica Domnului, dar și pe sfinți, pentru că numai așa vom putea ajunge alături de ei în împărăția cerurilor.

De asemenea, să nu ne fie teamă de cei ce încearcă să ne amăgească în această lume, orice funcție ar ocupa, pentru că la sfârșitul vieții noi nu vom da socoteală pentru faptele noastre în fața Parlamentului de la Bruxelles sau a celui de la București, ci în fața Domnului Hristos, Dreptul Judecător, care îi va judeca și pe cei aflați în fruntea popoarelor.

Amin

Cuprins

Cuvânt înainte	3
Satul tradițional și Sfânta Scriptură, mediul și fermentul spiritualității poporului român	4
Psihologia poporului român.....	69
Când bocancul horthyst a călcat Sălajul	141
Cum am fost botezat	168
Cum am simțit chemarea de a sluji lui Dumnezeu	171
Cum m-am călugărit	173
Cum am ajuns episcop	188
„M-a certat Domnul, dar morții nu m-a dat”	203
Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, Cetățean de Onoare al județului Bistrița-Năsăud.....	214
Preasfințitul Părinte Vasile, un ierarh rugător și un slujitor devotat al lui Dumnezeu	221
Preasfințitul Părinte Episcop Iustin, un stâlp al Ortodoxiei la brazda de Nord-Vest a țării	225
Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscop și Mitropolit la Cluj de zece ani.....	229
Sfântul Ioan Botezătorul, precursor al monahismului creștin.....	237
„Tu ești preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec”	263
„Hristos în mijlocul nostru”	278
„Eu sunt învierea și viața; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi”	281
De la Eva la „Noua Evă”	290
Izvorul Tămăduirii în timp de pandemie	307
Înălțarea Domnului Hristos cu trupul la cer și sfinții îngeri...	315

Îndumnezeirea	325
Din părinți sfinți se nasc copii sfinți	339
Sfințire grandioasă de biserică la Zalău	352
Influența nefastă a duhurilor necurate asupra oamenilor	358
Lucrarea lui Dumnezeu și a diavolului în această lume	367

